

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Видається з 2009 р.

Виходить 2 рази на рік

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

ВИПУСК 1(10). Частина 1

Економічні науки

Миколаїв

2014

Студентський науковий вісник : науково-теоретичний журнал / В. С. Шебанін (гол. ред.) та ін. – Миколаїв, 2014. – Вип. 1 (10). Ч.1. – 207 с.

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень з питань економіки, проблем світового господарства та зовнішньоекономічної діяльності, організації виробництва та агробізнесу, бухгалтерського обліку, аналізу та фінансів, досліджуваних аспірантами, магістрами та студентами Миколаївського національного аграрного університету.

Рекомендовано до друку вченою радою обліково-фінансового факультету МНАУ. Протокол № 8 від 22.04.2014 р.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: д.т.н., проф., чл.-кор. НААН України
В.С. ШЕБАНІН

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

д.е.н., професор Шебаніна О.В.
д.е.н., професор Вишневська О.М.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Економічні науки:

д.е.н., професор Сіренко Н.М.,
д.е.н., доцент Дубініна М.В.,
к.е.н., доцент Бурковська А.В.
к.е.н., доцент Іваненко Т.Я.,
к.е.н., доцент Калюжна О.В.,
к.е.н., доцент Колесник В.М.,
к.е.н., доцент Крилова І.Г.,
к.е.н., доцент Мельник І.О.

**Адреса редколегії: 54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,
Миколаївський національний аграрний університет
тел. 58-05-94 www.mnau.mk.ua**

**© Миколаївський національний
аграрний університет, 2014**

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

КАФЕДРА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О. В. Стогній, студент

*Науковий керівник – д.е.н., доцент Потриваєва Н. В.
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті розкрито окремі питання пов'язані з напрямками вдосконалення обліку виробничих запасів. Визначено основні шляхи покращення внутрішньогосподарського обліку виробничих запасів сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: виробничі запаси, облік, сільськогосподарське підприємство, нормативно-правова база.

Постановка проблеми. Перетворення економіки України вимагають від сільськогосподарських підприємств пошуку шляхів підвищення ефективності їх діяльності, зокрема удосконалення напрямів роботи з ресурсами. Підприємства звертають велику увагу на формування політики ефективного управління виробничими запасами, адже вони є основою для здійснення виробничого процесу. Достовірність інформації про наявність та рух виробничих запасів і правильне ведення бухгалтерського обліку їх вартості забезпечує достовірність фінансової звітності.

Сьогодні сільськогосподарські підприємства потребують реформування структури управління господарською діяльністю. Велике значення має аналіз визначення мінімальної величини виробничих запасів на підприємствах, оскільки матеріальні витрати займають найбільш питому вагу. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що ефективне використання виробничих запасів допоможе зменшити витрати, собівартість продукції, підвищить рентабельності, покращить матеріальний і фінансовий стан підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання аналізу ефективності використання виробничих запасів досліджували такі вчені, як: Петрова В. І., Савицька Г. В., Стражева В. І. та інші видатні вітчизняні та зарубіжні автори [1-2]. Проте недостатньо дослідженими залишились питання щодо обліку виробничих запасів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей напрямків вдосконалення обліку виробничих засобів у сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу. Запаси займають особливе місце у складі майна та домінуючу позицію у структурі витрат сільськогосподарських підприємств різних сфер діяльності при визначенні результатів господарської

діяльності підприємства; при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Запаси належать до оборотних активів, тому можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року, або одного операційного циклу. Запаси є значною частиною активів підприємства, які являють собою економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються у господарській діяльності з метою отримання прибутку [3].

Вагомою проблемою в обліку виробничих запасів стала нормативно-правова база, яка є двоякою щодо обліку. Наприклад, існують суперечності між Інструкцією про застосування Плану рахунків та П(С)БО 2 “Баланс” [4]. У балансі немає статті “Продукція сільськогосподарського виробництва”, а є стаття “Готова продукція”, в якій передбачено висвітлення запасів виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів, відповідають технічним умовам і стандартам. Тут йде умова про промислову продукцію, облік якої ведеться на рахунку 26 “Готова продукція”, а не про продукцію сільськогосподарського виробництва, що обліковується на рахунку 27.

Незалежно від того, ким здійснюється контроль, у будь-якому випадку організація і методика перевірки операцій з виробничими запасами є досить трудомістким процесом та потребує знання великої кількості нормативних документів. Також існує цілий ряд інших факторів, що ускладнюють процес контролю виробничих запасів сільськогосподарських підприємств. На мою думку, до найбільш впливових факторів слід віднести:

1) особливості виробничих процесів у тваринництві і рослинництві, що зумовлюють необхідність акумуляції значних обсягів сезонних запасів на сільськогосподарських підприємствах;

2) складність технологічного процесу виробництва та специфічність інформаційних потоків щодо руху запасів, наприклад: сировини і матеріалів від місць їх зберігання до моменту перетворення на готову продукцію;

3) різноманітність видів запасів: сировина й основні матеріали, допоміжні матеріали, паливо, тара, будівельні матеріали, запасні частини, поточні біологічні активи, матеріали сільськогосподарського призначення, малоцінні та швидкозношувані предмети;

4) існування великої кількості факторів, що впливають на ефективність управління запасами на підприємстві, а саме: величина й нерівномірність витрат, періодичність закупівлі, рівень цін (закупівельних), віддаленість постачальників, способи транспортування, формування собівартості запасів, умови їх зберігання, порядок та ефективність використання;

5) різноманітність методичних прийомів і процедур контролю, що можуть бути застосовані щодо перевірки наявності та руху запасів, правильності відображення первинних документів з обліку запасів, правильності ведення обліку запасів відповідно до законодавчих, нормативних актів та облікової політики.

Важливим напрямом удосконалення процесу формування запасів та підвищення ефективності управління ними в умовах реформування економічної системи є визначення оптимальної потреби в них [5]. У зарубіжній практиці управлінню оборотними активами приділяється значно більше уваги, ніж в Україні. Одним із напрямків є оптимізація формування виробничих запасів.

Якщо ж розглядати підприємства сільського господарства, то тут залишаються все ще невирішеними питання щодо вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема автоматизації їх обліку. Вирішення цих питань полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення методики обліку виробничих запасів, в їх оцінці при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання виробничих запасів, а також посиленні інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом [6].

Висновки. Облік виробничих запасів сільськогосподарських підприємств з урахуванням специфіки їх діяльності повинен бути спрямованим на збір і перевірку інформації, яка використовується в обліку, шляхом застосування відповідних методів і процедур з метою розробки рекомендацій щодо оптимізації обліку виробничих запасів, а також ефективного управління ними.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Кухарський М. До питання обліку виробничих запасів і продукції сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах / М. Кухарський, З. Гулик // Бухгалтерія в сільс. госп-ві. – 2005. – № 8. – С. 6-8.
3. Рибалко О. М. Вдосконалення обліку виробничих запасів / О. М. Рибалко, О. В. Болдуєва // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – № 3. – С. 210-215.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посібник] / Г. В. Савицька; 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
5. Стражев В. И. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности / В. И. Стражев. – Минск, 1998. – 398с.
6. Цуканов О. Ю. Економічна ефективність використання виробничих запасів в сільськогосподарських підприємств Кривоозерського району Миколаївської області / О. Ю. Цуканов, В. С. Ніценко // Економіка промисловості та організація виробництва. – № 1(2). – 2012. – С. 11-18.

УДК 631.11:657.6

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ: ТЕОРИТИЧНИЙ АСПЕКТ

М. В. Боєнко, студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Потривасєва Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті розглядається проблеми бухгалтерського обліку та аудиту оборотних активів підприємств. З метою оптимізації бухгалтерського обліку запропоновано класифікацію активів, розглянуто аналітичні процедури при аудиті оборотних активів та їх послідовність.

Ключові слова: оборотні активи, облік, аудит та їх послідовність.

Актуальність дослідження. Ринкові умови функціонування потребують нових підходів до управління господарської діяльністю сільськогосподарських підприємств. Важливе місце в управлінні підприємством займають оборотні активи. Основними джерелами інформаційного забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень на підприємстві є система бухгалтерського обліку, результати аналізу та аудиту оборотних активів.

Адаптація вітчизняної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів зумовила значні зміни в обліку та оцінці оборотних активів сільськогосподарських підприємств, які розширили можливості самостійності вибору методів обліку і аудиту активів, при цьому зросли вимоги до достовірності та оперативності одержуваної облікової інформації.

Набули особливої актуальності проблеми обліку оборотних активів у контексті задоволення інформаційних потреб інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених користувачів повною і достовірною інформацією про фінансовий стан та ефективність використання оборотних активів підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку теорії обліку і аудиту оборотних активів сприяли праці таких відомих вітчизняних вчених: Ф. Ф. Бутинця, С. В. Голова, Є. В. Мниха, М. С. Пушкаря, В. В. Сопка, М. Г. Чумаченка та інших. Серед зарубіжних авторів згадані питання розглядалися у наукових працях М. І. Баканова, І. Т. Балабанова, В. В. Ковальова, В. Ф. Палія, Р. С. Сайфуліна, А. Д. Шеремета та інших. Проте значна частина питань, пов'язаних з існуючими особливостями обліку і аудиту оборотних активів вимагають подальшого, більш глибокого дослідження.

Метою статті є дослідження особливостей обліку і аудиту оборотних активів сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Аналіз літературних джерел показав, що фінансові активи науковці трактують як “оборотний капітал”, “оборотні кошти”, “оборотні засоби”, “поточні активи”, тобто на сьогодні відсутні єдині підходи до визначення поняття “активи”, що негативно

позначається на організації та веденні бухгалтерського обліку на підприємстві, обґрунтовано необхідність уточнення цього поняття.

Оборотні активи визначаються як сукупна вартість, виражена у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, що обертається у процесі господарської діяльності підприємства у вигляді оборотного капіталу з метою забезпечення економічної вигоди. Оборотні активи призначені для реалізації й обслуговування виробничо-комерційної діяльності і повністю споживаються впродовж одного виробничого циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Складовою оборотних активів є фінансові активи, які представляють собою ресурси, що знаходяться у володінні та користуванні сільськогосподарських підприємств, мають свою вартість і від використання та реалізації яких господарство має економічні вигоди тепер або очікується їх у майбутньому, і які є результатом раніше здійснених операцій. Актив повинен бути ресурсом, яким володіє та користується підприємство і який має свою вартість, що можна оцінити [3].

Існуючі на сьогоднішній день класифікації оборотних активів, на наш погляд, не відповідають в повній мірі потребам управління. З метою ефективного їх управління пропонуємо класифікувати оборотні активи за видами, ступенем ліквідності, фінансового ризику, джерелами формування, характером участі в операційному процесі, кругообігом, правом власності, принципом нормування (табл.1). Ці класифікаційні ознаки дозволять визначити їх вплив на фінансовий стан підприємницької структури в аграрній сфері будь якої форми господарювання.

Таблиця 1

Класифікація оборотних активів сільськогосподарських підприємств

Класифікаційні групи	Оборотні активи
1. За видами	Сировина, матеріали, напівфабрикати; Готова продукція; Дебіторська заборгованість; Грошові кошти та їх еквіваленти; Інші.
2. За характером участі в операційному процесі	Оборотні активи, які обслуговують виробничий цикл господарського товариства; Оборотні активи, які обслуговують інвестиційну діяльність господарського товариства; Оборотні активи, які обслуговують фінансовий цикл господарського товариства.
3. За ліквідністю	Високоліквідні; швидко ліквідні; низько ліквідні.
4. За джерелами формування	Зовнішні; внутрішні.
5. За кругообігом	Початкові; функціонуючі; накопичені.
6. За правом власності	Власні; позичені;
7. За принципом нормування	Нормовані; ненормовані;
8. За ступенем ризику	Мінімальний; малий; середній; високий.

Джерело: авторська розробка з використанням [8]

Побудова належного обліку та аудиту оборотними активами у формі грошових коштів передбачає правильність здійснення й відображення всіх етапів руху коштів, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності.

Нормативно-методологічне забезпечення здійснення обліку касових операцій та операцій на рахунках в банках представлено різноманітними законодавчими актами.

Так, НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” визначає Звіт про рух грошових коштів звітом, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді [6].

Основним нормативним актом, який регулює ведення первинного обліку та відображення в первинних документах всіх господарських операцій, є Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88 від 24.05.1995 р., (зі змінами та доповненнями) згідно якого усі господарські операції, в тому числі й операції з грошових розрахунків, відображаються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування.

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організації та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і операцій з грошовими коштами відображують на активних рахунках 30 “Каса”, 31 “Рахунки в банках”, 33 “Інші кошти” [7].

На сьогодні діють, але не повною мірою використовуються на аграрних підприємствах, Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств від 04.06.2009 р. № 390 [4].

У Методичних рекомендацій щодо аповнення форм фінансової звітності № 433, що затверджено Міністерством фінансів від 28.03.2013 року розглядається питання розкриття інформації за статтями балансу (Звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід, Звіт про рух грошових коштів, звіту про власний капітал).

Законодавчо-нормативне регулювання організації і обліку оборотних активів має важливе значення для забезпечення повного та достовірного відображення інформації про діяльність суб'єктів господарювання.

Для управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств насамперед потрібна добре налагоджена інформаційна база. Такою інформацією систему управління забезпечує аналітична робота, проведена на основі облікових та звітних даних.

При цьому аналітичні процедури при аудиті оборотних активів сільськогосподарських підприємств необхідно здійснювати в такій послідовності [8].

На першому етапі аналізується структура та динаміка оборотних активів сільськогосподарських підприємств, темпи їх зміни зіставляються з темпами зміни обсягу реалізації продукції, вивчається динаміка питомої ваги оборотних активів в структурі майна господарства. На другому етапі вивчається динаміка оборотних активів в розрізі основних видів запасів, сировини, матеріалів, готової продукції, дебіторської заборгованості, залишків грошових активів.

На третьому етапі оцінюється оборотність оборотних активів на основі розрахунку показників (тривалість обороту, коефіцієнт оборотності).

На четвертому етапі визначаються потреби сільськогосподарських підприємств в наданні їм можливості впливати на ефективність формування та використання оборотних активів.

Застосування добре налагодженої роботи в системі управління діяльністю сільськогосподарських підприємств надасть їм можливість впливати на ефективність формування та використання оборотних активів.

Висновки. Важливим завданням системи управління оборотними активами є економічно обґрунтована їх класифікація, яку доцільно використовувати в практиці облікової роботи сільськогосподарських підприємств. Необхідно при аудиті спочатку здійснювати аналітичні процедури формування оборотних активів, а потім — аналіз їх використання. Виходячи з цього, запропоновано аналітичні процедури при аудиті оборотних активів сільськогосподарських підприємств здійснювати в такій послідовності: на першому етапі аналізується структура та динаміка оборотних активів господарського товариства; на другому етапі вивчається динаміка оборотних активів в розрізі основних видів — запасів, сировини, матеріалів, готової продукції, дебіторської заборгованості, залишків грошових активів; на третьому етапі оцінюється оборотність оборотних активів на основі розрахунку показників тривалості обороту, коефіцієнта оборотності; на четвертому етапі визначаються потреби господарських товариств в оборотних активах для здійснення майбутньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Аудит : [підруч.] / І. М. Пожаріцька, К. С. Сурніна, В. О. Шевчук. — Сімферополь : АРІАЛ 2011. — 310 с.
2. Аудит Монтгомері / Ф. Л. Дефліз, Г. Р. Дженик, В. М. О'рейлі, М. Б. Хирш; пер. з англ. під ред. Я. В. Соколова. — М. : Аудит, ЮНІТІ, 2007. — 542 с.

3. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності / Т. А. Демченко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 179-184.

4. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 04.06.09 р. № 390. [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://minagro.kiev.ua>

5. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: видання 2010. – 1028 с.

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” (Стандарт 1), затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

7. План рахунків, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.dtki.com.ua>

8. Сурніна К. С. Послідовність використання аналітичних процедур при аудиті оборотних активів / К. С. Сурніна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/>

УДК 336.221.2

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ВИНИКНЕННЯ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ

І. А. Дубачінська, студент

Науковий керівник – к.е.н., старший викладач Лагодієнко Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто питання, які сприяють виникненню податкових спорів, та їх негативний вплив на розвиток партнерських взаємовідносин між податковими органами та платниками податків, і на ефективність реалізації податкової політики держави в цілому.

Ключові слова: державна податкова служба, платники податків, суб'єкти господарювання, податкова апеляція, Податковий кодекс України.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Невиконання конституційного обов'язку неухильного дотримання Конституції і законів України, в тому числі і законів у сфері оподаткування, тягне за собою передбачену законодавством відповідальність. Водночас податкові органи та посадові особи як учасники податкових відносин також мають відповідні обов'язки перед платниками податків та зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1].

Однак каральний характер української податкової системи, різний правовий статус платників податків та контролюючих органів, відсутність зворотного зв'язку між ними, постійна зміна податкового законодавства, а також багато інших факторів сприяють виникненню спорів платників податків та держави в особі контролюючих органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню даної проблематики присвячено ряд комплексних досліджень С. Д. Ципкіна, М. І. Піскотіна, Є. А. Ровинського, а також необхідно відзначити фундаментальні праці І. Горлової, А. Гурьєва, С. Іловайського, О. Ісаєва, Ф. Лассаля, В. Лебедєва, Д. Львова, Ф. Нітти, І. Озерова, І. Патлаєвського, І. Тарасова, М. Тургенєва, Л. Ходського, І. Янжула та інших.

Мета статті. Визначення факторів, що впливають на партнерські взаємовідносини платників податків й податкових органів і, як результат, сприяють виникненню податкових спорів, що в цілому впливає на ефективність реалізації податкової політики державою.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом Україна активно реалізує реформаторські ідеї щодо інститутів державної виконавчої влади, особливо це стосується податкової сфери – створення Податкового кодексу та реформування державної податкової служби. Однак податкова система поки що не здатна повною мірою ефективно функціонувати в державі, де існує недовіра до податкових органів. У такому випадку платник податків не буде сумлінно та добровільно виконувати свої обов'язки, а держава не зможе ефективно виконувати свої соціальні функції. Адже загальновідомо, що близько 80 % дохідної частини Державного бюджету складають податки і збори. Тому тільки за умови високого рівня добровільної сплати податків, заснованого на довірі до органів державної податкової служби, можуть ефективно вирішуватися завдання з наповнення коштами бюджетів та, відповідно, фінансування важливих соціальних програм, гарантованих Конституцією України.

Необхідно зазначити, що ефективність реалізації податкової політики безпосередньо залежить від “партнерської” взаємодії між усіма суб'єктами податкових відносин податковими органами та платниками податків, які повинні будуватися винятково на “партнерстві”. На нашу думку, саме партнерство, як існуюча форма співпраці між даними суб'єктами за своїм призначенням покликана сприяти зменшенню податкових спорів і, як наслідок, своєчасному наповненню державного бюджету.

Проте, щорічне збільшення скарг та адміністративних позовів платників податків на рішення, дії чи бездіяльність податкових органів та їх посадових осіб свідчать про непоодинокі випадки зловживань у сфері оподаткування, наявність подвійних стандартів, існування прогалин у законодавстві, яким регламентується не тільки процес справляння податків, але й процедура досудового та судового вирішення податкових спорів.

До підстав податкового спору відносять: неправильне тлумачення норми права; незастосування норми права, що необхідно застосувати; застосування

норми, що не може бути застосована. Такий принцип побудови структури податкового спору є загальноприйнятим.

Виникнення податкових спорів пов'язано із надзвичайною масивністю, складністю та низьким рівнем податкового законодавства. Наслідком цього є різне тлумачення змісту норм права як працівниками податкових органів, так і платниками податків. Податкові спори можуть бути обумовлені й недостатньою фаховою підготовкою працівників податкових органів, наявністю лобіювання бізнесових інтересів, проявами корупційних діянь [4].

Основними недоліками податкового права, на погляд Л. В. Трофімової є “його логічні суперечності, внутрішня неузгодженість, потреба в однозначному тлумачення суб'єктами різних гілок влади, хоча, за загальним правилом, у юриспруденції правильність тексту податкового законодавства презумується (однак це не завжди відповідає дійсності)” [3].

Також до підстав виникнення податкових спорів відносять:

- порушення норм та порядку проведення податкових перевірок;
- донарахування податків, застосування штрафних санкцій;
- незаконне накладання арештів на рахунки та майно осіб тощо.

В юридичній літературі зазначається, що податкові спори можуть змінюватися під впливом:

- а) норм правових актів, за якими регулюється сфера податкових відносин;
- б) податкової правосуб'єктності особи;
- в) юридичних фактів, що обумовлюють виникнення, зміну чи припинення податкових відносин.

До основних чинників (факторів), які впливають на виникнення податкових спорів і процес налагодження партнерських взаємовідносин між податковими органами та платниками податків, можна віднести такі.

По-перше, недотримання всіма суб'єктами податкових правовідносин принципу законності. Будь-яка діяльність повинна здійснюватись у правовому полі, що регулює ті чи інші правовідносини. На жаль, фінансово-економічна криза негативно вплинула не тільки на фінансовий та соціальний добробут країни, але й на рівень дотримання законності в діяльності як податкових органів, так і платників податків.

По-друге, недосконалість чинного законодавства. Безперечно, одним із факторів, що породжують податкові спори, є недосконалість чинного законодавства України.

По-третє, проблеми у створенні спрощеного податкового законодавства. Після введення у дію Податкового кодексу України та нормативно-правових актів, що більш конкретно регламентують норми Податкового кодексу України, можуть виникнути питання через неузгодженість деяких його положень, наявність подвійних стандартів, існування прогалів у законодавстві, якими регламентується не тільки процес справляння податків, але й процедура адміністративного оскарження рішень податкових органів.

По-четверте, відсутність єдиного підходу у правозастосуванні законодавства про податки на практиці. Необхідно більш конкретно вирішити питання щодо однакового застосування суб'єктами податкових правовідносин і судовими органами норм діючого законодавства в процесі вирішення конкретних спорів, що має суттєве значення для створення стабільного правового поля в Україні [4].

Висновок. На нашу думку, щоб покращити взаємовідносин між податковими органами та платниками податків, а отже, й усунення податкових спорів між ними, необхідно [5]:

- забезпечення своєчасного і повного наповнення бюджету, на основі підвищення кількісних та якісних показників роботи з платниками податків, у тому числі і масово-роз'яснювальної роботи;

- надання практичної допомоги платникам податків з питань, пов'язаних зі сплатою податків та організацією податкового планування, а також надання повного комплексу послуг, починаючи з реєстрації підприємства, і закінчуючи оскарженням рішень податкових органів;

- удосконалення форм і методів роботи з платниками податків з питань оподаткування на основі вивчення й аналізу їх поведінки та урахування побажань тощо.

Ці пропозиції здатні надати практичні результати в процесі справляння податків, сприяти формуванню високої податкової культури платників податків, утвердженню в суспільстві ідеології добровільної сплати податків, створенню позитивного іміджу податкової системи і, як результат, зменшення податкових спорів.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 30 вересня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960254K.html
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=6&nreg=2755-17>
3. Трофімова Л. В. Дефекти нормотворчості як причина податкових конфліктів / Л. В. Трофімова // Фінансове право. – 2010. – № 4 (14). – С. 21 – 25.
4. Програма модернізації державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua>
5. Меморандум про співробітництво та створення сприятливого податкового середовищатв Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=45661

УДК 339.168(477)

ПРОБЛЕМИ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

О. К. Туз, студент

Науковий керівник – к.е.н., старший викладач Лагодієнко Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено основні проблеми акцизного оподаткування в Україні. Запропоновано шляхи удосконалення механізму справляння акцизного податку.

Ключові слова: акцизний збір, непрямі податки, підакцизні товари.

Постановка проблеми. Ефективність системи оподаткування залежить від запровадження і відповідного використання достатньої дохідної бази бюджетів різних рівнів, в тому числі і за рахунок податкових надходжень – основного їх джерела. Одним з податків, що формує бюджет України є акцизний збір, механізм якого на сучасному етапі розвитку нашої держави має певні проблеми та неузгодженості. Вирішення проблем в оподаткуванні акцизного збору є одним зі шляхів зростання надходжень до бюджету даного податку без зростання рівня відповідного податкового навантаження.

Аналіз останніх досліджень. У науковій літературі питанням акцизного оподаткування приділяється значна увага. Доцільно виділити науковий доробок Лютого І. О., Дриги А. Б., Петренка М. О., Грезіної Є. Е., Давидової І. А. та ін. Проте є необхідним більш детально дослідити дане питання.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу сучасного стану функціонування акцизного збору в Україні а також висвітлення пропозицій щодо вдосконалення акцизного оподаткування в Україні.

Виклад основного матеріалу. В сучасній системі оподаткування України важливу роль відіграють непрямі податки. Адже з огляду на низький рівень доходів більшої частини громадян та значної частки отримуваних ними доходів із тіньового сектора економіки, що не підлягає прямому оподаткуванню, виникає необхідність використання непрямих податків.

Акцизним збором оподатковуються споживчі товари, що мають високий рівень рентабельності і які не є предметами першої необхідності, це ідеальний інструмент стабілізації економічного циклу. В разі підвищення ролі фіскальної функції акцизного збору основний його тягар припадає на заможні верстви населення, тим самим, при незмінній податковій політиці в частині перерозподілу через бюджет ВВП, дозволяє зменшити податковий тягар на широкі верстви населення.

Акцизний збір є одним з найбільш ризикових податків з погляду на його вплив на формування дохідної частини бюджету, що викликано специфікою функціонування підакцизної продукції на ринку, постійними змінами законодавчого поля, а також рівнем ефективності державного контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів [1, с. 204].

За січень – грудень 2012 року надходження акцизного податку становили 2300,8 тис. грн., що на 709,2 тис. грн. (або на 45%) більше, ніж у 2011 році. Збільшення відбулося, в основному, за рахунок підвищення з 01.01.12 ставки акцизного податку на коньяк на 35%. Розглянемо динаміку надходжень акцизного податку за 2011-2012 рр. на прикладі Миколаївської області (рис. 1).

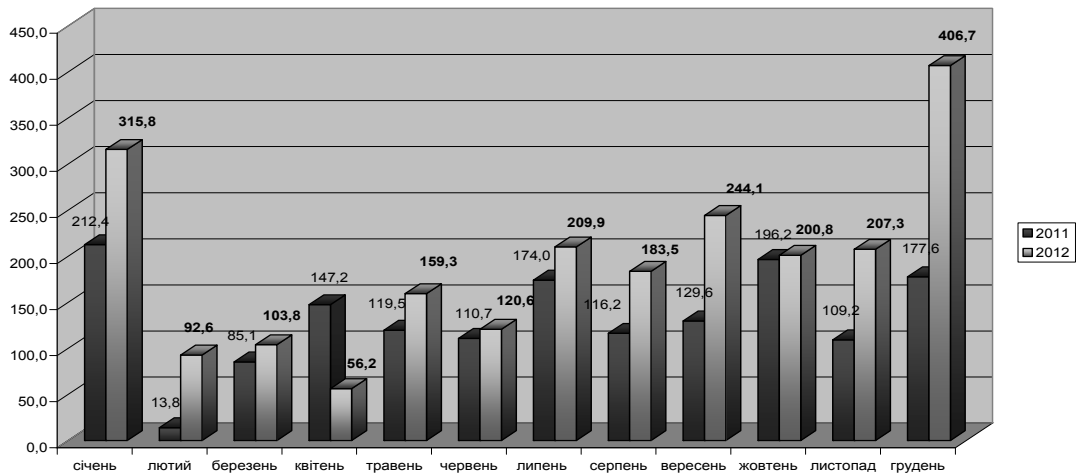

Рис. 1. Динаміка надходжень акцизного податку по Миколаївській області за 2011-2012 роки (тис. грн)

Джерело: розраховано і побудовано за даними Звіту про виконання Плану основних питань економічної та контрольної роботи державної податкової служби у Миколаївській області на 2012 рік [2]

У структурі надходжень акцизного податку по області за січень-грудень 2012 року надходження від реалізації пива склали 94% (2164,0 тис. грн), виноробної продукції – 6% (136,8 тис. грн).

Незважаючи на численні зміни до законодавства, що регулює виробництво та обіг підакцизних товарів, сьогодні зберігається тенденція до використання різноманітних схем ухилення від сплати акцизного збору. Наявність даних схем викликана недосконалістю законодавчої бази і проблемами в адмініструванні акцизного збору в Україні. Головним чинником втрат бюджету від ненадходження акцизного збору є суттєва величина незаконного виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що є також одним із каналів відтоку грошових коштів до “тіньового” сектора економіки. За окремими оцінками експертів лише по лікero-горілчаній продукції величина “тіньового” сектора досягає 30% [3, 47].

Простежуються також і інші схеми зниження величини об’єкту оподаткування акцизним збором. Зокрема, можна виділити наступні: ввезення підакцизних товарів поза митним контролем, декларування товарів на фіктивні фірми, зниження митної вартості імпортованих товарів, використання не облікованого спирту при виробництві лікero-горілчаної продукції, заміна при маркуванні об’єкту оподаткування, використання підроблених марок акцизного збору та ін.

На нашу думку, зростання ставок акцизного податку на підакцизні товари може спричинити скорочення обсягів їх легального виробництва та насичення вітчизняного ринку більш дешевою – контрабандною, фальсифікованою продукцією. При цьому, збільшення розмірів штрафних санкцій за незаконне виробництво і обіг підакцизних товарів не зможе ефективно вплинути на тіньовий ринок зазначеної продукції, адже, завдяки цьому він став приносити ще більші прибутки.

Аналізуючи вищезазначені проблеми акцизного оподаткування в Україні пропонуємо такі основні шляхи удосконалення механізму справляння податку:

- запровадження більш захищених від підробок акцизних марок на алкогольні і тютюнові вироби;
- розширення прав на підвищення відповідальності працівників податкових та митних органів, задіяних у сфері контролю за виробництвом і обігом підакцизних товарів;
- збільшення переліку підакцизних товарів за рахунок ювелірних виробів чи інших предметів розкоші.

Реформування механізму акцизного оподаткування призведе до формування більш прозорого та стабільного правового поля діяльності платників цього податку, що збільшить обсяги надходжень до державного бюджету.

Висновки. На сьогоднішній день механізм справляння акцизного податку є недосконалим. Основні проблеми його функціонування пов'язані зі зростанням фіскальних можливостей та зменшенням регулюючого впливу цього платежу. Тому необхідно вдосконалити порядок нарахування та сплати акцизу шляхом розширення бази оподаткування та посилення його регулюючої функції.

Список використаних джерел

1. Лютий І. О. Податки на споживання в економіці України / І. О. Лютий, А. Б. Дрига, М. О. Петренко. – К. : Знання, 2005. – 335 с.
2. http://mk.minrd.gov.ua/data/material/000/049/85618/richniy_zvit_2012.doc
3. Грезина Е. Э. Борьба за оригинальность / Е. Э. Грезина // Акциз. – 2008. – № 8, 9. – С. 46-49.
4. Давыдова И. А. Акцизы / И. А. Давыдова. – М., 2003. – 256 с.

УДК 336.227.2 (477)

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК РЕЗУЛЬТАТ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

О. В. Неграй, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лагодієнко Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано проблеми тіньової економіки та гальмування економічних процесів в таких умовах. Визначені причини та наслідки тіньового сектора й запропоновано механізм податкової взаємодії тіньового та офіційного секторів.

Ключові слова: мінізація, легалізація, податкова система, корупція.

Актуальність теми і постановка проблеми. Дослідження проблеми тіньової економіки України свідчить про те, що її виникнення та існування зумовлене рядом політичних, економічних і соціальних причин. Серед них особливе місце займає недостатнє законодавче і нормативне забезпечення економічної трансформації суспільства [1, с. 33-44]. Ця недосконалість в діяльності контролюючих органів влади призведе до зменшення надходжень в бюджет й відмивання коштів.

Тіньова економіка в Україні у поєднанні із криміналізацією суспільства загрожує не лише економічній, а й національній безпеці держави. Тому актуальність цієї проблеми є очевидною й посідає одне з провідних місць у діяльності органів державної влади України. За оцінками Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), тінізація економіки за останні роки зростала щорічно на 6,2%, а загальне економічне зростання становило в середньому 3,5 %.

На сьогодні в Україні важливою проблемою є впровадження спільної діяльності тіньової та офіційної економіки для узаконення тіньового капіталу. Для того, щоб забезпечити поповнення державного бюджету за рахунок податків, зборів та обов'язкових платежів треба зменшити об'єм тіньової економіки.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Процес легалізації тіньового сектора є досить тривалим і важким, що потребує значних перетворень в сфері економіки. Зокрема це проведення ринкових реформ, створення повноцінної і дієвої податкової бази, що буде регулювати як і суб'єктів господарювання, так і органів державної влади від корупції і відмивання коштів. ці питання вивчало багато науковців, зокрема це А. Шестакова, Н. Власюк, А. Скрипника, Г. Гендлера, О. Сторожук, Ю. Латова, В. Білоуса, та ін. Але в працях цих науковців не виявлено ефективного систематизованого механізму податкової взаємодії тіньового і офіційного секторів економік.

Мета статті. Метою статті є поєднання в єдине ціле різних поглядів щодо механізму податкової взаємодії легального та нелегального секторів економіки в Україні й запропонування власного податкового механізму взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Одним з факторів зовнішнього середовища, що здійснює суттєвий і прямий вплив на економічну діяльність підприємства, є недосконалість податкової системи, яка проявляється в надмірному податковому тиску на виробника [3, с. 17]. Податки відіграють важливу роль в процесі реформування економіки. Адже, оподаткування є необхідною умовою для забезпечення здійснення державою своїх функцій.

У законодавстві визначено функції, права та обов'язки всіх учасників податкового процесу та відповідальність кожного з них. Учасниками податкового процесу є держава, податкові органи і платники податків. Держава в особі її вищих органів влади розробляє і приймає податкове законодавство. Податковий орган слідкує за його виконанням. Платники виконують встановлені законодавством обов'язки і несуть відповідальність за правильність нарахування і своєчасність сплати податків та зборів [2].

Держава для виконання своїх функцій застосовує податкові ставки й надає податкові пільги, цим самим стимулюючи або обмежуючи певну діяльність. Однак саме податковими надходженнями держава забезпечує доходи бюджету. Але недосконалість податкової системи викликає проблеми у регулюванні податків. Насамперед, це розмежування податків на прямі і непрямі, проблема яких заключається в їх співвідношенні, що є неефективним в соціальній сфері, адже непрямі податки істотно впливають на ціноутворення, що обкладають більшим податковим навантаженням бідні і соціально незахищені верстви населення. Але для держави непрямі податки є більш вигідними, бо їх легше контролювати й надходження до бюджету є швидкими й регулярними. Для України переважання непрямих податків над прямими є значною проблемою, адже податкове навантаження лягає на плечі саме бідних верств населення.

За окремими оцінками, через використання мінімізації сплати податків у світі щорічно “легалізується” 250-300 млрд дол. США, а згідно з даними Світового банку, у сфері світової тіньової економіки щорічно виробляється товарів і надається послуг на 8-10 трлн дол. США. Відповідно до прикладу випливає, що Україні необхідно, щоб податкове законодавство відповідало потребам забезпечення його прозорості і протидії податкової дискримінації, підвищення ймовірності виявлення фактів незаконної мінімізації, а також застосовувати заходи попереджувального характеру, спрямовані на недопущення ухилення від сплати податкових платежів [4].

На нашу думку необхідно створити необхідні умови для громадян, щоб вони мали можливість вчасно й в повному обсязі виконувати свої податкові зобов'язання й відмовлялися в тінізації свого бізнесу. А для цього необхідно створювати жорсткі умови для неплатників податків й насамперед зменшити

корупцію, щоб не було можливості ухилитися від відповідальності за несплату податків.

В цілях легалізації тіньового сектора економіки потрібно виконати ряд реформувальних, ми пропонуємо такі реформи:

- Доцільно було б податки на ті види діяльності, які є необхідними для суспільства і держави зменшити й навпаки на ту діяльність яка шкодить здоров'ю людей збільшити;

- На продукцію, яка необхідна в державі, в якій існує дефіцит і яку завозять з інших держав, зменшити податкове навантаження;

- Для депресивних регіонів, або для розвитку певної галузі в регіоні надавати підприємствам податкові пільги;

- Проводити атестацію податкових органів, що буде передбачати залучення до управління найбільш професійно підготовлених осіб з метою зменшення корупції;

- Контроль за індексацією заробітної плати, соціальних платежів, стимулювання збільшення кількості робочих місць, які будуть офіційно зареєстровані, що в свою чергу дозволило б зменшити схильність до діяльності у неофіційному секторі;

- Підвищити контроль за відпливом коштів разом з тим забезпечити безготівковий обіг коштів, що дасть можливість відслідкувати куди і кому були переказані або на що були використані кошти;

- Забезпечити для громадян та суб'єктів господарювання можливість оскаржити в судах незаконні дії чиновників.

Реалізація запропонованих заходів допоможе податковій системі стати більш досконалою, що дасть змогу регулювати й контролювати податкову діяльність суб'єктів господарювання.

Для боротьби з податковою злочинністю мають бути спрямовані зусилля насамперед на створення таких умов для громадян, за яких було б не вигідно здійснювати протиправні дії або приховувати свою діяльність в тіньовому секторі економіки. Боротьба зі злочинністю повинна починатися з усунення корупції в усіх ланках влади. Діяльність державних органів повинна бути прозорою й використання коштів з бюджету повинно здійснюватись згідно з тендером у голосувальному порядку, де не буде місця особистісному фактору.

Також важливо розробити систему державного контролю, яка дала можливість своєчасно попередити або швидко виявляти порушення законів у діяльності об'єкта господарювання або посадової особи.

Висновки. Вирішення проблеми детінізації економіки потребує регулювання й контролю держави в багатьох сферах державної політики. Скорочення тіньового сектора може відбутися лише за умови легалізації економіки, створення необхідних умов для функціонування різноманітних форм бізнесу. Це повинно підвищити конкурентоспроможність легальної економіки, а приховування її результатів зробить не вигідним. Вдосконалення механізму господарювання та створення належних умов для справляння оподаткування

буде являтися своєрідним фундаментом для легалізації неофіційного (тіньового) сектора економіки. Важливе значення мають також заходи, які спрямовані на виявлення суб'єктів господарювання, які уникають сплати податків у особливо великих розмірах і покарання порушників.

Список використаних джерел

1. Шестаков А. В. Теневая экономика : [уч. пособие] / А. В. Шестаков. – М. : Дешков и К, 2000. – 152 с
2. Краус Н. М. Механізм податкової взаємодії тіньового та офіційного секторів / Н. М. Краус // Гроші, фінанси та кредит [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Eir/2009_4/197-202.pdf
3. Скрипник, А. Оцінка податкового навантаження і детінізація фонду оплати праці / А. Скрипник, Г. Гендлер // Економіка України. – 2007.
4. Коротун В.І. Проблеми мінімізації сплати податків в Україні // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 6. – С. 21-24.
5. Духненко В., Дуброва О. Неклассический консалтинг // ЭкспертУкраина. – 2006. – № 28 (78).

УДК 336.14:336.226.1

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІНИ СТАВКИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК НА НАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

І. В. Шевченко, студент

Науковий керівник – к.е.н., старший викладач Лагодієнко Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено систему оподаткування прибутку підприємств України. Визначено причинно-наслідкові залежності між зміною ставки податку і надходжень до державного бюджету України за останні роки. Змодельовано прогноз на майбутнє, з врахуванням зниження податку на прибуток з 1 січня 2014 року.

Ключові слова: податок на прибуток, ставка податку, зведеним бюджет.

Постановка проблеми. У сучасних умовах податкова система України потребує докорінного реформування. Одним із найважливіших факторів економічного зростання будь-якої країни, а також підвищення соціально-економічних показників держави є насамперед активна діяльність суб'єктів господарювання, зокрема вітчизняних підприємств, які прагнуть максимізувати свій прибуток, що можливо лише за умови існування оптимальної системи оподаткування прибутку [7]. Таким чином пошук найбільш оптимальних умов функціонування податкової системи України є надзвичайно актуальним, важливим і проблематичним питанням на сучасному рівні економічного розвитку суспільства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань теорії та практики функціонування податкової системи, вирішення проблеми розробки й реалізації політики оподаткування як важливого економічного важеля регулювання зробили Григораш Т. Ф. [9], Жукова Т. А. [7], Стефаненко М. М. [10], Федоронько Н. І. [6], Філоненко Г. Г. [11] та багато інших, але не всі питання висвітлені та досліджені в повній мірі.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд податкової системи, а саме питання ставки податку на прибуток, визначення причинно-наслідкових залежностей між ставкою податку на прибуток та надходженням до бюджету України від цього податку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відновлення української економіки потребує ефективної та дієвої податкової системи. В останні роки набуває актуальності питання удосконалення податкового законодавства з метою зниження податкового тиску на бізнес-середовище та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Для системи оподаткування прибутку підприємств України характерна часта зміна об'єкта та ставки оподаткування. Так, у 1991 р. податок сплачувався з прибутку, в 1992 р. – з доходу, в 1 кварталі 1993 р. – з прибутку, починаючи з 2 кварталу 1993 р. та в 1994 р. – з доходу, в 1995 та з 1997 р. – з прибутку [1-5]. Що стосується ставки податку на прибуток, то вона теж постійно змінювалася. Так, у 1991-1994 рр. ставка податку складала 35%, в 1995-2003 рр. – 30%, 2004-2010 рр. – 25% [1-5].

У Податковому кодексі передбачено поетапне зниження ставки податку на прибуток з 25% до 16% (рис. 1), а саме:

- з 1 квітня 2011 р. по 31 грудня 2011 р. включно – 23%;
- з 1 січня 2012 р. по 31 грудня 2012 р. включно – 21%;
- з 1 січня 2013 р. по 31 грудня 2013 р. включно – 19%;
- з 1 січня 2014 р. – 16%.

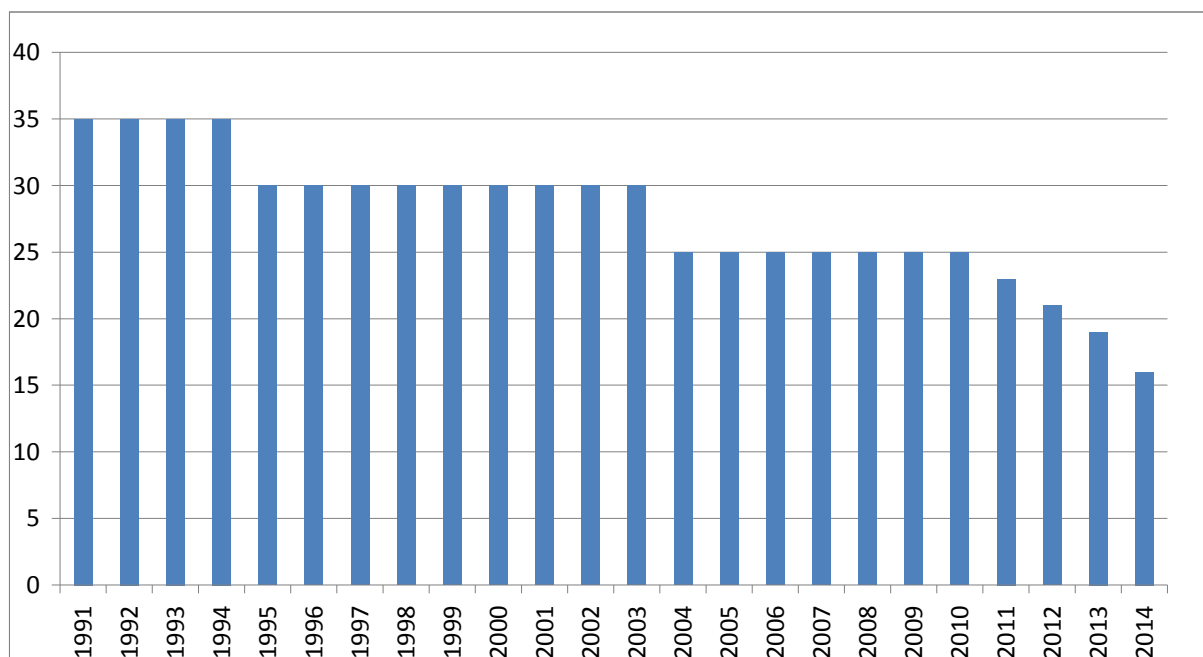

Рис. 1. Динаміка ставок податку на прибуток в Україні

Джерело: представлено автором з використанням [8]

Вважаємо таке зниження податкової ставки на прибуток є позитивним кроком, так як призведе до покращення умов та результатів діяльності юридичних і фізичних осіб, покращення інвестиційного середовища. А найголовнішим є те, що значно зменшиться випадків ухилення від сплати податку на прибуток суб'єктів підприємницької діяльності. Це зрозуміло, тому що кожному підприємцю легше заплатити цей податок – бути законослухняним і відчувати себе спокійно.

Так на думку Федоронько Н. І. зниження податкових ставок призведе до падіння доходів державного бюджету, у тому числі внаслідок виникнення часового лагу між строками зменшення ставки податку та започаткуванням висхідної економічної динаміки [6].

На нашу думку, зниження ставок податку на прибуток спричинить збільшення надходжень до бюджету України. Цей висновок ми можемо пояснити лафферівським ефектом, що говорить нам, що зі зменшенням ставки оподаткування надходження до зведеного бюджету повинні зростати.

Так бачимо зміну надходжень до зведеного бюджету України зі змінами ставок податку на прибуток (рис. 2). Цей розрахунок показав, що максимальне значення можна було б очікувати за ставки 16% – 51,7 млрд грн, за ставки 23% виходимо на результат, що дорівнює 49,9 млрд грн [7].

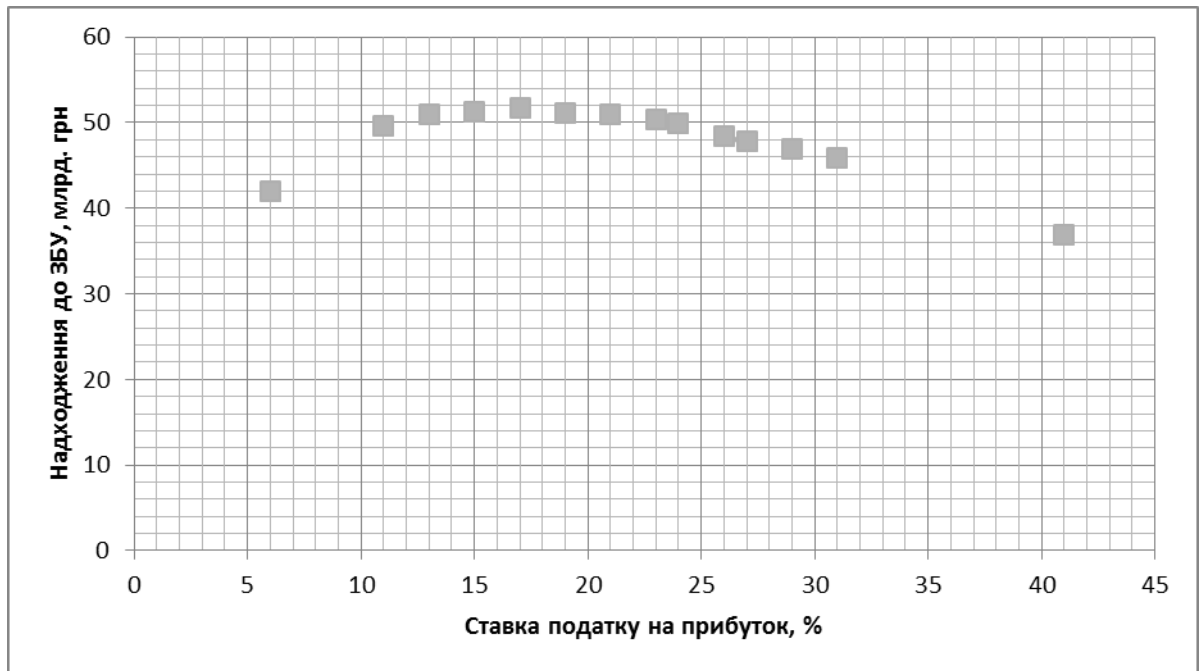

Рис. 2. Модельний розрахунок лафферівського ефекту

Джерело: представлено автором з використанням [7]

Ще обґрунтувати наш прогноз про збільшення надходжень при зменшенні податкової ставки можна тим, що зниження ставки податку з 23% у 2011 році до 21% у 2012 році темпи зростання надходжень порівняно з 2011 роком становили 101,1 відсотка (+610,3 млн. гривень). Тобто на минулому перевірено на практиці, що зменшення цього податку призведе до збільшення надходжень до бюджету України. Це добре ілюструє рис. 3 [8].

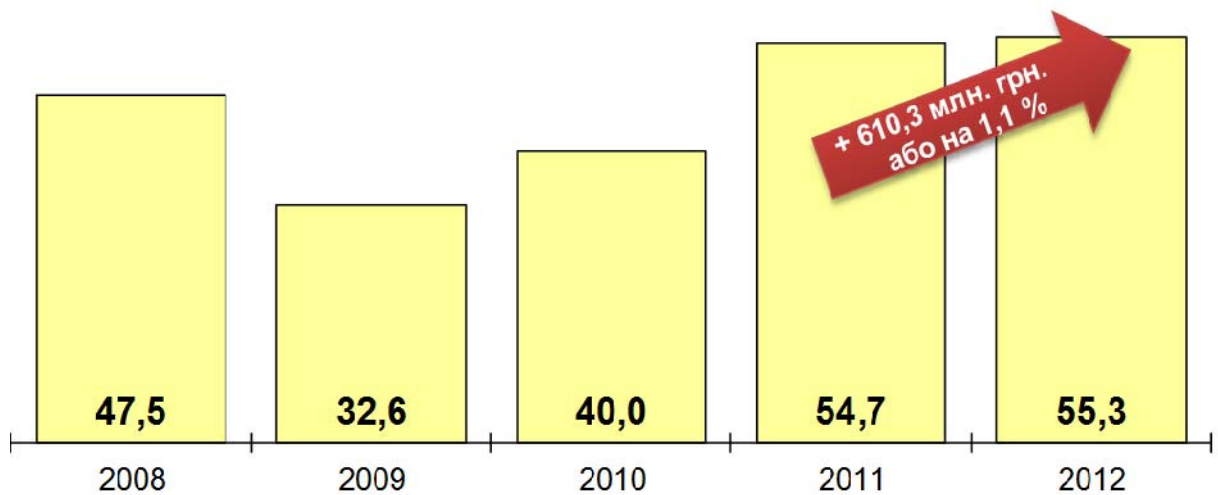

Рис. 3. Динаміка надходження податку на прибуток підприємств до державного бюджету України за 2008-2012 роки, млрд. грн

Джерело: представлено автором з використанням [8]

До загального фонду державного бюджету за 2012 рік надійшло 289577,0 млн. грн (рис. 4), в порівнянні з 2011 роком надходження зросли на 23754,3 млн. грн., або на 8,9 відсотка. Так, з рис. 4 бачимо, що

найбільшу питому вагу займає податок на додану вартість 50,5%, а на другому місці податок на прибуток – 20,1%.

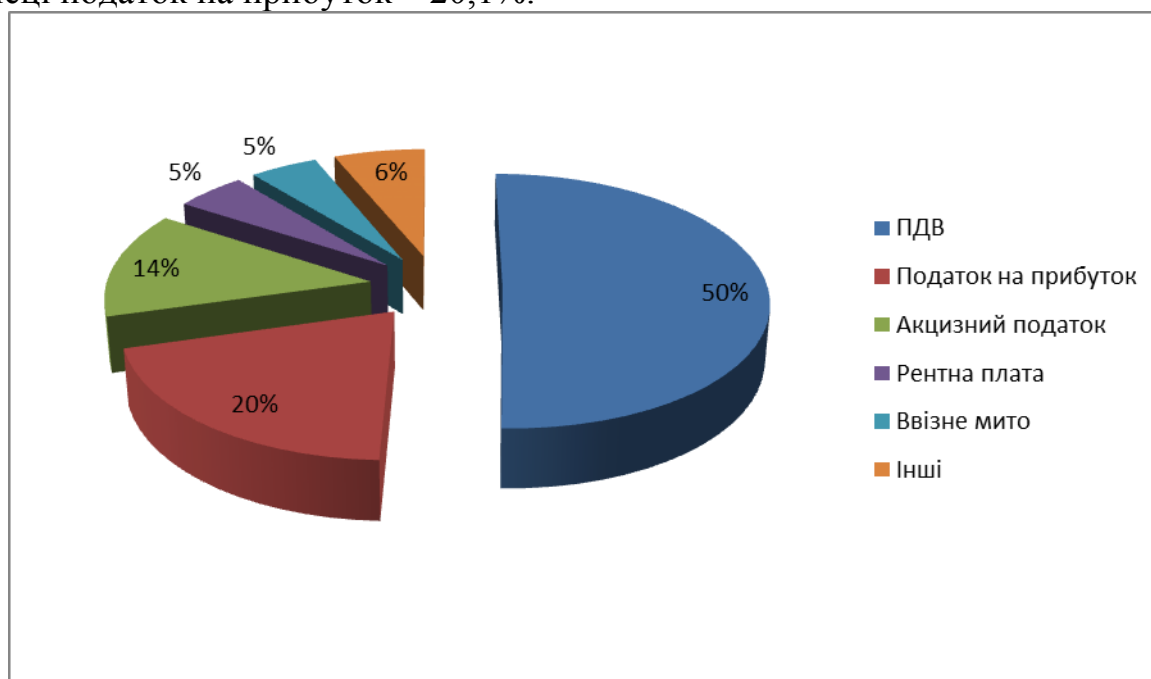

Рис. 4. Структура надходжень до державного бюджету України 2012 року

Висновок. Таким чином, проведення податкової реформи забезпечило уніфікацію податкового законодавства, покращання адміністрування та зниження рівня податкового навантаження. Зокрема, у січні 2012 року знижено ставку податку на прибуток підприємств з 23 до 21 відсотка. Також із прийняттям та набуттям чинності рядом положень Податкового кодексу, Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” (від 08.07.2010 року № 2464-VI) та інших нормативних актів кількість податкових платежів на рік було скорочено до 28 проти 135 платежів у попередньому періоді, кількість податків було скорочено з 43 до 22.

Податковий кодекс України передбачає поступове зменшення ставки податку на прибуток, однак вона залишатиметься все одно вищою, ніж у країнах ЄС, що, згідно з лафферівським ефектом, сприятиме збільшенню надходжень до Державного бюджету України.

Так за субіндексом “Сплата податків” Україна покращила свої позиції на 16 місць і потрапила до десятки країн – найбільших реформаторів зазначеної сфери діяльності порівняно з 2004 роком (6 місце).

Отже, бачимо беззаперечні позитивні зміни зі зниженням ставки податку на прибуток: покращення умов та результатів діяльності суб’єктів господарювання, покращення інвестиційного середовища, зниження риня тіньової економіки в Україні, збільшення надходжень до держбюджету України, усунення поняття ухилення від сплати податків (повна невідповідність проведеної господарської операції її документарному відображенню, невідповідність записів первинних та звітних документів, наявність

матеріальної підробки в документах бухгалтерського обліку, недотримання встановлених правил ведення обліку та звітності, порушення правил ведення касових операцій, необґрунтоване списання товаро-матеріальних цінностей, неправильне ведення документообігу, порушення технологічної дисципліни).

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Про оподаткування доходів підприємств і організацій : Закон України від 21.02.92 р. № 2146-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Про податок на прибуток підприємств і організацій : Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.92 р. №12-92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України від 28.12.94 р. № 334/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України від 28.12.94 р. № 334/94-ВР (у редакції Закону від 22.05.97 р. №283/97-ВР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
6. Федоронько Н. І. Пріоритетні напрямки реформування системи прямого оподаткування в контексті прийняття податкового кодексу України / Н.І. Федоронько // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 3. – С. 326-329.
7. Жукова Т. А. Особливості оподаткування прибутку підприємств у зв'язку з прийняттям податкового кодексу / Т. А. Жукова, Г. М. Левченко // Суми : Вісн. Сум. держ. ун-ту. Сер. Економіка, 2012. – № 2. – С. 58-67.
8. Пояснювальна записка до звіту про виконання Державного бюджету України за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>
9. Григораш Т. Ф. Проблеми і перспективи розвитку податкової системи України / Т. Ф. Григораш, В. О. Куліченко, М. С. Ловакова // Дніпропетровськ : Економічний простір, 2012. – № 57. – С. 226-233.
10. Стефаненко М. М. Перспективні напрямки розвитку податкової системи України / М. М. Стефаненко, І. П. Юга // Сімферополь: РВНЗ “Кримський інженерно-педагогічний університет”, 2012. – С. 547- 552.
11. Філоненко Г. Г. Сліди ухилення від сплати податку на прибуток / Г. Г. Філоненко. – К. : Облікові записки Тавричного національного університета ім. В.І. Вернадського, 2013. – № 1. – С. 454-458.

УДК 336.22:657(477)

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

С. С. Дюміна, студент

Науковий керівник – к.е.н., старший викладач Лагодієнко Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено сутність і значення податкового обліку в системі оподаткування України. Визначено місце та значення регулювання податкового обліку у здійсненні ефективних податкових трансформацій, розкрито та запропоновано напрями його розвитку. Запропоновано шляхи вирішення проблем механізму податкового регулювання країни, а також удосконалення окремих норм і положень проектів нормативно-правових актів з цього питання.

Ключові слова: податковий облік, податки, податкове регулювання, податкова система.

Постановка проблеми. Оскільки мобілізація податкових платежів до державної казни дозволяє органам державної виконавчої влади здійснювати реалізацію внутрішньої та зовнішньої політики, регулювання і стимулювання економіки, фінансування соціальних заходів, то однією із основних передумов забезпечення стабільності економіки на сучасному етапі розвитку України є ефективне функціонування податкової системи. Однак позитивний ефект досягається лише за умови ефективної податкової політики, яка проявляється у забезпеченні виконання податками не лише фіскальної, але й стимулюючої та регулюючої функції, у встановленні та належному обґрунтуванні податкових правил, у стабільності та передбачуваності, в досягненні необхідного рівня збалансованості інтересів держави і платників податків.

Враховуючи те, що важливим інструментом податкової політики є податковий облік, то правильність його ведення та своєчасне відображення податкових операцій у податковій звітності є однією з основних умов ефективної діяльності підприємств, а облікове забезпечення звітності про податки і податкові платежі є надзвичайно важливим [3].

Однак необґрунтованість та поспішність в прийнятті рішень щодо змін в облікових процедурах, відсутність чітко сформульованої та реалізованої концепції, непослідовність та алогічність в зміні податкового законодавства, надмірна орієнтація на інтереси державних фіскальних органів призвели до недовіри в користувачів до звітної інформації, знизили її значення як важливого чинника прийняття дієвих та ефективних управлінських рішень на підприємствах, в організаціях та установах.

В зв'язку із цим, виникає гостра необхідність поглибленого дослідження теоретичних та практичних аспектів організації і функціонування інституту податкового обліку в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та принципи державного податкового регулювання розглядалися у роботах В. Т. Александрова, Ф. Ф. Бутинця, Н. С. Вітвіцької, П. К. Германчука, М. М. Коцупатрого, Н. М. Малюги, О. І. Назарчука, О. А. Ногіної, Н. І. Петренка, Н. І. Рубана, І. Б. Стефанюка, М. Т. Фенченко, І. Ю. Чумакової. Однак, необхідно зазначити, що у працях сучасних українських дослідників значна увага приділяється не самій можливості впливу податків на економіку, а переважно проблемам ефективності застосування інструменту податкового регулювання, насамперед, у сфері розвитку підприємницької діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану податкового обліку в Україні, його сутності та значення в системі оподаткування. А також дослідження і обґрунтування пропозицій ефективного механізму податкового стимулювання розширеного відтворення виробничого потенціалу підприємств.

Виклад основного матеріалу. Першим кроком до реформування та вдосконалення ефективної системи податкового обліку є прийняття Податкового кодексу України, із впровадженням якого очікується відносна оптимізація складу і структури податків, деякі спрощення порядку їх нарахування і сплати, поліпшення виконання фіскальної функції, зростання податкових доходів держави тощо.

Основною метою Податкового кодексу є зведення значної кількості законодавчих та нормативних актів до єдиного Закону та, як наслідок, уникнення таким чином протиріч в діючому на сьогодні законодавстві. Завданням Кодексу є поліпшення умов ведення бізнесу для сумлінних платників та унеможливлення використання схем для ухилення від оподаткування. Тож, Кодексом, з одного боку, посилено відповідальність платників за порушення норм податкового законодавства, а з іншого – передбачено зниження податкового тиску на сумлінних платників [5].

Незважаючи на достатню теоретичну розробленість питань щодо запровадження інструментів податкового регулювання, а також досвід їх ефективного застосування у багатьох країнах світу, в Україні й досі не використовуються дієві інструменти податкового впливу на підприємницьку діяльність. Ті регулюючі податкові інструменти, запровадження яких передбачається проектом Податкового кодексу України, що є не достатньо ефективними, не сприятимуть збільшенню фінансових можливостей господарюючих суб'єктів, а тому потребують удосконалення.

Реалізація податкового регулювання пов'язана з системою взаємодії інтересів держави, регіонів та платників податків. Ці інтереси є різноспрямованими, тому виважене використання засобів податкового регулювання не повинно суттєво порушувати баланс цих інтересів, тобто обмеженням у процесі податкового регулювання має бути забезпечення стійкості цієї системи. Так, надмірне застосування податкових пільг з податків і зборів, що сплачуються до місцевих бюджетів (наприклад, плати за землю),

може призводити до скорочення надходжень до цих бюджетів та підризу фінансової основи місцевого самоврядування. Це, у свою чергу, порушує баланс інтересів держави та регіонів у контексті оподаткування. Для виправлення цієї ситуації можуть бути застосовані як податкові (збільшення податкових надходжень від інших податків та зборів) так і неподаткові методи державного регулювання (наприклад, у вигляді збільшення розміру міжбюджетних трансфертів), що може породжувати нові проблеми не тільки економічного, а й соціально-психологічного характеру [2].

Тож основною проблемою існуючої податкової системи є нормативно-правова база оподаткування. Це пояснюється тим, що податкове законодавство є нестабільним, складним і неоднорідним. Чимало норм мають неоднозначне тлумачення, що негативно позначається на діяльності підприємницьких структур та знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів.

Недоліки існуючої податкової системи вимагають негайного її реформування. Проте варто мати на увазі, що реалізація податкової реформи повинна бути цілеспрямованою, системною, відкритою, виваженою (обґрунтованою макроекономічним аналізом та відповідними розрахунками) і, найголовніше, поступовою у часі, що сприятиме створенню стабільних умов для підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

Для їх розв'язання ідеологія податкової політики передбачає: підтримку не конкретних підприємств, а підприємництва; створення однакових умов роботи для всіх; низькі податки, які сплачуються усіма. В основі пошуку шляхів податкового реформування лежить перенесення центру тяжіння в оподаткуванні на чинники, пов'язані з ефективністю капіталу, використанням землі, природних ресурсів, а також доходами фізичних осіб у тісному зв'язку з переорієнтацією в розподілі доходів в економіці [4].

При формуванні податкової політики ключовим повинно стати визначення співвідношень в оподаткуванні між прямими і непрямими податками; сферами виробництва і споживання; окремими чинниками виробництва; доходами фізичних і юридичних осіб; доходом індивідуальним і сімейним, необхідністю і доцільністю диференціації податкових ставок, використання податкових пільг, які формують основу конструкції оподаткування.

Більш перспективною є стратегія поетапного зниження податкового навантаження за рахунок скасування неефективних (затратних) податків і зборів, підвищення фіскальної ефективності податків на основі розширення бази оподаткування, надання пільг суб'єктам підприємництва, які розробляють і впроваджують інновації та випускають інноваційну продукцію, покращення адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків, формування доходів бюджетів усіх рівнів на основі проведення збалансованої бюджетної політики на середньострокову перспективу та спрямування

податкових надходжень у сфері, від яких залежить довгострокове економічне зростання [6].

При всій різноманітності програмних продуктів, що пропонується сьогодні на ринку, рішення щодо автоматизованої системи податкового обліку необхідно приймати виходячи із конкретних потреб та можливостей програмного забезпечення, а також враховуючи відмінності щодо побудови вітчизняного податкового обліку та країн з розвиненою економікою.

Перехід до автоматизованого податкового обліку вимагає також значної як організаційної, так і методичної підготовчої роботи. Тому такий перехід на підприємстві потрібно організовувати в кілька етапів, першочерговим із яких є проведення правильної оцінки складу та обсягу необхідного документообігу, визначення переліку документів, які мають вестися в електронній формі, а які в паперовій.

В результаті таких перетворень автоматизована система податкового обліку сприятиме скороченню витрат часу на підготовку необхідної документації та дозволить уникнути низки технічних помилок. Адже найбільша кількість помилок в обліку, без використання комп'ютерних технологій, виникає на стадії перенесення даних з одного облікового регістру до іншого, а також при складанні різних довідок і звітів. А отже, автоматизована система податкового обліку дозволить повністю ліквідувати такого роду труднощі завдяки тому, що, як правило, при автоматизованому обліку ведеться тільки один обліковий регістр, а всі інші формуються автоматично, тому ризик помилки при перенесенні даних між регістрами обліку є мінімальним [7].

Таким чином, система “стратегія довгострокового соціально-економічного розвитку – податкова політика – податкова система – Податковий кодекс України” є особливим поєднанням, у складі якої кожна підсистема відіграє активну роль у взаємозв’язку та взаємозалежності з іншою. Та основна і пріоритетна місія податкового регулювання – у забезпеченні цілісності й збалансованості системи як у часі, так і прагматично-функціональному просторі. Тому першочергові зусилля слід докласти до розбудови інституту податкової політики як фундаменту для модернізації формату окремих податків і режимів оподаткування, а також взаємостосунків і взаємин з іншими державними та приватними інституціями.

Висновки. Тож, можемо зробити висновок, що застосування заходів податкового регулювання обмежено тим, що вони, в умовах широкого їх використання, можуть спотворювати дію ринкових механізмів, викривляти умови конкуренції, створювати штучні переваги для окремих платників. Саме тому вони мають бути нейтральними по відношенню до мотивів суб’єктів господарювання, а це, в свою чергу суперечить таким принципам оподаткування, як рівність та нейтральність оподаткування.

А отже, податкову систему України слід реформувати таким чином, щоб вона стала дієвим інструментом підвищення конкурентоспроможності держави та сприяла розвитку економіки України. Тому основним завданням

реформування податкової системи України є поступове зниження податкового навантаження на економіку, що сприятиме зростанню інвестиційних можливостей українських підприємств.

Список використаних джерел

1. Мельник В. М. Оподаткування підприємницької діяльності : [навч. посіб.] / В. М. Мельник, І. А. Грицаєнко, О. С. Іванишина. – Київ : Кондор, – 2003. – 160 с.
2. Олійник О. В. Податкова система : [навч. посіб.] / О. В. Олійник, І. В. Філон. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 456 с.
3. Панасюк В. М. Податковий облік : [навч. посібник] / В. М. Панасюк, Є. К. Ковальчук, С. В. Бобрівець. – Тернопіль : Картбланш, 2002. – 260 с.
4. Папп В. В. Концептуальні підходи до формування та розвитку податкової системи України / В. В. Папп // Регіональна економіка. – 2009. – № 1. – С. 225-232, 280.
5. Романюк М. В. Податкова система та інвестиційна привабливість економіки України / М. В. Романюк. – Фінанси України. – 2006. – № 1. – С. 38-42.
6. Сердюк В. М. Податковий облік : [навч. посібник] / В. М. Сердюк. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 312 с.
7. Чернелевський Л. М. Податковий облік і контроль : [навч. посібник: 2-ге вид., перероб. і доп.] / Л. М. Чернелевський, Т. Ю. Редзюк. – К. : Пектораль, 2006. – 316 с.

УДК 336.14.027

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦІЛЮВИХ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

С. С. Дюміна, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто проблеми формування ефективного механізму міжбюджетного регулювання та сформовано пропозиції щодо удосконалення міжбюджетних відносин.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, трансферти, механізм бюджетного регулювання.

Постановка проблеми. Субвенції є одним з видів міжбюджетних трансфертів та, одночасно, інструментом міжбюджетних відносин і займають вагомую частку в їх загальному обсязі. Практика перерахування коштів до бюджетів в Україні довела неоптимальність чинної моделі надання трансфертів і обумовила потребу у вивченні чинної організації їх функціонування, розкритті проблемних питань, зміні механізму надання для підвищення ефективності та пошуку оптимальної моделі їх запровадження в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема трансфертних платежів у системі міжбюджетних відносин є предметом постійних наукових

досліджень теоретиків і розробок практиків. Серед усього загалу наукових праць, присвячених питанням трансфертних платежів, варто виділити роботи С. Булгакова, С. Буковинського, О. Василика, О. Кириленко, Н. Косаревича, В. Опаріна, С. Кондратюка, Т. Токарева та інших. Разом з тим, питанням здійснення цільових трансфертів приділено недостатньо уваги.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення першочергових завдань реформування цільових міжбюджетних трансфертів, що надало б можливості комплексного реформування доходної частини бюджетів усіх рівнів та взаємовідносин між ними.

Виклад основного матеріалу. Міжбюджетні відносини є важливим чинником вирівнювання можливостей і забезпечення однакових умов доступу громадян до державних послуг незалежно від їх місцезнаходження.

Механізм бюджетного регулювання представляє собою процес розподілу і перерозподілу коштів між бюджетами різного рівня, результат якого безпосередньо впливає на соціальну і економічну ситуацію в суспільстві.

Бюджетним кодексом України визначено, що субвенції – це міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції. Міжбюджетні трансферти, виходячи із загальних положень цього нормативно-правового акта, – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого [1].

Міжнародною практикою використовуються три види прямих бюджетних трансфертів: бюджетні дотації, субсидії та субвенції. В Україні міжбюджетні трансферти передбачені законодавством лише у двох формах – у вигляді дотацій і субвенцій. До того ж, непрямих бюджетних трансфертів (наприклад, відсоткових відрахувань податків і зборів) в Україні немає [5].

Як показують дослідження, у розвинутих країнах обсяги місцевих бюджетів постійно зростають, що зумовлюється децентралізацією влади і делегуванням частки економічних і соціальних повноважень від центральних органів влади місцевим, розширенням їх завдань і підвищенням ролі у розвитку територій [6].

В Україні ж, з кожним роком, неухильно відбувається зменшення частки обсягу доходів місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету, тоді як частка доходів державного бюджету постійно збільшується від 19,4% у 2006 році до 47,0% у 2008 році (рис. 1).

Існуюча практика формування місцевих бюджетів є підтвердженням того, що не можна вирішити проблеми місцевих бюджетів без приведення у відповідність функцій відповідних ланок органів влади і видаткових зобов'язань і доходів бюджетів різних рівнів.

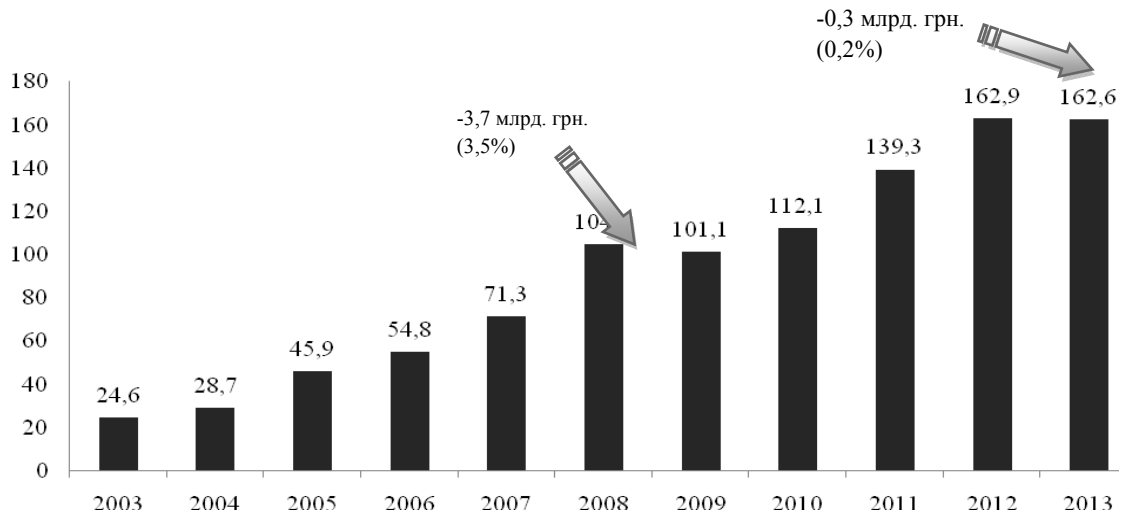

Рис. 1. Доходи державного бюджету за 2003-2013 рр., млрд. грн.

Джерело: побудовано з використанням [2]

З метою подолання дефіциту власних коштів місцевих бюджетів для забезпечення виконання покладених на них повноважень, застосовуються методи бюджетного регулювання. Ці механізми дозволяють оперативно реагувати на недостатній рівень власних коштів і, водночас, не позбавляти місцеву владу ініціативи стосовно мобілізації надходжень, активізації виробничої ініціативи щодо залучення додаткових джерел надходжень.

Потреба в додаткових трансфертних платежах об'єктивно зумовлена у бюджетній системі будь-якої країни. Вона не залежить від коливань економічної кон'юнктури, принципів побудови бюджетної системи, ієрархії управління та адміністративно-територіального поділу країни. Така ситуація спричинена дією різноманітних чинників: різним податковим потенціалом, фіскальною неспіввимірністю окремих територіальних одиниць, недоліками визначення бюджетних потреб. Як правило, у стабільній економічній системі ці недоліки можуть автоматично усуватися ініціативністю місцевої влади щодо активізації господарської діяльності і відповідно сприяти формуванню інших джерел доходів. Однак місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в Україні не мають таких прав [3].

В першу чергу це пов'язано з тим, що у бюджетній системі України не відбулася справжня децентралізація, яка передбачала б існування автономних доходних джерел кожної ланки управління. По-друге, чинне законодавство нормує суб'єктивізм з розподілу міжбюджетних трансфертів, що виявляється в існуванні різних механізмів надання міжбюджетних трансфертів відповідно до різних типів місцевих бюджетів [2].

Треба зважувати також на те, що зростання частки субвенцій у трансфертах позитивно впливає на соціальне становище країни та окремих територіальних одиниць зокрема. Однак зростання частки самих трансфертів у доходах місцевих бюджетів свідчить про виникнення передумов до зниження мотивації органів місцевої влади, до мобілізації джерел податкових надходжень та ініціативи щодо ефективного використання трансфертів.

З огляду на вищесказане можна виділити основні проблеми надання міжбюджетних трансфертів:

- збереження суб'єктивного підходу під час розподілу трансфертів і переважання його при формуванні політики міжбюджетних відносин;
- недоліки існуючої системи надання трансфертів, слабе врахування потреб громад при їх обрахунку і недостатність прав щодо визначення їх обсягів [4].

Трансформація міжбюджетних відносин і трансфертних платежів потребує дослідження і переймання досвіду інших країн.

Механізмом, що дозволяє найбільш ефективно узгодити інтереси учасників бюджетного процесу, є бюджетна (податкова) автономія, яка зарекомендувала свою ефективність як в унітарних, так і у федеративних країнах. Основою її моделі є чітка відповідність доходів та видатків місцевих бюджетів, що дає змогу зменшити обсяги трансфертів і зосереджувати кошти державного бюджету на виконанні завдань розвитку країни [5].

На нашу думку, в Україні можливо поступово запроваджувати окремі елементи децентралізованої моделі бюджетної автономії, що передбачає розширені повноваження бюджетів різного рівня, тоді як головна роль відводиться бюджетам нижчого рівня управління. Тобто, для України доцільно і надалі децентралізовувати міжбюджетні відносини. Разом із встановленням прямих бюджетних відносин між державою та бюджетами місцевого рівня зміцніє фінансова потужність територіальних громад міст, селищ і сіл і з'являться можливості вирішення проблем місцевого розвитку. Дотримання такої стратегії дозволить значно спростити процес досягнення самодостатності кожного рівня бюджетної системи за рахунок оптимізації трансфертних платежів і зменшення їх обсягів.

Заслужовує на увагу також практика ряду країн щодо створення системи надання фінансової допомоги найбіднішим регіонам, розподіл якої залежить лише від чинників, які впливають на видаткові потреби та доходний потенціал бюджету, і процедура розрахунку фінансової допомоги не позбавляє її одержувачів зацікавленості у зростанні власних бюджетних доходів.

З метою реалізації вищезазначеного, необхідно: підвищити роль місцевих податків і зборів шляхом розширення їх переліку та встановлення ефективного податкового адміністрування, яке б дозволило при мінімальних затратах забезпечити максимальні надходження до місцевих бюджетів; удосконалити розподіл обов'язкових платежів між державним і місцевими бюджетами та удосконалити перерозподіл доходів між рівнями місцевих бюджетів шляхом внесення змін до податкового і бюджетного законодавства; запровадити ефективну модель формування власної дохідної бази місцевих бюджетів; привести систему оподаткування у відповідність із пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку країни; створити сприятливі умови для легального та ефективного функціонування реального сектору економіки [7].

З метою інноваційно-інвестиційного розвитку територій необхідно закріпити за місцевими бюджетами всіх рівнів частину податку на прибуток підприємств недержавної форми власності із зарахуванням його за місцем здійснення виробничої діяльності суб'єктів господарювання та місцем знаходження філій (крім податку на прибуток підприємств комунальної власності, який 100-відсотково зараховується до відповідних місцевих бюджетів).

Значення міжбюджетних трансфертів, як чинника суспільного розвитку, повинно зростати разом із перерозподілом функцій центральних органів влади на користь місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування, що сприятиме збільшенню ролі місцевих органів при наданні окремих суспільних благ населенню.

Висновки. У ході проведеного дослідження встановлено, що існує значна залежність місцевих бюджетів різного рівня від міжбюджетних трансфертів, система надання додаткових коштів є недостатньо врегульованою і значною мірою залежить не від встановленої формули, а від рішень органів виконавчої влади. Головна проблема становлення міжбюджетних відносин в Україні полягає в їх нерозвиненості і невідповідності швидким змінам, що відбуваються в системі трансформації функцій управління та їх слабкій адаптації до економічних реалій сьогодення. Тому міжбюджетні відносини, як інструмент трансформації економічної структури, мають відповідати, в першу чергу, меті економічних трансформацій — всебічному сприянню людського розвитку, що означає орієнтацію на задоволення соціальних потреб суспільства країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : ВРУ від 02.03.2014 р. № 50-51. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Висновок щодо використання Державного бюджету України за перше півріччя 2013 року [Електронний ресурс] : Рахункова палата України, Київ. – 2013. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16742473/Bul_6_mis_2013.pdf
3. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна // Наукове видання. – К. : Наукова думка, 2006. – С. 398
4. Луніна І. О. Стратегія реформування міжбюджетних відносин в Україні у контексті адміністративно-територіальної реформи / І. О. Луніна // Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин. – К. : Наукова думка. – 2006. – С. 393-406.
5. Музика-Стефанчук О. А. Міжбюджетні відносини та міжбюджетні трансфери: світовий досвід. Фінансово-правова основа місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. / О. А. Музика-Стефанчук. – К. : Правова єдність. – 2009. – С. 98.
6. Слухай С. В. Міжурядові трансфери в умовах системної економічної трансформації / С. В. Слухай // К. – 2005. – С. 408-449.
7. Швець В. Я. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин / В. Я. Швець. – Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 23-31.

УДК 631.11:657:330.143.1

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІК ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄСТВАХ

І. А. Дубачінська, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено схему бухгалтерського обліку доходів від реалізації продукції. Здійснено оцінку діючого податкового обліку. Розроблено методичні підходи і рекомендації щодо удосконалення обліку і контролю доходів операційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: облік, дохід, фінансові результати, реалізація, сільськогосподарське підприємство.

Постановка проблеми. Категорія “дохід” в економічній теорії розглядається як збільшення ресурсної бази підприємства, що використовується ним для компенсації вже здійснених витрат, накопичення з метою подальшого розширення і розвитку діяльності. Тому питання обліку та стандартизації одного з найголовніших показників роботи підприємства – доходу від реалізації продукції (товарів, послуг) – потребує детального дослідження. Абсолютне ж вирішення проблеми збільшення доходів сільськогосподарських підприємств дещо проблематичне без зростання ефективності їх господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем організації і методології бухгалтерського обліку та контролю доходів від операційної діяльності значну увагу приділили у своїх працях відомі вітчизняні вчені: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Л. В. Гуцаленко, М. Я. Дем’яненко, В.М. Жук, В.П. Завгородній, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, Л. П. Кулаковська, І. Д. Лазаришина, М. М. Коцупатрий, В. Б. Моссаковський, М. Ф. Огійчук, М. С. Пушкар, В. С. Рудницький, В. Я. Савченко, П. Т. Саблук, В. К. Савчук, В. В. Сопко, Л. К. Сук, Н. М. Ткаченко, М. Г. Чумаченко та інші.

Мета статті. Головною метою написання статті є посилення теоретичного обґрунтування та розробка методичних підходів і рекомендацій щодо удосконалення обліку і контролю доходів операційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Доходи – це результат продуктивної операційної, фінансової та інвестиційної діяльності сільськогосподарського підприємства. Структура доходів змінюється залежно від джерела їх утворення. Так, дохід від реалізації представляє собою результат суспільного визнання споживчої вартості реалізованих товарів (робіт, послуг). Його складовими є вартість праці та додана вартість, що розподіляється на: заробітну плату робітників і валовий прибуток (який є джерелом покриття: непрямих витрат,

пов'язаних зі здійсненням функції управління, створення резервів, накопичення джерел майбутнього розширення виробництва, здійснення соціальних програм).

У бухгалтерському обліку методологічною основою формування інформації про доходи є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” і “Звіт про фінансові результати” [1].

Формування доходів з операційної діяльності сільськогосподарського підприємства здійснюється за регулювання певного економічного механізму. Сьогодні науковці розглядають, як правило, три основні види економічного механізму формування доходів — державний, ринковий і внутрішній.

Згідно з П(с)БО 15 “Дохід”, доходи підприємства класифікуються за певними ознаками. З метою визнання доходу та визначення його суми розрізняють дохід від:

- реалізації продукції, товарів, інших активів, придбаних з метою продажу (крім інвестицій у цінні папери);
- надання послуг, виконання робіт;
- використання активів сільськогосподарського підприємства іншими фізичними та юридичними особами, результатом якого є отримання відсотків, дивідендів, роялті [2].

Для достовірності показників роботи сільськогосподарського підприємства суттєве значення має об'єктивна оцінка, що кількісно характеризує всі об'єкти обліку в єдиному грошовому вимірнику. У бухгалтерському обліку доходи відображаються в сумі справедливої вартості активів, що отримані (підлягають отриманню). З'ясовано, що оцінка за справедливою вартістю носить суб'єктивний характер. Економічна інформація про об'єкти обліку, вартість яких визначена за справедливою вартістю, не може бути об'єктивною. З цього випливає, що даний метод оцінки не відповідає одній з основних вимог, які висуваються до облікової інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку: поняття справедливої оцінки не є коректним. Оцінка об'єктів обліку за ринковою вартістю повинна мати місце для надання інформації керівництву та управлінському персоналу підприємства про ситуацію, що склалась на ринку, але при цьому бути як додатковий підхід для покращення показників управлінської звітності, а не фінансової.

Важливим, у практиці управління доходом з операційної діяльності сільськогосподарського підприємства, є його поділ за характером оподаткування. За цією класифікаційною ознакою вся сума одержаного сільськогосподарським виробником доходу з операційної діяльності поділяється на дохід, який не підлягає оподаткуванню, та дохід, що не підлягає оподаткуванню. До останнього виду доходів з операційної діяльності підприємства, відповідно до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, не включаються суми коштів або вартість майна, одержані за рішенням суду або в результаті задоволення претензій у порядку, встановленому законодавством як компенсація прямих витрат або збитків у разі,

якщо вони не були віднесені до складу валових витрат або відшкодовані за рахунок коштів страхових резервів; суми коштів або вартість майна, одержані як компенсація (відшкодування) за примусове відчуження державою іншого майна у випадках, передбачених законодавством; суми коштів у частині надмірно сплачених податків, зборів (обов'язкових платежів), що повертаються або мають бути повернені платнику податку з бюджетів, якщо такі суми не були включені до складу валових витрат, та деякі інші види цих доходів [3].

За роки становлення ринкової економіки в Україні податкова політика щодо сільського господарства та механізм її здійснення набули виняткового значення. Специфіка даної галузі сільського господарства вимагає належного відображення у податковому законодавстві особливостей оподаткування сільськогосподарських підприємств. Основним недоліком податкового обліку є його відхилення від мети бухгалтерського обліку. Проблема полягає, передусім, у неузгодженості методик обліку та розрахунку фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання для цілей оподаткування і складання фінансової звітності. Методика обчислення прибутку до оподаткування побудована за правилами, що не ув'язані з інформацією про реальний фінансовий результат господарської діяльності суб'єкта господарювання. Прибуток, обчислений за методологією бухгалтерського обліку, характеризує дійсний фінансовий результат і надає змогу здійснювати контроль фінансового стану сільськогосподарського підприємства.

Основними відхиленнями податкового обліку від бухгалтерського є: принципово-новий підхід до визначення моменту виникнення валових доходів і валових витрат; невідповідність суми валових витрат не відповідає сумі витрат діяльності; новий підхід до визначення об'єкта оподаткування; відмінність у методиці визначення сум валових доходів і валових витрат з сумами витрат і доходів діяльності [4].

Висновки. Таким чином, необхідно зазначити, що серед основних проблем обліку доходів сільськогосподарських підприємств України можна виділити такі проблеми: повнота і своєчасність відображення у системі обліку витрат і доходів підприємства; забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати і доходи підприємства; створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку і контролю за витратами та доходами підприємства; встановлення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт; відповідності обліково-контрольної системи підприємства, його витрат і доходів чинним нормативно-правовим актам України з обліку і контролю.

Опрацювання теоретичних здобутків вчених і дослідження вітчизняної нормативної бази з бухгалтерського обліку дало змогу визначити, що раціональна та ефективна організація обліку доходів сільськогосподарського підприємства залежить від його сформованої належним чином облікової політики, яка становить сукупність принципів, методів і процедур, що сприяють

об'єктивному відображенню облікової інформації у фінансовій звітності. В основу розробки облікової політики сільськогосподарського підприємства повинен бути покладений принцип інноваційного підходу до її побудови [5].

Список використаних джерел

1. Циліурик Г. І. Теоретичні основи організації обліку доходів від операційної діяльності сільськогосподарських підприємств : історичний аспект / Г. І. Циліурик // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 93-98.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”] / Ф. Ф. Бутинець, Л. Л. Горецька. – Житомир : ПП “Рута”, 2002. – С. 544.
3. Гривківська О.В. Джерела фінансування підприємств аграрного сектора економіки / О. В. Гривківська // Формування ринкових відносин в Україні : Збірник наукових праць. – 2010. – Вип.4 (35). – С. 89-92.
4. Демчак І. М. Ситуація в аграрному секторі економіки та заходи Уряду щодо державної підтримки розвитку АПК / І. М. Демчак // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С. 12-19.
5. Федулова Л. І. Інноваційна система аграрної сфери України / Л. І. Федулова // Агроінком. – № 1-3. – 2012. – С. 53-63.

УДК 631.11:657.6

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Н. В. Кулішова, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні переваги створення служби внутрішнього аудиту, як головного суб'єкта здійснення внутрішньогосподарського обліку на сільськогосподарських підприємствах, й визначено місце служби внутрішнього аудиту у структурі підприємства.

Ключові слова: внутрішній аудит, процес аудиту, суб'єкти внутрішнього аудиту, система контролю.

Актуальність проблеми. Забезпечення керованості господарських систем неможливе без запровадження якісної системи контролю, здатної попереджувати негативні тенденції, коригувати методи управління та зменшувати ризики бізнесу. В умовах посилення невизначеності економічного середовища господарських систем посилюється роль внутрішнього контролю у зв'язку з потребою формування захисного проти ризикового потенціалу. Така система контролю повинна бути гнучкою та орієнтована на своєчасне виявлення резервів економічного потенціалу та прийняття управлінських рішень щодо попередження загроз ризику кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань внутрішнього контролю підприємств присвятили свої праці багато провідних науковців, зокрема Т. Бутинець, Т. Каменська, Р. Сагайдак, В. Шевчук та ін. У той же час, проблема впровадження та покращення внутрішнього контролю в сільськогосподарських підприємствах потребує вивчення та розв'язання.

Метою статті є вдосконалення теоретичних та практичних аспектів внутрішньогосподарського контролю, що охоплює всі його існуючі концепції, які у сучасних умовах мають вагоме значення для подальшого його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Система внутрішнього контролю – це сукупність організаційних структур, облікової політики, процедур й дій працівників підприємства, направлених на мінімізацію економічного ризику та забезпечення досягнення поставлених цілей.

Останнім часом все більшого значення набуває створення й вдосконалення системи внутрішнього контролю. Дана ситуація може характеризуватися рядом чинників, але основним залишається вихід на нові ринки збуту продукції сільськогосподарських підприємств.

Потреба в створенні служби внутрішнього контролю в сільськогосподарських підприємствах може бути обумовлена як вимогами ринків збуту, так і необхідністю забезпечення достовірною інформацією про активи і зобов'язання підприємства, а також боротьби із зловживанням службовим положенням працівників підприємства. Система внутрішнього контролю повинна стати частиною діяльності організації інакше виникає можливість того, що дана система буде неефективною. При створенні і вдосконаленні системи внутрішнього контролю потрібно спиратися не тільки на законодавчі вимоги, а й на потреби власників підприємства. Добре продуманий процес впровадження і необхідні заходи дозволять організувати чітку роботу системи внутрішнього контролю сільськогосподарського підприємства, що приведе до вирішення поставлених завдань і поліпшення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Внутрішній аудит є одним з основних інструментів підвищення ефективності управління підприємством, активно впливає на виявлення негативних явищ у його діяльності і сприяє профілактиці недоліків і зловживань у підприємницькій діяльності суб'єктів господарювання.

Доцільність створення такого відділу на підприємстві може бути доведена також тим, що це дозволить керівництву здійснювати ефективний контроль за окремими підрозділами, виявити резерви виробництва і найбільш перспективні напрямки розвитку, а також давати рекомендації фінансово-економічним та бухгалтерським відділам стосовно покращення результатів їх роботи.

Виходячи з вимог ефективного управління підприємством та забезпечення користувачів інформацією на підприємстві, повинна бути створена відповідна система управління, важливим елементом якої є контроль за господарськими процесами, який здійснюється підрозділами внутрішнього аудиту. На сьогодні нормативно-правове поле внутрішнього аудиту підприємств не врегульоване

відповідними актами на рівні держави, тому положення з контролю власної діяльності розробляються та впроваджуються підприємствами самостійно.

Організована внутрішніми документами організації діяльність з контролю ланок управління та різних аспектів функціонування організацій, здійснюється представниками спеціального контрольного органу в межах допомоги органам управління організації (загальним зборам учасників господарського товариства, спілки або членів виробничого кооперативу, наглядовою радою, радою директорів, виконавчим органом)

Необхідність внутрішнього аудиту пояснюється тим, що для досягнення стратегічних цілей та забезпечення реалізації прийнятих управлінських рішень підприємства, внутрішньогосподарський контроль, який в основному здійснюється керівниками структурних підрозділів та функціональних відділів підприємства, а також бухгалтерією підприємства є недостатнім.

Останнє можна пояснити тим, що:

1) система бухгалтерського обліку не дає повної інформації, необхідної для своєчасного ухвалення рішень, через те, що бухгалтерська інформація стосується минулого і лише тих операцій, що мають грошову оцінку, а прийняття рішень – стосується майбутнього та відображається у різних вимірниках;

2) діяльність підприємства характеризується наявністю порівняно значної кількості спеціалістів, які хоча не є керівниками, однак через делегування їм повноважень мають приймати важливі для підприємства рішення.

Внутрішній аудит – невід’ємна частина управлінського контролю організації; він може бути і незалежним, тобто безпосередньо підкорятися не виконавському органу підприємства, а зовнішнім засновникам. Внутрішній аудит – організована на економічному суб’єктові на користь його власників і регламентована його внутрішніми документами система контролю над дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку і надійності функціонування системи внутрішнього контролю.

Загальне керівництво службою внутрішнього аудиту здійснює начальник, який безпосередньо підпорядковується керівнику підприємства.

У службі внутрішнього аудиту повинні працювати переважно працівники з вищою освітою. Бажано, щоб до цієї служби залучались працівники, які б мали ґрунтовні знання не тільки з обліку і аудиту, а й фінансів, банківської справи, страхування, права, менеджменту, маркетингу тощо.

Без чітко визначених функціональних обов’язків і достатньо високої кваліфікації працівників внутрішнього аудиту мета створення такої служби не буде досягнута, тому в посадових інструкціях внутрішніх аудиторів слід чітко фіксувати як права, так й обов’язки.

Внутрішньому аудиту властива максимальна гнучкість, здатність виправлення помилок і удосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме завдяки цим властивостям внутрішній аудит має значний потенціал для подальшого впровадження його на підприємствах України.

Але, враховуючі усі переваги, впровадження системи внутрішнього аудиту існують і певні перешкоди:

- незначний строк здійснення діяльності внутрішнього аудиту зумовлює невелику поки що кількість кваліфікованих аудиторів;
- утримання у штаті фахівців – аудиторів з високою оплатою збільшує витрати підприємства.

Ефективність внутрішнього аудиту може виявитися важливим фактором при оцінці аудиторською організацією аудиторського ризику і системи внутрішнього контролю і тим самим вагомо скоротити обсяг процедур, котрі потребують виконання аудиторською організацією.

Висновки. Раціональна система внутрішнього контролю на підприємствах, у значній мірі, буде сприяти виявленню невикористаних трудових, грошових та матеріальних ресурсів, адекватно оцінювати свої можливості процесу виробництва та очікувані результати діяльності. Контроль повинен бути нерозривно пов'язаний з діяльністю підприємства в цілому. Форми організації внутрішнього контролю повинні бути такими, які б охоплювали всі напрями діяльності підприємства. Внутрішній контроль повинен давати оцінку вирішення вироблених питань, які регулюються діючим законодавством.

Таким чином, виходячи з вимог ефективного управління підприємством та забезпечення власника та інших користувачів інформацією на підприємстві, повинна бути створена відповідна система управління, важливим контролем якої є контроль за господарськими процесами, який здійснюється підрозділами внутрішнього аудиту.

Однак, як показує практика, організація системи внутрішнього аудиту в сучасних умовах характерна тільки в банківській сфері, але тільки через необхідність виконання комерційними банками нормативних вимог НБУ. В інших сферах господарювання на підприємствах ще необхідно проводити роботу із створення підрозділів внутрішнього аудиту і забезпечення їх ефективного функціонування, тому що головне призначення інституту внутрішніх аудиторів полягає в підвищенні ефективності та забезпеченні прозорості економіки бізнесу для його власника.

Список використаних джерел

1. Петренко С. Методичні підходи до здійснення процесу внутрішнього аудиту / С. Петренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 7. – С. 37.
2. Рибалко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в аграрних підприємствах / Л. В. Рибалко // автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата екон. наук. – 2008, – С.257
3. Федоренко Н. І. Удосконалення організаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю в управлінні підприємства / Н. І. Федоренко // Управління розвитком. – 2012. – № 7 (128). – С. 78-80.

УДК 657.412.1:33.01

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Т. В. Асмолова, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті наведено основні теоретичні аспекти аудиту зобов'язань.

Ключові слова: зобов'язання, аудит, нормативно-правові акти, джерела інформації, завдання аудиту зобов'язань.

Постановка проблеми. Процес розвитку економіки нерозривно пов'язаний з інформаційним забезпеченням діяльності суб'єктів господарювання. Вагомою складовою фінансового стану суб'єкта господарювання є інформація про зобов'язання, їх динаміку, яка застосовується при оцінці платоспроможності чи фінансової стабільності підприємства. Отже, аудит зобов'язаннями є невід'ємною складовою діяльності підприємства, що полягає у забезпеченні правильності ведення обліку зобов'язань і його відповідності прийнятій обліковій політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку та положенням (стандартам) бухгалтерського обліку (далі за текстом – П(С)БО), реальності наявних зобов'язань, законності і доцільності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження аудиту зобов'язань присвячено цілий ряд праць вітчизняних авторів, таких як Бутинця Ф. Ф., Голова С. Ф., Гончарука Я. А., Лишеленко О. В., Сопко В. В., Волинця О. О., Гуліна В. О., Козлової М. О., Лаптевої Д. Г., а також спеціалістів з аудиту Білуха М. Г., Рудницького В. С., Усача Б. Ф. та ін. Враховуючи значний вклад зазначених науковців у розвиток аудиту зобов'язань, сучасні умови господарювання вимагають подальших наукових і практичних досліджень цього питання.

Постановка завдання. Метою даного наукового дослідження є розгляд теоретичних аспектів аудиту зобов'язань, а саме, методологічного забезпечення, основних завдань, джерел інформації, нормативно-правової бази.

Виклад основного матеріалу. Перехід до економічних методів управління вимагає докорінної перебудови й удосконалення обліку. Насамперед, він повинен орієнтуватися не стільки на зовнішніх споживачів інформації, скільки на задоволення потреб апарату управління підприємством. Об'єктивна потреба посилити інформаційно-аналітичні функції обліку, ліквідувати розрив між можливостями інформаційної системи і потребами управління підприємством зумовлює необхідність розвитку аудиту.

Аудит є процесом зменшення до прийнятного рівня інформаційного ризику для користувачів фінансових звітів та іншої інформації стосовно

фінансового-господарської діяльності підприємства. Аудитор повинен підтвердити або заперечити достовірність фінансової звітності, яка публікується. Це дозволяє користувачам розраховувати на те, що інформаційний ризик незначний. Зниження ризику появи неточних даних у фінансових звітах є одним з основних завдань аудиту.

Система обліку зобов'язань в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, які формують правове поле для ведення фінансового та податкового обліку [1].

Правильне визначення нормативно-законодавчої бази обліку й аудиту зобов'язань бухгалтерами підприємств є важливим тому, що насиченість різними неузгодженими між собою нормативними актами не дає іноді правильно здійснювати облік зобов'язань: розрахунків підприємств з постачальниками, бюджетом, соціальними фондами, іншими кредиторами.

Важливе місце в аудиті фінансово-господарській діяльності займає аудит довгострокових і поточних зобов'язань.

Так, зобов'язання – це борги (заборгованість) підприємства, які виникають, головним чином, через придбання товарів та послуг в кредит, або кредити, які підприємство отримує для фінансування діяльності [2].

Мета аудиту зобов'язань – установлення достовірності первинних даних щодо їх формування, повноти і своєчасності відображення інформації у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення їх обліку відповідно до нормативних документів та облікової політики, достовірності відображення у звітності підприємства [3].

Методологічні вимоги до формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про зобов'язання, а також принципи відображення зобов'язань у фінансовій звітності визначає П(С)БО 11 “Зобов'язання” [3]. Відповідно до нього зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [2].

Завданнями аудиту зобов'язань є:

- перевірка наявності і правильності оформлення первинних документів, що є підставою для облікових записів з кредиторської заборгованості;
- оцінка синтетичного та аналітичного обліку, правильного використання відповідних рахунків Плану рахунків;
- оцінка стану зобов'язань за встановленими критеріями;
- перевірка правильності розрахунків з кредиторської заборгованості (оплата грошовими коштами, векселями, іншими матеріальними цінностями, застосування бартерних операцій тощо);
- правильність оцінки зобов'язань, розрахунок величини резерву сумнівних боргів;
- перевірка належної класифікації зобов'язань і наявність відповідних необхідних роз'яснень у примітках до фінансової звітності;

- оцінка стану внутрішнього контролю зобов'язань;
- впевнитися у зіставності показників фінансової бухгалтерської і не бухгалтерської звітності (звіт голови правління, директора компанії, фінансового огляду та ін.) щодо зобов'язань.

Джерелами інформації для аудиту зобов'язань є: 1) наказ про облікову політику підприємства; 2) реєстраційні документи платників податків, обов'язкових платежів із соціального страхування та інших обов'язкових платежів; 3) установчі документи, реєстри акціонерів, учасників, документи загальних зборів акціонерів, засновників, учасників; 4) реєстри аналітичного і синтетичного обліку, первинні бухгалтерські документи; 5) форми фінансової і податкової звітності. До джерел інформації для перевірки заборгованості слід також відносити: договори постачання продукції (робіт, послуг), акти звіряння розрахунків, протоколи про залік взаємних вимог, акти інвентаризації розрахунків, векселі, копії платіжних документів, Головну книгу, звітність.

Під час проведення аудиту його послідовність обирається аудитором і у тих випадках, коли під час перевірки ризик не планується, перевірку починають з вивчення поточних зобов'язань за розрахунками з бюджетом. Вивчивши групу поточних зобов'язань, перевіряють довгострокові зобов'язання, забезпечення, непередбачені зобов'язання і доходи майбутніх періодів. Важливим моментом аудиторської перевірки зобов'язань є оцінка ризику аудиторської перевірки.

Основними твердженнями фінансової звітності, що мають бути перевірені при здійсненні аудиту поточних зобов'язань, є питання відповідності статей фінансової звітності підприємства реєстрам обліку і залишкам по рахункам. Для цього перевірка повинна пройти стадії процесу звіряння такої відповідності [3].

Якщо у процесі перевірки виявлено прострочену кредиторську заборгованість, необхідно з'ясувати причини її виникнення і які заходи були застосовані для її недопущення. Слід також перевірити обґрунтованість списання заборгованості, правильність оформлення виправдовуючих документів, обґрунтованість безнадійності боргів.

Висновки. Отже, аудит можна охарактеризувати як один із видів незалежного від державних структур контролю, який підтверджує реальність оприлюдненої фінансової звітності фірм, підвищує рівень довіри до неї та знижує ризик у прийнятті управлінських рішень. Аудит операцій із зобов'язаннями полягає у встановленні достовірності первинних даних відносно наявності зобов'язань перед кредиторами, повноти і своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових реєстрах, правильності ведення обліку зобов'язань і його відповідності прийнятій обліковій політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, реальності наявних зобов'язань, законності і доцільності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: за станом на 13.11.2013 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2013. – 416 с.
2. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання”, затверджене наказом МФУ від 11.02.2000 №85/4306 (редакція станом на 18.03.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
3. Методика проведення аудиту поточних зобов’язань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stud24.ru/accounting/metodika-provedennya-audit-potochnih-zobovyazan/95302-286412-page6.html>.

УДК 658.512.3(477)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУТСОРТИНГУ В УКРАЇНІ

С. С. Дюміна, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття аутсортингу, визначено його переваги, що сприяють розвиткові аутсортингових операцій, а також недоліки, які стримують його розвиток на вітчизняному ринку

Ключові слова: аутсортинг, переваги, недоліки.

Постановка проблеми. Розвиток міжнародної торгівлі на сучасному етапі відбувається під значним впливом процесів глобалізації, одним з найбільш характерних проявів якої є ріст зовнішньоекономічних операцій, які здійснюють з використанням механізму аутсортингу. Використання останнього надає можливість підприємствам, які беруть участь у ланцюгу поставок, передавати відповідальність за виконання власних завдань на зовнішнього продавця, який зможе виконати їх ефективніше, швидше, з мінімальними витратами. Аутсортинг дає можливість уникнути додаткових витрат і збільшити прибутковість підприємства внаслідок оптимізації організаційної структури і системи управління, а відтак підвищити конкурентоспроможність підприємства на ринку, що потребує дослідження і визначення основних напрямів і перспектив розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аутсортингу досліджували такі економісти, як Е. Аксенов, Е. Андерсон, Б. Анікін, Є. Крикавський, Т. Лисенко, І. Матвій та ін. Аналіз публікацій дає підстави стверджувати, що сьогодні проблема використання аутсортингу стає все більш актуальною. Незважаючи на активне використання аутсортингу за кордоном і поступове його впровадження в Україні, у економічній літературі не існує єдиного підходу щодо визначення змісту цього поняття, що в певній мірі перешкоджає його впровадженню і розвитку на вітчизняному ринку.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування основних переваг і недоліків використання аутсорсингу, на підставі чого визначити основні перспективи використання аутсорсингових операцій у діяльності вітчизняних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Дефініція “аутсорсинг” походить від англійського “outside resource using” і дослівно перекладається як використання зовнішніх джерел чи засобів.

В сучасному економічному словнику надається наступне визначення цього терміну. Аутсорсинг – передача організацією певних бізнес-процесів або виробничих функцій на обслуговування іншій компанії, що спеціалізується у відповідній області [8].

Сутність аутсорсингу можна визначити словами відомого маркетолога Філіпа Котлера: “Передоручайте іншим те, що вони зроблять простіше і дешевше”. Отже, всі ресурси підприємства зосереджуються на основному виді діяльності, а неосновні для бізнесу функції перекладаються на професійних партнерів. У свою чергу, аутсорсинг є також і частиною стратегії управління підприємством, а не просто видом партнерської співпраці чи кооперації й забезпечує передавання не лише обов’язків, а й відповідальності за надання певних послуг компаніям-партнерам по бізнесу [4].

Отже, аутсорсинг – широке поняття, що об’єднує різноманітні форми взаємовигідного співробітництва.

Досвід вітчизняних підприємств свідчить, що сьогодні на аутсорсинг може бути переданий будь-який процес, але найбільш поширеними вважаються наступні об’єкти аутсорсингу: бухгалтерський облік та розрахунок податків, управління заробітною платою співробітників, юридичне обслуговування, обслуговування інформаційних систем та робота з базами даних, менеджмент персоналу, адміністрування проектів, маркетинг, реклама, логістика і транспорт, доставка, економічна, інформаційна безпека, виробництво, продажу, прибирання, ремонтні роботи та сервісне обслуговування, видавнича діяльність, хостинг і обслуговування, розробка програмного забезпечення тощо [3].

Яскравим прикладом ефективного використання аутсорсингу є мережа супермаркетів “WalMart”, який є світовим лідером роздрібної торгівлі. Чітко спланована логістика і відсутність товарних запасів надає можливість компанії знижувати ціни на товари. Це стало основною конкурентною перевагою “WalMart” та забезпечило більш швидкий, ніж у конкурентів, товарооборот та рух обігових коштів. Досягненню такого результату сприяла передача функцій постачання та складування товарів на аутсорсингу і здійснювалися за допомогою систем та програм, що були розроблені самою компанією [2].

Ситуація, що склалася на ринку України, засвідчує, що аутсорсинг в Україні перебуває на низькому рівні через те, що вітчизняні підприємства не довіряють зовнішнім суб’єктам, які надають послуги, в яких присутня невідповідність цін на послуги аутсорсерів та їх якості, в той час, коли

закордонні підприємства широко використовують його у практиці ведення бізнесу.

Основні переваги та недоліки використання аутсорсингу наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки застосування аутсорсингу

Переваги	Недоліки
Дозволяє отримувати комплектуючі, послуги вищої якості та/або дешевше	Загроза втрати важливої інформації
Покращує інноваційні можливості компанії за рахунок взаємодії і партнерства з постачальниками світового рівня, що мають більший інтелектуальний потенціал та інноваційний досвід	Компанія ризикує вивести за свої межі занадто багато видів діяльності і лишитися частини власних ресурсів і можливостей
Підвищує якість та надійність обслуговування	Загроза відриву керівного відділу від бізнес-процесу
Забезпечує більшу гнучкість компанії у контексті раптових змін ринкової ситуації або споживчих смаків (легше та дешевше знайти нових постачальників з необхідними можливостями і ресурсами, ніж реформувати внутрішню діяльність компанії)	Достатньо великий ризик збитків через низьку якість послуг
Пришвидшує появу нових ресурсів та навиків	Аутсорсер може стати фінансово нестабільним або збанкрутувати
Дозволяє концентруватись на тих операціях, які ефективно виконуються силами компанії, і тих, які стратегічно доцільно зберегти під її контролем	Компанія-аутсорсер може бути придбана іншою фірмою, яку не влаштують існуючі угоди про аутсорсинг
Надає можливість зосередити підприємство на основній функції діяльності, заощадити на зниженні витрат і трудомісткості робіт	Зниження рівня оперативності та якості роботи аутсорсера при виконанні умов угоди, якщо він уклав одночасно велику кількість контрактів, що ускладнює їх виконання на належному професійному рівні
Підвищує ефективність роботи за рахунок залучення більш кваліфікованого персоналу і можливості заміни на час відпусток, перевантаження або хвороб	Зниження якості послуг до неприпустимого рівня внаслідок внутрішніх проблем компанії — постачальника послуг
Знижує ризики і забезпечує розподіл відповідальності	Відсутність повного контролю над діяльністю підприємства або спеціалістів, що надають послуги

Джерело: побудовано з використанням [1]

На сьогодні великих компаній на ринку аутсорсингу в Україні небагато, і конкуренція між ними мінімальна, адже отримують вони замовлення на основі рекомендацій партнерів або клієнтів. Тобто немає сформованих лідерів, які користуються постійним попитом.

Як показує практика, аутсорсинг забезпечує ряд істотних стратегічних переваг при звуженні бізнесу. Однак у аутсорсингу є і зворотна сторона у вигляді певних ризиків і недоліків. Зокрема, неправильно розподіливши напрямки роботи з аутсорсерами, підприємство ризикує вивести за межі свого виробництва занадто багато видів діяльності і позбутися частини власних ресурсів і можливостей. У таких випадках можна втратити ті види діяльності, які протягом тривалого часу забезпечували йому необхідний прибуток і успіх на ринку.

Аутсортинг є явищем, яке широко розповсюджене за кордоном. Однак в Україні, як інструмент управління підприємством, він не набув достатнього розвитку, основними причинами чого ми вважаємо такі: необізнаність та недовіра менеджерів у питанні переходу до нового способу ведення бізнесу; складність у створенні належної системи контролю за діяльністю аутсортера; непередбачуваність діяльності і економічного стану аутсортера в сучасних умовах господарювання та існування ризику значних збитків, зумовлених втратою клієнтів і необхідності реорганізації бізнесу у разі неналежного виконання аутсортером своїх обов'язків чи банкрутства; значний рівень корупції та тіньової економіки в Україні; недосконалість українського

законодавства і податкової системи, що не привертає уваги іноземних інвесторів та клієнтів; недостатньо розвинута ринкова інфраструктура тощо.

Незважаючи на ряд перешкод для розвитку аутсорсингу в Україні, існують і певні переваги, що роблять нашу країну привабливою для здійснення аутсорсингових операцій: економічно вигідне географічне розташування; велика кількість незайнятих кваліфікованих кадрів; нижча оплата праці, ніж у європейських країнах; подібна культурна ментальність; достатній рівень володіння іноземними мовами тощо. З чого можна зробити висновок, що Україна має всі шанси для успішного розвитку аутсорсингу.

Висновки. Отже, за умови правильного підходу використання аутсорсингу можна значно спростити і підвищити ефективність діяльності підприємства, оскільки зникне необхідність відволікатись на незначні і непрофільні проблеми, які, однак, в будь-якому випадку будуть потребувати втручання з боку керівництва. Тому, щоб не відволікатись на проблеми, що відбирають у підприємства час і кошти, іноді достатньо просто укласти договір з відповідною аутсорсинговою компанією.

Використовуючи аутсорсинг, можна досягти стабілізації відносин між замовником і виконавцем, уникнути дублювання функцій, отримати повний спектр даних послуг. При цьому важливу роль відіграє взаємне учасників, тому більш ефективним буде довгострокове використання послуг одного підрядника.

Все сказане свідчить, що для нашої країни, в даний момент, відкривається перспектива щодо впровадження аутсорсингу, як для малого, так і великого бізнесу.

Список використаних джерел

1. Аксенов Е. Аутсорсинг: 10 заповедей и 21 инструмент / Е. Аксенов, И. Альтшулер // СПб. : Питер. – 2009. – 464 с.
2. Андерсон Э. Аутсорсинг в продажах / Э. Андерсон, Б. Тринкл // М. : Издательство “Добрая книга”. – 2006. – 416 с.
3. Аникин Б. А. Аутсорсинг и Аутстаффинг. Высокитехнологии менеджмента : [учебное пособие] / Б. А. Аникин // 2-е изд. – М. : ИНФРА-М. – 2009. – 320 с.
4. Аутсорсинг як стратегія розвитку логістичної системи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.corpusgroup.com/outsourcing/>
5. Крикавський Є. Логістичне управління : [підручник] / Є. Крикавський // Львів : Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”. – 2005. – 684 с.
6. Лисенко Т. І. Передумови виникнення та перспективи застосування аутсорсингу як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємства / Т. І. Лисенко // Економічний вісник університету. – 2010. – № 14. – С. 85-92.
7. Матвій І. Є. Аутсорсинг в діяльності промислових підприємств: основні переваги та загрози / І. Є. Матвій // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки. – Донецьк : ДЕГІ. – 2008. – № 1 (25). – С. 184-189.
8. Словник економічних термінів [Електронний ресурс] / за ред. В. Лук’янюка // 2012. – 11 с. – Режим доступу : <http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/mySIS.pl?showSISid=46609864-4749&pageSISid=1&action=showSIS>

УДК 657.6

ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В. В. Мельнік, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розкрито суть внутрішнього аудиту, як складової внутрішньогосподарського контролю, визначено основні напрями вирішення проблеми якості організації системи внутрішнього контролю.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, система внутрішнього контролю, аудитор, стандарти аудиту.

Постановка проблеми. З метою успішного функціонування підприємства, підвищення рівня рентабельності, збереження та збагачення його активів необхідний налагоджений механізм управління, найважливішим елементом якого є повсякденний внутрішній контроль.

Система внутрішнього контролю визначає всі внутрішні правила та процедури контролю, запроваджені керівництвом підприємства для досягнення поставленої мети – забезпечення (в межах можливого) стабільного і ефективного функціонування підприємства, дотримання внутрішньогосподарської політики, збереження та раціональне використання активів підприємства, запобігання та викриття фальсифікацій, помилок, точність і повнота бухгалтерських записів, своєчасна підготовка надійної фінансової інформації. Практика свідчить, що на сьогодні найкращим інструментом ринкових змін у комерційній діяльності є впровадження системи внутрішнього контролю [3].

Нажаль в Україні недооцінюються значення внутрішнього аудиту як самостійного виду контролю. Це пов'язано з відсутністю в достатньому обсязі необхідної інформації з методики створення, значення, функцій, об'єктів, прийомів та засобів системи внутрішнього контролю, а також законодавчо-нормативної бази, яка має регламентувати вищезазначені положення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Систему внутрішнього контролю досліджують багато вітчизняних вчених, серед яких: Білуха М. Т., Богомолів А. М., Дорош Н. І., Пантелєєв В. П., Рудницький В. С., Усач Б. Ф. та інші. Ці вчені розглядають ключові аспекти економічного контролю, системи внутрішнього контролю, але на даний момент не всі питання залишаються вирішеними.

Постановка завдання. Визначити основні вимоги внутрішнього контролю, прийняття управлінських рішень для досягнення конкретних цілей, обґрунтувати роль внутрішнього контролю в діяльності сучасних підприємств та визначити основні проблеми розвитку внутрішнього аудиту, як складової

внутрішнього контролю. Окреслити методи тестування системи внутрішнього контролю.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна організація вищих контролюючих закладів (INTOSAI) видала Рекомендації зі стандартів внутрішнього контролю, в яких досить точно описана сутність внутрішнього контролю. Так, внутрішній контроль – це інструмент управління, який використовується для забезпечення достатньої впевненості в тому, що цілі, що стоять перед керівництвом досягаються. Тому відповідальність за відповідність та ефективність структури внутрішнього контролю покладається на керівництво. Керівник кожної урядової установи повинен забезпечити побудову належної структури внутрішнього контролю, а також її оцінку та оновлення для збереження ефективності. [2].

Згідно з цими визначеннями внутрішній контроль – це не одноразова подія, а низка дій та видів діяльності, що відбуваються в усіх сферах діяльності організації на постійній основі. Внутрішній контроль повинен визнаватись невід’ємною складовою будь-якої системи, що її використовує менеджмент для регулювання та визначення напрямків розвитку діяльності, і не повинен розглядатись як окрема система в рамках окремої установи. У такому розумінні внутрішній контроль – це управлінський контроль, вбудований в організацію як частина інфраструктури і покликаний допомогти керівництву в управлінні і досягненні цілей на постійній основі.

Внутрішній контроль також повинен надавати змогу висловлювати управлінське судження та проявляти ініціативу з метою підвищення ефективності та результативності, а також зниження витрат.

Також важливо усвідомлювати, що не залежно від того, наскільки досконало була створена і працює система внутрішнього контролю, вона не може забезпечити повну впевненість в тому, що всі цілі організації будуть досягнуті. Фактори за межами контролю або впливу керівництва можуть впливати на здатність організації досягати всіх своїх цілей. Наприклад, людські помилки, помилкові судження, неправомірні дії з метою уникнення контролю можуть вплинути на досягнення організацією своїх цілей. Тому, після запровадження внутрішній контроль забезпечує достатню, проте не абсолютну впевненість у досягненні організацією своїх цілей. З огляду на це, внутрішній контроль повинен бути ефективним з точки зору витрат через досягнення необхідного балансу між вигодами та витратами різних заходів.

Система внутрішнього контролю повинна прагнути до запобігання дублюванню, перетинанню або змішуванню функцій і не повинна перешкоджати здійсненню державної політики та програм.

Внутрішній контроль завжди належав до найважливіших елементів операційної та управлінської структури діяльності підприємств. Глобалізація ринків, жорстка конкуренція, впровадження нових банківських операцій, розвиток інформаційних технологій призвели до суттєвого ускладнення системи господарювання і разом з цим збільшили небезпеку ризиків банкрутства

господарюючих суб'єктів. Все це спричинює як ускладнення завдань внутрішнього контролю, так і зростання його значення в діяльності господарств.

Розглянемо одну із складових внутрішнього контролю - внутрішній аудит. Внутрішній аудит – це функція незалежної оцінки, що створюється всередині організації для аналізу і оцінки її діяльності. Метою внутрішнього аудиту є надання допомоги членам організації в ефективному виконанні ними своїх обов'язків. З цією метою внутрішній аудит забезпечує їх даними аналізу, оцінок, рекомендаціями, порадами та інформацією стосовно діяльності, що перевіряється. Мета аудиту також включає завдання запровадження ефективного контролю із понесенням виправданих витрат.

Однією із функцій внутрішнього аудиту є допомога працівникам підприємства. Внутрішній аудитор не лише здійснює аналіз їхньої діяльності, а й обов'язково проводить консультації та розробляє рекомендації стосовно конкретних напрямків діяльності, які перевірялися. Внутрішній аудит сприяє посиленню внутрішнього контролю та мінімізації витрат на нього.

Відділом внутрішнього аудиту керує начальник відділу, який призначається керівником підприємства й одержує від неї відповідні повноваження.

Внутрішній аудит є частиною внутрішнього контролю, метою якого є забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення наступних базових цілей:

- достатність та правильність інформації;
- виконання правил, планів, процедур, законів, положень та контрактів;
- забезпечення захисту активів;
- економне та ефективне використання ресурсів;
- досягнення поставлених цілей діяльності та окремих програм.

Відмінності внутрішнього контролю від внутрішнього аудиту полягають у тому, що до першочергових обов'язків контролерів належать запобігання та виявлення помилок, тоді як метою внутрішнього аудиту є вдосконалення діяльності організації в цілому. У міжнародній практиці аудиту для вивчення системи внутрішнього контролю використовують два види тестів: наскрізні тести та тести узгодженості відповідності.

Наскрізні тести використовуються у випадках, коли необхідно простежити за наявністю контролю від моменту появи первинного документа про господарську операцію до відображення її в облікових регістрах і фінансовій звітності.

За допомогою тестів на відповідність перевіряється ефективність системи внутрішнього контролю, її здатність в короткий термін виявити та виправити можливі помилки.

Ці тести відрізняються один від другого об'єктами, прийомами контролю та його результатами.

По закінченні перевірки, яка виявила порушення чинних правил проведення операцій, в усіх випадках аудитор повинен ретельно розібратися в

характері цих порушень, установити їх причини та терміново вжити заходів щодо їх усунення.

Внутрішній аудит у порівнянні із зовнішнім є більш поглибленим і таким, що враховує специфіку підприємства, форми звітності, яка не оприлюднюється і не розглядається зовнішнім аудитором, а саме:

- дотримання встановленої політики підприємства;
- прогноз обсягу реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, розміру отриманих прибутків;
- розробку та контроль за дотриманням планів невідкладних заходів;
- дані аналізів кошторисів та витрат;
- аналіз ситуацій ризику і запобігання банкрутству;
- використання ноу-хау тощо.

Внутрішній аудит підпорядкований тільки керівництву підприємства або його власнику. Тому такий аудит не є незалежним стосовно господарюючого суб'єкта, але його можна назвати незалежним стосовно внутрішніх служб та підрозділів підприємства.

Організаційно внутрішній аудит підпорядковується безпосередньо керівнику, тобто служба внутрішнього аудиту повністю незалежна від проведення всіх операцій підприємства та його структурних підрозділів. Більшість керівників господарюючих суб'єктів з тих чи інших причин не приділяють особливої уваги впровадженню системи внутрішнього аудиту і це пов'язано в першу чергу з тим, що проблеми фінансової стратегії і контролю покладені в більшості випадків на головного бухгалтера. Такий стан контролю нерідко призводить до негативних наслідків.

Висновки. Отже, внутрішній аудит є однією з форм внутрішнього фінансового контролю. Його здійснюють призначені внутрішні аудитори з метою інформування керівництва підприємства чи його засновників про ефективність фінансової діяльності загалом або окремих її сторін. Внутрішній аудит може охоплювати не тільки фінанси, але й інші напрями діяльності підприємств (організаційний, технологічний, маркетинговий тощо).

Загалом, система контролю в Україні має певні історичні традиції, де пріоритетними є централізований попередній та послідуочий контроль за діяльністю міністерств та прискіплива перевірка дотримання ними правил та положень. Такі контролюючі заходи здебільшого проводились в рамках ревізійної та правоохоронної діяльності з відповідними стягненнями, і не були пов'язані з функціями оцінки та консультативної підтримки керівництва відповідних установ для досягнення ними поставлених цілей. Відмінність у пріоритетах є важливою, адже вона впливає на ступінь ефективності використання ресурсів розпорядниками в процесі досягнення цілей підприємства та реалізації облікової політики та може спричиняти непорозуміння щодо розподілу повноважень. В умовах здійснення централізованого попереднього контролю за структурними підрозділами дещо втрачає очевидність той факт, що основна відповідальність за ефективний

нагляд за використанням ресурсів та здійснення доцільних заходів внутрішнього контролю все ж таки покладається на керівництво підприємства.

Головною метою внутрішнього аудиту є контроль за оптимальним функціонуванням усіх структурних підрозділів установи, за їх адекватною поведінкою в конкретних умовах макросередовища. Отже, внутрішній аудит працює на “внутрішньому полі” господарства.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 14.09.2006 р. № 140: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>
2. Документ Міжнародної організації вищих контролюючих органів (INTOSAI) “Рекомендації зі стандартів внутрішнього контролю”. – Матеріали INTOSAI, червень 1992 р.
3. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. – К. : АПУ, 2010. – 1144 с.

УДК 657.471.66

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НАДАННЯ ЗНИЖОК

І. В. Шевченко, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття та види знижок. Виявлено особливості відображення наданих знижок в бухгалтерському обліку залежно від мети надання знижки. Наведено переваги, які надають знижки.

Ключові слова: знижка, витрати, собівартість, доходи.

Постановка проблеми. На сучасному етапі важливого і все більшого значення набуває ефективна діяльність підприємства, його конкурентні переваги та імідж на ринку. Значна кількість клієнтів дозволяє збільшити кількість реалізованої продукції, відповідно і доходи, надає можливість для розширення та вдосконалення торгівельного підприємства. А отже, стимулюючи збут системою знижок, можна прогнозувати підприємству додатковий дохід, конкурентні переваги та зайняття значної частки ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання та обліку знижок в торгівельних підприємствах є напрямом дослідження багатьох науковців: Атамаса П. [1], Гогой І. Ю. [3], Івченка Л. В. [2] та інших. Водночас, різноманітність знижок та особливості відображення їх в обліку вимагають подальших досліджень і удосконалень.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття теоретико-методологічних та практичних особливостей бухгалтерського обліку торговельних знижок, їх систематизацію.

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства часто практикують надання різноманітних знижок роздрібним торговим підприємствам з ціни товарів для відшкодування додаткових витрат, пов'язаних із специфічними властивостями окремих товарів або умовами постачання, та з метою заохочення покупців придбати їх продукцію.

У науковій літературі та практиці розрізняють внутрішні та зовнішні знижки. До внутрішніх знижок відносимо знижки, що надають з метою залучення нових клієнтів. Вони проводяться на свята, вихідні. Зовнішніми знижками користуються постійні покупці. Наприклад, надання клієнтам пластикових карток надає можливість залучати постійних клієнтів для підприємств, так як вони матимуть знижку і будуть зацікавлені в купівлі товарів саме в даному підприємстві.

У торговельній практиці нараховують більше двадцяти різноманітних торговельних знижок, наприклад:

- знижки за кількість придбаного товару – зниження ціни покупцеві, який придбає більшу партію товару;
- знижки за придбання товару на певну суму – зниження ціни покупцеві при придбанні товару на певну суму;
- сезонні знижки – зниження ціни для покупців, які виконують несезонні закупки товару, сезонний розпродаж;
- передсвяткові знижки – зниження ціни для покупців, які закупають товари в передсвяткові дні;
- спеціальні знижки – знижки з ціни товарів, реалізованих покупцям, у яких продавець найбільш зацікавлений;
- конфіденційні знижки – знижки, які не фіксуються в контрактах, а реалізуються на основі усної угоди;
- сконто – знижка з вартості товарів у випадку сплати за товари до строку платежу, який вже наступив;
- бонусні знижки – знижки, які надаються постійним покупцям, коли вони за визначений період придбають обумовлену кількість товару [2].

Аналіз нормативних і літературних джерел з досліджуваної проблематики дає підстави ствержувати, що об'єктом уваги в основному постають норми договірної права, але на практиці існує широке коло питань, коли надання знижок має ситуативний характер. Тому першою класифікаційною ознакою є тип договірних відносин. До інших класифікаційних ознак можна віднести: форму угоди, вид договору, момент надання знижки та легальність винагороди [1]. Згідно із зазначеною класифікацією всі види знижок із точки зору бухгалтерського обліку відносять до однієї з трьох груп: ті, що коригують ціну продажу; ті, що обліковуються як витрати підприємства; ті, що відносять до вирахувань із доходу. Залежно від цього знижки будуть обліковуватися на різних бухгалтерських рахунках та по-різному відображатися у звітності підприємства. Податкові наслідки надання того чи іншого різновиду знижок також будуть різними.

Таким чином порядок обліку залежить від класифікаційної групи до якої відноситься знижка. Так, знижки, що спричиняють зменшення ціни продажу товарів, тобто надаються у момент реалізації, впливають на суму доходу, який відображається у бухгалтерському обліку за кредитом рахунка 70 “Дохід від реалізації”. Собівартість товарів, реалізованих зі знижкою, при цьому визначається згідно з п. 24 П(С)БО 9 “Запаси” за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Отже, сума знижки не впливає на обчислення собівартості реалізованих товарів навіть у тому разі, якщо надана знижка перевищує розмір торгової націнки за цією категорією товарів [3].

Надані постачальниками торгові знижки відображаються в окремій графі накопичувальної відомості та приймаються на облік записом:

Дебет рахунку 282 “Товари в торгівлі”

Кредит рахунку 285 “Торгова націнка”.

Списання витрат при роздрібному продажу товарів, оформлених відповідними документами, за рахунок наданих торгових знижок відображається записом:

Дебет рахунку 285 “Торгова націнка”

Кредит рахунку 282 “Товари в торгівлі”.

Відходи, отримані при роздрібному продажу товарів (зачерствілі хлібобулочні вироби тощо), згідно з договором підлягають здачі на переробку за цінами приймання, передбаченими договором з постачальником. У бухгалтерському обліку на вартість відходів здійснюється запис:

Дебет рахунку 285 “Торгова націнка” (на суму наданої знижки з роздрібною ціною зданих у переробку товарів)

Дебет рахунку 902 “Собівартість реалізованих товарів” (на суму різниці між роздрібною ціною і ціною приймання зданих на переробку товарів)

Кредит рахунку 282 “Товари в торгівлі” (на вартість зданих у переробку товарів за обліковими (роздрібними) цінами).

При виявленні завищу тари понад суму наданої торгової знижки на підставі належно оформлених актів пред’являється претензія постачальнику, що в бухгалтерському обліку відображається записом:

Дебет рахунку 285 “Торгова націнка” (на суму наданої знижки на товари, яких не вистачає внаслідок завищу тари)

Дебет рахунку 374 “Розрахунки за претензіями” (на вартість недоотриманих товарів за покупними цінами понад суму наданої знижки)

Кредит рахунку 282 “Товари в торгівлі” (на вартість товарів, яких не вистачає внаслідок завищу тари за обліковими (роздрібними) цінами).

Постачальниками можуть надаватися торговим підприємствам знижки на відшкодування додаткових транспортних витрат. Згідно з Положенням про постачання товарів народного споживання постачальники (підприємства-виробники) повинні відшкодовувати транспортні витрати на доставку більшості

товарів до найближчої до роздрібного торгового підприємства залізничної станції (порту).

Оптовим підприємством одержані знижки на відшкодування транспортних витрат відображаються записом по дебету рахунку 281 “Товари на складі” і кредиту рахунку 285 “Торгова націнка” та показуються в окремій графі накопичувальної відомості.

Витрати оптового підприємства, пов’язані з доставкою товарів у роздрібну мережу (що підлягають відшкодуванню постачальниками), списують за рахунок наданих знижок.

У розвинутих зарубіжних країнах застосовуються знижки за умови скорочення строків оплати, зокрема розрахунки на умовах “2/10, п/30”, за якої покупцям надається знижка 2 % за умови оплати протягом 10 днів, в іншому випадку повна вартість товару повинна бути сплачена в 30-денний строк.

Такий метод надання знижок особливо велике значення має в умовах інфляції, коли будь-яке відстрочення платежу призводить до того, що постачальник реально отримує тільки частку вартості реалізованого товару.

Облік отриманих торгівельних знижок повинен бути організований в момент оприбуткування товарів, тому доцільно відкрити відповідні субрахунки третього порядку до рахунку 28 “Товари” за видами діяльності: 281.2 “Торгівельна знижка, отримана в оптовій торгівлі”, 282.2 “Торгівельна знижка, отримана в роздрібній торгівлі”, 285.2 “Торгівельна знижка, отримана на підприємствах харчування”.

Узагальнюється інформація про суми наданих знижок на рахунок 704 “Вирахування з доходу”, який доцільно поділити на субрахунки: субрахунок 704.1 “Торгівельна знижка надана”, субрахунок 704.2 “Повернення товарів покупцями”, субрахунок 704.3 “Інші відрахування з доходу”.

Така класифікація дасть змогу впорядкувати торговому підприємству систему наданих знижок, а також систематизувати структуру доходів, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень.

Отже, облік знижок є невід’ємною ділянкою для торгівельних підприємств. Надання знижок клієнтам надає можливість не тільки збільшити кількість реалізованої продукції, тим самим збільшивши доходність, а й збільшити кількість постійних клієнтів, покращити рівень договірних зобов’язань, зменшити ризик втрат або псування продукції (особливо харчової), дозволяє скорочувати термін відсутності коштів, стимулюючи клієнтів.

Для кожного підприємства важливим є відповідне обрання системи знижок та відображення в наказі про облікову політику особливостей їх обліку, що дозволить прискорити реалізацію стратегічних цілей підприємства, підвищити його імідж та рентабельність, зокрема із стимулюванням збуту.

Список використаних джерел

1. Атамас П. Бухгалтерський облік в галузях економіки : [навч. посібн.] / П. Атамас. – К. : Знання. – 2012. – 392 с.
2. Івченко Л. В. Удосконалення обліку торговельних знижок на підприємствах торгівлі / Л. В. Івченко // Економічний вісник НГУ. – 2007. – № 2. – С. 71-75.
3. Гогой І. Ю. Особливості обліку надання різних видів знижок / І. Ю. Гогой // Управління розвитком. – 2013. – № 15. – С. 60–62.

УДК 657. 6

РОЛЬ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

О. М. Больбот, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розкрито поняття внутрішнього аудиту та важливість його проведення у процесі діяльності підприємств.

Ключові слова: внутрішній аудит, діяльність підприємств, служба внутрішнього аудиту.

Постановка проблеми. Сутність дослідження проявляється в тому, що внутрішній аудит надає інформацію вищому ланцюгу управління всієї організації про її фінансово-господарську діяльність, підвищує ефективність системи внутрішнього контролю, попереджаючи виникнення порушень, та підтвердження достовірності звітів структурних підрозділів.

Аналіз останніх публікацій. Серед українських вчених, які займалися дослідженням питань аудиту, зокрема і внутрішнього аудиту, необхідно відмітити: Н. Дороша, І. Дрозда, В. Пантелєєва, О. Петрика, О. Редько, В. Рудницького. Серед зарубіжних авторів – Р. Адамса, Е. Аренса, Дж. Лоббека, Дж. Робертсона та інших.

Постановка завдання. Основною метою статті є визначення ролі системи внутрішнього аудиту у діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах діяльність підприємства, яка пов'язана з деякою законодавчою невизначеністю щодо майбутнього та перспектив їх подальшого розвитку, супроводжується різноманітними ризиками. Перед керівниками підприємств виникають задачі прогнозування, оцінки ризиків і створення ефективності системи управління. За цих умов особливо зростає роль системи внутрішнього аудиту.

Термін “внутрішній аудит” означає оцінювальну діяльність служби, створеної суб'єктам господарювання. До функцій внутрішнього аудиту входять,

зокрема, перевірка, оцінювання та моніторинг відповідності й функціонування систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Внутрішній аудит є підрозділом суб'єкта господарювання. Незалежно від ступеня самостійності та об'єктивності внутрішнього аудиту він не може досягнути такого ступеня незалежності, якого вимагають від зовнішнього аудитора при висловленні ним думки щодо фінансових звітів. Зовнішній аудитор несе особливу відповідальність за висловлену аудиторську думку, і ця відповідальність не зменшується при будь-якому використанні внутрішнього аудиту. Всі судження, що стосуються аудиту фінансових звітів, формуються зовнішнім аудитором [2].

Внутрішній аудит – перевірка, наскільки проведені господарські операції відповідають вимогам нормативних документів з ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. За внутрішній аудит відповідає саме підприємство або один із його відділів, тобто контрольний орган підприємства. Керівник такого контрольного органу (або внутрішній аудитор) підпорядкований керівництву підприємства. Внутрішній контрольний орган здійснює аудиторські перевірки на самому підприємстві або в його підрозділах [5].

Служба внутрішнього аудиту – постійно діючий структурний підрозділ підприємства, який здійснює функцію поточного контролю за його фінансово-господарською діяльністю [3].

Потреба у внутрішньому аудиті виникає у зв'язку з тим, що система внутрішнього контролю за станом обліку має тенденцію з плином часу змінюватись, якщо відсутній механізм постійної її верифікації. Відомо, що за відсутності контролю і оцінки персонал починає працювати недбало. Крім того, незалежно від якості системи контролю можливі викривлення реального стану справ на підприємстві.

Внутрішній аудит стає одним із основних інструментів підвищення ефективності управління підприємствами різних організаційно-правових форм. Серед усіх елементів управління (прогнозування, планування, регулювання, контроль, аналіз, стимулювання) саме контроль дає реальну оцінку стану підприємства. Однак невідповідність роботи існуючих контрольно-ревізійних служб, що виконують зазначену функцію контролю, вимогам ринкових перетворень потребує вдосконалення контрольної функції внутрішнього аудиту. Доцільність створення служби внутрішнього аудиту зумовлена необхідністю володіння інформацією щодо реального стану справ на підприємстві. Адміністрація підприємства розробляє політику і процедури роботи фірми, але персонал не завжди може зрозуміти їх або подеколи не виконує завдання керівників із тих чи інших причин.

Значення внутрішнього аудиту для підприємства важко переоцінити. По-перше, внутрішній аудит є потужним інструментом підвищення ефективності діяльності підприємства шляхом постійного підвищеного контролю за виробничо-господарською діяльністю. По-друге, виконує роль діагностичного засобу в управлінні господарською діяльністю, оцінюючи ефективність функціонування всіх структурних підрозділів підприємства, застерігає від

банкрутства, дає можливість прогнозувати та оцінювати ризики. По-третє, допомагає організації досягти поставлених цілей, забезпечує контроль за роботою працівників підприємства, підтримує дисципліну в трудовому колективі, контролюючи дотримання посадових інструкцій та внутрішнього розпорядку роботи на підприємстві. По-четверте, контролює раціональне використання матеріальних трудових і фінансових ресурсів, дотримання законності господарських операцій, виявлення допущених зловживань чи порушень.

Мотивацією для створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві можуть виступати такі фактори, як прагнення вищого керівництва одержати достовірну інформацію й оцінку дій керівників всіх рівнів управління підприємством і його структурними підрозділами; складна організаційна структура підприємствами; наявність у підприємстві філій, дочірніх компаній тощо [3].

Позитивними рисами впровадження внутрішнього аудиту на підприємстві є:

- допомога забезпечити ефективність діяльності апарату управління щодо захисту законних майнових інтересів підприємства;
- удосконалення системи бухгалтерського обліку і сприяння підвищенню ефективності роботи;
- контролю реалізації, надходження грошових коштів, придбання товарів і послуг;
- зміцнення фінансового стану підприємства.

Основними перешкодами для організації внутрішнього аудиту на підприємстві є :

- відсутність законодавчої бази;
- відсутність практичного застосування та висвітлення такого досвіду;
- не завжди має місце доцільність впровадження.

Внутрішній аудит здійснюється на попередній стадії виконання комерційної, технологічної або фінансової угоди (операції), у процесі її проходження і після завершення. Він дає експертну науково обґрунтовану оцінку господарським операціям і процесам.

Внутрішній аудит аналізує ситуацію ризику і застерігає від банкрутства, використовує ноу-хау для збільшення прибутку й ефективності нової технології, вживає заходів, що сприяють фінансовій діяльності підприємства.

Не можна не погодитись з думками окремих науковців, що вказані перешкоди внутрішнього аудиту можна усунути. З цією метою Ю. Лесько визначає наступні напрями вдосконалення внутрішнього аудиту: створення професії “внутрішній аудитор” і розвиток відповідного інституту; формування зацікавленості та необхідності розвитку даної професії як на рівні держави, так і на рівні підприємств; формування організаційної структури служби внутрішнього аудиту на підприємстві; вдосконалення методології проведення внутрішнього аудиту [4].

Висновки. Отже, внутрішній аудит відіграє важливу роль у процесі діяльності підприємства, оскільки, контролює раціональне витрачання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, сприяє виявленню допущених зловживань чи порушень, дотриманню законності фінансово-господарських операцій.

Потреба у внутрішньому аудиті виникає також і тому, що вища ланка управління не займається безпосередньо контролем повсякденної діяльності структурних підрозділів підприємства, через що вона відчувають потребу в інформації, яка формується на нижчих ланках.

Список використаних джерел

1. Закон України: Про аудиторську діяльність від 22.04.1993 № 3125-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. МСА 610 “Розгляд роботи внутрішнього аудиту” – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aru.com.ua/>
3. Бутинець Ф. Ф. Аудит / Ф. Ф. Бутинець. – 2-е вид., перероб., доп. – Житомир : ПП “Рута”, 2010. – 672 с.
4. Лесько Ю. О. Необхідність та тенденції розвитку внутрішнього аудиту в Україні / Ю. О. Лесько // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2011. – № 8 – С. 34-40.
5. Усач Б. Ф. Аудит. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vuzlib.net/audit_U/1.htm

УДК 657.47:657.6

АУДИТ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Т. І. Чаюн, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті визначено особливості послідовності аудиту витрат, обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення аудиту витрат підприємства

Ключові слова: витрати підприємства, собівартість продукції, аудит, аудит витрат, методика аудиту

Загальна постановка проблеми. Аудит виробничої діяльності підприємства і витрат на виробництво є найважливішою і, водночас, найскладнішою частиною аудиторської перевірки. Одними з основних показників роботи будь-якого підприємства є випуск продукції та обчислення її собівартості. При проведенні аудиту витрат на виробництво, собівартості виробленої і реалізованої продукції вивчаються процеси і явища, які відображені документально і пов'язані з виробничою діяльністю суб'єкта

господарювання. Раціональний аналіз і аудит витрат є запорукою фінансової стабільності та стійкості у роботі сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми удосконалення аудиту витрат та методику зниження витрат виробництва розглядають у своїх роботах вітчизняні і зарубіжні вчені. Значне місце посідають дослідження таких наукових діячів як А. В. Череп, А. Шеремет, Б. Ф. Усач, Г. В. Власик, І. М. Бунецька, І. Т. Новіков, М. Ф. Огійчук, Ю. Цал-Цалко.

Виклад основного матеріалу. Методика аудиту – це спосіб дослідження дій і подій у системі суб'єкта господарювання з метою підтвердження виданої ним фінансової інформації.

Складовою частиною методики аудиту є аудиторські процедури. Аудиторські процедури – це відповідний порядок і послідовність дій аудитора для одержання необхідних аудиторських доказів на конкретній ділянці аудиту. Аудиторська перевірка формується у відповідній послідовності: від загального до конкретного або від конкретного до загального. Найчастіше застосовується підхід від загального до детального (конкретного). Кожен аудитор самостійно вибирає послідовність своєї роботи залежно від особливостей діяльності клієнта й умов договору.

Процес здійснення аудиту витрат виробництва складається з трьох етапів:

1. Ознайомчий – здійснюється загальне ознайомлення з веденням бухгалтерського обліку витрат на виробництво, з нормативними документами.
2. Основний – безпосереднє проведення перевірки.
3. Заключний – складається та надається звіт незалежного аудитора, оформлюються інші документи [1].

Метою аудиту витрат є встановлення вірогідності даних первинних документів щодо визначення витрат, повноти та своєчасності їх відображення в облікових реєстрах, відповідності методики обліку витрат чинним нормативним актам.

У процесі аудиту витрат з'ясовується:

- облікова політика щодо обліку витрат;
- підтвердження витрат відповідними первинними документами;
- обґрунтованість відображення витрат згідно класифікації видів діяльності;
- наявність окремого обліку витрат різних видів діяльності;
- правильність розподілу операційних витрат на адміністративні, збутові та інші витрати операційної діяльності;
- повнота розкриття інформації про витрати у примітках до фінансових звітів.

Таблиця 1

Порядок організації та проведення аудиту витрат підприємства

Показники	Аудит витрат
Мета проведення аудиту	Перевірка правильності визнання та класифікації витрат - виробничих, адміністративних, витрат на збут, інших операційних витрат, повнота відображення витрат у бухгалтерському та податковому обліку, оцінка стану внутрішнього контролю щодо витрат
Нормативна база аудиту	Облікова політика щодо обліку витрат, норми витрат сировини, розцінки, рахунки бухгалтерського обліку, реєстри з податкового обліку, П(С)БО 16 "Витрати", галузеві положення з калькулювання собівартості продукції, операції на рахунках 23, 26, рахунки класів 8 та 9, реєстри обліку, Головна книга, фінансова звітність, правильність відображення у фінансової, податкової та статистичної звітності, Податковий кодекс України.
Зміст об'єкту перевірки	Зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Відображені на відповідних рахунках суми, які зменшують дохід та податковий дохід.
Вивчення стану внутрішнього контролю, особливості	Аналітичний облік витрат здійснюється з достатнім рівнем деталізації, оприбуткування цінностей та формування витрат санкціонується належним чином, дані аналітичного обліку з синтетичними рахунками та Головною Книгою збіраються. Перевірка стану податкових витрат щодо податкового обліку з податку на прибуток
Аудиторські процедури. Особливості проведення	Розрахунки, порівняння, співставлення, інвентаризація, економічний аналіз, можливо залучення фахівців з технології виробництва. Зв'язок з іншими об'єктами аудиту

*Джерело: [1]

Аудиторська перевірка виробничих витрат є досить трудомістким процесом, що вимагає від аудитора знання, крім безлічі нормативних та інструктивних матеріалів, також і особливостей обрахунку собівартості продукції сільського господарства. Тому до початку документальної перевірки аудитору необхідно вивчити організаційні і технологічні особливості підприємства, спеціалізацію, масштаби і структуру кожного виду його виробничої діяльності. На основі аналізу облікової політики й особливостей виробництва аудитор з'ясовує обґрунтованість застосовуваного на практиці методу обліку виробничих витрат і варіанта зведеного обліку витрат. Якщо у процесі перевірки встановлено, що у обліковій політиці обґрунтований метод обліку витрат, що відповідає вимогам технологічного процесу, а фактично використання елементів цього методу не здійснюється, аудитор повинен зафіксувати дане відхилення у робочих документах і визначити його вплив на формування собівартості продукції. Якщо описаний у обліковій політиці метод обліку витрат не відповідає особливостям технологічного процесу, то аудитор може порекомендувати клієнту ряд змін, що дозволять організувати виробничий облік відповідно до вимог нормативних документів.

Для підтвердження первісної оцінки систем внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку витрат на виробництво продукції аудитор на основі отриманої інформації заповнює заздалегідь розроблені тести. За результатами тестування встановлюється оцінка надійності систем і порівнюється з первісною оцінкою, отриманою на стадії планування аудиту. Якщо така оцінка виявляється нижчою первісної, то необхідно скорегувати обсяг і порядок проведення інших

аудиторських процедур. Аудитор визначає для себе об'єкти підвищеної уваги при плануванні контрольних процедур і уточнює аудиторський ризик [2].

Підтверджуючи вірогідність оформлення і відображення в обліку прямих і накладних витрат, аудитор з'ясовує обґрунтованість віднесення кожного виду витрат на собівартість продукції, правильність розмежування витрат по звітних періодах і об'єктах обліку, відповідність виконаних кореспонденцій рахунків бухгалтерського обліку встановленими нормативними документами. При цьому вивчаються робочі документи, вже сформовані аудитором при перевірці операцій по заготовленні та витратах, з коштами, розрахункових операцій.

Перевіряючи, чи обґрунтовано віднесені витрати на собівартість продукції, аудитору варто керуватися П(С)БО 16 "Витрати", Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств №132 [3]. До того ж, усі витрати, передбачені зазначеними нормативними документами, відносяться на собівартість у повному обсязі, але для цілей оподаткування по податку на прибуток деякі з них приймаються лише у межах установлених норм (витрати на відрядження, витрати на підготовку кадрів, на оплату відсотків по позиках банків, на рекламу, представницькі витрати, компенсація за використання особистих легкових автомобілів для службових поїздок та інші). Зазначені витрати, як правило, відносяться до управлінських. Тому аудитору необхідно проаналізувати організацію аналітичного обліку по рахунку 91 "Загальновиробничі витрати". У процесі такого аналізу встановлюється фактичний спосіб обліку нормативних витрат для цілей оподаткування: у рамках системи бухгалтерського обліку чи позасистемний. Перший спосіб припускає виділення на рахунку 91 чи субрахунків статей аналітичного обліку для роздільного відображення витрат у переділах норм і витрат понад норми.

У звіті за наслідками аудиторської перевірки результати аудиту групуються за напрямками: господарські операції з обліку витрат, які відображені у відповідності з діючим законодавством та внутрішніми вимогами підприємства; господарські операції з обліку витрат, які мають суперечливий характер (з точки зору аудитора, підприємства, законодавства); господарські операції з обліку витрат, які відображені не вірно та з порушенням чинних вимог [4].

Аудиторська перевірка закінчується заключним висновком. Аудитор складає висновок про те, чи відповідає інформація, відображена у фінансовій звітності щодо витрат і собівартості реалізованої продукції, в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок обліку, підготовки і подання фінансових звітів. Щоб скласти об'єктивну думку щодо інформації про витрати суб'єкта господарювання, випуск продукції та її собівартість, аудитору необхідно: одержати обґрунтовану гарантію того, що інформація у бухгалтерській документації та інших джерелах даних із питань перевірки достовірна і достатня; вирішити, чи правильно відтворена в обліку і звітності відповідна інформація.

Висновки. Результати дослідження вказують на доцільність поглиблення та обґрунтування галузевої складової організаційно-методичних аспектів аудиту витрат аграрних підприємств. Це дозволить виявити достовірний стан бухгалтерського обліку і звітності, сприяти підвищенню ефективності виробництва, прийняттю адекватних положень, стандартів і методичних рекомендацій, що відповідають інформаційним запитам користувачів.

Під час аудиту фінансово-господарської діяльності аграрних підприємств перевірку доцільно здійснювати за стадіями, ув'язати її результати з результатами діяльності, відображеними у фінансовій звітності.

Існування значної кількості проблем аудиту зумовлює необхідність підвищення уваги до рівня його якості та розробки нових комплексних підходів до їх вирішення як на загальнодержавному, так і на рівні кожного підприємства.

Список використаних джерел

1. Баришніков Н. П. Організація і методика проведення загального аудиту / Н. П. Баришніков. – Москва, 2006 р. “Філін” – 281 с.
2. Голов С. Ф. Фінансовий облік : [підручник] / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко, І. Ю. Кравченко, Г. А. Ямборко. – К : Лібра, 2005. – 976 с.
3. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 №132.
4. Аудит і ревізія підприємницької діяльності : [навчальний посібник] / За редакцією Ф. Ф. Бутинця. – Житомир, ПП “Рута”, 2001. – 416 с.

УДК 338:242

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ

Л. С. Сахно, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито особливості організації обліку і складання фінансової звітності фермерськими господарствами. Визначено законодавчо-нормативну базу, яка регламентує тему дослідження.

Ключові слова: фермерське господарство, бухгалтерський облік, фінансова звітність.

Постановка проблеми. На ефективність діяльності вітчизняного підприємства значною мірою впливають створена організаційна структура, якість підготовки облікової інформації, професійний рівень фахівців, належна оцінка отриманих даних, які обумовлюють прийняття управлінських рішень.

Фермерські господарства мають особливості господарювання, а отже, організації і ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблема особливостей обліку у фермерських господарствах висвітлена у працях багатьох науковців, які займалися аналізом основних проблем та розробкою перспектив щодо його удосконалення. Зокрема, слід виділити В. П. Горьового, М. Ф. Огійчука, С. П. Азізова, П. Т. Саблука, М. Я. Дем'яненка, С. В. Скрипника, Л. О. Мармуля, В. В. Липчука, Л. Ю. Мельника, П. М. Макаренка, П. С. Березівського та інших. Враховуючи питомий вклад науковців у дослідження та розв'язання окресленої проблеми, зміни у бухгалтерському обліку та особливості господарювання досліджуваних підприємств вимагають пошуку напрямів удосконалення процесу організації обліку.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення основних особливостей організації бухгалтерського обліку у фермерських господарствах та визначення законодавчо-нормативного регулювання зазначеного питання.

Виклад основного матеріалу. Усі суб'єкти господарювання в Україні з дня свого створення зобов'язані вести бухгалтерський облік та складати і подавати фінансову і статистичну звітність. Зазначений обліковий процес регулюється певним переліком законодавчо-нормативних актів, розроблених та затверджених Міністерством фінансів України та іншими органами, на які покладено обов'язки регулювання в Україні питань обліку і звітності.

Одним з основних нормативно-правових актів, які регулюють ведення бухгалтерського обліку на підприємствах всіх форм господарювання та форм власності, зокрема і у фермерських господарствах, є Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [1].

У ст. 28 Закону України "Про фермерське господарство" [2] зазначено, що фермерське господарство веде бухгалтерський облік результатів своєї роботи і подає відповідним органам фінансову звітність, статистичну інформацію та інші дані, встановлені законодавством України.

У статті 8 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [1] зазначено, що на будь-якому підприємстві власник для забезпечення ведення бухгалтерського обліку самостійно обирає форми його організації:

- ведення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність

яких повинна оприлюднюватися.

Такі форми організації бухгалтерського обліку властиві і для фермерських господарств. В основному їх вибір залежить від розмірів виробництва фермерського господарства та професійних якостей голови фермерського господарства.

Фермерське господарство більш пристосоване до ринкових умов, ніж інші сільськогосподарські підприємства. Це пов'язано з такими його відмінними особливостями як єдність права власності і управління господарством; зростання ролі і відповідальності власника в діяльності господарства; формування особливого (сімейного) устрою сільського життя, яке робить фермерське господарство більш стійким і життєздатним у будь-яких ситуаціях; специфічна організація виробництва і праці, яка сприяє знаходженню свого місця в конкурентній боротьбі на ринку, наприклад, у постачанні на нього екологічно чистих продуктів харчування, і ряд інших.

На думку С.В. Івахненкова, в організацію бухгалтерського обліку входять три пов'язані частини (етапи): I етап – методичний (вибір конкретного застосування елементів методу бухгалтерського обліку), II етап – технічний (вибір оптимальної форми обліку), III етап – організаційний (організація роботи облікового апарату) [3, с. 89].

Як будь-яке інше підприємство, фермерське господарство у своїй організації бухгалтерського обліку містить вищезгадані три етапи. Слід розглянути більш детально кожний із етапів з огляду на особливості фермерських господарств. На першому (методичному) етапі, який відповідає першому рівню системи бухгалтерського обліку, здійснюється вибір форми ведення обліку і конкретного застосування елементів методу бухгалтерського обліку, а саме: 1) комплекс заходів, що забезпечують організацію первинного документування, а також носіїв первинної документації; 2) встановлення строків та порядку проведення інвентаризації; 3) вибір номенклатури рахунків (робочого плану рахунків) бухгалтерського обліку і розробка аналітичних рахунків; 4) затвердження переліку типових бухгалтерських проводок; визначення переліку і розробки форм внутрішньої звітності та порядку їх заповнення.

Варто зазначити, що пункти 3 і 4 не стосуються тих фермерських господарств, які планують вести або ведуть бухгалтерський облік за простою та спрощеною формами обліку.

Другий етап організації бухгалтерського обліку (технічний) стосується вибору форми обліку. Критеріями градації фермерських господарств щодо форми ведення обліку є чисельність найманих працівників та обсяг виручки за рік. Другий етап включає також 1) вибір способу обробки облікових даних – безкомп'ютерного або комп'ютеризованого; 2) розробку переліку і форм облікових реєстрів; 3) встановлення і запровадження порядку здійснення записів у реєстрах і перенесення даних у них.

Визначеність по пунктах 2 і 3 залежить від однієї з чотирьох обраних

форм ведення бухгалтерського обліку у фермерському господарстві.

На відміну від перших двох етапів, які полягають у здійсненні організації ведення облікових записів, третій етап полягає в організації роботи облікового апарату, або іншими словами – це організація діяльності бухгалтерії. Відносно фермерських господарств названий етап є ключовим і він охоплює: вибір форми організації бухгалтерського обліку; визначення оптимальної структури облікового апарату; встановлення і запровадження норм праці та часу, необхідного для виконання робіт, і визначення оптимальної чисельності бухгалтерів; набір кадрів та їх навчання; організація робочих місць бухгалтерів; раціональне розміщення облікового апарату; організацію матеріального, технічного і інформаційного забезпечення облікових працівників; мотивацію працівників бухгалтерії (оплата праці, інші види стимулювання); організацію архіву бухгалтерських документів; організація безпеки та захисту облікової інформації.

На третьому етапі організації бухгалтерського обліку на особливу увагу заслуговує вибір форми організації облікового процесу.

У ст. 8 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” вказано, що для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства.

У більшості дрібних фермерських господарствах облік веде сам голова господарства, але тоді виникають певні обмеження. По-перше, необхідний фаховий рівень та досвід. По-друге, час, на який голова господарства відвертає увагу від виконання своїх головних функцій. Дані обмеження стосуються і тієї ситуації, коли облік веде один із членів сім’ї фермера.

Звісно, ідеальний варіант для будь-якого підприємства – наявність кваліфікованого і досвідченого бухгалтера, який би не вимагав за свою працю високу оплату. Якщо голові фермерського господарства вдалось знайти спеціаліста з такими якостями на вигідних умовах, то він сміливо може розвивати свій бізнес.

Фермерські господарства використовують Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах, затверджені Наказом від 2 липня 2001 року № 189 [4]. Для обліку активів, зобов’язань і капіталу фермерські господарства використовують П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”, П(С)БО 7 “Основні засоби”, 9

“Запаси”, 11 “Зобов’язання”, 15 “Дохід”, 16 “Витрати”, 30 “Біологічні активи” [5-11].

Для складання фінансової звітності – Закон України ‘Про фермерське господарство’, НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, П(С)БО 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва”, Методичні рекомендації щодо формування форм фінансової звітності №433, Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку №88 [2, 12, 13,14,15].

Відображення проведених господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку здійснюють за планом рахунків. Використання останнього також має свої законодавчо-обумовлені особливості у фермерських господарствах.

Так, господарства, які мають статус малих підприємств та ведуть бухгалтерський облік за спрощеним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій суб’єктів малого підприємництва, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 19.04.2001р. № 186 і складають фінансову звітність відповідно до П(С)БО 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва” [16, 13].

Мають місце випадки, коли господарства, навіть якщо вони є суб’єктами малого підприємництва, в тому числі і фермерські господарства, з тих чи інших причин ведуть облік за Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств та організацій та згідно Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств та організацій [17, 18].

Для відображення обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку господарства, які ведуть облік за журнально-ордерною формою, використовують Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку за журнально-ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу № 390 [19].

Відповідно до чинного законодавства підприємства окрім фінансової звітності складають і подають статистичну звітність. Керівник господарства несе персональну відповідальність за організацію та достовірність ведення бухгалтерського обліку та складання звітності. При цьому керуються Інструкцією про заповнення форми статистичної звітності 2-ферм “Основні показники господарської діяльності фермерського господарства”, Інструкцією про заповнення форми 50 с.-г. [20,21].

Починати організацію облікового процесу процедури документального забезпечення господарських операцій, зокрема і у фермерських господарствах, необхідно з відбору:

– облікових номенклатур, організація яких включає два види робіт – вибір (формування) економічної інформації, що має бути відображена в обліково-

аналітичній системі підприємства, та складання переліку господарських фактів про форми функціонування майна і капіталу підприємства;

– носіїв облікових номенклатур, до яких належать будь-які матеріальні носії, зокрема типові форми (накладні, рахунки-фактури), облікові регістри, форми звітності або договори та інші документи.

Зазначені принципові особливості формують облікову специфіку, властиву саме фермерському господарству.

Згідно до Закону № 996-XIV підприємство самостійно визначає свою облікову політику, обирає форму бухгалтерського обліку. Отже, фермерське господарство самостійно вирішує яку форму обліку обрати.

В свою чергу, Закон № 2063-III визначає, що суб'єктами малого підприємництва є підприємства, на яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період не перевищує 50 осіб, і обсяг річного прибутку яких не перевищує 70 млн. грн. Тому, якщо господарство відповідає даним критеріям воно може застосовувати спрощену систему бухгалтерського обліку та звітності. За цієї системи фермерське господарство має подавати лише дві форми фінансової звітності – спрощені Баланс (ф. № 1-м) та Звіт про фінансові результати (ф. № 2-м), замість п'яти, які подають інші підприємства.

Щодо форм бухгалтерського обліку, то згідно з п. 1.6 Методичних рекомендацій №189 облік ведеться за однією з таких форм [4]:

- простою (якщо працюють лише власник та його родина);
- спрощеною (відповідно до пунктів 3-7 Методичних рекомендацій № 189, середньооблікова кількість працівників до 10, та обсяг виручки до 500 тис. грн.).
- спрощеною (відповідно до пунктів 8.2, 8.3 Методичних рекомендацій № 189, середньооблікова кількість працівників від 10 до 50, та обсяг виручки від 500 тис. грн до 70 млн. грн).

Фермерам надано право вибору у методиці ведення обліку за простою або подвійною системою з наведених нижче форм: проста форма обліку (без використання подвійного запису); спрощена форма (з використанням подвійного запису); облік за спрощеним Планом рахунків для суб'єктів малого підприємництва; облік за типовим Планом рахунків.

Зрозуміло, що таке розширення форм ставить перед фермером вибір, однак не завжди гарантує його правильність. Застосування форми залежить, в основному, від розмірів господарства, його спеціалізації, обсягу облікової інформації, необхідності отримання більш аналітичних даних про результати діяльності.

Висновки. Отже, незважаючи на значні досягнення і напрацювання у цьому напрямі, деякі питання залишаються невирішеними, зокрема, подальшого дослідження потребують суперечливі питання впровадження тієї чи іншої форми обліку, удосконалення окремих форм первинного обліку в залежності від напрямку спеціалізації, обсягів виробництва та реалізації продукції. Тому досить важливим є посилення контролю за обліком у фермерських господарствах та удосконалення організації обліку у фермерських господарствах.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України “Про фермерське господарство” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : [навч. посіб.] / С.В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.
4. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 “Біологічні активи” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
14. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
15. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій малого підприємництва [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій від 21.12.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій від 21.12.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
19. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм реєстрів

журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

20. Інструкція про заповнення форми статистичної звітності 2-ферм “Основні показники господарської діяльності фермерського господарства, малого підприємства у сільському господарстві” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

21. Інструкція щодо заповнення форми статистичної звітності 50 с.-г. “Основні економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 631.11:330.522:657.6(477.73)

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

І. В. Пелипканич, студент

Науковий керівник – старший викладач Галкін В. В.

Миколаївський національний аграрний університет

В даній статті розкрито особливості організації обліку запасів в бюджетних установах і організаціях та запропоновані шляхи його модернізації.

Ключові слова: бюджетна установа, бухгалтерський облік, запаси, стратегія модернізації, міжнародні стандарти, звітність.

Актуальність дослідження. На сьогодні економічні перетворення, що відбуваються в Україні, потребують перегляду основних положень побудови вітчизняної облікової системи. Значної уваги заслуговують зміни в бюджетному секторі економіки країни, адже саме бюджетні установи виконують функції, які не виконують підприємства, основною метою діяльності яких є отримання прибутку. Ефективна і раціональна організація бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ починається з розроблення її облікової політики, тому що вона є основою організації та ведення обліку бюджетних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми бухгалтерського обліку у бюджетних установах та організаціях неодноразово розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних економістів-науковців. Зокрема, дане питання розглядалося у роботах М. Т. Білухи, С. М. Альошина, С. Ф. Голова, А. Н. Кузьминського, П. Й. Атамаса, Є. П. Вороніна, Є. Ю. Шари, С. Я. Зубілевич, О. О. Чечуліної та інших.

Метою статті є визначення та аналіз організації бухгалтерського обліку запасів в бюджетних установах і внесенні пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на стрімкий розвиток ринкових відносин з приватною власністю і комерційними інтересами, не можна уявити суспільство без бюджетних установ і організацій. Облік у

бюджетних установах ведеться майже в 100 тисячах установах і організаціях різного профілю – освіти, науки, медицини, органів законодавчої чи виконавчої влади. Вони є неприбутковими організаціями та функціонують на правах державної власності, тому ці установи мають за мету надавати нематеріальні послуги, для задоволення потреб населення, а не отримувати прибуток.

Основним завданням обліку запасів у процесі фінансово-господарської діяльності бюджетної установи є забезпечення своєчасного, точного, повного відображення всіх господарських операцій у бухгалтерських документах та використання виділених коштів з бюджетів різних рівнів за цільовим призначенням [5].

Слід зазначити, що основними нормативними документами, відповідно до яких організується облік у бюджетних установах, є Бюджетний кодекс України і Закон “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Бюджетним кодексом регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів та розгляду звітів про їх виконання, а Закон “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” визначає правові засади організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Єдині правила бухгалтерського обліку всіх фінансових операцій, активів і фінансових зобов'язань держави визначаються Державним казначейством України за погодженням з Міністерством фінансів України (ст. 56 Бюджетного кодексу).

Бухгалтерський облік запасів у бюджетних установах регламентується Положенням з бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 947 від 14.11.2013 р.

Згідно з розділом I зазначеного положення, запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу, безоплатного розподілу, передачі за умов звичайної господарської діяльності та перебувають у формі сировини чи допоміжних матеріалів для використання у виробництві продукції, при виконанні робіт, наданні послуг або для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб установи.

Ведення бухгалтерського обліку, здійснення контролю за виконанням кошторисів видатків, а також складання звітності в бюджетних установах покладається на бухгалтерію, яка є, як правило, самостійною службою і має свою структуру. Існують дві організаційні форми обліку в бюджетних установах: бухгалтерії при окремих установах і централізовані бухгалтерії. Самостійні бухгалтерії мають великі установи: вищі навчальні заклади, науково-дослідні інститути, лікарні тощо [4].

У бухгалтерському обліку установ запаси, у т.ч. одержані та передані безоплатно в установленому чинним законодавством порядку, оцінюються за балансовою вартістю, яка поділяється на такі види:

- первісна вартість запасів - історична (фактична) вартість запасів, за якою вони оприбутковані на баланс установи;

- переоцінена вартість запасів - вартість запасів після проведення їх переоцінки;
- справедлива вартість - сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Документування наявності та руху запасів в бюджетній установі здійснюється з використанням первинних документів, які визначені Наказом Державного казначейства України № 130 від 18.12.2000 р. “Про затвердження типових форм обліку та списання запасів бюджетних установ та інструкції про їх складання”.

Запаси бюджетних установ обліковують за місцем їх відповідального зберігання (знаходження) та в бухгалтерії. Для аналітичного обліку запасів, у т.ч. матеріалів у дорозі, бухгалтерією та/або матеріально відповідальними особами бюджетних установ застосовуються відповідні форми.

Узагальнення даних щодо руху запасів відбувається так, як це показано на рис. 1.

Рис. 1. Схема кількісно-сумарного (паралельного) методу обліку запасів
Джерело: [6]

Облік розрахунків щодо надходження запасів ведуть в меморіальних ордерах № 4, 6, 7, 8.

Необхідно відмітити, що бухгалтерський облік в бюджетних установах має свої специфічні особливості:

- організація обліку в розрізі кодів економічної класифікації видатків;
- окремий облік отриманих асигнувань з бюджетів різних рівнів та власних надходжень;
- розподіл обліку видатків за джерелом покриття;
- окремий облік касових та фактичних видатків;
- контроль виконання кошторису видатків;
- сувору відповідність обліку і звітності вимогам нормативних документів;
- галузеву специфіку обліку в установах культури, науки, освіти, управління та ін.

В Україні стратегія модернізації обліку законодавчо закріплена Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки” від 16 січня 2007 року № 34, яка містить основні напрямки та положення реформування обліку відповідно до сучасних вимог. Проте,

реалізації зазначених заходів відбувається дуже повільно або й взагалі існує лише на папері [1].

Відповідно до даного документу можна визначити основні напрями модернізації обліку виробничих запасів, а саме: удосконалення системи бухгалтерського обліку, удосконалення системи фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів, створення уніфікованої організаційної та інформаційної облікової системи.

Необхідно відмітити, що процес удосконалення стосується також технології обліку й опрацювання економічної інформації. Найбільш сучасними є автоматизовані інформаційні технології, здатні активно впливати на інтенсифікацію використання наявних ресурсів бюджетної сфери. У зв'язку з цим дослідження автоматизації процесів обліку, контролю та аналізу є особливо актуальними. Однак слід визнати, що ця ділянка залишається недостатньо дослідженою і на сьогоднішній день. Підтвердженням цьому є той факт, що більшість невеликих бюджетних установ (особливо в сільській місцевості) продовжують використовувати традиційну ручну, або частково автоматизовану, форму ведення бухгалтерського обліку. Хоча найбільш чітко і злагоджено ведеться облік в установах з комплексною автоматизацією бухгалтерської роботи. Часткова автоматизація не дозволяє систематизувати дані обліку та відображати їх синхронно в одній базі даних, а, отже, і приймати оперативні рішення, використовуючи всю сукупність інформації, вивчивши всі фактори, що вплинули на певну ситуацію [6].

На наш погляд важливим аспектом удосконалення обліку у бюджетних установах є чітка організація контролю формування та ведення облікової політики. Так як своєчасне виявлення порушень та зловживань дозволить завчасно їх уникнути, а також попередити повторення таких фактів у майбутньому, що підвищить ефективність бухгалтерського обліку та достовірність фінансової звітності.

Висновок. Підсумовуючи весь викладений матеріал, можна зазначити наступне. Облік виробничих запасів у бюджетних установах має свої специфічні особливості. Тому при організації обліку виробничих запасів в таких установах потрібно приділяти увагу дотриманню нормативних документів, що забезпечить формування повної та достовірної інформації про діяльність установи та її майновий стан. Також можемо відмітити, що бухгалтерський облік в бюджетних установах та організаціях України потребує запровадження та широкого використання інформаційних технологій, оскільки це забезпечить: спрощення облікового процесу, підвищення оперативності отримання облікових даних в різних аналітичних розрізах, а отже дозволить використовувати облікову інформацію з метою забезпечення суворого контролю за витрачанням бюджетних ресурсів.

Для модернізації системи обліку в державному секторі є необхідним формування єдиної законодавчо-нормативної бази, адаптованої до міжнародних

вимог та норм, удосконалення методології складання звітності та запровадження інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Постанови КМУ “Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ” від 28.02.2002 р. № 228. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=228-2002-%E>.
3. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : [навчально-методичний збірник] / Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підрозділів, установ і організацій. Укладачі: Л. О. Жукова, Т. О. Казимір, О. О. Котляр. – Чернігів : ЦППК, 2010. – 119 с.
5. Марценяк Н. О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: проблеми та перспективи // Науковий вісник БДФА. – 2008. – № 4. – С. 346-351.
6. Кладницька Т. А. Основні напрямки реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у бюджетній сфері / Т. А. Кладницька // Вісник Хмельницького національного університету 2009. – № 6, Т. 1. – С. 156-159.

УДК 631.162(477.73)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Ю. В. Висоцька, студент

Науковий керівник – старший викладач Галкін В. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості побудови та реалізації фінансового механізму бюджетних установ. Обґрунтовані можливі шляхи удосконалення фінансового забезпечення як складової фінансового механізму.

Ключові слова: бюджетна установа, фінансове забезпечення, фінансове регулювання, кошторисне фінансування.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день успішне функціонування бюджетних установ має надзвичайно важливе значення, оскільки вони створюються державою для досягнення соціальних, культурних, освітніх, наукових і управлінських цілей стосовно охорони здоров'я громадян, розвитку фізичної культури і спорту, задоволення духовних та інших нематеріальних потреб громадян, захисту прав, законних інтересів громадян і організацій, розв'язання суперечок і конфліктів, надання юридичної

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

допомоги, а також за іншими цілями, спрямованими на досягнення суспільних благ.

Виконання поставлених завдань неможливе без побудови ефективного фінансового механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досить значну увагу формуванню фінансового механізму діяльності суб'єктів господарювання приділили наступні автори: О. Д. Василик, В. М. Опарін, В. М. Федосов, В. В. Бурковський, А. М. Поддєрьогін, М. С. Зякун, С. Я. Огородник, І. В. Форкун, які займалися дослідженням елементів фінансового механізму суб'єктів господарювання в цілому. Однак, не визначаючи специфіку бюджетних установ. Тому розгляд теоретичних аспектів формування фінансового механізму функціонування бюджетних установ є актуальним, що і обумовило розв'язання зазначеної проблеми.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей побудови і реалізації фінансового механізму бюджетних установ та обґрунтування можливих напрямів удосконалення фінансового забезпечення, що є складовим елементом фінансового механізму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Бюджетного кодексу України бюджетна установа – це орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок державного чи місцевих бюджетів.

Серед загальних ознак, що притаманні бюджетним закладам можна зазначити наступні:

- правосуб'єктність (юридичні особи публічного права);
- форма власності (державна чи комунальна);
- форма бюджетного фінансування (кошторисне фінансування);
- характер діяльності (невиробничий);
- економічний результат діяльності (неприбутковий).

Специфічними ознаками бюджетних установ є:

- правовий статус – юридична особа (бюджетний орган, бюджетна організація, бюджетна установа) або відокремлений підрозділ (структурна одиниця) бюджетної організації;
- правовий режим майна – бюджетний орган, бюджетна організація, бюджетна установа;
- форми реалізації права власності – користування (усі типи бюджетних закладів), розпорядження (бюджетний орган, бюджетна організація), володіння (бюджетний орган) [1].

Необхідно зауважити, що на сьогоднішній день на функціонування бюджетних організацій негативний вплив мають наступні фактори: незадовільний стан фінансування, брак грошових коштів для оновлення

матеріально-технічної бази бюджетних закладів, обмеженість джерел формування фінансових ресурсів. Вирішення зазначених проблем в значній мірі залежить від ефективності побудови та реалізації фінансового механізму бюджетних установ.

Ефективне функціонування фінансового механізму бюджетної сфери повинно ґрунтуватися на наступних вимогах до взаємодії його елементів:

- цілеспрямованості кожного елемента фінансового механізму на виконання властивого йому завдання;
- спрямування дії всіх елементів фінансового механізму на процес отримання передбаченого обсягу фінансових ресурсів з метою покриття витрат відповідної діяльності;
- зворотного зв'язку елементів фінансового механізму вертикального та горизонтального рівнів;
- своєчасності реагування складових фінансового механізму на зміни макро- та мікросередовища.

Реалізація фінансового забезпечення проявляється у визначенні джерел, форм та методів забезпечення та використання фінансових ресурсів бюджетними організаціями.

Важливою підсистемою фінансового механізму є фінансове регулювання, яке включає: правове регламентування, фінансове прогнозування, фінансове планування, фінансовий контроль. Правове регламентування відображається в розробленні та прийнятті законодавчих актів, щодо організації діяльності бюджетних установ. На стадії фінансового планування та прогнозування визначаються фінансові можливості функціонування закладів бюджетної сфери. Фінансовий контроль передбачає сукупність заходів пов'язаних з перевіркою, спостереженням за процесами формування та використання державних фінансових ресурсів.

Значну роль в організації фінансового механізму бюджетних установ відіграє система важелів впливу, що включає нормативи, ліміти, резерви.

Основою ефективного функціонування бюджетної сфери є фінансове забезпечення. Бюджетні установи свою діяльність здійснюють за рахунок коштів відповідних бюджетів.

Отже, основною формою фінансового забезпечення бюджетних закладів є бюджетне фінансування, під яким прийнято розуміти безповоротний, безвідплатний відпуск коштів з державного та місцевого бюджетів на виконання загальнодержавних функцій, функцій місцевого самоврядування та забезпечення функціонування бюджетних установ та організацій.

До специфічних особливостей бюджетного фінансування належать:

- кошти на покриття витрат виділяються тільки з одного бюджету за підпорядкованістю установи чи організації. Виняток становить фінансування загальнодержавних заходів: боротьба з епідеміями, ліквідація втрат від катастроф і стихійного лиха;

– бюджетні установи фінансуються на основі встановлених економічно і науково обґрунтованих нормативів залежно від сфер діяльності.

Основним методом бюджетного забезпечення є кошторисне фінансування. У вітчизняній фінансовій науці визначаються теоретичні доміанти і принципові якості поняття “кошторисне фінансування”. Розглядаючи поняття “кошторисне фінансування”, більшість вітчизняних вчених трактують його з точки зору забезпечення витрат бюджетних установ за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів [2].

Слід зазначити, що кошторисне фінансування як метод фінансового забезпечення має як переваги, так і недоліки. Серед переваг кошторисного фінансування слід відмітити те, що за допомогою даного методу забезпечується відповідність дохідної та видаткової частин кошторису, тобто фінансування планових витрат бюджетної установи відбувається в повному обсязі. Крім того, кошторисне фінансування передбачає жорсткий та постійний фінансовий контроль за витрачанням грошових коштів [3].

Одночасно кошторисне фінансування має значні недоліки: незадовільний стан фінансування, брак грошових коштів для оновлення матеріально-технічної бази бюджетних закладів, обмеженість джерел формування фінансових ресурсів. Вирішення зазначених проблем значною мірою залежить від ефективності побудови та реалізації фінансового механізму бюджетних установ.

Фінансовий механізм функціонування бюджетних закладів має свої відмінності, що обумовлені неприбутковою природою бюджетної сфери, особливостями джерел мобілізації та порядку розподілу грошових коштів.

На нашу думку, зазначений підхід недостатньо повно відображає сучасну практику функціонування зазначених закладів, оскільки ринкові засади передбачають принципово інші, ніж раніше, підходи до організації фінансового забезпечення діяльності бюджетних установ, що характеризується поєднанням бюджетного фінансування з розвитком послуг і виконанням робіт за договорами з підприємствами та організаціями на платній основі [4].

У даний час бюджетні заклади поєднують бюджетне фінансування із системою некомерційного (неприбуткового) господарювання з метою виконання завдань, передбачених умовами функціонування цих установ. Задоволення потреб бюджетних закладів лише частково здійснюються шляхом безпосереднього надання коштів з бюджету, які утворилися внаслідок перерозподілу валового внутрішнього продукту за джерелом походження, дійсно є бюджетними – це кошти загального чи спеціального фондів бюджету.

Висновки. Отже, ефективне функціонування бюджетних установ можливе лише за умови чітко налагодженого фінансового механізму. Проведені нами дослідження свідчать про те, що фінансовий механізм бюджетних закладів

відображає специфіку організації фінансових відносин у даній сфері, яка проявляється у реалізації фінансового забезпечення. Тому, на наш погляд, з метою підвищення ефективності функціонування закладів бюджетної сфери доцільно в залежності від специфіки їх діяльності наділяти повноваженнями щодо розширення відповідних послуг, виготовлення товарів та виконання робіт, що може стати стимулом для їхнього розвитку.

Список використаних джерел

1. Полозюк К. О., Лукашова І. О. Організація управлінського обліку в бюджетних установах [Електронний ресурс] : Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66896.doc.htm. Назва з екрана.
2. Юрій С. І. Бюджетна система України: Навч. посібник / С. І. Юрій, Й. М. Бескид. – Київ: НІОС, 2000. – 396 с.
3. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : [навч. посібн.] / В. М. Опарін. - К. : КНЕУ, 2001. – 240 с.
4. Пасічник Ю. В. Бюджетна система : [навчальний посібник] / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
5. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1210-VII від 15.04.2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. Назва з екрана.

УДК 005.334:631.145(477.73)

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА “Д-АЛЛЕЛЬ” ВРАДІЇВСЬКОГО РАЙОНУ

О. В. Болгарина, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано існуючі методики діагностики банкрутства, представлено їх класифікацію та виявлено недоліки. Запропоновано методичний підхід щодо діагностики неплатоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств

Ключові слова: неплатоспроможність, банкрутство, діагностика, моделі діагностики банкрутства.

Постановка проблеми. Кожна з існуючих природних чи суспільних систем періодично опиняється у кризовому становищі. Це, звичайно, стосується і фінансово-економічної системи. Фінансова криза на рівні підприємства проявляється у розбалансованості діяльності та обмежених можливостях впливу на фінансові відносини, а це, насамперед, загроза банкрутства і неплатоспроможності.

Для економіки країн з розвиненим ринком механізм банкрутства є невід'ємним елементом функціонування. В умовах вільної конкуренції саме він дає об'єктивну оцінку ефективності діяльності компанії. В розвинених країнах вже опрацьовано значний досвід щодо питань антикризового управління, зокрема з діагностики банкрутства, оцінки можливостей щодо подолання кризи, розробки методів для цього тощо.

Для України, як для країни з трансформаційною економікою ці питання залишаються актуальними і сучасними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Виділяють таких іноземних науковців, як Е. Альтман, Р. Таффлер, Бівер, Спрінгейт, які займаються розробкою моделей діагностики банкрутства. Аналіз змісту запропонованих ними моделей діагностики банкрутства більш детально розглядається в основній частині роботи. В Україні дослідженнями фінансової стійкості та діагностики банкрутства промислових підприємств займаються Г. Албул [1], О. Терещенко, Н. Фокіна [2], Г. Кадикова, О. Гребенікова [3] та інші.

Метою статті є аналіз показників діяльності, висвітлення методичних рекомендацій з діагностики й виявлення масштабів кризового стану, а також розрахунок показників конкурентоспроможності за моделями Альтмана, Спрінгейта, Терещенка.

Виклад основного матеріалу дослідження. В антикризовому управлінні важливим аспектом є система раннього попередження та реагування, яка дозволяє проводити оперативний моніторинг стану підприємства та своєчасно реагувати на погіршення стану підприємства. Головним елементом такої системи є діагностика банкрутства.

Аналіз різноманіття існуючих іноземних та вітчизняних методик, що мають діагностувати та прогнозувати кризу, надають можливість запропонувати їх класифікацію.

Аналіз існуючих методик для діагностики неплатоспроможності дозволив узагальнено виділити такі недоліки:

- іноземні моделі діагностики неплатоспроможності будуються на основі теорії та практики країн з розвиненим ринком і їх використання у сучасних українських реаліях не є коректним;
- серед вітчизняних моделей діагностики неплатоспроможності практично відсутні такі, що мають галузеву спрямованість;
- система показників для діагностики неплатоспроможності, як правило, формується дослідниками аналітичним шляхом і не має математичного підґрунтя. Математично обґрунтована система показників дозволяє урахувати специфічні тенденції, характерні для даної галузі країни у певний проміжок часу;
- відсутнє корегування у часовому вимірі.

Високий ступень імовірності прогнозування кризового стану розвитку підприємства має діагностика банкрутства на базі застосування статистичних моделей. Статистичні моделі діагностики банкрутства являють собою

спеціальним чином обчислену функцію (границю), в якості аргументів якої використовуються фінансові коефіцієнти – індикатори, що найбільшим чином обумовлюють розвиток кризи, а значення (Z -рахунку) дозволяє ідентифікувати ступінь (ймовірність) загрози банкрутства.

Найбільш широке застосування серед методів прогнозування банкрутства отримала багатофакторна Z -модель (індекс) Альтмана, розроблена Едвардом Альтманом в 1968 році.

З метою визначення доцільності використання в умовах української економіки закордонних методик прогнозування банкрутства підприємств проведемо діагностику банкрутства досліджуваного фермерського господарства у таблиці 1.

Таблиця 1

**Прогнозування ймовірності банкрутства фермерського господарства
“Д-Аллель” за п’ятифакторною моделлю Альтмана**

Показники	2 010р.	2 011р.	2 012р.	Відхилення 2012 р. до	
				2 010р.	2 011р.
Частка власних оборотних коштів в активах (X_1)	0,34625	0,15712	0,14100	-0,205	-0,016
Рентабельність активів розрахованан з використанням нерозподіленого прибутку (X_2)	0,214	0,171	0,414	0,199	0,243
Рентабельність активів розрахованан з використанням чистого прибутку (X_3)	0,214	0,171	0,138	-0,076	-0,033
Коефіцієнт покриття поточних зобов'язань власним капіталом (X_4)	26,850	24,161	26,819	-0,030	2,659
Коефіцієнт трансформації (X_5)	0,189	0,417	0,433	0,244	0,016
Z -показник	15,033	13,486	15,042	0,009	1,557

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними фінансової звітності ФГ “Д-Аллель” Врадіївського району

За наведеними розрахунками можна зробити наступний висновок, що протягом трьох років значення $Z > 3$, тобто ймовірність банкрутства дуже низька і знижується у міру збільшення Z -показника. Для більшого сприйняття класичної 5-факторної моделі Альтмана побудуємо лінійну діаграму показника Z в динаміці (рис. 1).

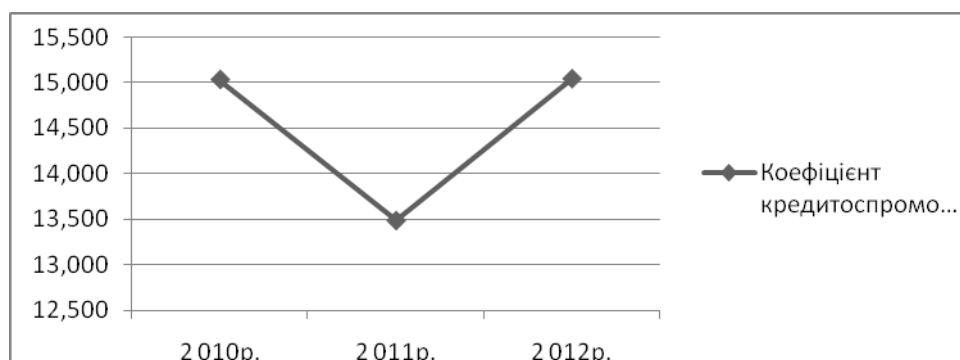

Рис. 1. Графік динаміки коефіцієнту кредитоспроможності фермерського господарства “Д-Аллель” за 2010-2012 рр.

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними фінансової звітності ФГ “Д-Аллель” Врадіївського району

Вагомий внесок у розвиток цього напрямку фінансового аналізу зроблений Терещенко О. О., яким було обґрунтовано новий методологічний підхід до діагностики банкрутства вітчизняних підприємств, в основу якого покладено мультіваріантний дискримінантний аналіз. Суттєвою перевагою зазначеного переходу є врахування галузевих особливостей об'єктів дослідження при побудові дискримінантних моделей діагностики банкрутства. Виконаємо діагностику банкрутства фермерського господарства “Д-Аллель” за допомогою універсальної дискримінантної функції Терещенка. Значення показників зведемо в таблицю 2, в якій також зазначимо значення показників Z.

Таблиця 2

Прогнозування ймовірності банкрутства фермерського господарства “Д-Аллель” на основі універсальної дискримінантної функції Терещенка

Показники	2 010р.	2 011р.	2 012р.	Відхилення 2012 р. до	
				2 010р.	2 011р.
X1	0,689	1,070	0,938	0,250	-0,132
X2	12,333	5,333	6,789	-5,545	1,456
X3	0,056	0,201	0,138	0,082	-0,062
X4	0,272	0,435	0,308	0,036	-0,127
X5	0,449	0,179	0,179	-0,270	-0,001
X6	0,205	0,461	0,448	0,243	-0,013
Z-показник	4,093	6,315	4,973	0,879	-1,342

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними фінансової звітності ФГ “Д-Аллель” Врадіївського району

Розраховані показники ймовірності банкрутства на основі універсальної дискримінантної функції Терещенка свідчать про те, що підприємство у 2012-2010 рр. за всіма показниками фінансово стійке так як $Z > 2,00$ і йому не загрожує банкрутство у майбутньому.

Британські вчені Таффлер і Тішоу запропонували в 1977 році чотирьох факторну модель, яка надає точну картину фінансового стану підприємства. Оцінка ймовірності банкрутства за цією моделлю представлена в таблиці 3.

Таблиця 3

**Прогнозування ймовірності банкрутства господарства
за моделлю Таффера**

Показники	2 010р.	2 011р.	2 012р.	Відхилення 2012 р. до	
				2 010р.	2 011р.
K1	1,492	5,282	4,172	2,679	-1,110
K2	4,636	0,926	0,992	-3,644	0,065
K3	0,034	0,034	0,032	-0,002	-0,002
K4	0,189	0,417	0,433	0,244	0,016
Zт-показник	0,684	0,352	0,329	-0,355	-0,023

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними фінансової звітності ФГ “Д-Алель” Врадіївського району

Отримані результати в таблиці 3 свідчать про те, що взагалі, досліджуване господарство має непогані довгострокові перспективи, але як видно з таблиці, то показник Z у 2012 році зменшився на 51,9% порівняно з 2010 роком, що говорить про погіршення фінансового стану підприємства і ймовірності виникнення у майбутньому банкрутства.

Висновки. Отже, і в зарубіжній, і у вітчизняній практиці вже існує багато методів визначення ймовірності настання банкрутства підприємства. Проте факторні моделі, що пропонуються науковцями інших країн, не завжди придатні для використання в економічних умовах України, через надмірний податковий важіль; відмінність в бухгалтерському обліку та звітності та ін.

Таким чином, критична оцінка домінуючих у закордонній теорії і практиці методичних підходів до оцінки ймовірності банкрутства дозволяє зробити висновки про те, що деякі з них суперечать один одному, адже при одночасному їх застосуванні можна отримати протилежні висновки стосовно ймовірності банкрутства певного підприємства.

Список використаних джерел

1. Албул Г. А. Система діагностики банкрутства промислового підприємства / Г. А. Албул // Теорія і практика перебудови економіки. – Черкаси, 2001. – С. 177-179.
2. Фокіна Н. П. Модель виявлення загрози банкрутства підприємства легкої промисловості / Н. П. Фокіна // Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю. – Черкаси, 2004. – С. 123-125.
3. Гребенікова О. В. Аналіз методів прогнозування банкрутства і обґрунтування системи показників визначення кризового стану підприємств машинобудування / О. В. Гребенікова // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – Х., 2007. – Вып. 34. – С. 219-226.
4. Методичний підхід щодо діагностики неплатоспроможності машинобудівних підприємств України // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2008. – №1 (1). – С. 134.
5. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 180-182.

УДК 658.14/.17(047.32):657.1

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВИХ ДАНИХ У ОКРЕМИХ ФОРМАХ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО НП(С)БО 1

А. Ю. Коваль, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості структури та змісту балансу, звіту про фінансові результати. Вивчені дискусійні аспекти щодо їх складання та напрями вдосконалення відповідно до змін у законодавстві.

Ключові слова: фінансова звітність, стаття, фінансовий стан, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 (НП(С)БО 1)

Постановка проблеми. У зв'язку з прийняттям Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” форми фінансової звітності підприємств зазнали певних змін, що викликало багато дискусійних питань серед науковців та практиків при організації складання та подання фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічними та практичними питаннями щодо формування фінансової звітності займалися такі вітчизняні науковці, як М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга, В. Г. Швець, В. О. Шевчук та інші. Окремі аспекти складання та подання фінансової звітності знайшли відображення у працях таких вчених, як О. В. Будько, В. А. Кулик, В.П. Боднар та інших. Однак у зв'язку із змінами у законодавчо-нормативній базі, на сьогодні, окремі практичні аспекти потребують додаткової уваги.

Мета статті. Вивчення особливостей, які відбулись у структурі та змісті окремих форм фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”.

Виклад основного матеріалу. Із затвердженням Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73 було прийнято Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [1], яким, у свою чергу, змінено та відмінено дію П(С)БО 1-5, які регламентували порядок складання Балансу, Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів та Звіту про власний капітал.

Відповідно до НП(С)БО 1 формати фінансових звітів для підприємств України було видозмінено, підходи до заповнення окремих статей звітності містять принципові відмінності та потребують уточнення.

Розглянемо зміни в структурі Балансу (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика структури балансу

Зміни елементів балансу	До набуття змін	Після набуття змін
Назва	Баланс	Баланс (Звіт про фінансовий стан)
Актив балансу	I. Необоротні активи II. Оборотні активи III. Витрати майбутніх періодів IV. Необоротні активи та групи вибуття	I. Необоротні активи II. Оборотні активи III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття
Пасив балансу	I. Власний капітал II. Забезпечення майбутніх витрат та платежів III. Довгострокові зобов'язання IV. поточні зобов'язання V. Доходи майбутніх періодів	I. Власний капітал II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення III. Поточні зобов'язання і забезпечення IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття
Коди рядків	Трьохзначні	Чотиризначні

Джерело: розроблено автором

Проведемо критичну оцінку відповідно до характеру змін у структурі балансу:

- розділ “Витрати майбутніх періодів” тепер є статтею у складі “Оборотних активів”. Для сільськогосподарських підприємств дані витрати є переважно довготривалими (будування загонів для тварин, траншей для силосування, витрати на поліпшення земель), тому доцільніше відображати їх у складі необоротних активів. На думку Секіріної Н. В. доцільно розподілити дану статтю на “Довгострокові витрати майбутніх періодів” та “Поточні витрати майбутніх періодів” [3];

- виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію та товари можна показувати у звітності узагальнено в одному рядку як запаси, або окремо, використовуючи додаткові статті. При цьому не обов'язково уточнювати дані про всі види запасів. Підприємство на власний розсуд деталізує інформацію, яка є істотною. Таким чином величина у рядку 1100 “Запаси” може бути більшою або рівною сумі рядків, які її деталізують: 1101 “Виробничі запаси”, 1102 “Незавершене виробництво”, 1103 “Готова продукція”, 1104 “Товари”;

- вилучення статей балансу “векселі одержані”, “дебіторська заборгованість за розрахунками: із нарахованих доходів; із внутрішніх розрахунків”, “векселі видані”, “поточні зобов'язання за розрахунками: з позабюджетних платежів; з учасниками; із внутрішніх розрахунків”, що є цілком обґрунтованим через незначну кількість підприємств, що повинні складати консолідовану фінансову звітність. Однак, внутрішні розрахунки

підприємств споживчої кооперації або материнського й дочірніх підприємств доцільно наводити окремими рядками;

- наведення у активі балансу статті “дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги” тільки за чистою реалізаційною вартістю сприймається неоднозначно у зв’язку з тим, що розрахунок резерву сумнівних боргів запозичений із зарубіжної облікової практики. Крім того, до витрат у податковому обліку включаються витрати на створення резерву сумнівної заборгованості, але в сумі безнадійної дебіторської заборгованості. Тому нарахування резерву сумнівних боргів з прийняттям Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [3] також є обов’язковим;

- щодо статті “Грошові та їх еквіваленти”, то вони відображаються загальною сумою без поділу на валюти і лише у додаткових статтях кошти можливо розподілити на готівкові та безготівкові. Підтримуючи думку Прохара Н.В. [2], ми вважаємо назву статті “Гроші та їх еквіваленти” некоректною, оскільки слово “гроші” є розмовним, а законодавча база України розкриває тільки сутність терміну “грошові кошти”;

- об’єднання статей “статутний капітал” та “пайовий капітал” можна вважати позитивним моментом, оскільки підприємства формують лише один вид капіталу (статутний або пайовий, залежно від форми власності) та зазначається в установчих документах (статуті чи установчому договорі);

- нова стаття “капітал у дооцінках” є цілком доцільною, оскільки капітал у дооцінках є частиною додаткового капіталу і обліковується на рахунку 42 “Додатковий капітал”, при цьому сума даної статті не буде включатися до статті 1410 “Додатковий капітал” балансу;

- статті другого та третього розділів пасиву Балансу об’єднано в один розділ під назвою “Довгострокові зобов’язання і забезпечення”. При цьому, забезпечення тепер можуть ще відображатись й у складі поточних забезпечень;

- у третьому розділі “Поточні зобов’язання та забезпечення” (раніше він був четвертим), крім зазначеної вище статті “Поточні забезпечення”, додано статтю “Доходи майбутніх періодів”, яка була окремим розділом. Натомість окремим розділом стали “Зобов’язання, пов’язані з необоротним активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття”. Дане нововведення можна вважати доцільним, оскільки в активі з’явився відповідний розділ “Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття”.

Методику заповнення по статтях форми № 1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)”, докладно визначено у розділі II “Зміст статей балансу” Методичних рекомендацій, затверджених наказом Мінфіну від 28.03.2013 р. № 433 [5].

Далі проведемо порівняльну оцінку структури Звіту про фінансові результати (табл. 2).

Звіт про фінансові результати розкриває зміст статей про доходи і витрати, які відповідають критеріям, визначеним у національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Проте структурні перетворення самої форми, на нашу думку, є більш проблематичними, порівняно з балансом.

Таблиця 2

Структурні перетворення у Звіті про фінансові результати

Зміни елементів Звіту	До набуття змін	Після набуття змін
Назва	Звіт про фінансові результати	Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
Структура Звіту	I. Фінансові результати II. Елементи операційних витрат III. Розрахунок показників прибутковості акцій	I. Фінансові результати II. Сукупний дохід III. . Елементи операційних витрат IV. Розрахунок показників прибутковості акцій
Коди рядків	Трьохзначні	Чотиризначні

Джерело: узагальнено автором

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) починається зі статті “чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)”, що є цілком обґрунтованим з позицій спрощення читання фінансової звітності. Однак, у контексті такої зміни взаємоузгодження доходів відповідно до Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) та Податкової декларації з податку на прибуток підприємства буде проблемним.

Вилучення зі звіту доходів і витрат від первісного визнання біологічних активів та сільськогосподарської продукції, що визначаються лише сільськогосподарськими підприємствами, на думку Прохара Н.В., також є обґрунтованим у зв'язку з умовністю визначення вартості продукції сільського господарства [2].

У складі доходів та витрат у II розділі “Сукупний дохід” відображають зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками).

Тобто, це ті зміни у додатковому капіталі внаслідок дооцінки та уцінки необоротних активів, які не віднесено на фінансовий результат, а також накопичені курсові різниці тощо. Таким чином, цей розділ заповнюється не за інформацією з рахунків доходів (7 клас) та рахунків витрат (8-9 клас), а за аналітичними даними за рахунком 42 “Додатковий капітал”.

Визначення наведене у п. 3 розділу I наказу Мінфіну від 07.02.2013 р. №73: “сукупний дохід – зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками)”.

Методика заповнення форми № 2 “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи)” докладно визначено у розділі III “Зміст статей Звіту про фінансові результати” Методичних рекомендацій, затверджених наказом Мінфіну від 28.03.2013 р. № 433 [5].

Висновки. Ситуація, що склалася в Україні на сьогодні потребує додаткової уваги з боку держави, насамперед, удосконалення законодавчо-

нормативної бази та вирішення питань щодо проведення реформ з метою підвищення кваліфікації фахівців та приведення форм фінансової звітності у відповідність до вимог європейських стандартів, які б у свою чергу не суперечили національним положенням.

Список використаних джерел

1. Воськало В. І. Зміни у фінансовій звітності: підвищення якості та гармонізація із міжнародними стандартами / В. І. Воськало, Н. М. Воськало // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – № 23.10. – С.175-180.
2. Прохар Н. В. Особливості та дискусійні аспекти фінансової звітності відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку / Н. В. Прохар // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2013. – № 23. – С. 341-345.
3. Секіріна Н. В. Аналіз змін у структурі фінансової звітності в умовах переходу України на МСФ / Н. В. Секіріна // “Современные проблемы и пути их решения науке, транспорте, производстве и образовании, 2013” : Сборник научных трудов SWorld. (18-29.06.2013 г.). – Том 32. – Одесса : КУПРИЕНКО, 2013. – 102 с.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>.
5. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності року затверджені Наказом МФУ № 433 від 28.03.2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>

УДК 658.14/.17(047.32):330.53

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОВНЕННЯ ТА ПОДАННЯ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

А. Ю. Корабахіна, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто проблемні аспекти складання та подання звіту про фінансовий стан суб'єктів малого господарювання, проаналізовано основні зміни законодавчої бази в умовах реформування, вдосконалення і модернізації системи облікової системи України.

Ключові слова: фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, баланс (звіт про фінансовий стан), стаття, структура, положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Постановка проблеми. На шляху інтеграції у європейське суспільство ХХІ століття кожна держава проводить сукупність певних заходів та реформ, які зазвичай стосуються більшості законодавчих засад, а особливо в сфері економіки та фінансів. В свою чергу зміни, які виникли в процесі вдосконалення

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

обліку та фінансової звітності в Україні, зумовили не тільки індивідуальне для кожного суб'єкта господарювання формування системи статей, а й розробку нових методів їх оцінки для прийняття рішень. Баланс малого підприємства – це важливе бухгалтерське підтвердження стабільного економічного розвитку, адже він відображає як господарські засоби, так і джерела їх утворення в динаміці. Так як суб'єкти малого підприємництва відповідно до вимог чинного законодавства подають спрощену за показниками фінансову звітність у складі лише балансу і звіту про фінансові результати, то варто наголосити на тому, що така фінансова звітність не повинна містити жодних помилок, що в першу чергу пов'язано із згортанням статей, а також має відображати реальний стан справ на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування та викладення методик щодо організації обліку та складання фінансової звітності на малих підприємствах України, відображено в роботах багатьох вітчизняних науковців, серед яких: П. Й. Атамас, Т. М. Козир, С. Б. Холод, С. І Дроб'язко та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення особливостей заповнення балансу суб'єкта малого підприємництва відповідно до основних діючих нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. В Україні основні методологічні засади бухгалтерського обліку для малого бізнесу покликані регулювати не тільки загальноприйняті норми, які застосовуються для потужних великих підприємств та корпорацій, а й специфічні, що враховують особливості здійснення господарської діяльності: виробничий потенціал, кадрове забезпечення, склад оборотних активів тощо. Так, відповідно до ст.55 Господарського кодексу України [1] суб'єкти малого підприємництва – це суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.

Як і будь-які юридичні особи, суб'єкти малого господарювання формують та оприлюднюють підсумкові результати своєї господарської діяльності у вигляді фінансової звітності. В п. 2 розділу 2 НП(С)БО 1 [2] зазначено, що для таких суб'єктів підприємництва національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати, форма й порядок складання яких визначаються П(С)БО 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва” [3]. У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал, крім того підсумок активів повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу.

С. І. Дроб'язко, Т. М. Козир, С. Б. Холод відзначають, що в балансі підприємств малого бізнесу наводять кінцеві результати виконання господарських і фінансових завдань, а також кумулятивний ефект від прийняття управлінських рішень, а показники форми дають уявлення про те, чим володіє

підприємство (актив), що воно винне іншим (зобов'язання), що залишається на частку власникам (капітал) [4].

Варто наголосити, що сьогодні держава забезпечує підтримку розвитку малого бізнесу через удосконалення та спрощення порядку ведення обліку, запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності тощо. Таким чином спрощена форма бухгалтерського обліку, яка може застосовуватися поряд із загальноприйнятою, передбачає використання спрощеного плану рахунків для узагальнення інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань, про доходи і витрати, а також інші факти фінансово-господарської діяльності. У зв'язку з цим баланс за формою № 1-м має певні особливості, серед яких значне узагальнення даних про активи та пасиви переважно за рахунок об'єднання обліку розрахунків, основних засобів та нематеріальних активів, відображення готової продукції та товарів, а також складових власного капіталу на одному рахунку тощо.

Проте, у зв'язку з рекомендаційним характером спрощеного плану рахунків, деякі суб'єкти малого підприємництва застосовують загальний план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Такий вибір переважно обумовлений тим, що спрощений план рахунків представлений лише субрахунками першого порядку, що змушує бухгалтера деталізувати його для повного відображення інформації про об'єкти бухгалтерського обліку. Детальний план рахунків дасть можливість аналізувати розгорнуті дані про активи та пасиви підприємства керівництвом, що порівняно з показниками балансу зробити значно складніше.

На сьогоднішній день деякі підприємства малого бізнесу здійснюють об'єднання рахунків з обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, що призводить до згортання статей активів та зобов'язань в балансі і є неприпустимим. Найчастіше на практиці для цього використовують рахунок 68 "Розрахунки за іншими операціями" та відкривають до нього субрахунок 685 "Дебіторська та кредиторська заборгованість". За кредитом даного рахунку узагальнюється інформація про кредиторську заборгованість за одержані товарно-матеріальні цінності (виконані роботи, надані послуги), а також суму платежів, які надійшли на рахунки в банку та касу в результаті реалізації. В свою чергу за дебетом показують продажну вартість реалізованої продукції (товарів, виконаних робіт, наданих послуг), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації.

Аналізуючи останні зміни законодавства з питань організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва, варто відмітити, що вони торкнулися порядку складання балансу та його статей. Так, зокрема оновлено назви рахунків з обліку капіталу, які наведено у табл. 1.

Відповідно до даних таблиці можна зробити висновок про аналогічні зміни статей балансу, а саме за кодами 300 “Статутний капітал” та 320 “Додатковий капітал”, які фактично не відбулися. У статті “Статутний капітал” наводиться зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу підприємства, яка на протязі звітного періоду відображається на субрахунку 401. А в підприємствах, для яких не передбачена фіксована сума статутного капіталу, відображають у цій статті суму фактичного внеску власників до статутного капіталу підприємства, яку показують на субрахунку 404. Проте відповідно до П(С)БО 25 конкретної статті балансу, в якій бухгалтер має показати залишки по рахунку 41 “Капітал у дооцінках” не передбачено, натомість є стаття “Додатковий капітал”. Такі невідповідності між порядком ведення обліку та складанням звіту про фінансовий стан повинні обов’язково враховуватися з метою дотримання якісних характеристик фінансової звітності та принципів її підготовки.

Таблиця 1

Зміни в обліку складових власного капіталу суб’єктів малого підприємництва

№ рахунку	Назва та характеристика рахунків до змін	№ рахунку	Назва та характеристика рахунків змін
40	“Статутний капітал” Облік ведеться за видами капіталу	40	“Зареєстрований (пайовий) капітал” Облік ведеться із застосуванням таких субрахунків: 401 “Статутний капітал” 402 “Пайовий капітал” 403 “Інший зареєстрований капітал” 404 “Внески до незареєстрованого статутного капіталу”
41	“Пайовий капітал” Облік ведеться за видами капіталу	41	“Капітал у дооцінках” Облік ведеться із застосуванням таких субрахунків: 411 “Дооцінка (уцінка) основних засобів” 412 “Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів” 413 “Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів” 414 “Інший капітал у дооцінках”

Джерело: узагальнено автором

За загальними правилами складання фінансових звітів, форма яких затверджена П(С)БО 25 показники балансу наводяться у тисячах гривень з одним десятковим знаком. У рядках фінансової звітності, які не мають показників, ставиться прочерк. Крім того звіт про фінансовий стан суб’єкта малого

підприємництва входить до складу як річної звітності так і квартальної, а тому до органів статистики скорочену за показниками фінансову звітність подають щокварталу та за підсумками звітного року. Квартальна фінансова звітність подається не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом, а річна – не пізніше 28 лютого наступного за звітним року [5]. Відмінність між квартальним та річним фінансовим звітом полягає в тому, що перший складають за даними поточного обліку, а показники річної звітності підтверджуються результатами інвентаризації активів та зобов'язань.

Висновки. Отже, формування показників балансу малого підприємства стало більш трудомісткою процедурою, якщо враховувати зміни 2013 року. Проте деякі підприємства самі ускладнюють цей процес, адже часто не використовують спрощений план рахунків, хоча він також має свої недоліки. Одним з шляхів вирішення даного питання може бути розробка такого робочого плану рахунків, який міг би повністю відображати всі факти господарської діяльності.

Ще більше спрощення обліку через об'єднання рахунків з розрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю є недоцільним. По-перше, це ускладнює процес проведення інвентаризації розрахунків та формування висновків інвентаризаційною комісією наприкінці звітного періоду, що може призвести до не достовірних даних в балансі, а по-друге, спотворюються дані аналітичного обліку як кредиторської, так і дебіторської заборгованості в цілому.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [Електронний ресурс]: Наказ МФУ від 07.02.2013 р. № 73 – Режим доступу : <http://buhgalter911.com>
3. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва” [Електронний ресурс]: Наказ МФУ від 25.02.2000 р. № 39 – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Дроб'язко С. І. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу : [навч. посіб.] / С. І. Дробов'язок, Козир Т.М., Холод С.Б. за аг. ред. П. Й. Атамаса. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
5. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності [Електронний ресурс]: Наказ МФУ від 28.02.2000 № 419 – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п>

УДК 339.5(477.73)

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2008-2012 РОКАХ

О. В. Болгарина, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто особливості зовнішньоторговельної діяльності Миколаївської області. Проаналізована структура та динаміка зовнішньої торгівлі регіону, основні тенденції її розвитку.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, регіон.

Постановка проблеми. Важливим фактором соціально-економічного розвитку Миколаївської області за сучасних умов виступає зовнішня торгівля. Вона забезпечує залучення до вітчизняного виробництва частини іноземних ресурсів, створює умови для надходження валютних коштів, сприяє міжнародному обміну науково-технічними знаннями, а також надає можливість споживачам регіону задовольняти потреби у товарах і послугах за рахунок імпортованих поставок. Таким чином, розширення міжнародних економічних зв'язків є важливим питанням для регіону України.

Зовнішньоекономічна діяльність є тим чинником, який значною мірою впливає на розвиток національної економіки в цілому, окремих її секторів та регіонів. На формування ринкової економіки в Миколаївському регіоні впливає ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Налагодження міжнародної співпраці вітчизняними аграрниками із зарубіжними партнерами дасть змогу збільшити валютні надходження до бюджету держави. Актуальність дослідження також обумовлено необхідністю виявлення пріоритетів зовнішньоторговельної співпраці Миколаївської області з іншими країнами та регіонами світу [1].

Аналіз останніх досліджень. Питання, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю в цілому та особливостей зовнішньоекономічної діяльності регіонів України втрачає актуальності, оскільки економічна діяльність кожного регіону України на світовому ринку має свої специфічні особливості. Зокрема теорії зовнішньоекономічної діяльності присвячена чисельна кількість наукових робіт вітчизняних авторів, а саме: Багрова І., Бовтрук Ю., Гребельник О., Гуменюка А., Кредісов А., Козак Ю., Пашко Є., Писаренка С., Редіна Н., Рум'янцев А., Стеценка Д., Трифонова О., Храмов В., Швець В. та інших.

Виклад основного матеріалу. Активізація взаємовигідних відносин між Україною та іншими країнами, збільшення обсягів зовнішньоекономічної діяльності, зокрема зовнішньої торгівлі її регіонів є стратегічним напрямком розвитку держави в цілому.

Регіони України являються складовими господарського комплексу країни та відіграють вагомую роль у формуванні потоків товарів та послуг.

Розвиток світового господарства та сучасних інтеграційних процесів вимагає детального аналізу стану участі регіонів у міжнародному поділі праці на основі виявлення специфіки їх зовнішньоторговельних зв'язків.

Нині центр ваги економічних реформ перенесено в регіони, і сам розвиток зовнішньоекономічної діяльності України майже в усьому визначатиметься діловою активністю намісцях. А відтак, одним з основних напрямів на цьому рівні стає правове забезпечення і координація зовнішньоекономічної діяльності регіонів, формування регіональних програм її розвитку, створення підприємств за участю українського капіталу за кордоном.

Першочергове завдання розвитку цих відносин на рівні області має бути спрямоване на формування умов для розвитку експортної діяльності, передусім високого ступеня обробки товарів, а також надходження іноземних інвестицій в економіку регіону [2].

Протягом останніх п'яти років Миколаївська область є активним суб'єктом зовнішньої торгівлі. Про це свідчить той факт, що за часткою експортно-імпортних операцій по товарам у загальному їх обсягу область входить до першої десятки серед інших регіонів України, серед яких 24 області, Автономна Республіка Крим, міста Київ та Севастополь. У 2012 році рейтинг Миколаївської області за цим показником відповідав сьомій позиції (2370,7 млн. дол. США) по експорту товарів та дванадцятій позиції (895,7 млн. дол. США) по імпорту товарів. Більш детально питому вагу регіональної зовнішньої торгівлі демонструє таблиця 1 [3].

Таблиця 1

Експорт-імпорт товарів у Миколаївській області

	2008	2009	2010	2011	2012
Експорт					
Україна, млн. дол. США	66967,3	39695,7	51430,5	68394,2	68809,8
Миколаївська область, млн. дол. США	1649,8	1532,4	1597,1	1654,4	2370,7
Частка області у загальному обсязі, %	2,5	3,9	3,1	2,4	3,4
Імпорт					
Україна, млн. дол. США	85535,3	45433,1	60739,9	82608,2	84658,1
Миколаївська область, млн. дол. США	916,5	787,5	866,1	1041,5	895,7
Частка області у загальному обсязі, %	1,1	1,7	1,4	1,3	1,1

Джерело: розроблено автором за даними Держкомстату України

Дані таблиці показують, що частка області у загальному обсязі експортно-імпортних операцій по Україні за досліджуваний період має

нестабільний характер, а саме коливання у межах 1532,4-2370,7 млн. дол. США. Так, частка по експорту товарів збільшилась у 1,5 рази, що свідчить про набуття Миколаївською областю якекспротоорієнтованого регіону. Зменшення частки імпорту товарів із 1041,5 млн. дол. США у 2011 році до 895,7 млн.дол. США у 2012 році свідчить не стільки про задоволення потреб на внутрішньому ринку, скільки свідчить про зменшення рівня доходів та про зменшення обсягів виробництва.

Динаміка обсягів зовнішньоторговельних операцій показана на рисунках 1-3.

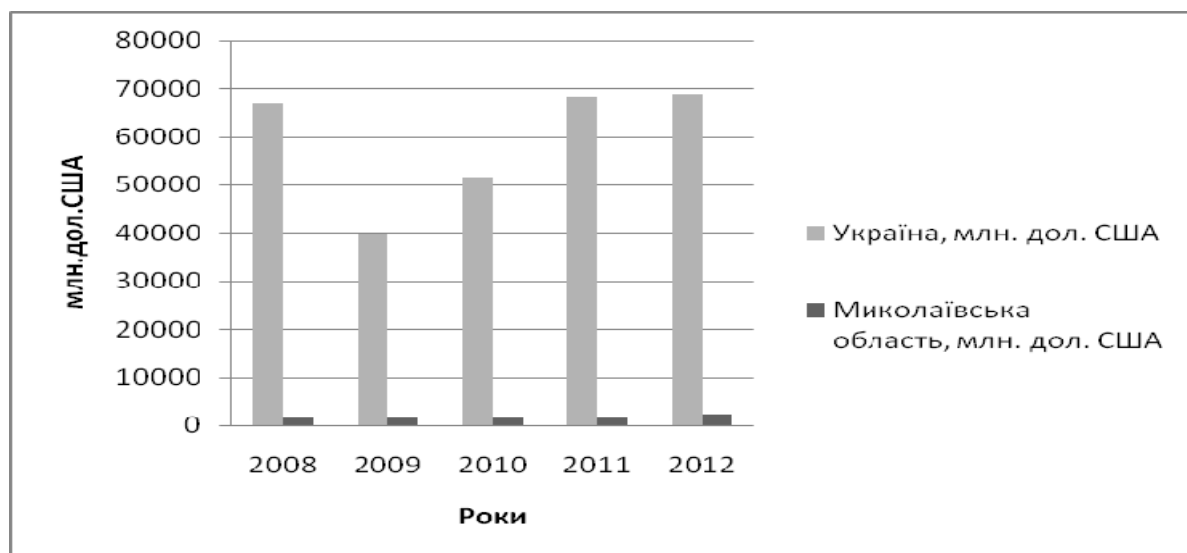

Рис. 1. Динаміка експортних операцій товарами в Україні та Миколаївській області

Аналізуючи дані рис. 1 можна стверджувати, що характерною тенденцією по Миколаївській області у 2012 році є приріст експортних поставок на 716,3 млн. дол. США (у 2011 році – 57,3 млн. дол. США) та збільшення позитивного сальдо зовнішньої торгівлі, що відповідно створює умови забезпечення стійкості економічного розвитку країни.

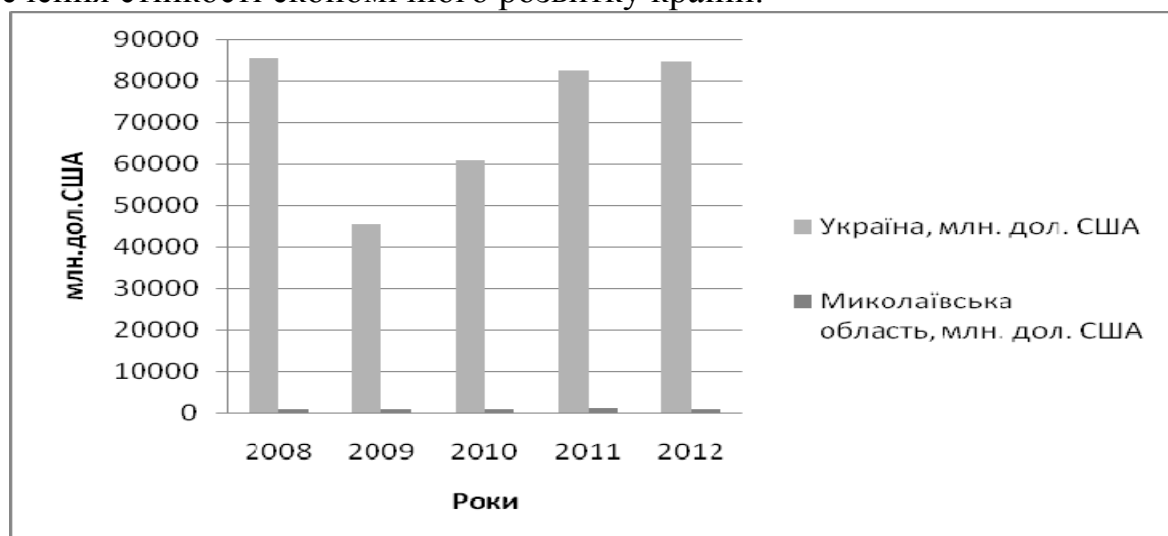

Рис. 2. Динаміка імпортних операцій товарами в Україні та Миколаївській області

Згідно даних рис. 2 можна зробити висновок, що у 2012 році для Миколаївської області характерна тенденція зменшення імпорту товарів на 145,8 млн. дол. США, що дає можливість розвитку національного виробника. Прогресуюча тенденція до зменшення обсягів ввозу продукції полягає у зловживанні монопольним становищем постачальників і ресурсною залежністю споживачів.

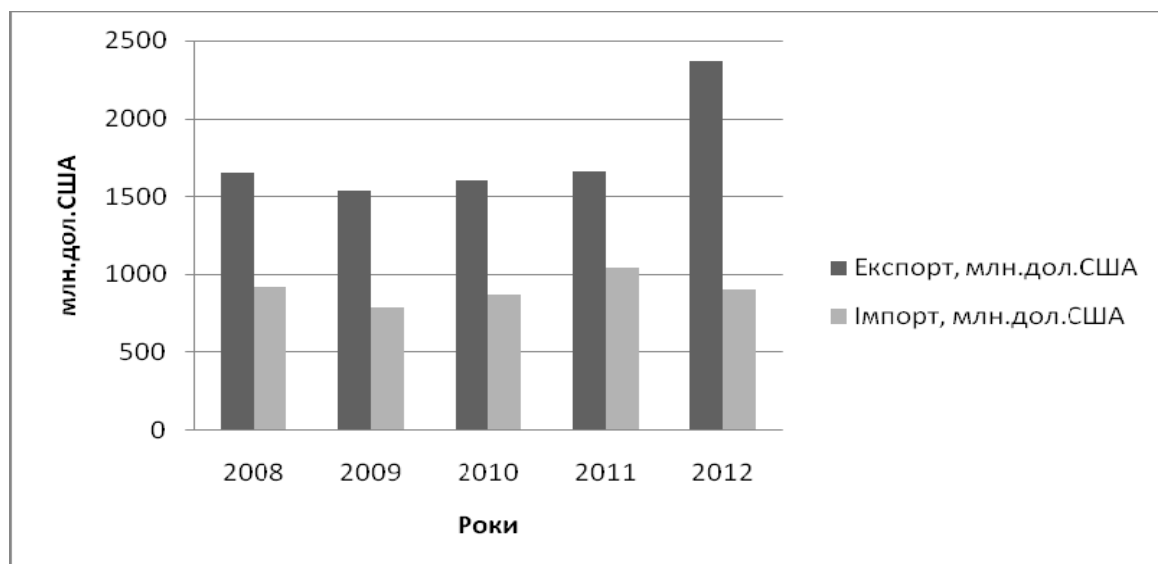

Рис. 3. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами Миколаївської області

Обсяги зовнішньої торгівлі регіону (як експорту, так і імпорту товарів) поступово зростають, що відповідає загальносвітовій тенденції посилення взаємодії України у міжнародній торгівлі. В окремі роки спостерігалось підвищення темпів росту імпорту товарів, в інші – експорту. Збільшення обсягів експорту свідчить про зростання конкурентоспроможності вітчизняної продукції, однак більш низькі темпи імпорту свідчать про зменшення рівня імпортозалежності національної економіки.

Миколаївська область є активним експортером, демонструючи на протязі усього періоду позитивне сальдо. Таким чином, переважання експорту над імпортом свідчить про достатню конкурентоспроможність регіону, яку слід зберегти й на майбутнє.

Висновки. Проведений аналіз зовнішньої торгівлі Миколаївської області за період з 2008 по 2012 роки показав, що регіон зберігає за собою статус активного експортера товарів. Інструменти співробітництва із закордонними країнами мають ефективно використовуватися для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку Миколаївщини та росту її регіональної економіки. У той же час, важливою складовою географічної структури зовнішньої торгівлі Миколаївського регіону є збереження існуючих зв'язків з країнами й розширення кола партнерів. Однак, коливання обсягів зовнішньоторговельних операцій, зумовлених фінансовою кризою, коливаннями валютного курсу, структурними перебудовами в економіці,

підкреслюють актуальність питання щодо підтримки конкурентних позицій підприємств на світових ринках.

Список використаних джерел

1. Вічевич А. М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності : [навчальний посібник] / А. М. Вічевич, О. В. Максимець. – Львів : Афіша, 2004. – 140 с.
2. Куреда Н. М. Регіональний рівень управління зовнішньоекономічною діяльністю: механізм та особливості [Електронний ресурс] / Н. М. Куреда, О. С. Чернишова, С. В. Кривоножко // Економічний простір, № 4, 2009 – С. 16-22. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_24/kureda.pdf

УДК 339:631.11

ТОРГІВЛЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

М. О. Багріна, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду проблемних питань збутової діяльності аграрних підприємств у сучасних умовах економіки.

Ключові слова: інвестиційна політика, збутова діяльність, логістика, торгівля, прибуток.

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах кожне аграрне підприємство функціонує під впливом значної кількості різноманітних чинників. Вони визначають його кількісні та якісні характеристики, впливають на обсяг товарообороту й напрями визначення економічних і соціальних пріоритетів, зумовлюють відповідні зміни в ефективності фінансово-економічної діяльності. Прибуток є основною метою функціонування будь-якого аграрного підприємства, який знаходиться в прямій залежності від реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Особлива роль при цьому належить у пошуку нових клієнтів з метою підвищення ефективності виробництва, раціонального і економного використання ресурсів, зміцнення розрахунково-платіжної дисципліни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок щодо розгляду чинників, які впливають на ефективність фінансово-економічної діяльності аграрних підприємств зазначено у працях таких вітчизняних науковців як Н. Власової, О. Круглової, П. Мазепи та Л. Шульги. Проблемні питання розглядаються авторами з позицій різних учасників ринкових процесів – споживачів, постачальників, конкурентів та кваліфікованого персоналу.

Постановка завдання. Метою статті є визначення впливу зовнішніх і внутрішніх чинників торгівлі на ефективність фінансово-економічної діяльності аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність аграрних підприємств здійснюється з метою одержання прибутку. Торгівля аграрних підприємств зі своїми покупцями та постачальниками визначає ефективність його діяльності.

Торгівля-процес обміну товарами, послугами, цінностями і грошима.

У широкому значенні – вид підприємницької діяльності, пов'язаний з купівлею-продажем товарів.

На сучасному етапі розвитку держави передбачається функціонування торгівлі аграрних підприємств на основі наступних принципів [4]:

- 1) організаційно-господарська незалежність;
- 2) відкритість (доступність торгівельних послуг для всіх категорій споживачів, пріоритетне врахування їх інтересів, запобігання дискримінації покупців);
- 3) цивілізованість (високий рівень торгівельного обслуговування);
- 4) самоокупність (повернення суб'єктами господарювання витрат у процесі торгівельної діяльності, запобігання банкрутству і фінансовій неплатоспроможності підприємств);
- 5) конкурентоспроможність суб'єктів господарювання;
- 6) урегульованість (відповідне реагування торгівельної сфери на вплив координуючих і корегуючих зовнішніх факторів через систему правових, науково-технічних, інвестиційних, соціально-політичних та інших механізмів державного регулювання);
- 7) контрольованість – попередження і профілактика порушень та зловживань.

Основним елементом торгівлі є збутова діяльність. Від якості збутової роботи залежить ритмічність і ефективність діяльності аграрних підприємств, а також всіх взаємопов'язаних з ними підприємств, всіх виробників та споживачів матеріально-технічних ресурсів підприємства.

Комплексний процес збутової діяльності на аграрних підприємствах охоплює [1]:

- 1) планування обсягу реалізації товарів із урахуванням рівня прибутку, що очікується;
- 2) виявлення й активне використання факторів, здатних прискорити збут продукції та збільшити прибуток від реалізації;
- 3) пошук і обрання найкращого покупця;
- 4) проведення торгів, включаючи встановлення ціни відповідно до якості товару та попиту;
- 5) пошук і обрання найкращого покупця.

Збутова діяльність аграрних підприємств в Україні залежить від:

- 1) якісної доробки і підготовки до продажу продукції (товарів, робіт, послуг), що передбачає сортування, упакування і маркірування;
- 2) остаточного визначення вартості й ціни товару з урахуванням співвідношення попиту та пропозиції;
- 3) підвищення конкурентоспроможності продукції (товарів, робіт, послуг) за рахунок реклами, надання комплексу після продажних послуг та ін.;
- 4) дослідження ринку, активний вплив на виробництво на основі вивчення потреб покупців.

Виходячи з вище зазначеного збутова діяльність – це вміння привернути увагу покупців до продукції і стимулювати розширення продаж кінцевим споживачам [3].

Особливості здійснення збутової діяльності в аграрному секторі такі:

- 1) частина продукції, що виготовляється аграрним підприємством переходить знову у виробництво, а не реалізовується;
- 2) відсутність дієвої нормативно-правової бази;
- 3) при переході до ринкової економіки виникли посередники, що мають доходи при допомозі реалізації продукції виробника;
- 4) труднощі конкурентної боротьби за сегмент ринку;
- 5) відсутність ефективної ринкової інфраструктури в частині розбудови функціонального організаційно-економічного механізму створених інститутів обслуговування процесу товароруху [2].

Збутова діяльність орієнтує виробництво на задоволення платоспроможного попиту споживачів, активно працює на ринку з підтримки та формування попиту на вироблену продукцію та організує ефективні канали розподілу та товароруху.

Ефективнішу організацію розподілу виробленої продукції забезпечує збутова логістика (логістика розподілу), що розробляє раціональні канали товароруху. Саме цей вид логістики охоплює весь ланцюг розподілу виробленої продукції, а саме: маркетинг, транспортування, комплектування, пакування, складування та ін.

Ефективна збутова діяльність аграрних підприємств залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів, що склались на ринку. Внутрішні фактори залежать від організації та управління підприємством, зовнішні фактори залежать від державної політики в тій чи іншій сфері, від кон'юнктури фінансових ринків, стану економіки країни, галузі, до якої належить аграрне підприємство[5].

Висновки. Отже, основним елементом торгівлі є збутова діяльність сільськогосподарської продукції, яка здійснюється через належний розвиток інфраструктури продовольчого ринку нашої країни та є основним чинником забезпечення аграрних підприємств прибутком. Значний вплив на діяльність аграрного підприємства має вибір оптимальних каналів збуту сільськогосподарської продукції, створення систем моніторингу розвитку ринку та оперативне розповсюдження інформації про стан і тенденції розвитку

світового та регіонального ринків. Обґрунтовані та злагоджені дії держави і всіх учасників ринку в змозі поліпшити ситуацію на ньому та забезпечити ефективну реалізацію сільськогосподарської продукції й підвищення рівня дохідності функціонування агротоваровиробників.

Список використаних джерел

1. Власова Н. О. Актуальні проблеми торгівлі аграрних підприємств / Н. О. Власова // Облік і фінанси АПК. – № 9. – 2009. – С. 107-111.
2. Круглова О. Д. Торгівля аграрних підприємств : [навч. посібник] / О. Д. Круглова. – К. : КНЕУ, 2010. – С. 58-59.
3. Мазепа П. С. Ефективність діяльності аграрних підприємств / П. С. Мазепа // Облік і фінанси АПК. – № 2. – 2011. – С. 89-93.
4. Коротков Е.М. Антикризове управління : [підручник] / Е. М. Коротков. – М. : ИНФРА-М, 2001. – С. 432.
5. Шульга Л. В. Актуальні аспекти розвитку збутової діяльності аграрних підприємств/ Л. В. Шульга // Економіка АПК. – № 10. – 2010. – С. 20-25.

КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ**УДК 330.131.7:336:631.11****УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ***А. С. Мінаєва, студент**Науковий керівник – д.е.н., професор Сіренко Н. М.**Миколаївський національний аграрний університет*

Діяльність сільськогосподарських виробників є більш ризиковою ніж підприємницька діяльність в інших галузях економіки. Найбільш суттєвими зазвичай вважаються виробничі ризики, однак нині спостерігається тенденція до підвищення значення фінансових ризиків. Ще не так давно всі ці ризики визначались керівниками підприємств інтуїтивно, проте з розвитком комп'ютерних технологій і необхідного програмного забезпечення з'явилась можливість ідентифікувати фінансові ризики і визначити їх вплив на господарську діяльність.

Фінансові ризики можуть виникнути з різних внутрішніх і зовнішніх причин і досить спонтанно в процесі діяльності підприємства. Зовнішні причини формування фінансових ризиків виникають у результаті взаємовідносин підприємства з фінансовими інститутами, тобто банками, біржами, страховими компаніями тощо. До таких причин можна віднести інфляційні процеси, підвищення облікових ставок банку, зменшення вартості цінних паперів підвищення рівня конкурентної боротьби, зниження цін на світовому ринку, політичні чинники та ін. До внутрішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести: незадовільну фінансову політику підприємства, підвищення його витрат, неефективне управління витратами, доходами і фінансовими результатами.

Управління фінансовими ризиками дає можливість раціональніше використовувати ресурси, розподіляти відповідальність, покращувати результати діяльності підприємства та забезпечувати прийнятний рівень ризику [1]. При забезпеченні нейтралізації фінансових ризиків суб'єкти господарювання можуть використовувати стратегію уникнення ризику та стратегію утримання ризику.

Перша стратегія передбачає розробку таких заходів внутрішнього характеру, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. До них відносять:

- відмову від здійснення фінансових операцій, рівень ризику яких надмірно високий;

- відмова від продовження господарських відносин із партнерами, які систематично порушують контракти зобов'язання;
- відмова від надмірного використання у високих об'ємах позикового капіталу;
- відмова від використання тимчасових вільних грошових активів у короткострокових фінансових інвестиціях [2].

Друга стратегія передбачає прийняття суб'єктом господарювання певної величини фінансового ризику і реалізується за рахунок сукупності спеціальних методів та фінансових технологій.

Означені методи утримання фінансових ризиків спрямовані на більш детальне вивчення проблемних питань, які в будь-який момент можуть обернутися серйозними проблемами для сільськогосподарських підприємств, а також на розробку ряду заходів для зниження рівня ризику, який виникає за певних умов. До таких заходів можна віднести: впровадження переробки сільськогосподарської продукції; виробництво несільськогосподарської продукції та надання послуг; екологічно чисте виробництво сільськогосподарської продукції; опціон; форвардні і ф'ючерсні контракти; своп-контракти; максимальний розмір вкладення засобів у цінні папери одного емітента; максимальний період відвернення засобів у дебіторську заборгованість; формування резервного фонду, цільових резервних фондів; використання нерозподіленого прибутку звітного періоду; страхування фінансових ризиків із залученням страхових компаній [3].

Отже, в умовах жорсткої конкуренції сільськогосподарські підприємства змушені приймати рішення на шляху до максимізації прибутку, проте, це підвищує рівень фінансового ризику. Таким чином, проблема фінансових ризиків агроформувань є надзвичайно актуальною, оскільки вони призводять до повної чи часткової втрати запланованих фінансових результатів. Тому, спочатку фінансові ризики необхідно виявити та ідентифікувати, потім провести детальне оцінювання загроз, і, на основі проведеного дослідження, приймати відповідні управлінські рішення щодо стратегії управління підприємством за цих умов. Ефективне управління фінансовими ризиками сприяє недопущенню збитків підприємства, його банкрутства і наступної ліквідації.

Список використаних джерел

1. Вплив фінансових ризиків на результати діяльності підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1006>
2. Некрасов А. В. Управління фінансовими ризиками в Україні в сучасних умовах / А. В. Некрасова, В. М. Пастухов // Економічний простір. – 2011. – Вип. 16 (125). – С. 112-121.
3. Захарова Н. Ю. Механізм управління фінансовими ризиками аграрних підприємств / Н. Ю. Захарова // Вісник СНАУ. – 2011. – Вип. 6/2. – С. 164-167.

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ І АУДИТУ**УДК: 338.242.15****ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ І ОСОБЛИВОСТЕЙ
ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА***Д. А. Радько, студент**Науковий керівник – д.е.н., професор Вишневецька О. М.**Миколаївський національний аграрний університет*

Розглянуто поняття іміджу та його складові, напрями формування, управління та роль іміджу з метою підвищення конкурентних переваг підприємства.

Ключові слова: бізнес-імідж організації, імідж, імідж підприємства, імідж персоналу.

Актуальність проблеми. Успіх підприємства суттєво залежить від його іміджевої діяльності. Протягом останнього часу дослідження у галузі іміджмейкінгу одержали широкого розповсюдження. Зростання уваги до проблеми формування позитивного іміджу підприємства пов'язане із забезпеченням ефективності діяльності у довгостроковій перспективі. Актуальність дослідження пов'язана із необхідністю формування і забезпечення результативності запровадження заходів щодо підвищення іміджу суб'єктів ринку, у тому числі на зовнішньому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день проблемою формування позитивного іміджу займаються багато вчених. Прийоми ефективного управління іміджем організації, нерозривно пов'язані з видами маркетингових комунікацій, які досліджували Пітере Т. і Уотермен Р. Досвід американських корпорацій досліджували Блек С., Данієлс Д., Друкер П., Котлер Ф., Коно Т., Роджерс Е., Фостер Р. та інші. Проте питання формування іміджевої політики для підприємств потребує деталізації з точки зору практичного запровадження.

Мета статті. Обґрунтування сутності і складових, особливостей іміджевої діяльності з метою підвищення конкурентних переваг підприємства.

Виклад основного матеріалу. Слово “імідж” походить від англійської мови і вживається у значеннях: “образ”, “зображення”, “відбиток у дзеркалі”, “ідол”, “статуя” тощо. Імідж визначають як сукупність характерних та ідентифікуючих ту чи іншу компанію особливостей, які фіксуються у визначених символах або формах інформації, створених компанією, які цілеспрямовано передаються суспільству, розпізнаються, фіксуються, оцінюються і сприймаються суб'єктом, прийнявши форму стереотипу, займають певне місце у системі цінностей суб'єкта, визначають його подальші дії по відношенню до даного підприємства та його продукції.

Зміст поняття імідж підприємства має дві складові. Описову (інформаційну) складову, яка являє собою образ підприємства або сукупність усіх уявлень(знань) про підприємство. І складову, пов'язану з відношенням, або оціночну складову.

Образ та оцінка піддаються лише концептуальному розрізненню. Фактично вони нерозривно пов'язані і утворюють єдине ціле. Таким чином, імідж підприємства розглядають як існуючу у свідомості людей систему уявлень (образів) та оцінок, об'єктом котрих вона є [3, с. 27].

За сучасних умов господарювання необхідність формування позитивного іміджу підприємства має ряд причин. По-перше, сильний імідж організації надає ефект надбання підприємством певної ринкової сили, що призводить до зниження чутливості до ціни. По-друге, імідж зменшує змінюваність товарів, а отже захищає виробника від атак конкурентів і зміцнює позиції щодо товарів-замінників. По-третє, сильний імідж полегшує доступ фірми до різних ресурсів: фінансових, інформаційних, людських тощо.

Таким чином, керований імідж є результатом дієвих заходів, спрямованих на створення, підтримку та посилення позитивної і громадської думки про діяльність підприємства. Управління іміджем підприємства є високотратним. А стихійне формування іміджу не завжди призводить до очікуваних результатів, тільки чітко продумане, цілеспрямоване створення іміджу сприяє досягненню поставлених цілей.

За проведеними нами дослідженнями виявлено, що існують різні поняття іміджу (таблиця 1).

Таблиця 1

Сутність і складові іміджу

Автори ідеї	Визначення поняття
А.В.Петровский та М.Г. Ярошевский	Імідж – це стереотипізований образ конкретного об'єкту, що існує в масовій свідомості. Як правило, поняття іміджу відноситься до конкретної людини. Але може також поширюватися на певний товар, організацію, професію і т.д.
Ф. Котлер	Імідж – це сприйняття компанії чи її товарів суспільством.
О.С. Виханський	Імідж явища – це стійке уявлення про особливості, специфічні якості і риси, характерні для цього явища.
А.Б. Звіринцев	Імідж – це відносно стійке уявлення про який-небудь об'єкт.
Г.М. Андреева	Імідж – це специфічний “образ” сприймаючого предмета. Коли ракурс сприйняття умисне зміщений і акцентується лише на певні сторони об'єкту. Тому досягається ілюзорне відображення об'єкту або явища.
О.А. Феофанов	Імідж – це образ-уявлення, який методом асоціацій наділяє об'єкт додатковими цінностями (соціальними, естетичними, психологічними та ін.), не обґрунтованими в реальних властивостях самого об'єкту, але мають соціальну значущість для того, хто сприймає такий образ. Імідж блокує раціональне пізнання об'єкту і в той же час своєю дією створює специфічну соціально-психологічну установку поведінки.

	Продовження таблиці 1
Д. Доті	Імідж – це все і всі. Хто має хоч якесь відношення до компанії і пропонує нею товарів і послуг. Це витвір, що постійно створюється як словами, так і образами, які химерно переміщуються і перетворюються в єдиний комплекс.
І. Пшенишнюк	Імідж – стійке уявлення про якийсь об'єкт, підприємство, сукупність асоціацій та вражень про них, що формуються у свідомості покупців і визначають їх становище на ринку. імідж - це загальне враження, що створюється про ту чи іншу людину, організацію чи компанію.
А. Семенов	Імідж – це навмисно спроектований в інтересах фірми, оснований на особливостях діяльності внутрішніх закономірностях, властивостях, достоїнствах, якостях і характеристиках образ, який ціленаправлено входить у свідомість (підсвідомість) цільової аудиторії, відповідає її очікуванням і служить відмінністю фірми від аналогічних.
Robinson E.J.	Імідж – це підсумок адекватного сприйняття організації, її керівника, персоналу. Політики або діяльності. Тобто передбачається, що маніпулятивні дії не роблять вирішального впливу на образ організації або їх взагалі немає. Досвід показує, що реальна практика буде сильніше трансльованого іміджу, але для цього потрібний час, іноді досить тривалий.

Джерело: представлено автором з використанням [4]

Для підприємств стратегічним завданням щодо підтримки іміджу є його постійне закріплення, покращення, доповнення, модифікація, а також адаптація з урахуванням відповідних кон'юнктурних змін.

Початок функціонування підприємства, пов'язаний із необхідністю формування іміджу відповідно до поставлених цілей. Після завершення процесу формування іміджу нового підприємства подальший процес управління повинен відповідати процесу управління іміджем функціонуючого підприємства.

Ціль формування та управління іміджем підприємства вважають реалізованою за умови, коли у цільових аудиторій склалося позитивне відношення до підприємства та конкретна цільова аудиторія в своїй більшості бажала б взаємодіяти з даним підприємством.

Формування іміджу повинно будуватися на основі таких принципів: принцип повторення, що спирається на властивості людської пам'яті; принцип безперервного посилення впливу, що обґрунтовує підсилення аргументованого й емоційного звернення; принцип “подвійного виклику” стверджує, що повідомлення сприймається не тільки розумом. Найважливішу роль відіграють підсвідомі психічні процеси, емоційна сфера психіки людини.

При формуванні іміджу необхідно звернути увагу на те, що він має відповідати конкретним вимогам. Він має бути позитивним, з урахуванням потенційних можливостей і вподобань споживачів. Також формуватися цілеспрямовано, оскільки стихійно сформований імідж може не відповідати інтересам фірми. Імідж має бути максимально правдивим і у повній мірі відповідати характеристикам підприємства, бо не виправдавши очікувань

клієнтів підприємства втрачає не лише їх, а також потенційних покупців. До того ж потрібно, щоб він відрізнявся від іміджу інших підприємств, оскільки існує необхідність у нарощуванні власних конкурентних переваг. Оскільки зовнішнє середовище мінливе, імідж має бути достатньо динамічним і гнучким. Він повинен бути простим та швидко запам'ятовувався, щоб мати швидкий та тривалий ефект, мати можливості до адаптації з урахуванням змін зовнішнього середовища.

Імідж підприємства повинен складатися з наступних елементів:

- імідж товару (послуги), який складають уявлення людей щодо унікальних характеристик, якими, на їх думку володіє товар.
- імідж споживачів товару, що включає у себе уявлення про стиль життя, суспільний статус та характер споживачів.

Проведене нами опрацювання літературних джерел надає можливість зауважити що, під внутрішнім іміджем організації розуміють уявлення працівників про свою організацію. Працівники розглядаються не тільки як фактор конкурентоспроможності, чи як одна з ключових груп суспільства, але і як важливе джерело інформації про організацію для зовнішньої аудиторії. Основними складовими внутрішнього іміджу є культура організації й соціологічно-психологічний клімат.

До елементів можна віднести імідж засновника або основних керівників підприємства, що включає в себе уявлення про наміри, мотиви, установки, ціннісні орієнтації і психологічні характеристики засновника на основі відкритих для спостереження характеристик, таких як зовнішність, соціально-демографічна приналежність, особливості вербальної та невербальної поведінки, вчинки та параметри неосновної діяльності.

Імідж персоналу – це збірний образ персоналу, що розкриває такі найбільш характерні для нього риси, такі як компетентність, що включає в себе ступінь підготовки людини до різних видів діяльності, володіння широким класом навичок, досвіду, уміння спілкуватись з людьми; культура, яка включає доброзичливість, акуратність, ввічливість, терпимість, уважність, ерудицію, відповідальність, вільне володіння мовами.

Одним з елементів структури є візуальний імідж підприємства, що означає уявлення про підприємство, його зорове сприйняття, яке фіксує інформацію про інтер'єр та екстер'єр офісу, торговий зал, зовнішній вигляд персоналу, а також фірмову символіку (елементи фірмового стилю). На візуальний імідж організації впливають індивідуальні (естетичний смак), психологічні та етнічні (символіка кольору у різних культурах) особливості сприйняття предметів, в тому числі одягу, споруд та їх оформлення.

Бізнес-імідж організації – це уявлення про організацію як суб'єкт певної діяльності. У якості основних детермінант бізнес-іміджу підприємств виступають ділова репутація, сумлінність (дотримання етичних норм бізнесу) у, а також ділова активність підприємства, індикаторами якої є обсяги продажів, доля на ринку, інноваційність технологій та ступінь їх освоєння, патентний

захист, різноманітність товарів, гнучкість цінової політики, доступ до систем збуту [3, с. 28-31].

Внутрішній імідж, імідж підприємства через сприйняття співробітниками, є найбільш недооцінюваною частиною формулювання ділового іміджу. Негативний внутрішній імідж означає неминучу втрату репутації компанії, а отже, і втрату конкурентоспроможності.

Враховуючи зазначене існує необхідність у використанні нових підходів. Щоб досягти сильних і успішних позицій на ринку, нарощувати конкурентні переваги, потрібно систематично дбати про імідж підприємства. Імідж не може відображати глибинних економічних і соціальних характеристик підприємства, особливостей її поведінки на ринку та результатів діяльності.

Більшість підприємств не використовує навіть половини можливого ресурсу для використання іміджу для створення й покращення конкурентних можливостей. Водночас, якщо з його допомогою створити відповідну цілеспрямовану концепцію, і відповідно до неї керувати, то це обов'язково забезпечить перемогу у конкурентній боротьбі [1, с. 21].

Висновки. Імідж можна розглядати як сприйняття організації цільовими групами суспільства, що формується у свідомості у вигляді емоційно забарвлених думок, ставлення, судження. Імідж явище соціальне і може стати важливою конкурентною перевагою на ринку. Важливо цілеспрямовано формувати імідж, повністю заповнюючи його структуру. Крім створення іміджу, варто забезпечувати умови щодо дієвого управління іміджем і його корегування відповідно до цілей підприємства.

Список використаних джерел

1. Пшенишнюк І. Імідж підприємства як метод конкурентної боротьби / І. Пшенишнюк // Економіка і держава. – 2011. – № 5. – С. 19-21.
2. Химич І. Імідж як важливий показник діяльності підприємства у сучасних умовах розвитку корпоративної культури/ І. Химич // Економіка і держава. - 2009. - № 9. - С. 59-61.
3. Томилова М. Модель имиджа организации / М. Томилова // Менеджмент и менеджер. – 2007. – № 9. – С. 26-32.
4. Імідж організації як економічна категорія: сутність, зміст, основні етапи формування [Електронний ресурс] – Режим доступу до документа : http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/29499/3/Illiashenko,Kolodka_Image.pdf.

УДК 657.35

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Є. О. Заудальский, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор Вишневецька О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються теоретичні та практичні аспекти аналізу матеріально-технічного забезпечення. Досліджено особливості бухгалтерського обліку капітальних вкладень сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: матеріально-технічна база, технологічна готовність, інновації.

Актуальність дослідження. Підвищення ефективності процесу виробництва вимагає відповідного матеріально-технічного забезпечення, яке передбачає знання ринку постачальників, оперативне управління запасами, контроль за використанням окремих видів ресурсів. Тому особливої уваги потребує аналіз матеріально-технічного забезпечення виробництва і обґрунтування можливостей щодо його зміцнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва внесли такі вітчизняні вчені як Л. В. Балабанова, І. Д. Бурковський, В. І. Гавріш, С. С. Гаркавенко, І. Є. Дмитренко, В. В. Пастухова, І. І. Червен, В. С. Шибанін та інші. Водночас аналіз наукових праць свідчить, що переважно за об'єкти дослідження обираються окремі компоненти, які забезпечують підсистеми підприємств.

Доцільною є оцінка джерел формування матеріально-технічного забезпечення.

Метою статті є дослідження сутності і особливостей матеріально-технічного забезпечення, обґрунтування можливостей щодо зміцнення за умов залучення відповідних капітальних вкладень, у тому числі активізації інноваційного розвитку через відповідні технічні і технологічні зміни.

Виклад основного матеріалу. Сучасне виробництво характеризується залежністю кожного суб'єкта господарювання від сукупних зовнішніх факторів, які визначають напрями його діяльності. Наслідком посилення впливу цих факторів на кінцевий результат роботи підприємства є зростання ролі елементів, які забезпечують сполучення та синхронізацію виробництва та споживання, створюють можливості щодо ефективного функціонування кожної окремої господарюючої ланки та виробничого комплексу у сукупності. Одним із таких елементів є матеріальні ресурси виробничо-технічного призначення, наявність яких є необхідною умовою щодо організації виробництва, чинником визначення технічної та економічної життєздатності, розмірів виробництва будь-якого підприємства.

За результатами опрацьованих нами літературних джерел встановлено, що матеріально-технічне забезпечення визначається як процес забезпечення підприємства усіма необхідними видами матеріально-технічних ресурсів у встановлений термін і у обсягах, необхідних для здійснення основного виду діяльності. Від організації своєчасного надходження матеріальних ресурсів відповідної якості і асортименту значною мірою залежить рівномірний, ритмічний випуск продукції, її якісні характеристики і ефективність роботи підприємства.

Як зазначають у своїх дослідженнях І. І. Червен, І. Д. Бурковський та М. І. Кареба ефективний розвиток аграрної сфери АПК кожного регіону нашої країни, у т.ч. і Миколаївської області, практично неможливий без її відповідного техніко-технологічного забезпечення. Проте, кількість наявних у сільськогосподарських формуваннях практично усіх технічних засобів останніми роками поступово скорочується. Таким чином, наявних у сільськогосподарських підприємствах технічних засобів нині гостро не вистачає. Значна їх частина знаходиться у застарілому стані і є фізично та морально знеціненими [4].

Основним завданням підприємства у напрямку організації та управління матеріально-технічним забезпеченням є своєчасне, безперебійне і комплексне забезпечення ресурсами відповідно до потенційних виробничих можливостей.

До функціональних завдань, які вирішуються у процесі реалізації функцій матеріально-технічного забезпечення, можна віднести такі [6]:

- створення бази сировини та матеріалів, що передбачає визначення потреби у матеріальних ресурсах, вибір постачальників, узгодження умов постачання;
- формування та зберігання запасів сировини та матеріалів, що передбачає управління запасами матеріальних ресурсів;
- підготовка сировини та матеріалів і їх своєчасне забезпечення через розподіл за підрозділами підприємства;
- переробка та утилізація відходів основного та допоміжних виробництв.

Зазначені завдання вимагають залучення значних інвестицій. На рівні підприємства капітальні вкладення – це інвестиції, тобто вартість фінансових, матеріальних, трудових та інтелектуальних ресурсів, спрямованих на відтворення необоротних активів, що капіталізується. Джерелами інвестицій, разом з активною державною фінансово-кредитною політикою, можуть бути власні кошти підприємств, кредити комерційних банків, кошти підприємств інших галузей комплексу, приватних вітчизняних та іноземних інвесторів, а також лізингового фонду. Амортизаційні відрахування доцільно використати тільки на модернізацію й реконструкцію основних коштів підприємств [2].

Потреба аграрної сфери України в інвестиціях різних видів неоднакова. Найбільшу цінність мають інноваційні технології і устаткування [5]. Залучення інвестиційно-інноваційного капіталу залежить від поставленої мети і очікуваного інтересу, від економічного до соціального і екологічного.

Дослідник Лебедев К. А. зазначає, що проблема залучення інвестицій у аграрний комплекс не є самодостатнім процесом. Інвестиційна активність має пряму залежність від умов щодо розвитку бізнесу. Якщо в Україні буде вигідно займатися агровиробництвом і він окуповуватиметься, тоді інвестиції у сільськогосподарську галузь надходитимуть. Так само існує проблема інноваційних інвестицій. Вітчизняний виробничий парк галузі є зношеним, що негативно позначається на якості продукції [2].

Для прийняття рішень з управління капітальними інвестиціями необхідна своєчасна, достовірна аналітична інформація. Отже, вирішення поставлених завдань потребує відповідної аналітичної оцінки щодо рівня забезпечення підприємства матеріальними ресурсами, а саме:

- вивчення потреби підприємства у матеріальних ресурсах;
- оцінка обґрунтування планів матеріально-технічного забезпечення, взаємозв'язку із потенційними виробничими потужностями;
- оцінка забезпечення плану відповідно до укладених договорів щодо постачання ресурсів;
- оцінка постачальників матеріально-технічних ресурсів за кількісними і якісними ознаками;
- аналіз виконання планів матеріально-технічного забезпечення за обсягом, асортиментом, строками, якістю ресурсів і аналіз впливу на обсяг виробництва продукції, собівартість та інші показники;
- оцінка економічної ефективності використання матеріальних ресурсів;
- виявлення та оцінка внутрішніх невикористаних резервів щодо оптимального розподілу і використання матеріальних ресурсів за видами.

З метою оцінки рівня вивчають порядок поставки матеріальних ресурсів, умови поставок; визначають характер виробничих матеріальних запасів і зміну їхньої структури; перевіряють обґрунтованість норм виробничих запасів і потреб у окремих видах матеріальних ресурсів; виявляють можливості щодо зниження виробничих запасів і потреби у матеріальних ресурсах за видами; виявляють можливості щодо використання матеріальних ресурсів відповідно до виробничих потреб.

Під час проведення аналізу потрібно надати оцінку обґрунтованості плану матеріально-технічного постачання, правильності розрахунку потреби підприємства у матеріальних ресурсах за видами.

Аналізуючи рівень забезпеченості матеріально-технічними ресурсами, оцінюючи потребу та планові показники, необхідно також здійснювати оцінку можливих джерел інвестицій, це обумовлено тим, що у процесі інвестування капіталу кожний з учасників має свої інтереси.

Виходячи з такого контексту, проблему залучення іноземного капіталу в аграрний сектор національної економіки доцільно розглядати диференційовано.

Підприємці з економічно розвинутих країн Європейського Союзу і США володіють найбільш цінними для галузі потенційними інвестиціями. У той же час вони вимагають вищих гарантій щодо вкладення капіталу. Що стосується

залучення інвестицій з країн СНД, то, визнаючи їхню постійну потребу, необхідно відзначити і певну специфіку, обумовлену неоднаковим рівнем і темпами розвитку, що слід враховувати при визначенні джерел інвестування [5]. Одним із потенційних інвесторів для галузі може виступати КНР.

З іншого боку проведення аналізу інвестицій в основні засоби є вибір найбільш ефективних і реальних інвестиційних проектів та обґрунтування програм їх реалізації.

Основними завданнями аналізу інвестицій в основні засоби є:

- загальна оцінка інвестиційних потреб в основні засоби;
- вибір напрямів інвестиційної діяльності та інвестиційних проектів в основні засоби підприємств;
- аналіз форм інвестування та їх ризику;
- аналіз ефективності інвестиційних проектів в основні засоби та розробка заходів поліпшення інвестиційної діяльності підприємств [3].

Основними об'єктами аналізу інвестицій в основні засоби є наступні: обсяг інвестицій (їх видів) в основні засоби, структура інвестицій в основні засоби.

Аналіз матеріально-технічного забезпечення та позикових джерел для фінансування інвестицій повинен висвітлювати наступні питання: по-перше, підприємство повинне мати досить високий рівень інвестиційної привабливості, стійкий фінансовий стан; по-друге, використання кредитних ресурсів за сучасних умов характеризується достатньо високим рівнем витрат, пов'язаних зі сплатою відсотків за їх користування, також необхідно враховувати питання формування оптимальної структури капіталу.

Висновки. Аналіз економічної ефективності капітальних вкладень визначають з метою обґрунтування напрямів і виявлення найвигіднішого варіанта будівництва нових або розширення й реконструкції діючих комплексів, нових технологічних процесів, комплексу машин і механізмів, нових технологічних рішень.

Аналіз потенційних джерел інвестицій дозволяє зробити висновок, що реальними є такі джерела: амортизаційні відрахування підприємств за умови вдосконалення системи амортизаційних відрахувань; іноземні інвестиції, особливо за умови відсутності внутрішніх джерел фінансування; державні позики.

Основою оцінки доцільності капітальних витрат слугують порівнювання вигідності за умови обмеженості капіталу як ресурсу та забезпечення найбільших прибутків через реалізацію найкращого з кількох варіантів капітальних вкладень.

Потенційними інвесторами можуть виступати країни, які володіють найбільш цінними для галузі потенційними інвестиціями. Одним із потенційних інвесторів для галузі може виступати КНР, що позитивно вплине на рівень матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. Колеснік Я. В. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування / Я. В. Колеснік // Вісник ДДФА : Економічні науки. – 2009. – № 2(22). – С. 130-136.
2. Лебедев К. А. Інвестиційне забезпечення розвитку матеріально-технічної бази зернопродуктового підкомплексу / К. А. Лебедев // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С. 84-88.
3. Моделі і методи аналізу інвестицій в основні засоби : лекції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kneu.dp.ua/moodle-new/pluginfile.php/22738/mod_resource/content/0/ТЕМА_7.pdf
4. Червен І.І. Техніко-технологічне забезпечення аграрного виробництва Миколаївського району вимагає покращення / І. І. Червен, І. Д. Бурковський, М. І. Кареба // Вісник аграрної науки Причорномор'я : науково-теоретичний фаховий журнал / В. С. Шибанін (гол. ред.) та ін. – Миколаїв, 2011. – Вип. 4 (62), Т.2. – С. 3-9.
5. Фрунза С. А. Забезпечення інвестиційного розвитку аграрної сфери національної економіки / С. А. Фрунза // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17.
6. Черникова Є. Г. Економічна сутність капітальних інвестицій як об'єкту бухгалтерського обліку / Є. Г. Черникова // Матеріали Межвузовской научно-практической конференции молодых ученых, аспирантов и студентов “Актуальные проблемы учета, анализа и аудита в Украине”. – Донецк: Донецкий национальный технический университет, 2012. – 281 с.

УДК 339.138

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АУТСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ

Ю. О. Гришук, студент

*Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.
Миколаївський національний аграрний університет*

Стаття присвячена аналізу використання аутсорсингу, як важливого інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємств. У роботі виділено низку особливих характеристик, спільних та відмінних рис аутсорсингу, а також причини його використання.

Ключові слова: персонал, аутсорсинг персоналу, ризик, аутстафінг.

Актуальність проблеми. Досвід західних компаній свідчить про те, що співпрацювати з компаніями, які надають послуги аутсорсингу в області управління персоналом, вигідно за умови зосередження уваги виключно на профільних функціях, які забезпечують зростання прибутку.

Популярність аутсорсингових рішень в Україні обмежена складністю розуміння механізму їх роботи, попередження ризиків при співробітництві з аутсорсинговими компаніями, вартістю послуг тощо.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Серед останніх досліджень та публікацій з аутсорсингу в області управління персоналом варто

виділити роботи Бражник К., Вербицька К., Голуб В., Лисак А., Осейко М., Хлебнікова Д. та ін.

Так, А. Лисак та К.Вербицька у своїх дослідженнях посилаються на дані результатів останніх досліджень з використання аутсорсингу в області управління персоналом у світі, здійснені провідними кадровими агентствами. Така інформація, на нашу думку, є надзвичайно актуальною для проведення наукових досліджень з аутсорсингу, як функції управління персоналом.

Метою роботи є дослідження тенденцій розвитку аутсорсингу в області управління персоналом підприємства, у напрямку забезпечення зменшення витрат на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційна система управління витратами не завжди надає позитивні результати, коли йдеться про управління витратами на підприємстві з метою їхнього скорочення. Вітчизняні підприємства починають цікавитися зарубіжним досвідом в управлінні витратами, серед яких можна відмітити японські кайзен- і таргет-костинг, матрицю аутсорсингу.

Виділяють три основні причини необхідності використання аутсорсингу:

- бажання зосередитися на основних видах діяльності. Це означає припинення розвитку в організації певних компетенцій, що не є ключовими для реалізації обраних стратегій, а також для створення й утримання організацією конкурентних переваг;

- необхідність підвищення якості обслуговування. Витрати на якість починають перевищувати додану кінцевим товарам і послугам цінність, за яку міг би заплатити споживач. При цьому йде пошук зовнішніх постачальників, які виконують аналогічну роботу за меншу ціну або за ту ж ціну, але більш високої якості (основний акцент, звичайно, робиться саме на підвищенні якості);

- потреба у зниженні витрат. Ця причина з'являється, коли організація виявляється у скрутному становищі і прагне позбутися зайвих витрат. Іншими словами - шукає більш ефективних постачальників, які зможуть забезпечити прийнятну якість за досить низьких цін.

Аутсорсинг в галузі управління персоналом (HR-аутсорсинг чи кадровий аутсорсинг) - це залучення зовнішніх ресурсів (компаній), які спеціалізуються в галузі управління персоналом і володіють відповідним досвідом, знаннями, технічними засобами, для виконання усіх або частини функцій щодо управління процесами HR-служби. Замовник формулює завдання перед постачальником послуг. При цьому право контролю, спосіб виконання завдання, відповідальність за досягнутий результат залишається за постачальником послуг [1].

Можна визначити такі основні види аутсорсингу:

- IT-аутсорсинг, що охоплює розробку та тестування програмних продуктів, сервісне обслуговування, локалізацію програмного забезпечення, мережеві послуги, IT-консалтинг;

— виробничий аутсорсинг, у складі якого виділяють основний та допоміжний аутсорсинг;

— аутсорсинг бізнес-процесів таких як, управління інтелектуальними ресурсами, надання гарантійних, фінансових і бухгалтерських послуг, створення call-центрів або центрів прийому і обслуговування дзвінків, управління персоналом, здійснення лізингових і логістичних операцій, проведення рекламних заходів;

— аутсорсинг персоналу (аутстафінг) [2].

ІТ-аутсорсинг передбачає передачу функцій у сфері інформаційних технологій, зовнішньому спеціалізованому виконавцю послуг. Його поділяють на три типи:

— професійний, який зумовлений тим, що аутсорсер має кращих спеціалістів ніж у замовника;

— виробничо-технологічний причиною якого є те, що аутсорсер має необхідні технічні і -професійні потужності;

— фінансово – адміністративний – аутсорсер здійснює керування окремими проектами для прискорення їх виконання та зниження собівартості [3].

Слід зазначити, що саме ІТ-аутсорсингу сьогодні приділяється особлива увага, через те, що він є лідером аутсорсингових операцій у світі. Стрімкий розвиток ІТ-аутсорсингу можна пояснити тим, що підприємства не встигають самостійно слідкувати за високими темпами розвитку технологій. Це може стати причиною втрати ними конкурентоспроможності на ринку, адже сьогодні впровадження новітніх розробок і програм у господарську діяльність є одним із найважливіших чинників успіху і ефективності господарювання.

Виробничий аутсорсинг пов'язаний з передачею частини, а іноді і повного виробничого циклу на виконання сторонній організації. У цьому разі на аутсорсинг може бути передане як основне виробництво, так і другорядне, таке як виготовлення комплектуючих і допоміжних матеріалів.

Аутсорсинг бізнес-процесів – це передача сторонньому виконавцю, як правило, тих процесів і послуг, які є не основними у підприємницькій діяльності.

Аутстафінг полягає у наймі працівників без оформлення з ними юридичних відносин. Його поділяють на: лізинг персоналу, за якого потрібний замовникові персонал перебуває у штаті підприємства-провайдера (наприклад, кадрового агентства) і у разі необхідності замовник залучає певного співробітника або групу фахівців до виконання конкретних бізнес-функцій; добір тимчасового персоналу, суть якого полягає у тому, що кадрове агентство на прохання замовника залучає необхідного працівника, укладає з ним трудовий договір і скеровує на роботу до останнього; виведення персоналу за штат - у цьому разі, підприємство звільняє частину свого персоналу, а провайдер наймає їх на роботу. Таким чином підприємство не втрачає своїх співробітників, залишаючись для них роботодавцем [2].

Ефективність аутстафінгу полягає у тому, що за його допомогою організація зменшує витрати на основі оптимізації організаційної структури і зменшення податкового навантаження, оскільки виплачує заробітну плату працівникам, і, відповідно, здійснює соціальні нарахування, кадрове агентство (підприємство-провайдер). Фактично замовник перекладає на провайдера усі ризики і витрати, пов'язані з персоналом.

Виділяють такі основні форми здійснення аутсорсингових операцій: повний і частковий аутсорсинг, сумісний аутсорсинг, проміжний аутсорсинг, трансформаційний аутсорсинг [4].

Зростання популярності аутсорсингу обумовлене посиленням конкурентної боротьби і необхідністю пошуку ефективних довгострокових стратегій, що забезпечують стійкі організаційні переваги.

Аутсорсинг також дозволяє знижувати навантаження на внутрішні служби, не збільшуючи штат, а віддаючи частину, яку можна стандартизувати, на відкуп провайдеру. Аутсорсинг – є дієвим способом зниження рівня залежності компанії від співробітників [2].

За опрацьованими нами літературними джерелами виявлено, що переваги аутсорсингу, які фахівці називають як основні, а саме – підвищення рівня конфіденційності, підвищення прозорості бізнес-процесів, підвищення фінансової ефективності – користувачі послуг кадрового аутсорсингу згадують в останню чергу. Це свідчить про те, що за допомогою аутсорсингу компанії вирішують в основному нагальні проблеми, не орієнтуючись на довгострокову перспективу і розвиток бізнесу в цілому.

Використання аутсорсингу дозволяє вивільнити ресурси компанії, щоб зменшити витрати на управління і виробництво, направити вивільнені ресурси на виконання більш важливих бізнес-функцій. Характеризуючи аутсорсинг як передачу функцій, виділяють такі його основні переваги.

Організаційно-управлінські, які дозволяють: зосередити “внутрішню корпоративну” увагу і ресурси на основній діяльності, цілях компанії та на задоволенні потреб клієнтів; вивільнити ресурси для основного бізнесу та інших цілей; вивільнити фонд основного капіталу; поліпшити керованість і взяти під контроль поточну ситуацію; перекласти частину ризику на іншу компанію; укріпити потенціал зростання і усунути будь-які його обмеження; усунути проблеми з персоналом; спростити реалізацію нових ділових операцій і забезпечити їх негайне впровадження в структуру організації; забезпечити оптимальний реінжиніринг і прискорити отримання позитивних результатів від його проведення; Технологічні дозволяють: отримати доступ до ресурсів, недоступних всередині компанії; отримати доступ до послуг світового класу і великої професійної бази при витратах, рівних витратам на одного співробітника; отримати доступ до новітніх технологій; підвищити якість і надійність обслуговування;

Вартісні дозволяють: скоротити витрати обслуговування бізнес-процесу і підвищити прибутковість бізнесу; заощадити постійні витрати на офіс та

устаткування і перетворити структуру витрат компанії у фінансових звітах із змінної на фіксовану; забезпечити надходження фінансових ресурсів. Ключовим критерієм рішення щодо аутсорсингу виступає оцінка ефективності використання даного інструменту. Така оцінка повинна проводитися з урахуванням індивідуальних особливостей кожної компанії і включати не тільки економію ресурсів, але і економію, пов'язану зі скороченням кількості об'єктів управління і контролю. При прийнятті позитивного рішення про передачу тієї чи іншої функції на аутсорсинг, важливим є проведення поточного моніторингу ефективності аутсорсингу, важливим є контроль за використанням аутсорсингу. Необхідно зазначити, що позитивний ефект може виражатися як у вигляді безпосередньої економії ресурсів на виконання тієї чи іншої функції, так і у підвищенні якості виконання функції. Моніторинг ефективності дозволить вчасно відмовитися від аутсорсингу у випадку, коли витрати, пов'язані з оплатою послуг аутсорсера, перевищуватимуть суму економії, пов'язану з відмовою від даної функції. Ефективність використання аутсорсингу залежить від індивідуальних особливостей компанії і умов, що склалися на ринку.

Висновки. Прийняття стратегічних рішень є найбільш важким для керівників, оскільки вони обумовлюють високий ступінь ризику при управлінні підприємством. Ступінь ризику зростає за рахунок впливу певних чинників зовнішнього середовища. Тому вирішення зазначених проблем зможе сприяти обґрунтуванню рекомендацій щодо ефективного управління витратами та реалізації конкурентної стратегії у системі стратегічного управління підприємством з урахуванням тенденцій економічного розвитку.

Аутсорсинг є одним із ефективних інструментів вдосконалення діяльності, зважаючи на ті переваги, які отримує підприємство-замовник за використання. Така форма ведення бізнесу сприяє запровадженню інновацій і покращенню інтеграційних зв'язків вітчизняних підприємств як у межах країни, так і поза нею, без чого неможлива ефективна господарська діяльність за сучасних умов функціонування.

Список використаних джерел

1. Вербицкая Е. Чужими руками / Е. Вербицкая // Управление персоналом-Украина. – Киев, Издательство НИ. – 2011. – № 7 (214) – С. 3.
2. Вербицкая Е., Бражник К. НЯ-аутсорсинг: обзор тенденций / Е. Вербицкая, К. Бражник // Управление персоналом. – Киев, Издательство HRD, 2011. – № 7 (214) – С. 13-17.
3. Голуб В. Аутсорсинг, аутстафтинг, лизинг персонала: юридические аспекты / В. Голуб // Управление персоналом. – Киев, Издательство HRD, 2011. - № 7 (214) - С.30-33.
4. Лысак А. HR-аутсорсинг: данные исследования. [Электронный ресурс] -Режим доступа : <http://www.trainings.ua/article/1852.html>
5. Шкода Т. Н. Сутність аутсорсингу в області управління персоналом / Т. Н. Шкода // Проблеми системного підходу в економіці: Збірник наукових праць: Випуск 38. – К. : НАУ, 2011. – С. 48-54.

УДК 657.471.66

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

І. В. Шевченко, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор Вишневецька О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сутність аналітичної оцінки витрат діяльності сільськогосподарських підприємств. Виявлено особливості витрат виробництва сільськогосподарських підприємств. Наведено заходи для оптимізації витрат та формування стратегії лідерства за витратами.

Ключові слова: витрати, собівартість, стратегія лідерства.

Постановка проблеми. Важливим завданням для кожного суб'єкта господарювання є мінімізація витрат за незмінності якісних характеристик продукції, підвищення обсягу виробництва та реалізації широкого асортименту продукції. Головною метою діяльності сільськогосподарських підприємств є забезпечення стійкого фінансового стану, ефективності процесу виробництва та реалізації продукції, здійснення витрат на його розширення та технологічне оновлення. Виходячи з цього, господарську діяльність потрібно організовувати так, щоб окупити всі витрати й отримувати прибуток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особливостей застосування аналітичної оцінки витрат діяльності сільськогосподарських підприємств привертало увагу багатьох науковців: Бабенко А. Г. [4], Бурко К. В. [1], Лубенець Л. А. [4], Удовіченко М. О. [4], Чернецька О. В. [3] та ін. В працях цих науковців наголошено, що діяльність аграрного сектора у сучасних умовах пов'язана з ризиком і невизначеністю та значною мірою відрізняється від інших галузей народного господарства, що й зумовлює особливості управління виробничими витратами. Хоча мало приділяється уваги визначенню основних напрямів процесу формування стратегії лідерства за витратами на підприємствах, особливо у сільському господарстві.

Постановка завдання. Зважаючи на завдання кожного підприємства організовувати свою діяльність так, щоб окупити всі витрати й отримувати прибуток, метою статті є розкриття теоретико-методологічні та практичні питання сутності та особливостей аналітичної оцінки витрат виробництва сільськогосподарських підприємств в контексті потреби формування ефективної стратегії лідерства за витратами, що є процесом розроблення і прийняття управлінських рішень за всіма аспектами їхнього формування й розподілу на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство характеризується низкою особливостей, що відображається у витратах на виробництво продукції, у тому числі впливом природних та соціальних

факторів, які необхідно враховувати при організації виробництва та прийнятті відповідних управлінських рішень.

Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [2].

Для виділення окремих груп витрат в сільськогосподарських підприємствах потрібно враховувати особливості виробничих процесів зокрема:

- нерівномірність проведення витрат протягом звітного періоду;
- можливість отримання інформації про фактичну собівартість продукції лише наприкінці року, коли буде сформовано понесені за весь виробничий період витрати та розподілено між усіма видами виробленої продукції;
- витрачання на годівлю тварин корму власного виробництва та зеленого корму;
- застосування відповідних систем стимулювання працівників [1].

Виробничі процеси залежать від пори року, що зумовлює сезонність сільськогосподарського виробництва, особливо у галузі рослинництва. За цих умов важливого значення набуває фактор часу, що вимагає виконання окремих виробничих процесів в оптимальні строки. Сезонний характер виробництва у свою чергу зумовлює відповідну організацію праці у галузі (вищий рівень зайнятості працівників під час весняно-літніх польових робіт, ніж у зимовий період). З цим пов'язано і процес реалізації продукції і надходження грошових коштів.

Так, фактор часу впливає на формування витрат на підприємстві. Наприклад, несвоєчасне виконання польових робіт може призвести до зменшення валового виробництва або якості продукції, що впливає на рівень витрат. За умови зберігання продукції на підприємстві, в очікуванні більшої ціни, підприємство збільшує і загальний розмір витрат, що може вплинути на підвищення виробничого ризику.

Суттєвою специфікою при формуванні витрат у сільському господарстві є його самовідтворювання. Значна частина виробленої продукції у тваринництві не реалізується, а залишається з метою відтворення молодняка худоби, у рослинництві – насіння, добрива, корми тощо. Тому зазначена частина виробленої продукції не входить до складу товарної продукції і не набуває грошової форми, оскільки є внутрішньогосподарським оборотом [3].

Формування виробничих витрат в сільськогосподарських підприємствах також має свої особливості. Так, не завжди витрати покриваються ціною.

Конкурентний підхід, який ґрунтується на низьких повних витратах виробництва, є найбільш доцільним тоді, коли на аграрному ринку багато покупців, чутливих до ціни. Основне завдання цієї стратегії полягає в створенні стійкої переваги у витратах над конкурентами, що пропонують низькі ціни. Завдяки конкурентній перевазі у витратах, її потім використовують як основу для боротьби з конкурентами шляхом завоювання частки ринку по цінах

конкурентів або отримання додаткового прибутку від продажу продукції. Перевага у витратах приносить дохід доти, доки конкуренти не почнуть агресивні спроби знизити ціни і збільшити за рахунок цього свій обсяг продажів. Успішно діючим аграрним підприємствам – лідерам по витратах у галузі рослинництва виключно легко вдається знаходити шлях зниження витрат у своєму бізнесі. Досягнення лідерства у витратах звичайно означає низькі витрати виробництва щодо конкурентів, зафіксовані в діловій стратегії підприємства. Однак при застосуванні цієї стратегії важливо не піддатися ризику створення занадто дешевого товару, що може викликати недовіру покупця[4].

Вважаємо важливим застосування даної стратегії саме на підприємствах сільського господарства оскільки більшість покупців продукції даної галузі є чутливими до ціни. Оптимізація витрат дозволяє покращити якість продукції, завоювати значної частини ринку та отримати більше конкурентних переваг порівняно з іншими виробниками даної галузі.

Перевага по витратах сільськогосподарського підприємства досягається при використанні низки заходів, що стосуються всіх стадій виробництва і більшість з них потребують капітальних вкладень. Основними такими заходами є:

1. скорочення непотрібних виробничих кроків та непотрібних дій у виробничому процесі галузі рослинництва (вчасне збирання врожаю, використання тільки дієвих фунгіцидів та гербіцидів, пристосування технологій до кліматичних умов і ін.)

2. використання продажів кінцевому споживачу і маркетингових підходів, що скорочують часто невиправдані, великі витрати і прибутки оптових і роздрібних торговців (витрати і прибутки оптово-роздрібної ланки в ланцюжку цінностей складають часто 50% від кінцевої ціни, що платить покупець);

3. розроблення шляхів перетворення технологічних та організаційних процесів, використання найбільш сучасних способів посіву, догляду та збору врожаю, створення основ для більш економічної роботи;

4. впровадження в життя підходу “щось для кожного” і фокусування на обмеженому наборі продукції з метою задоволення спеціальних, але важливих вимог покупця й усунення непотрібних дій та витрат, пов’язаних з великою кількістю модифікацій продукції;

5. використання оптимальної кількості працівників як управлінської так і виробничої сфери галузі рослинництва;

6. оптимізація посівних площ сільськогосподарських культур[4].

Витрати є важливою економічною категорією та характеризують ефективність використання ресурсів, визначають рентабельність діяльності підприємства. Тому аналіз особливостей витрат в даній галузі дозволяє більш доцільно їх здійснювати й приймати ефективні та дієві управлінські рішення на підприємстві.

Сільськогосподарські підприємства з низькими витратами отримують переваги над своїми конкурентами на кожній стадії виробництва продукції. Оптимізація витрат дозволяє підвищити прибутковість та рентабельність виробництва та за інших рівних умов мати відповідні переваги над конкурентами.

Зазначимо, що результату в оптимізації витрат досягають підприємства, які постійно сліднують даним заходам. Низькі витрати надають підприємству можливість знаходитись у більш комфортних умовах порівняно з іншими виробниками при жорсткої цінової конкуренції.

Підприємства, що використовують дану стратегію, краще конкурентів захищені від диктату постачальників, якщо основою її конкурентної переваги по витратах є більш досконаліша внутрішня організація.

Аналітична оцінка витрат включає: оцінку загального розміру витрат на виробництво продукції, собівартості реалізованої продукції за видами, собівартості 1 центнеру окремих видів продукції та витрати на 1 грн валової продукції, що надає можливість виявити потенційні резерви підприємства у мінімізації виробничих ризиків. Для аналізу витрат на виробництво продукції застосовують маржинальний підхід, метою якого є порівняльна оцінка різних варіантів можливих управлінських рішень, які приймаються в умовах конкуренції, задля вибору найефективнішого з альтернативних варіантів. Маржинальний аналіз допомагає суб'єкту господарювання достовірно оцінити результати підприємницької діяльності та спрогнозувати їх оптимальну величину на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Бурко К. В. Сучасний стан та перспективи вивчення поведінки витрат з метою управління діяльністю сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / К. В. Бурко. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Economics/60198.doc.htm
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2011. – № 5. – С. 21-25.
3. Чернецька О. В. Методичні підходи до визначення ефективності витрат сільськогосподарських підприємств в управлінському обліку [Електронний ресурс] / О. В. Чернецька. – Режим доступу : <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/Збірник/2011-1/Чернецька.pdf>
4. Бабенко А. Г. Формування та реалізація стратегії лідерства за витратами в забезпеченні сталого розвитку аграрних підприємств / А. Г. Бабенко, М. О. Удовіченко, Л. А. Лубенець // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Полтава : ПДАА. – 2011. – Вип. 2. – Т. 3. Економічні науки. – С. 6-10.

УДК 658.14

СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

С. С. Дюміна, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор Вишневецька О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто складові, пов'язані із виходом підприємств на зовнішній ринок. Представлено методи інтенсифікації виходу підприємства на зовнішні ринки, що сприяють підвищенню успішності обраних маркетингових стратегій.

Ключові слова: конкурентоспроможність, зовнішнє середовище підприємства, конкурентні переваги, маркетингова стратегія.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність підприємства є однією з найважливіших категорій ринкової економіки і характеризує можливість і ефективність адаптації підприємства до умов ринкового середовища. Тому досягнення й підтримання конкурентоспроможності підприємств, особливо на зовнішніх ринках, є необхідною умовою розвитку.

На сьогодні існує потреба у створенні та забезпеченні подальшого зростання рівня конкурентоспроможності підприємств. В міжнародному рейтингу конкурентоспроможності, що розраховується Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) економіка України за 2013-2014 рр. порівняно із 2012-2013 рр. втратила свої позиції з 73-го до 84-го місця серед 148 країн світу [8].

В першу чергу це пов'язане з тим, що отримавши доступ до зовнішніх ринків, українські підприємства не мають відповідних конкурентних переваг, в тому числі через відсутність відповідного досвіду, неврегульованість вітчизняного законодавства, несталість зв'язків, невідпрацьованість механізмів співпраці та недосконалість системи управління конкурентоспроможністю самих суб'єктів господарювання. Ситуація ускладнюється й тим, що вони втрачають позиції й на вітчизняних ринках, через активізацію діяльності іноземних компаній, що мають відповідний досвід, фінансові і інші види ресурсів.

Тому першочерговим питанням для виходу підприємств на зовнішній ринок є вдосконалення процесу управління конкурентоспроможністю, адаптація до змін умов функціонування, досягнення максимального рівня конкурентних переваг.

Необхідність у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності підприємств особливо актуалізується з огляду на інтенсифікацію міжнародних економічних відносин у світі, глобалізаційними процесами і явищами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сучасного стану, проблем та перспектив забезпечення конкурентоспроможності підприємств розглядались у наукових публікаціях таких вітчизняних та зарубіжних вчених:

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

Р. Аметова [1], Л. Балабанова [2], В. Баранчєєва [3], Ч. Гїлла, Н. Горбаля, М. Дїдкївського [4], І. Должанського, Т. Загорного, В. Караєва [6], К. Конрада, А. Кузнецова, О. Кузьміна, Дж. Майєра, О. Пїддубного, М. Портера, А. Румянцева, Н. Ячєстова і інших. Враховуючи актуальність питання пїдвищення конкурентоспроможності вїтчизняних пїдприємств, і надалї залишаються недостатньо вивченї вищєнаведенї аспекти розвитку конкурентоспроможності, що змушує бїльш детально вивчати це питання, особливо у контекстї глобалїзаційних змїн.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування сутності і особливостей забезпечення високого рївня конкурентоспроможності пїдприємств на зовнішніх ринках через використання вїдповідного їнструментарїю маркетингових досліджень, вивчення і аналіз процесів розробки та реалїзацій маркетингової стратегії розвитку з врахуванням потенційних ресурсних можливостей.

Виклад основного матерїалу. Вихїд пїдприємства на зовнішній ринок можливий лише за умови використання сучасних методів управління. Для того, щоб досягнути успїху і вїдповідних економїчних їнтересів, необхідно використовувати можливостї маркетингу.

У сучасному забезпеченні конкурентоспроможності пїдприємства вїдїграють важливу роль: використання ресурсозберїгаючих технологїй, виробництво їнноваційного продукту з врахуванням потреб ринку і платоспроможності споживачів. Конкурентоспроможність пїдприємств на мїжнародному ринку залежить вїд багатьох чинників: економїчних, їнституційних, полїтичних, культурних, людських і освїтніх, якї в цїлому можна подїлити на внутрішні й зовнішні фактори впливу [7].

Зовнішнє середовище пїдприємства включає чинники макросередовища (мїжнародні, полїтичні, економїчні, соціально-демографїчні, правовї, екологїчні, природно-клїматичні, науково-технїчні, культурні чинники), а також складовї їнфраструктури. Таким чином, при аналізі конкурентоспроможності пїдприємства, як складної системи, окремї чинники, що впливають на конкурентоспроможність, розглядаються не їзольовано, а у їх взаємозв'язку і взаємозалежності з елементами даної системи [4].

Найбїльш оптимальним варїантом для пїдприємств орієнтованих на зовнішні ринки є комплексне поєднання пїдходів до управління конкурентоспроможністю, яке припускає проходження наступних етапів (рис. 1).

Необхідно видїлити двї основні складовї конкуренції – конкуренцію продуктів і конкуренцію пїдприємств. Однак саме пїдприємство є суб'єктом конкуренції, здїйснює конкурентну діяльність і бере участь у конкуренції продуктів, конкуренції пїдприємств. Конкурентоспроможність пїдприємства на мїжнародному ринку складають його здїбності й можливостї включення тих активів, якї можуть бути потенційними конкурентними перевагами.

Конкурентна перевага створюється за ланцюгом виробничих цінностей – починаючи від розробки виробів до післяпродажного сервісу.

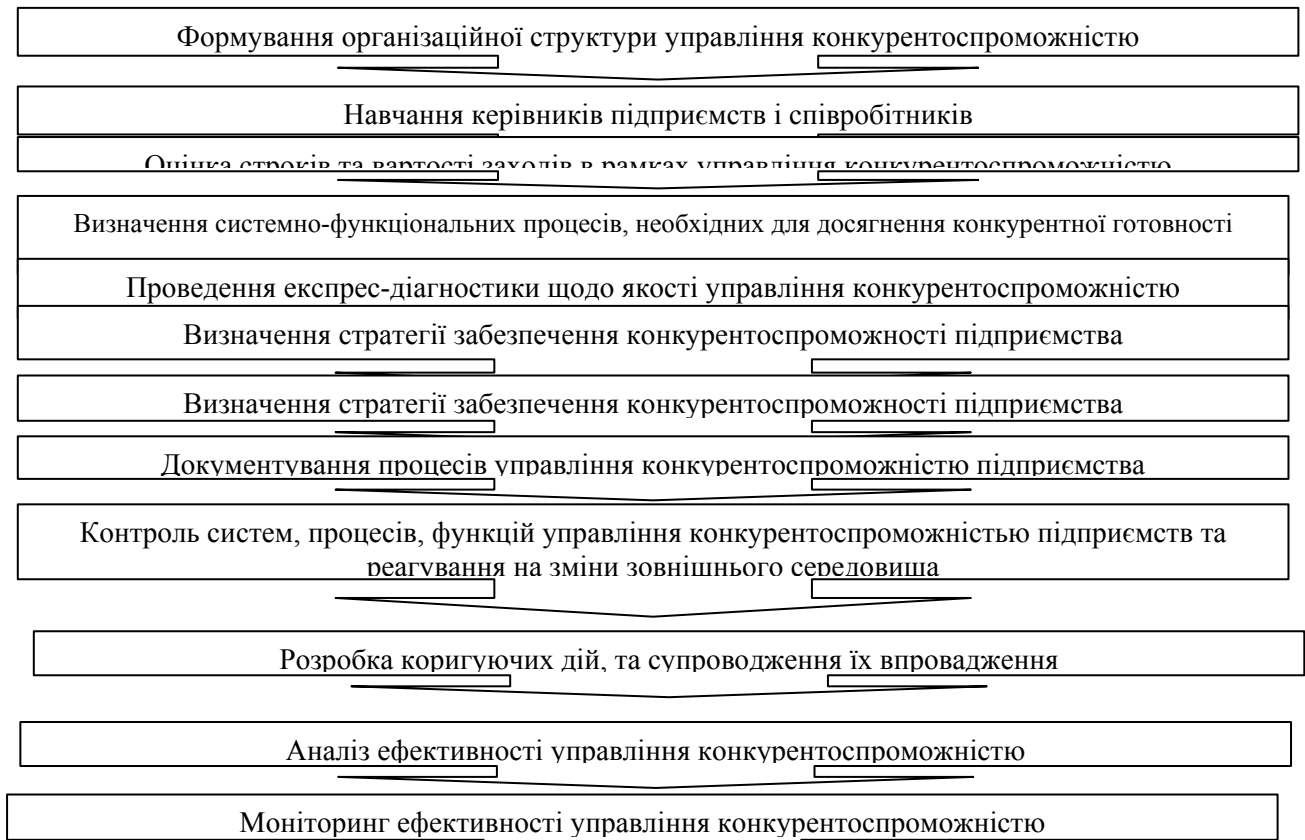

Рис. 1. Складові процесу управління конкурентоспроможністю підприємства

Джерело: побудовано з використанням [7]

Міжнародну конкурентоспроможність визначають як порівняльно (зі змінами провідних конкурентів і ринків) та системно виявлену, що формується, розвивається, й зсередини – як стійку здатність товаровиробника до методичного комплексного нарощування власних конкурентних переваг з метою прискореного й економічного забезпечення міжнародної переваги та планомірного випередження лідерів світового ринку на користь більш повного задоволення (у рамках правових, етичних й екологічних норм) матеріальних і соціальних потреб (працівників, споживачів, інвесторів, власників) [2].

Для того щоб визначити, розробити та ефективного реалізувати стратегію виходу на зовнішній ринок, у першу чергу необхідно визначити мотиви підприємства, яке здійснює цю операцію. Зазначений фактор має великий вплив на подальшу діяльність підприємства на зовнішньому ринку, та є першочерговим у розробці комплексу маркетингу.

Для того, щоб проаналізувати різні способи виходу підприємства на зовнішній ринок, необхідно враховувати наступні критерії [7]:

- форма руху капіталу;
- рівень витрат, пов'язаних із виходом на зовнішні ринки;
- ступінь привабливості інвестування;
- контроль ризику;

- рівень ризику;
- можливості виходу з ринку.

Вибір способу виходу на зовнішній ринок залежить від мети підприємства, масштабів діяльності, характеру товарів та намірів контролювати продаж. Враховується також потенційний обсяг продажу, витрати та інвестиції на організацію руху товарів, наявність персоналу та інші умови.

Проаналізуємо різні види виходу підприємства на зовнішній ринок (табл. 1).

Для того щоб успішно адаптуватися до змін, необхідна нова модель маркетингової стратегії, яка буде здатна вивести підприємство на абсолютно новий рівень розвитку, що у перспективі активізує відповідні переваги порівняно із іншими учасниками товарного ринку.

На даний момент існують чотири головні сфери маркетингу, що можуть бути використані при виході та функціонуванні підприємства на зовнішньому ринку: B2C (business-to-consumer), B2B (business-to-business), C2C (consumer-to – consumer), C2B (consumer-to-business) [2].

Таблиця 1

Характеристика способів виходу підприємства на зовнішній ринок

Види способу виходу підприємства	Позитивні аспекти	Негативні аспекти
1. Експорт	1) підприємство може пасивно експортувати свою надлишкову продукцію або ж приймати активну діяльність в розширенні експорту; 2) всі товари виробляються в державі-експортері; 3) застосування непрямого експорту потребує лише мінімальних інвестицій, оскільки експортуючи фірма не має потреби в торгових підприємствах за кордоном або в налагодженні зв'язків; 4) ризик при цьому мінімальний; 5) з допомогою міжнародних посередників, які мають великий досвід та зв'язки, підприємство робить менше помилок; 6) в подальшому підприємство може перейти до прямого експорту, коли воно саме займається експортом своєї продукції; 7) можливість відкриття експортного відділу на своєму підприємстві, відкриття філії за кордоном та інші.	Зовнішні ризики
2. Спільна підприємницька діяльність	1) дозволяє вийти на ті ринки, що є закритими для простих експортерів; 2) є економічно привабливим, бо дозволяє знизити ризики, рівень витрат та розвинути міжнародне співробітництво	Зовнішні і внутрішні ризики
2.1. Ліцензування	1) ліцензіар одержує вихід на ринок з мінімальним ризиком; 2) ліцензіату не доводиться починати з нуля, тому що він відразу набуває виробничого досвіду, добре відомий товар або ім'я; 3) ліцензіар знижує ризик та витрати створення виробництва за кордоном, безпеку вдосконалення товару конкурентом, обмеженість ресурсів; 4) продаючи ліцензію, підприємство відмовляється від сталої продукції та виходить на ринки, що були для нього закриті	1) підприємство не має над ліцензіатом такого контролю, як над філією; 2) великі прибутки підуть ліцензіату; 3) підприємство саме створює собі конкурента; 4) підприємство втрачає контроль над своїми активами
2.2. Виробництво за контрактом	1) дозволяє подолати перешкоди для експорту на даний ринок, високі транспортні витрати; 2) економія на факторах виробництва та інших витратах; 3) зниження ризиків підприємства; 4) розвиток партнерства з іноземними підприємствами	1) підприємство менше контролює процес виробництва, що може призвести до втрати частини прибутку

2.3. Управління за контрактом	1) дозволяє уникнути ризику втратити капітал, коли прибуток від інвестицій невисокий, витрати непомірно великі; 2) одержання прибутку з самого початку діяльності	1) підприємству слід мати великий штат управлінців, самостійне здійснення цього бізнесу може принести більший прибуток; 2) позбавляє підприємство можливості відкрити власний бізнес у цій країні
2.4. Підприємства спільного володіння	1) дозволяє розбити витрати між партнерами; 2) можливість виходу на закриті ринки збуту	1) потребує великих інвестиційних витрат; 2) супроводжується політичними та економічними ризиками; 3) має високу імовірність конфліктів з партнерами; 4) передбачає складну процедуру виходу з ринку
3. Пряме інвестування	1) підприємство може знизити собівартість продукції за умови більш дешевої робочої сили або ресурсів, інвестиційних стимулів закордонного парламенту та економії на транспортних витратах; 2) можливість підвищення свого іміджу у відповідній країні шляхом створення нових робочих місць; 3) встановлення більш щільних взаємовідносин з місцевими органами влади, споживачами поставниками та дистриб'юторами, що дозволяє їй адаптувати свою продукцію до умов місцевого ринку; 4) підприємство зберігає повний контроль над інвестиціями і може розвивати таку виробничу та маркетингову стратегію, яка буде відповідати її міжнародним цілям	1) високий рівень ризику, пов'язаного, наприклад, з девальвацією місцевої валюти, нестабільністю ринку, зміною парламенту

Джерело: побудовано за власною розробкою автора з використанням [6]

Найбільше уваги приділяється електронній торгівлі типу B2C (компанія-споживач), тобто продаж товарів та послуг кінцевим споживачам за допомогою комп'ютерних мереж. Не менш популярними є електронна торгівля типу B2B (компанія-компанія), яку використовують фірми, які займаються промисловою діяльністю використовують саме ці мережі, також аукціонні сайти, електронні каталоги продукції, бартерні сайти та інші Інтернет-ресурси для виходу на нові ринки збуту, нових клієнтів, для забезпечення вигідних для себе цін та умов продажу (на українському ринку існують спеціальні сайти, що спрощують роботу компаній B2B, наприклад, Kompass – пропонує широкий перелік українських компаній, що працюють в сфері електронної торгівлі типу B2B). Електронна торгівля типу C2C (споживач-споживач) здійснюється між індивідуальними споживачами, зацікавленими в продажу або купівлі тих чи інших товарів (прикладом є eBay, Amazon.com Auctions та інші аукціонні сайти, на яких можна виставляти на продаж та продавати майже все). Завдяки торгівлі типу C2C споживачі можуть особисто спілкуватися з компаніями [1].

В Україні на даний момент навіть великі підприємства майже не використовують можливості глобальних мереж. Якщо порівнювати ступінь охоплення ринку через Інтернет іноземними та українськими компаніями, підприємства знаходяться переважно на початковому рівні розвитку цього продукту, тому що кількість українських Інтернет-користувачів складає лише 12,4 млн., що становить 27,0% від загального населення країни [5].

Впровадження Інтернет-маркетингу на українських підприємствах – це ще один захід, який може забезпечити як вихід підприємства на зовнішній ринок, так і його успішне функціонування на ньому. Головним завданням для компаній

є зміна стереотипів та перехід до сучасних інструментів та технологій як маркетингу, так і бізнесу в цілому, що підтверджує необхідність адаптації до зовнішніх змін, у тому числі у інформаційному середовищі [1].

Висновки. Впровадження тієї чи іншої стратегії залежить від ряду чинників. В першу чергу, це пов'язано з тим, з якими мотивами підприємство виходить на ринок, по-друге, це комплексне маркетингове дослідження ринку, по-третє, це можливості підприємства та стан економічного, політичного, культурного, технічного середовища. Також не менш важливим є те, що кожна з обраних стратегій відображається через відповідний комплекс дій і умов щодо їх реалізації.

Узагальнений підхід маркетингового потенціалу підприємства дозволить провести кількісне співставлення елементів, які утворюють сукупний потенціал, а також сформує умови щодо досягнення головної мети діяльності підприємства в умовах функціонування на зовнішньому ринку – на основі отриманої оцінки конкурентного становища підприємства і особливостей його ринкового оточення забезпечити конкурентоспроможність підприємства через прийняття відповідних управлінських рішень щодо збереження та підвищення конкурентних позицій.

Список використаних джерел

1. Аметов Р. Рынок Интернет-маркетинга в Украине / Р. Аметов // Маркетинг и реклама. – 2010. – № 1. – С. 46–50.
2. Балабанова Л. В. Управление конкурентоспособностью предприятий на основе маркетинга : [монография] / Л. В. Балабанова, А. В. Кривенко // Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2004. – 147 с.
3. Баранчеев В. П. Анализ и оценка маркетингового потенциала предприятия / В. П. Баранчеев, С. Г. Стрижов // Маркетинг. – 1994. – № 3. – С. 42–50.
4. Дідківський М. У. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : [навч. посібник] / М. У. Дідківський. – К. : Знання, 2006. – 463 с.
5. Интернет журнал “Берг” : Биржи и информационные системы <http://berg.com.ua/stock-markets/stock-exchanges-of-ukraine>
6. Караева В. Комплекс маркетинга в Интернет-бизнесе / В. Караева // Маркетинг. – 2008. – № 2. – С. 117-124.
7. Фатхутдинов Р. А. Глобальная конкурентоспособность. На стол современному руководителю / Р. А. Фатхутдинов. – М. : РИА “Стандарты и качество”, 2009. – 464 с.
8. The Global Competitiveness Report 2013–2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitiveness_Report_2013-14.pdf

УДК 657.471.7

СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ

Т. О. Умриш, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано підходи щодо класифікації витрат з урахуванням організації, планування, обліку, контролю, аналізу та управління витратами. Обґрунтовано необхідність проведення класифікації витрат, використання методів розподілу.

Ключові слова: витрати, класифікація, собівартість, калькуляція.

Актуальність дослідження. Зростання рівня і питомої ваги витрат обумовлює необхідність пошуку оптимальних методик їх обліку та контролю. Класифікація витрат є важливим елементом управління витратами, основним принципом організації управлінського обліку, методом обробки і контролю за інформацією. Класифікації витрат з метою їх наукового обґрунтування пов'язана із можливостями оптимізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення проблематики економічної сутності витрат виробництва і методології їх класифікації є одним із пріоритетних напрямів досліджень. У дослідженнях А. В. Череп висвітлено питання щодо сутності та класифікації витрат, у наукових працях Г. О. Партин висвітлено класифікацію витрат та їх чинників, Ю. В. Сіра досліджує питання організації обліку витрат на базі сучасних інформаційних технологій, С. В. Федун досліджує питання щодо системи управлінського обліку з урахуванням галузевих особливостей.

Метою статті є дослідження сутності і складових класифікації витрат діяльності.

Виклад основного матеріалу. У теорії та практиці економічної діяльності трактування категорії витрати не є однозначним. Це, насамперед, зумовлено використанням різних підходів до вартісної оцінки використаних економічних ресурсів [9, с. 319].

Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, де визначено, що витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Об'єкт витрат – це продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат [8].

Суттєву роль як у фінансовому, так і в управлінському обліку відіграє характер зв'язку витрат з певним об'єктом: видом продукції, підрозділом, центром відповідальності або витрат.

Враховуючи зарубіжний досвід ряд науковців виділяють три основні напрями класифікації витрат: для оцінки запасів та визначення фінансового результату, для прийняття управлінських рішень та контролю і регулювання [1, 2, 10].

Відповідно до класифікації, по відношенню до об'єкта (дана ознака ще визначається як спосіб віднесення на собівартість та ступінь перенесення вартості на продукцію) витрати поділяються на прямі і непрямі (непрямі, накладні).

С. Ф. Голов [2, с. 64] акцентує увагу на залежності витрат від об'єкта витрат, при цьому витрати можуть бути одночасно прямими і непрямими щодо різних об'єктів.

За способом віднесення витрат на конкретні об'єкти (види продукції, процеси, стадії) їх поділяють на прямі й непрямі. Прямі – це витрати, які пов'язані з виробництвом певного виду продукту; в момент здійснення їх відносять на собівартість цього продукту і відображають безпосередньо (прямо) у складі витрат з його виробництва. Непрямі витрати, як правило, пов'язані з виробництвом кількох видів продукції, а тому прямо до собівартості тієї або іншої продукції вони не можуть бути віднесені. Вони включаються до собівартості окремих видів продукції за певною умовною ознакою, що дає змогу визначити, яка частка непрямих витрат має бути віднесена на собівартість тієї або іншої продукції [10, с. 478].

До основних відносяться витрати, безпосередньо пов'язані з виробничим (технологічним) процесом виготовлення продукції (виконання робіт чи надання послуг). У будь-якому виробництві вони складають найважливішу частину витрат і відображають поєднання трьох факторів виробництва: сировини і матеріалів, робочої сили, основних засобів, завдяки чому проходить створення нової вартості, яка матеріалізується в готовій продукції.

Накладні витрати пов'язані з організацією, обслуговуванням виробництва та управління ним. Величина цих витрат залежить від структури управління підрозділами, цехами й підприємством.

Узагальнення різних наукових поглядів демонструють, що за характером поведінки або по впливу обсягу виробництва витрати підрозділяються на два види: фіксовані (постійні) та змінні. Виділяють ще змішані, півзмінні та півпостійні, умовно-змінні і умовно-постійні, а також інші витрати.

За умови найбільш ефективного використання усіх технологічних можливостей і виробничих потужностей постійні витрати переносяться на собівартість продукції та визнаються корисними. У ситуації неповного використання виробничих потужностей їх визнають шкідливим і поділяють на кількісні та якісні, резервні і зайві.

Розглядаючи різні альтернативні варіанти рішень необхідно враховувати не лише дійсні (реальні), а й можливі витрати. Дійсні витрати – це витрати, які вимагають сплати коштів або витрачання інших активів. Можливі витрати – це вигода, яка втрачається коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення.

Привертає увагу класифікація витрат по відношенню до собівартості продукції. Вона містить у собі дві складові: витрати на продукцію та витрати періоду. Дана класифікаційна ознака ще визначається як “по відношенню до готового продукту”, “залежно від капіталізації або відносини на прибуток звітного періоду”, “по порядку відношення витрат на період генерування прибутку”, “по відношенню до продажів”, “собівартість продукції і витрати звітного періоду”, “виробничі і витрати звітного періоду”.

Відповідно до класифікації витрати поділяють за ознакою, що визначає спосіб віднесення витрат на собівартість продукції (товарів, робіт, послуг). За економічним змістом (за видами витрат, економічної однорідності) поділяють витрати за економічними елементами та витрати за статтями калькуляції.

За ступенем однорідності або за єдністю складу витрати поділяються на одноелементні і комплексні. Традиційно, як приклад комплексних витрат, приводять загально виробничі витрати, до яких входять майже всі елементи [5, с. 53].

Проводиться класифікація витрат за видами процесів діяльності, яка ґрунтується на процесі управління діяльністю підприємства, що будується на постійному зіставленні витрат і отриманих результатів. За цією ознакою витрати поділяються на постачальницько-заготівельні, виробничі, фінансово-збутові й організаційні. Подібна деталізація дозволяє визначати причини щодо зміни рівню витрат і прийняти відповідні управлінські рішення

Залежно від способу визначення собівартості продукції, витрати поділяють на маржинальні і середні. Маржинальні витрати – це витрати на виробництво додаткової одиниці продукції. Середні витрати розраховуються як середньоарифметичне значення витрат, що відносять до виробництва продукції. Використання маржинального аналізу дозволяє виявити можливості щодо оптимізації прибутку підприємства. На цій основі можна виявити потенційні зміни в асортименті продукції та здійснювати управління оперативно.

Для контролю діяльності окремих підрозділів та оцінки роботи їх керівників вирізняють контрольовані та неконтрольовані витрати. Контрольовані – це витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати. Відповідно неконтрольовані – це витрати, що знаходяться за межами контролю керівника, які він не може регулювати [2, с. 69-71].

За доцільністю витрачання виділяють продуктивні витрати, до яких відносяться виправдані, або доцільні для даного виробництва витрати. Відповідно, до непродуктивних відносяться витрати, що виникають з причин, які свідчать про недоліки в технології та організації виробництва (брак

продукції, втрати від простоїв). За відповідної організації технології виробництва та праці всі витрати повинні бути тільки продуктивними.

До поточних відносяться витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції даного періоду. Це, як правило, основна частина витрат на виробництво. Одноразовими є витрати, пов'язані з підготовкою виробництва (впровадження нової продукції, її модернізація), резервуванням витрат на оплату відпусток і виплату одночасної винагороди за вислугу років [9, с.376-377].

З точки зору управління оцінка витрат дозволяє виявити причинно-наслідкові залежності і можливої оптимізації окремих витрат за елементами.

Саме тому найважливіше значення серед наведених критеріїв класифікації витрат на виробництво є поділ витрат за економічним змістом і статтями калькуляції.

Витрати операційної діяльності за економічним змістом поділяються на елементи. Під економічними елементами витрат розуміється сукупність економічно однорідних витрат в грошовому виразі за їх видами. До таких елементів відносяться: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальне страхування, амортизація, інші операційні витрати.

Аналіз затрат за елементами дозволяє вивчити вплив на рівень собівартості використання трудових ресурсів, основних і оборотних засобів, що дозволяє встановити потреби підприємств у матеріальних ресурсах, оборотних засобах, матеріально-технічному постачання; скласти кошторис витрат на плановий період; розрахунок суми витрат, у тому числі за елементами.

Вважаємо, що така класифікація відіграє роль, оскільки за її допомогою складається кошторис витрат на виробництво, здійснюється планування рівня залучення факторів виробництва, визначаються запаси, необхідні для виробництва.

Витрати також групуються за статтями калькулювання. Склад статей визначає підприємство-виробник продукції з таким розрахунком, щоб можна було сформувати собівартість продукції і отримати максимальний обсяг корисної інформації для менеджерів. Для підприємств класифікація витрат за статтями дозволяє контролювати витрачання ресурсів, організувати збір даних про витрати за центрами і сферами відповідальності. Оцінка витрат за статтями калькуляції дозволяє визначити собівартість одиниці продукції, розподілити витрати по асортиментних групах, встановити обсяг витрат по кожному у розрізі окремих видів робіт, виробничим підрозділам, апарату управління, виявити резерви зниження витрат. Нами обґрунтовано, що калькуляційний принцип формування витрат покладено в основу побудови плану рахунків бухгалтерського обліку з урахуванням галузевих особливостей.

Різноманітність цілей, що ставляться перед підприємством зумовлює використання у якості інструментів аналізу значної кількості інших систем класифікації витрат. З метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень необхідно проводити оцінку витрат на основі окремих критеріїв класифікації.

Висновок. На основі проведеного нами дослідження виявлено, що незважаючи на різні класифікації, саме розмежування загальної суми витрат та групування їх за певними ознаками дозволяє оцінювати їхню поведінку та залежність від обсягів виробництва. Погляд на витрати з різних точок зору дає можливість оперувати категорією собівартості продукції з метою виявлення можливостей щодо оптимізації витрат і нарощування прибутковості діяльності.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : [підруч.] / Ф. Ф. Бутинець та ін. / За ред. Ф.Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2005. – 480 с.
2. Голов С. Ф. Управлінський облік : [підруч.] / С. Ф. Голов. – 3-тє вид. – К. : Лібра, 2006. – 704 с.
3. Иржанов В. М. Анализ структуры затрат компании / В. М. Иржанов // Управленческий учет и финансы. – № 1. – 2006. – С. 56-63.
4. Корольова О. І. Концепція розвитку бухгалтерського обліку витрат в Україні / О. І. Корольова // Економіка, фінанси, право. – 2008. – № 7. – С. 13-17.
5. Костецька Н. І. Класифікація витрат як основа формування стратегії зниження витрат підприємства / Н. І. Костецька // Вісник Хмельницького національного університету 2005. – № 6. – Т. І. – С. 71-74.
6. Лень В. С. Управлінський облік : [навч. посіб.] / В. С. Лень. – К. : Знання-Прес, 2003. – 287 с.
7. Лишиленко О. В. Бухгалтерський управлінський облік : [навч. посіб.] / О. В. Лишиленко. – К: Центр навчальної літератури, 2004. – 254 с.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: наказ Міністерства Фінансів України за станом на 31.12.1999 № 318. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Рябенко Г. М. Щодо економічної сутності витрат та їх класифікації / Г. М. Рябенко, Ю.С. Резніченко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6 (44). – С. 319-321.
10. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : [навч. посіб.] / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.
11. Сук Л. К. Бухгалтерський облік – II : [навч. посіб.] / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – К. : Університет “Україна”, 2005. – 701 с.

УДК 339.7(477)

НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

В. С. Овчарова, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті узагальнено методологічні засади розвитку співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями.

Ключові слова: міжнародні фінансові організації, валютні резерви, кредити, інвестиції, економічна політика.

Постановка проблеми. Світова економіка на сучасному етапі її розвитку характеризується процесами інтеграції, формуванням регіональних міжнародних економічних утворень, світовою економічною глобалізацією. Процеси суспільної трансформації в Україні зумовлюють необхідність ґрунтовних наукових досліджень світового досвіду діяльності Міжнародних фінансових організацій (МФО), місією яких є підтримка економічних реформ та їх соціальної спрямованості. Тому співпраця з МФО передбачає програму економічних реформ в Україні і виступає важливим елементом зовнішнього фінансування, яке спрямоване на покриття дефіциту платіжного балансу та бюджету, реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, що відповідають стратегічним напрямам економічного розвитку держави. Одночасно програми реформування окремих секторів економіки в межах проектів МФО допомагають здійснювати структурну перебудову економіки, впроваджувати світовий досвід, сучасні конкурентоспроможні технології тощо. Як результат, діяльність міжнародних фінансових інституцій в Україні покриває майже весь спектр інституційних та економічних реформ.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми економічної політики співпраці України з МФО досліджувались у працях багатьох вітчизняних науковців. Це, передусім, Врублевський К., Гальчинський А., Гордєєва Т., Ковалевський В., Козак Ю., Мозговий О., Мороз А., Пересада О., Петрашко Л., Пинзеник В., Рязанова Н., Савлук М., Циганкова Т. та ін.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в науково-теоретичному узагальненні, обґрунтуванні методологічних засад та розробці практичних організаційно-економічних заходів щодо подальшого розвитку співпраці України з МФО, поліпшення умов для залучення зовнішніх кредитів та інвестицій, а відтак, вироблення ефективного напрямку системної трансформації економіки, забезпечення сталого економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародні фінансові організації – це організації, створені державами-членами на підставі міжнародних угод з метою регулювання валютних та фінансово-кредитних відносин. У них є спільна мета – розвиток співробітництва та забезпечення цілісності, а також стабілізація складної світової економічної ситуації [3, с. 412].

Міжнародні фінансові організації безпосередньо займаються:

- стабілізацією світового господарства і міжнародних фінансів;
- розробкою стратегії і тактики валютної і фінансово-кредитної політики;
- здійсненням регулювання міждержавного валютно-кредитного та фінансового ринків [2, с. 35].

МФО відіграють дедалі більшу роль у міжнародних економічних відносинах. З вересня 1992 р., Україна стала членом Міжнародного валютного фонду (МВФ). Міністерство фінансів України визначено фінансовим агентом, Національний Банк України (НБУ) – банком-депозитерієм будь-яких сум МВФ

на території України. У даний час квота України у Фонді складає 1 млрд. 372 млн. спеціальних прав запозичення (СПЗ).

Головною метою співробітництва України з МФО є сприяння сталому економічному зростанню за рахунок кредитних ресурсів міжнародних фінансових організацій шляхом реалізації проектів у пріоритетних галузях національної економіки.

Система взаємовідносин з МФО являє собою формування, розміщення та використання кредитів, спрямованих на фінансування системних та інвестиційних проектів.

Україна почала користуватися кредитами МВФ в умовах наростання незбалансованості зовнішніх платежів і, на жаль, у значних розмірах. Значна частина цих коштів пішла на надання кредитів Мінфіну і була використана для обслуговування зовнішнього боргу, фінансування дефіцитів платіжного і торговельного балансів, у тому числі – на закупівлю імпорту для багатьох сфер діяльності, включаючи паливно-енергетичний комплекс, сільське господарство тощо. Ще одним напрямом використання кредитів МВФ є формування валютних резервів. Допомога МВФ дала Україні змогу підтримувати стабільність національної валюти, успішно провести грошову реформу, запровадити конвертованість гривні за поточними операціями. Збільшення валютних резервів та їх високий рівень служать підтвердженням стабільності фінансової системи країни і підвищує рівень довіри до неї [4].

На сьогоднішній день, коли глобальна фінансова криза сколихнула економіку України, коли економічна ситуація нашої держави є далеко не найкращою у світі, країна катастрофічно втрачає довіру інвесторів, вона вийшла в світові лідери з падіння промислового виробництва, за зростанням інфляції, знеціненням національної валюти і падінням фондового індексу.

Розвиток взаємовідносин України з МФО потребує нових ефективних підходів до управління формуванням і розподілом іноземних інвестицій. Нинішня кредитна політика держави призводить до постійного зростання зовнішнього боргу та виснаження валютних резервів країни, що зумовлює труднощі із залученням ресурсів. Чи не найголовнішою фінансовою проблемою для України є розрахунки за російські енергоносії.

Нестабільна економічна та фінансова ситуація в Україні, низька ефективність економічних реформ, використання залученого зовнішнього фінансування на покриття бюджетного дефіциту, покриття державних гарантій за рахунок держбюджету призвели до зниження заінтересованості зовнішніх інвесторів у вкладенні коштів в економіку України.

Проведення започаткованих Президентом України і Кабінетом Міністрів України реформ дало змогу відновити економічне зростання, стабілізувати економічну та фінансову ситуацію в країні. Послідовні структурні перетворення в економіці зумовили зростання інвестиційного попиту, виникнення потреби в мобілізації ресурсів для модернізації економіки та підвищення національної конкурентоспроможності.

Водночас необхідно розв'язати окремі фундаментальні структурні проблеми, які виникли внаслідок фінансової та економічної кризи, врегулювати фінансовий дисбаланс, підвищити обсяг промислового виробництва, ділову активність та рівень зайнятості населення, провести реформи у соціальній сфері.

Передбачається, що ключовими пріоритетами економічного і соціального розвитку України на 2013-2016 роки, реалізація яких потребуватиме залучення міжнародної технічної допомоги і фінансових ресурсів МФО, будуть:

- сприяння створенню умов для економічного та соціального розвитку; модернізація транспортної, муніципальної та енергетичної інфраструктури;
- розвиток високотехнологічного виробництва;
- енергозбереження та енергоефективність;
- розвиток агропромислового комплексу та комплексний розвиток сільських територій;
- розвиток внутрішнього ринку;
- підвищення соціальних стандартів;
- посилення ролі регіонів у забезпеченні розвитку економіки та підвищення їх відповідальності за розв'язання соціальних проблем;
- удосконалення системи державного управління;
- захист прав і свобод громадян, зміцнення законності;
- управління державними кордонами України та підтримка реалізації міграційної політики [2].

Планується розширити коло співпраці з МФО: на сьогодні НБУ розглядає можливості щодо організації співробітництва з Банком міжнародних розрахунків (БМР). Адже БМР є великою світовою організацією, яка сприяє міжнародному валютно-кредитному співробітництву, є банком центральних банків [1].

Висновки. На сучасному етапі актуальним завданням є реформування державної грошово-кредитної політики України, зокрема забезпечення керованості всього зовнішнього боргу, включаючи поточну заборгованість. Стратегія зовнішнього запозичення має узгоджуватися з прогнозом ВВП, стратегічними напрямками бюджетної, цінової, валютної політики, станом і прогнозом платіжного балансу тощо.

Основними дилемами на сьогодні є недосконале законодавство та не висока ефективність діяльності державних інститутів, відповідальних за реалізацію проектів МФО в Україні. Задля досягнення кращих результатів у цих питаннях, необхідний комплексний перегляд законодавчої бази, оскільки на сьогодні існує безліч законів, функціонування яких є несумісною з економікою ринкового типу. Потрібно здійснити загальну реструктуризацію державних установ, відповідальних за реалізацію проектів МФО в Україні: звести до мінімуму кількість цих інститутів, тоді відповідальність за діяння зросте. Це змусить відповідних осіб ефективніше працювати.

Таким чином діяльність України повинна бути спрямована у площину безкредитних стосунків, де наша держава буде вигідним і надійним партнером МФО в плані технічної підтримки.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про вступ України до міжнародного валютного фонду” № 2402 – XII від 3 червня 1992 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua>.
3. Петрашко Л. П. Міжнародні фінанси : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / Л. П. Петрашко – К. : КНЕУ, 2003. – 221 с.
4. Опарін В. М. Фінанси : [навч. посіб.] – 2-ге вид., доп. і перероб. / В. М. Опарін – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.

УДК 338.46:657.6(477)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Т. В. Гондель, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено ринок аудиторських послуг і виявлено основні тенденції його подальшого розвитку.

Ключові слова: аудит, аудитор, аудиторська фірма, аудиторські послуги, ринок.

Постановка проблеми. В процесі створення ринкових відносин, все більшого значення набуває сфера підприємницьких відносин. На сьогоднішній день створюється і функціонує все більше підприємств, метою яких є звичайно отримання прибутку, а також сучасний розвиток з перспективою на майбутню діяльність. З метою ефективної діяльності великої різноманітності підприємств, керівники все частіше звертаються за допомогою до аудиторських фірм. Ці спеціалізовані організації надають багато різних аудиторських послуг, які поділяють на: аудиторські перевірки та супутні послуги. Постійне зростання попиту на аудиторські послуги в Україні визначається двома основними факторами: розвитком господарського законодавства та розвитком ринку як такого. Саме це потребує їх сучасного розвитку та удосконалення аудиторських послуг, що актуалізує тему організації дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку ринку аудиторських послуг присвячено ряд праць зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів: І.Чумова, О. Редька, С. Кирія, О. Петрик, В. Зотова, В. Довбуша,

С. Коротаєва, Н. Іщенко, О. Боровича, Г. Давидова, І. Пилипенка, В. Шевчука, В.Бондаря та ін.

Постановка завдання. Метою даної статті є висвітлення проблемних аспектів ринку аудиторських послуг та виявлення основних тенденцій подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Набутий досвід роботи за умов ринку, підказує, що дешевше користуватися послугами професіоналів, ніж розплачуватися за свої помилки. Доречніше запобігти виникненню цих помилок ніж втратити кошти та час на їх виправлення. Саме в цьому виявляється призначення аудиторських фірм.

З врахуванням нинішніх тенденцій ринок видів аудиторських послуг в Україні суттєво розширився та диференціювався за напрямками та інтересами замовників-клієнтів. Суттєво розширилась різноманітність професійних послуг аудиторів, що певною мірою відкриває нові можливості як перед самими аудиторами й аудиторськими фірмами, так і перед замовниками їх послуг. Аудитори отримали можливість легально здійснювати оцінку, вести бухгалтерський облік для третіх осіб, представляти інтереси третіх осіб у суді, консультувати замовника з багатьох питань та оцінювати різноманітні аспекти його діяльності, проводити професійні тренінги, здійснювати ініціативний аудит, огляд і підготовку фінансової звітності, обов'язковий аудит та бухгалтерські послуги тощо. Кількість послуг, які можуть надавати клієнтові суб'єкти аудиту в Україні, зросла з 4 у майже 12 разів за останні три роки. Зросла не тільки кількість та різноманітність послуг, а й середня вартість одного замовлення – майже в три рази [3].

На сьогоднішній день аудиторські послуги становлять близько 50% бізнесу компаній. Інші 50% – це різні консультаційні послуги. Причому попит на них зараз росте швидше, ніж попит на аудиторські послуги.

Статистичні дані свідчать, що в Україні з 1993 року Аудиторська палата України (далі АПУ) видала 6496 сертифікатів аудиторів, у тому числі 259 сертифікатів аудиторів банків. В Реєстрі АПУ станом на 03.04.2014 року знаходиться 1470 аудиторських фірм.

За останні роки ринок аудиторських послуг в Україні суттєво розширився та диференціювався за напрямками діяльності та інтересами замовників – клієнтів. Рішенням АПУ від 27.09.2007р. № 182/5, відповідно до стандартів аудиту, визначено перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми). Дане рішення суттєво урізноманітнило професійні послуги аудиторів, що певною мірою відкриває нові можливості як перед самими аудиторами й аудиторськими фірмами, так і перед замовниками їх послуг

Для визначення ступеня розвитку ринку аудиторських послуг порівнюємо показники надані АПУ за 2009-2012 роки з метою проведення аналізу кількості наданих послуг, їх вартості та доходів суб'єктів аудиту (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників аудиторської діяльності в Україні

Показники	Роки			
	2009	2010	2011	2012
Кількість наданих звітів до АПУ, одиниць	2272	2048	1792	1609
Абсолютне відхилення, +/-	x	-224	-256	-183
Темп росту, %	x	90,1	87,5	89,8
Кількість замовлень, одиниць	60229	56471	53685	20125
Абсолютне відхилення, +/-	x	-3758	-2786	-3560
Темп росту, %	x	93,8	95,1	93,4
Фактичний обсяг наданих послуг, млн. грн.	1280,2	1213,1	1258,3	1266,8
Абсолютне відхилення, +/-	x	-67,0	45,2	8,5
Темп росту, %	x	94,8	103,7	100,7
Середня вартість одного замовлення, тис. грн.	21,26	21,48	23,4	25,3
Абсолютне відхилення, +/-	x	0,22	1,92	1,9
Темп росту, %	x	101,0	109,0	108,1
Кількість замовлень на одного суб'єкта аудиту, одиниць	26,51	27,57	30,0	31,0
Абсолютне відхилення, +/-	x	1,06	2,43	1,0
Темп росту, %	x	104,0	108,8	103,3
Середній дохід на одного суб'єкта аудиту, тис. грн.	563,46	592,33	702,20	787,34
Абсолютне відхилення, +/-	x	22,87	109,87	85,14
Темп росту, %	x	105,1	118,5	112,1

Джерело: побудовано за даними [3]

Аналізуючи дані табл. 1, можна відзначити, що кількість наданих звітів до АПУ за період 2009 по 2012 роки зменшувалась: у 2010 році порівняно з 2009 відбулося зменшення подання звітів про надані послуги аудиторськими фірмами (аудиторами) на 224 одиниць або на 9,9%, у 2011 році порівняно з 2010 роком на 12,5%, а у 2012 році порівняно з 2011 роком – на 10,2%. Слід відмітити, що кількість замовлень за досліджувані періоди також зменшилась. В 2010 році порівняно з 2009 роком відбувся спад замовлень на 3758 одиниць, або на 6,2%, в 2011 році порівняно з 2010 роком спад на 2786 одиниць, або на 4,9%, в 2012 році порівняно з 2011 роком на 3560 одиниць, або на 6,6 %. До того ж, слід зазначити, що у 2010 році порівняно з 2009 роком аудиторські фірми (аудитори) отриманий дохід за надані послуги був у розмірі 22,87 тис. грн, в 2011 році порівняно з 2010 роком – 109,87 тис. грн, у 2012 році порівняно з 2011 роком – 85,14 тис. грн

За сьогоденних обставин в Україні не достатній контроль за аудиторською діяльністю. Відтак на ринку присутні аудитори, які не внесені в Реєстр аудиторських фірм і аудиторів України АПУ, але при цьому надають послуги.

У вітчизняному аудиті, на відміну від останніх тенденцій у “великій четвірці”, відбувається концентрація аудиторських і консалтингових послуг. Аудит виживає здебільшого не за рахунок якості послуг, а за рахунок кількості, з урахуванням можливостей замовника оплатити їхні послуги. В аудиторському бізнесі є актуальною проблема демпінгу, оскільки зазвичай у аудиторів немає

сталих цін на послуги: аби не втратити клієнта, вони готові запропонувати шалені знижки. Консалтинг домінує у більшості аудиторсько-консалтингових фірм. Серед супутніх послуг аудиторів найбільшою популярністю користується ведення бухгалтерського обліку. Такі замовлення дають аудиторам майже половину доходів.

Проведені нами дослідження надали можливість визначити напрями розвитку ринку аудиту в Україні:

1. Заняття аудитом на професійній основі, що потребує наявності в аудиторських фірмах чисельності сертифікованих штатних аудиторів і, головне – наявності замовлень на послуги, що дає змогу працювати безперервно протягом року.

2. Структуризація аудиторської фірми, до складу якої мають входити не тільки “універсальні” професіонали, а й фахівці з права, інформаційних технологій, маркетингологів.

3. Аудиторські послуги повинні надаватися замовнику не тільки у сфері обліку та оподаткування, а й у сферах його специфічної діяльності. Чим ширший спектр послуг, що надає аудитор, тим більше шансів для фінансового успіху підприємств.

4. Забезпечити стабільність податкового законодавства, яке становить основу будь-якого виду аудиту.

Прагнення українських компаній забезпечити собі міжнародний імідж є зрозумілим. Це дозволить їм заробляти більше грошей у майбутньому. На сьогодні ж вони самі стають джерелом заробітку для кваліфікованого персоналу, бірж, юристів, аудиторів. Без останніх, компанії не зможуть вийти на світовий ринок капіталу (ІРО). За прогнозами “великої четвірки” у найближчі три-чотири роки українські компанії будуть вкладати в аудит усе більше грошей [4].

Висновки. Проведений аналіз стану ринку аудиторських послуг та дослідження наукових робіт різних науковців в даній сфері можна зробити висновок, що аудиторам в Україні необхідно удосконалювати та розвивати спектр консультаційних послуг, що обумовлено зростанням попиту на них серед вітчизняних підприємств, а також, здійснюючи пошук нових джерел доходу, проводити політику співпраці з підприємствами середнього та малого бізнесу, що, в свою чергу, забезпечить позитивну тенденцію стабільності діяльності в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Драч В. І. Наступний крок: забезпечення якості аудиторських послуг / В. І. Драч // Аудитор України. – 2009. – № 5/6. – С. 60-61.
2. Дорош Н. І. Контроль якості ринку аудиторських послуг в Україні та за кордоном / Н. І. Дорош // Університетські наукові записки. – 2007. – № 3. – С. 264-267.
3. Офіційний сайт Аудиторської палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua>.
4. Чумакова І. А. Аудит ефективності: зарубіжний досвід та українські реалії / І. А. Чумакова // Аудит, ревізія, контроль. – 2009. – № 1. – С. 55-62.

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

УДК: 657.6

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І. В. Збарська, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються та аналізуються сучасні проблеми аудиту в Україні, шляхи їх подолання та перспективи сталого розвитку.

Ключові слова: аудит, аудитор, аудиторська діяльність, аудиторська фірма, аудиторські послуги.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки аудит набув значного поширення у світовій практиці. Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. Потреба у гарантії достовірності, об'єктивності та законності фінансової звітності для широкого кола її користувачів зумовила виникнення і подальший розвиток в Україні аудиту як незалежної форми контролю. У той же час існує низка проблем, які потребують першочергового розв'язання [3].

Безумовно незалежний аудит як спосіб підтвердження даних фінансової звітності необхідний не тільки самому підприємству, але й потенційним інвесторам, постачальникам, кредиторам, акціонерам, тому питання розвитку аудиту в Україні сьогодні є досить актуальним, особливо в аспекті розгляду проблем та перспектив його розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми розвитку аудиту в Україні, як науки, висвітлюються багатьма науковцями, зокрема такими як Ф. Ф. Бутинець, В. В. Сопко, М. В. Кужельний, Г. М. Давидов, Н. В. Печенюк, В. А. Кузьмін та ін. Проте аудиторська практика свідчить про наявність певних проблемних аспектів, вивчення яких здатне підвищити довіру суспільства до аудиту.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка сучасного стану аудиторської діяльності, визначення проблем та розробка шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. Відповідно до Закону України “Про аудиторську діяльність”, аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1].

В нашій державі деякі із аудиторських фірм (аудиторів) взагалі не займаються аудитом, а надають лише консалтингові та інші послуги. В той час як світові тенденції розвитку аудиторських послуг свідчать про скорочення аудиторськими фірмами обсягів консалтингових послуг або виділення з них суб'єктів, що надають консалтингові послуги, в окремі структури. В Україні існують регіони, де аудит у загальному обсязі аудиторських послуг займає близько 30%. Це Вінниця, Херсон, Чернігів, Миколаїв, Запоріжжя і Луганськ. У більшості випадків причина таких показників – це диверсифікація, бажання утримати клієнта різноманітністю послуг, що надаються, шукаючи альтернативні джерела доходів [4].

Варто виділити такі проблемні питання що стосуються розвитку аудиту в Україні:

- 1) значний негативний вплив “тіньового” бізнесу;
- 2) недостатній досвід аудиторської діяльності порівняно з іншими європейськими країнами;
- 3) негативний вплив дослівного перекладу закордонних стандартів та концепцій без врахування особливостей економічного розвитку нашої країни;
- 4) недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, що зумовлено перш за все невідповідністю підготовки українських бухгалтерів та аудиторів сучасним вимогам практики;
- 5) відсутність типових форм документів з аудиту;
- 6) відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту;
- 7) громадські професійні організації обліковців не є масовими, тому це стримує процес обговорення та вирішення проблемних питань практики обліку та аудиту;
- 8) відсутність єдиної, загальноприйнятої, обґрунтованої економічно методики розрахунку цін за аудиторські послуги [5].

Поряд з розглянутими вище питаннями існує проблема встановлення цін на аудиторські послуги саме в частині методики їх визначення. Єдиної системи розрахунку вартості аудиторських послуг в Україні не існує, тому аудитори часто використовують власну систему формування ціни. Найчастіше така система заснована на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин або обсягу виконаних робіт, що призводить до зниження якості наданих послуг у деяких випадках.

Слід відмітити, що впровадження незалежного аудиту в сферу підприємницької діяльності має істотні переваги не тільки для самих господарюючих суб'єктів, але й для держави. А саме за рахунок здійснення незалежного аудиту спостерігається:

- 1) значна економія державних коштів, які витрачаються на утримання контрольно-ревізійного апарату;
- 2) надходження додаткових коштів до бюджету за рахунок сплати аудиторськими фірмами (аудиторами-підприємцями) податків;

3) незалежність, конкурентна боротьба, професіоналізм аудиторів, що сприяє підвищенню якості перевірок;

4) можливість вибору аудитора замовником тощо.

Україна має порівняно невеликий досвід функціонування аудиторської діяльності. Через це існує низка проблемних питань, які потребують якнайшвидшого вирішення.

Для вирішення вищезазначених проблем варто навести деякі шляхи їх подолання та перспективи розвитку аудиту в Україні:

1) “детінізація” економіки України, відповідно зі зменшенням обсягів “тіньового” бізнесу значення аудиту зростатиме;

2) розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги шляхом вивчення міжнародного досвіду з цього питання;

3) підвищення престижу аудиторської професії, надання впевненості у відповідності ціни якості роботи аудитора;

4) розробка внутрішньо-фірмових методик аудиту, робочої документації;

5) розробка типових методик аудиторської перевірки у розрізі галузей їх функціонування;

6) скасування штучно вмонтованих елементів закордонної теорії та практики, які не тільки не мають обґрунтованого змісту, але й суперечать реальним потребам обліковців-практиків;

7) удосконалення навчальних планів підготовки обліковців у вищих навчальних закладах, адаптувати їх знання до потреб практики реального життя [2].

Висновки. Отже, незалежний аудит є необхідним елементом функціонування ринкової економіки та запорукою ефективної діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта.

Розглянувши сучасні проблеми аудиторської діяльності можна зробити висновок про те, що вдосконалення аудиту в Україні – це складний та багатогранний процес, який потребує: оптимізації системи економічного контролю в країні в цілому, підвищення кваліфікаційних вимог до аудиторів, вдосконалення нормативного та методичного забезпечення здійснення аудиторської діяльності.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22.04.1993 № 3125-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Печенюк Н.В., Цебуляк В. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/>.
3. Усач Б.Ф. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. Його сутність, мета і завдання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.readbookz.com/>.
4. Гуцаленко Л. В. Аудит в Україні: розвиток, проблеми та шляхи їх вирішення / Л. В. Гуцаленко, Н. В. Пришляк // Економічна діагностика підприємств. – 2010. – № 10. – С. 97-101.
5. Касич А.О. Розвиток ринку аудиторських послуг в Україні / А. О. Касич, І. М. Гноєва // Розвиток та організація аудиту. – 2011. – № 1. – С. 76-80.

УДК 338.585.631

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБГРУНТУВАННЯ МІНІМІЗАЦІЇ ВТРАТ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

П. Ю. Солдатюк, студент

Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті обґрунтовано теоретичні аспекти ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, обґрунтовано можливості мінімізації витрат сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: витрати, собівартість, підприємство, матеріальні і трудові ресурси, жива праця.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки проблема підвищення економічної ефективності виробництва набуває актуального значення. Така ситуація складається через вплив природно-кліматичних факторів на результати виробництва, неврегульованість соціально-економічного механізму у сталому розвитку аграрного сектору. Зростання економічної ефективності є досягненням найвищих кінцевих результатів при найменших витратах: трудових, матеріальних, фінансових.

Отже, проблема збільшення обсягів виробництва і підвищення стабільності виробництва сільськогосподарського призначення є однією із ключових в аграрному секторі. Таким чином, завдання збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення якості продукції і зниження собівартості виробництва, потребують здійснення послідовної інтенсифікації виробництва, впровадження науково-технічного прогресу, що сприятимуть підвищенню ефективності роботи аграрного сектору і його конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню щодо основних аспектів зниження собівартості і напрямів підвищення конкурентоспроможності приділяється багато уваги вітчизняними і зарубіжними вченими: М. Н. Бакланов, А. Д. Шеремет, П. Я. Хомин, Г. А. Лисий, Н. В. Климова, Л. П. Любушин, Л. М. Чернелевський, Ю. Г. Чернышева, А. Л. Кочергин.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є обґрунтування теоретичних аспектів ефективності виробництва сільськогосподарської продукції і обґрунтування можливостей мінімізації собівартості сільськогосподарської продукції з метою отримання віддачі вкладеного капіталу.

Виклад основного матеріалу. Прибутковість підприємства знаходиться в оберненій залежності від собівартості. З її зниженням зростає окупність витрат прибутком і створюються сприятливі умови для прискорення темпів розширеного відтворення і підвищення матеріальної зацікавленості працівників.

Показник собівартості є важливим інструментом для розробки рекомендацій з удосконалення розміщення сільськогосподарського виробництва по природних зонах і мікрозонах України, а також для визначення перспектив розвитку підприємств щодо вибору ними найбільш ефективних галузей.

Таким чином, все це підвищує вимоги до аналізу собівартості, завданням якого є оцінка тенденцій зміни собівартості продукції рослинництва, виявлення причин, особливо внутрішніх, які зумовлюють її підвищення, розробка заходів, реалізація яких забезпечила б оптимізацію рівня собівартості.

У процесі господарської діяльності сільськогосподарські підприємства несуть різні витрати, проте не всі вони включаються у собівартість продукції. З метою забезпечення єдиних методологічних засад формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності, а також дотримання додаткових підходів до визначення складу витрат і віднесення їх на собівартість продукції в 2000 р. прийнято Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, в якому названі питання знайшли своє відображення і врегулювання. У загальноекономічному розумінні витрати звітного періоду, згідно з вказаним стандартом, визначаються або як зменшення активів, або як збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власникам), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [4].

Витрати, які несуть підприємства в процесі здійснення всіх видів своєї діяльності, є надзвичайно різноманітними. За характером виникнення і функціональним призначенням усі витрати можуть поділити на такі групи: операційні витрати, витрати, які виникають в процесі операційної діяльності підприємства; фінансові витрати; витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності і не є операційними і фінансовими; надзвичайні витрати.

Управління витратами на сьогоднішній день – це процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями, носіями і постійного контролю рівня витрачання ресурсів, у стимулювання економії. Встановлено, що від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства і його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства [1, с. 22]. Отже, зниження матеріалоємності, або матеріальних витрат є одним з найважливіших джерел розвитку економіки.

Продуктивність праці, тобто його результативність і ефективність, вимірюється трудомісткістю і кількістю продукції, зробленої за визначений проміжок часу. У результаті зниження трудомісткості економія досягається за рахунок зменшення витрат на оплату праці з обліком додаткової заробітної плати і відрахувань на соціальне страхування в розрахунку на одиницю продукції, скоректованих на новий обсяг виробництва [3].

Фактори, які впливають на техніко-економічні показники, можна об'єднати в наступні укрупнені групи [2].

- підвищення технічного рівня – процес удосконалення технічної бази, ріст рівня якої досягається в результаті:
- удосконалювання засобів праці (упровадження прогресивної техніки, підвищення частки удосконаленого устаткування), предметів праці (застосування прогресивних видів сировини, матеріалів, енергоносіїв); раціонального використання сировини, матеріалів;
- механізації й автоматизації виробничих процесів.

Використання більш продуктивного устаткування дозволяє заощаджувати заробітну плату (жива праця) при збільшенні амортизаційних відрахувань (минулої праці). “Підвищення продуктивності праці полягає саме в тім, що частка живої праці зменшується, а частка минулої праці збільшується, але збільшується так, що загальна сума праці, яка полягає в товарі, зменшується, і, отже, кількість живої праці зменшується більше, ніж збільшується кількість минулої праці” [4].

Отже, розрахунки ефективності витрат необхідні для прийняття тих чи інших господарських рішень. По-перше, вони потрібні для оцінки рівня використання різних видів витрат і ресурсів, здійснюваних організаційно-технічних і соціально-економічних заходів, загальної результативності виробничо-господарської діяльності підприємства впродовж певного періоду часу. По-друге, за їх допомогою обґрунтовують і визначають найкращі варіанти господарських рішень: застосування нової техніки, технології та організації виробництва, нарощування виробничих потужностей, підвищення якості і оновлення асортименту продукції тощо.

Класифікація великої різноманітності чинників зростання ефективності може здійснюватись за трьома ознаками: 1) видами витрат і ресурсів; 2) напрямками розвитку і удосконалення виробництва; 3) місцем реалізації у системі управління виробництвом

Таким чином, групування чинників за першою ознакою уможливорює досить чітке визначення джерел підвищення ефективності, зростання продуктивності праці (економія витрат живої праці), зниження фондомісткості і матеріаломісткості продукції, поліпшення використання природних ресурсів.

Висновок. З вищевикладеного, можна зробити висновок, що активне використання перелічених джерел підвищення ефективності виробництва передбачає здійснення комплексу заходів, які за своїм змістом характеризують основні напрями розвитку і удосконалення виробництва. Визначальними напрямками є перш за все прискорення темпів науково-технічного і організаційного прогресу: створення нових і удосконалення існуючих технологій, конструкційних матеріалів, засобів праці і кінцевої продукції; механізація і автоматизація виробничих процесів; запровадження прогресивних методів і форм організації виробництва і праці; побудова і регулювання ринкового механізму господарювання.

Отже, на нашу думку, це в свою чергу призведе до зменшення витрат підприємства на виробництво і сприятиме збільшенню прибутку, а відповідно підвищенню ефективності виробництва продукції.

Список використаних джерел

1. Фроленко Р. В. Інтегрована система стратегічного управління витратами промислових підприємств / Р. В. Фроленко // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. – № 15 (1). – С. 22-26.
2. Супіханов Б. К. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва в умовах підготовки вступу до СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vsau.vin.ua/fdb/344/1275045646.pdf>
3. Горелкіна А. Л. Оптимізація системи управління витратами / А. Л. Горелкіна // Державне управління. – 2006. – № 2. – С. 251-255.
4. Давидович І. Є. Управління витратами : [навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп.] / І. Є. Давидович. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 228 с.

УДК 332.33.003.13

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИРОДНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

В. В. Кузнецова, студент

Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто і обґрунтовано шляхи підвищення еколого-економічної ефективності використання земельних ресурсів з метою забезпечення сталого розвитку аграрного сектору.

Ключові слова: природні ресурси, природний потенціал, земельні ресурси, еколого-економічна оцінка, землекористування.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку спостерігається зростання негативного впливу економічної діяльності на природне середовище, так як у результаті розвитку аграрного сектору економічні інтереси переважають над екологічними. Постає питання сталого розвитку аграрного сектору, де повинні поєднуватись економічні, соціальні і екологічні аспекти, які нададуть можливості забезпечити еколого-економічну рівновагу і ефективність використання усіх видів природних ресурсів у тому числі і земельних.

У сучасних умовах обмеження ресурсів і постійне зростання потреб населення у продукції, підвищення економічної ефективності використання земельних ресурсів набуває особливого значення. У той же час залишаються не вирішеними питання екодеструктивного впливу господарської діяльності на стан земельних ресурсів.

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо сутності і ефективного використання земельних ресурсів розглядались у наукових працях таких вітчизняних вчених: В. Г. Андрійчука, І.К. Бистрякова, П. П. Борщевського, В. В. Горланчука, А. С. Даниленко, Б. М. Данилишина, Л. Я. Новаковського, В. Я. Месель-Веселяка, П. Т. Саблука, М. М. Федорова, М. А. Хвеси́ка та ін.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є обґрунтування сутності теоретичних аспектів щодо визначення шляхів підвищення еколого-економічної ефективності використання земельних ресурсів з метою забезпечення сталого розвитку аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу. Питанню ефективного використання природних ресурсів присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, переважна більшість з них пропонують визначати економічну й екологічну ефективність. Ефективність з екологічної точки зору науковці пояснюють необхідністю відтворення і раціонального використання природних ресурсів, економічна ж ефективність визначається співвідношенням результатів і витрат виробництва.

Так, Чогут В. І. виділяє дві складові ефективності використання земель: економічну і екологічну. Економічну ефективність сільського господарства науковець визначає як максимальне виробництво продукції, яка необхідна суспільству, при найменших витратах суспільної праці і ресурсів на її одиницю. Екологічну ефективність сільськогосподарського виробництва вчений визначає як збереження природних характеристик і стійке функціонування агросистем, складовою яких є земля [1].

Основною причиною негативних еколого-економічних явищ землекористування можна виділити недостатню державну підтримку сільськогосподарських виробників.

На сучасному етапі екологічний стан ґрунтів визначається як не належний і має тенденцію до погіршення. Причинами цього є переосушування або ж навпаки надмірне зволоження меліорованих земель, розпушування чи ущільнення орного шару, засолення ґрунтів, непродуктивне використання земель сільськогосподарського призначення, забруднення їх відходами виробництва, заростання бур'янами, виснаження. Такі екологічні негаразди викликані насамперед незацікавленістю підприємств різних форм господарювання у збереженні ґрунтів, порушенням або взагалі відсутністю спеціальних сівозмін, агролісомеліоративних і полезахисних заходів. Але до таких наслідків може призвести й елементарна необізнаність в питаннях обробітку, підвищення родючості ґрунтів. До того ж значний вплив здійснює стан матеріально-технічної бази, особливо гострою є ця проблема для невеликих сільськогосподарських підприємств.

Погодимося з науковцями, що сьогодні деградацію родючості ґрунтів, внаслідок погіршення їх гумусного шару, можна назвати сучасною екологічною проблемою [2].

На сучасному етапі при плануванні посівів сільськогосподарських культур власники підприємств орієнтуються в першу чергу на необхідність продажу потрібної сільськогосподарської продукції, не враховуючи при цьому особливості місцевості, не дотримуючись принципів протиерозійної організації території, ігноруючи наукові засади про оптимальне співвідношення в посівах гумусонакопичувальних і гумусоємких культур [3, с. 373].

Головною причиною забруднень є використання в аграрному секторі хімічних засобів. При чому не надмірна їх кількість, а порушення в технологіях застосування.

На нашу думку, поліпшення еколого-економічної ефективності використання земельних ресурсів і підвищення родючості ґрунтів можна досягти удосконаленням технологій їх обробітку, внесенням добрив, регулюванням водного режиму, використанням сівозмін, завдання яких полягає не тільки в забезпеченні оптимального балансу органічних речовин у ґрунті, а і підвищенні його родючості.

Сільськогосподарська техніка, яку мають у користуванні господарства, застаріла, недосконала і вимагає великих затрат енергії – насамперед палива – що завдає шкоди екології країни в цілому. До того ж сучасні засоби обробітку сприяють переуцільненню орного шару ґрунту, збільшують неоднорідність будови, знижують ефективність добрив. Саме через це при виборі сільгосптехніки перевагу необхідно надавати засобам, що б забезпечували максимальне збереження енергоресурсів та не завдавали шкоди родючості ґрунтів [6].

Отже, зменшити негативний вплив технічних засобів можливо застосовуючи нові технології обробітку ґрунтів. Їх суть може полягати в зменшенні глибини обробки, суміщенні деяких операцій за рахунок збереження на поверхні землі решток рослин і стерні. Мінімальна обробка дає змогу боротися з ерозією і поліпшує баланс поживних речовин і вологи в ґрунті.

Слід зазначити, що земельна реформа ігнорувала питання ґрунтової родючості, що ще більше загостило проблему деградації земель. Нові землевласники не знають якісних показників своєї землі, а тому не можуть контролювати її стан, передаючи в оренду. Досить значна частина орендарів земельних часток (паїв) також не має відповідних знань, а отже, й уміння використати сучасну технологію вирощування культур і зберегти родючість орендованих ґрунтів.

З огляду на це, вкрай необхідною є розробка економічних важелів, які забезпечать надійну й ефективну охорону земель.

Висновки. Отже, на нашу думку, для сталого розвитку аграрного сектору кожне підприємство має розробляти свою систему, яка враховує екологічні особливості і досягнутий науково-технічний рівень сільськогосподарського виробництва, який полягає у тому, що земля при ефективному і раціональному використанні здатна підвищувати свою родючість.

Список використаних джерел

1. Чогут Г. И. Определение эколого-экономической эффективности использования сельскохозяйственных земель / Г. И. Чогут // Весник ВГУ. – Серия: экономика и управление. – 2005. – № 2. – С.74-78.
2. Курило В. І. Охорона навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів : навчальний модуль / В. І. Курило. – К., 2008. – 114 с.
3. Хвесик М.А. Інституціональні трансформації та фінансово-економічне регулювання землекористування в Україні : [моногр.] / М. А. Хвесик, В. А. Голян, А. І. Крисак. – К. : Кондор, 2007. – 522 с.
4. Голян А. В. Еколого-економічні проблеми землекористування в Україні / А. В. Голян, А. І. Крисак // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 1. – С. 117-124.
5. Корчинська С. Г. Деякі еколого-економічні аспекти підвищення родючості ґрунтів / С. Г. Корчинська, О. А. Корчинська, Т. М. Ратошнюк // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2001. – Т.2, Вип. 3. – С. 372-375
6. Мішутіна І. М. Теоретичні аспекти еколого-економічної ефективності використання земель / І. Мішутіна // Економічний простір – 2009. – № 22/2

УДК 631.1:631.11

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. А. Ходикіна, студент

Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано ефективність продукції і визначено напрями її підвищення з метою підвищення добробуту населення країни і підвищення її продовольчої безпеки.

Ключові слова: ефективність виробництва, сільське господарство, аналіз ефективності.

Постановка проблеми. Зростання виробництва і підвищення його ефективності визначається кількістю, якістю і рівнем використання ресурсів сільського господарства. Актуальність проблеми ефективності ведення сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі розвитку залишається одним із головних. Вирішення і реалізація цих завдань є добробут населення країни і підвищення її продовольчої безпеки.

Виробництво продукції є головною задачею підприємств аграрного сектору і спрямоване на формування ринку продовольства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективності сільськогосподарського виробництва, його аналізу і засобів підвищення займалися такі провідні вчені Д. П. Андрійчук, В. І. Бойко, О. В. Воронянська, П. І. Гайдуцький, М. В. Гладій, О. Д. Гудзинський, Л. Я. Доманчук, П. Друкер, В. Я. Євчук, О. В. Крисальний, І. І. Лукінов, П. М. Макаренко, П. Т. Месель-

Веселяк, М. Мескон, В. Г. Саблук, В. С. Уланчук, М. Й. Хорунжий, Л. Г. Чернюк, О. М. Шпичак та інші.

Метою нашого дослідження є аналіз ефективності виробництва продукції і визначення напрямів її підвищення з метою підвищення добробуту населення країни і підвищення її продовольчої безпеки.

Однією з найбільш актуальних проблем стабілізації і подальшого прискореного розвитку виробництва у сільськогосподарських підприємствах будь-якої форми власності є підвищення його ефективності. Ефективність виробництва є узагальнюючою економічною категорією, через яку проявляється дія об'єктивних економічних законів і яка прогнозує результативність виробництва. Підвищення економічної ефективності аграрних підприємств є першочерговим завданням аграрного сектору економіки [1].

Ефективність виробництва – це складне і багатогранне явище. Сільськогосподарське виробництво вимагає органічного поєднання і взаємодії чотирьох факторів – робочої сили, основних засобів, предметів праці і землі (рис.1.) [2].

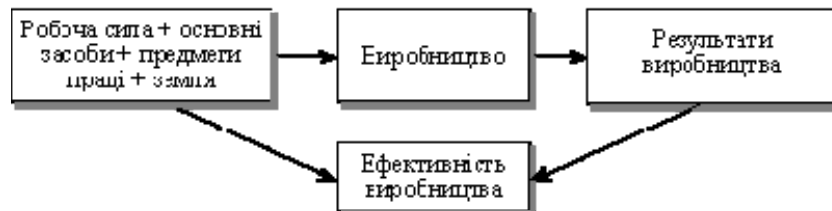

Рис. 1. Формування ефективності виробництва

Джерело: представлено автором з використанням ідеї [3]

За сучасних ринкових умов господарювання з метою підвищення його ефективності кожне підприємство повинно досягти не лише запланованого обсягу валової і товарної продукції, але і відшкодувати витрати на її виробництво і одержати відповідний прибуток. Необхідним показником при визначенні фінансового положення підприємства, який є показником ефективності це – рентабельності.

Рентабельність відображує ефективність використання спожитих виробництвом ресурсів галузі, рівень керування і організації виробництва і праці, кількість, якість і результати реалізації продукції, можливість здійснення розширеного відтворення й економічного стимулювання працівників.

Нами представлено рівень рентабельності зерна і соняшнику на прикладі Миколаївської області (рисунок 1, 2).

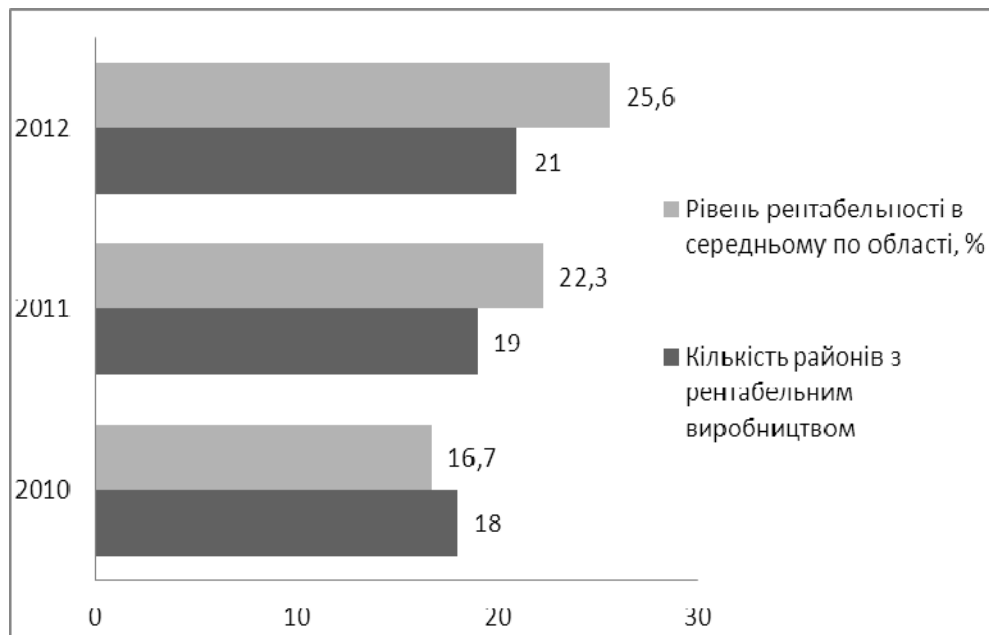

Рис. 2. Рівень рентабельності виробництва зерна в Миколаївській області

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності Управління агропромислового розвитку Жовтневого району Миколаївської області за 20010-2012 рр.

Отже, дослідивши рівень рентабельності досліджуваної культури, можна зробити висновок, що у Миколаївській області у 2010 році 18 районів мали прибуткове виробництво зерна, а в таких районах, як Вознесенський, Братський і Березнегуватський дана галузь була збитковою, у 2011 р. вже лише в одному районі – Казанківському виробництво зерна було нерентабельним, а в 2012 р. у всіх районах Миколаївської області виробництво зерна було рентабельним, а середній рівень рентабельності становив 25,6%.

Нині в Україні за обсягом посівних площ олійні культури поступаються лише зерновим (пшениці та ячменю). Соняшник є основною культурою для виробництва рослинної олії та високобілкових кормів. У складі всіх олійних культур він займає 70% посівної площі і 85% валового збору.

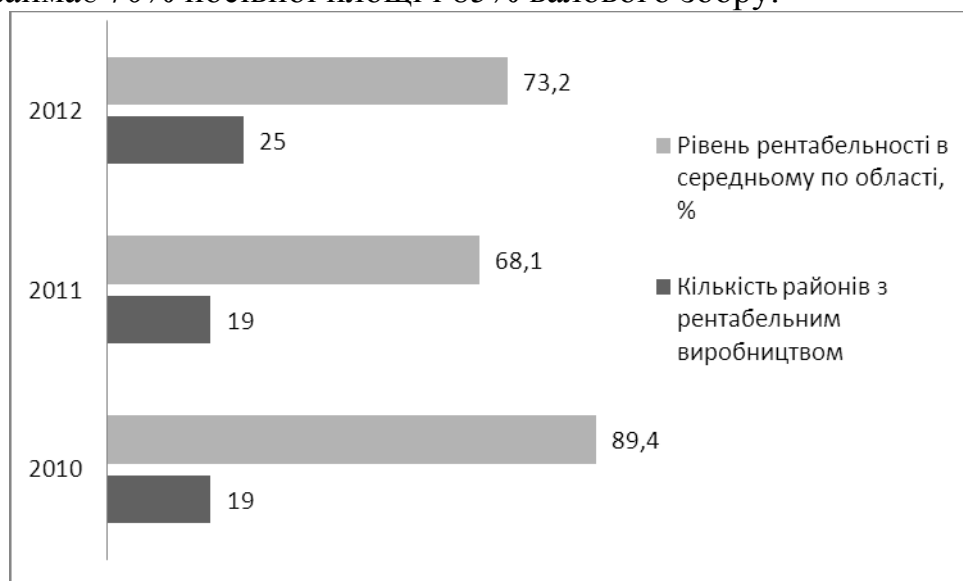

Рис. 3. Рентабельність виробництва соняшника в Миколаївській області

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності Управління агропромислового розвитку Жовтневого району Миколаївської області за 2010-2012 рр.

Аналізуючи рентабельність виробництва соняшника по Миколаївській області ми можемо зробити висновок, що у 2010 р. тільки в Очаківському районі виробництво соняшника було збитковим, а в 2011-2012 рр. у всіх районах Миколаївської області виробництво соняшника було рентабельним.

Для всебічної оцінки ефективності виробництва та її поглибленого аналізу необхідно також широко використовувати традиційні показники рентабельності. В них акумулюється вплив усіх факторів – природних, економічних і організаційно-господарських. Водночас на них впливає дія зовнішнього середовища, насамперед тих його ланок, на які аграрні підприємства не мають впливу.

Висновок. Таким чином, аналізуючи результати оцінки економічної ефективності виробництва, зазначимо, що збільшення виробництва конкурентоспроможної продукції та ріст її якісного фактору можуть бути досягнуті за рахунок зростання урожайності сільськогосподарських культур, поліпшення структури посівних площ і родючості ґрунтів, недопущення їх ерозії, збільшення внесення добрив, в першу чергу органічних, зміцнення матеріально-технічної бази виробництва, впровадження новітніх технологій, підвищення якості продукції, зниження її собівартості.

Але зазначений вплив на розвиток аграрного сектору має фінансова криза. І хоча в досліджуваному регіоні її вплив не є досить відчутним, загалом по Україні відмічається зниження обсягу валового виробництва. Отже, на нашу думку покращення валового виробництва продукції регіону призведе до підвищення ефективності виробництва продукції, покращення добробуту населення країни і підвищення продовольчої безпеки.

Список використаних джерел

1. Коваленко Ю. С. Факторний аналіз ефективності аграрних підприємств України / Ю. С. Коваленко, І. В. Охріменко, О. В. Демченко, О. Ю. Грищенко // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С. 60-67.
2. Дещенко О.В. Розвиток і ефективність виробництва продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах регіону / О.В. Дещенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnu/2009_142_2/09dov.pdf.
3. Ефективність виробництва зернових і зернобобових [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-5741-3.html>
4. Показники фінансового-економічного стану підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webkursovnik.ru/kartgotrab.asp?id=42127>
5. Статистичний щорічник Миколаївської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>

УДК 631.11

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. К. Туз, студент*Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.**Миколаївський національний аграрний університет*

У статті розкривається теоретична сутність виробничого потенціалу як економічної категорії та його особливості в аграрній сфері.

Ключові слова: економічний потенціал, ресурси, виробничий потенціал, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Для забезпечення сталого розвитку функціонування аграрного сектору проблема формування ефективного використання виробничого потенціалу є однією з головних. Від її вирішення залежать не лише фінансові результати, але й конкурентоспроможність виробленої продукції, ефективність діяльності аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у дослідження питання виробничого потенціалу суб'єктів господарювання зробили такі вчені, як Басовський Л. Є., Андрійчук В. Г., Краснокутська Н. С., Єрмаков О. Ю., Саблук П. Т., Россоха В. В., Дмитрук І. Й., Фурдичко О. І., Лапін Є. В., Федонін О. С. та ін.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування оцінки існуючого стану виробничого потенціалу і надання пропозицій щодо його поліпшення у сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Виробничий потенціал являє собою сукупність виробничих ресурсів, тобто факторів виробництва, з урахуванням їх обсягу, структури, технічного рівня та якості. Він характеризує максимально можливий обсяг виробництва продукції за умови повного використання робочої сили, підприємницького ресурсу, капіталу і землі.

Виробничий потенціал, як економічна категорія, має свою структуру і певні особливості. Структура виробничого потенціалу підприємства характеризується динамічним характером, що обумовлено впливом ринкової кон'юнктури, науково-технічним розвитком. Унаслідок цього відбуваються постійні структурні зміни виробничого потенціалу. Таким чином, виробничий потенціал є складною системою, яка формується з множини елементів, які перебувають у постійному взаємозв'язку і взаємозалежності й виконують різні функції в процесі виготовлення продукції.

На наш погляд, виробничий потенціал можна представити як комплексну категорію, яка включає в себе ресурсний, фінансово-економічний та інституціональний потенціали (рис. 1).

Рис. 1. Механізм формування виробничого потенціалу аграрного сектору
 *Джерело: розробка авторів з використанням ідей [3]

Отже, на нашу думку, для належного використання виробничого потенціалу суб'єктів господарювання важливу роль відіграє механізм регулювання їх розвитку, який забезпечує інтенсивне, конкурентоспроможне виробництво на інноваційній основі.

Важливим чинником функціонування і використання виробничого потенціалу підприємств є їх забезпеченість технікою, що наразі становить 45-65% від технологічної потреби, причому більшість із них потребує заміни [1, с. 3]. Так, більшість сільськогосподарських машин в аграрних формуваннях працюють понад амортизаційні терміни, а витрати на ремонт і технічне обслуговування виробничого ресурсного потенціалу перевищують їх початкову вартість, що згодом знижує економічну ефективність виробництва сільськогосподарської продукції.

Для багатьох сільськогосподарських підприємств характерні морально і фізично застаріла техніка, недосконалі методи управління. За цих умов необхідними заходами інтенсифікації сільськогосподарського виробництва є реконструкція і технічне переозброєння, перехід на більш прогресивні та енергозберігаючі технології, створення додаткових умов для активізації інвестиційних процесів.

На нашу думку, необхідно запровадити такий економічний механізм, який би дав змогу раціональніше використати можливості кожного сільськогосподарського підприємства у досягненні ефективного формування і використання виробничого потенціалу. Загальна вартість ресурсів, необхідних

для забезпечення виробничої діяльності підприємства і визначить суть цього механізму.

Висновки. Отже, ми вважаємо, що для ефективного розвитку аграрного сектору України однією з найгостріших економічних проблем є формування і ефективне використання виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств, який є сукупністю наявних у економічного суб'єкта факторів виробництва, раціональне використання яких забезпечує досягнення поставлених стратегічних цілей на задоволення потреб споживачів.

Механізм формування виробничого потенціалу в аграрних підприємствах повинен розглядатись як система організаційних, економічних важелів, які в процесі своєї взаємодії можуть забезпечити ефективне його використання.

Список використаних джерел

1. Басовский Л. Е. Экономический анализ (Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности) : [учебное пособие] / Л. Е. Басовский. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 222 с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник] / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: [навчальний посібник] / Н. С. Краснокутська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.

УДК 338.434:336.77

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. М. Мужеляк, студент

Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто напрями підвищення ефективності кредитування сільськогосподарських підприємств. Визначені головні проблеми сільськогосподарського кредитування та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: кредитне забезпечення, кредитування, система кредитного забезпечення аграрних підприємств, ефективність використання кредиту.

Актуальність проблеми. Аграрний сектор є однією з головних складових економіки України. Функціонування і розвиток сільського господарства, як стратегічної галузі національної економіки України, значною мірою залежить від організації кредитних відносин в аграрній сфері. Кредит для аграріїв є одним із найважливіших зовнішніх джерел інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств поряд із бюджетним фінансуванням.

Механізм кредитування сільськогосподарського виробництва має багато недоліків та потребує подальшого удосконалення.

Метою статті є дослідження проблем розвитку кредитного механізму в аграрній сфері економіки і визначення напрямів підвищення кредитування підприємств у аграрному секторі.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідженням даної проблеми в аграрній сфері присвячені праці науковців, таких як А. Воронков, Т. Калашніков, М. Малік, О. Кириченко, П. Саблук, С. Колотуха та ін. Наукові здобутки стали фундаментом вирішення найбільш актуальних питань фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство є кредитомісткою галуззю та її нормальне функціонування без кредитних ресурсів у сучасних умовах майже неможливе.

Це зумовлено сезонністю виробництва, значною тривалістю виробничого і фінансового циклів, характером виробництва, умовами і терміном постачання сировини й матеріалів, нестачею вільних фінансових коштів; високою капіталомісткістю і низькою фондовіддачею, залежністю від природно-кліматичних умов, що знижує гарантованість позик, малими розмірами підприємств аграрного сектору, що робить їх менш конкурентоспроможними на ринку кредитів.

На думку Кириченко О. А. проблемами кредитування сільськогосподарських підприємств банками є: підвищення фінансових ризиків, спричинене отриманням кредиту, у перспективі може призвести до втрати фінансової стійкості і навіть платоспроможності; відсутність у позичальників ліквідного забезпечення кредитів; високі кредитні відсотки; довга процедура розгляду можливості отримання кредиту; вплив сезону на сільськогосподарське виробництво і залежність від природно-кліматичних умов; катастрофічне падіння родючості ґрунтів та зростання їх ерозії; непостійне законодавство, нестабільність фінансової та політичної системи[3].

Основними причинами неповернення кредитів у зазначений кредитним договором термін є:

- відсутність прибутковості у зв'язку з проблемами реалізації продукції ;
- високі відсоткові ставки;
- неефективне використання кредитних коштів.

Отже, аналізуючи ситуацію, яка склалася у кредитуванні сільського господарства, необхідно якнайшвидше створити умови для розв'язання цієї проблеми як на державному так і на регіональному рівнях.

Головним напрямом кредитної політики в аграрній сфері має бути створення ефективної державної підтримки у галузі кредитування сільського господарства. Для цього потрібне надання державою пільгових, безпроцентних і з відстрочкою оплати цільових кредитів. За рахунок державного бюджету необхідно також відшкодовувати комерційним банкам частину плати за кредит, що зробить його дешевшим і вигіднішим.

Державне регулювання у кредитній сфері України може поліпшити боніфікація відсотків, як це роблять у багатьох розвинених країнах світу. Боніфікацію проводять шляхом безпосереднього субсидіювання як отримувачів кредитів для погашення відсотків за позики, так і банків. Наприклад, у Франції механізм дії пільгових кредитів, який ґрунтується на принципі боніфікації, відбувається шляхом компенсації кредитору з коштів державного бюджету різниці між договірною відсотковою ставкою і ставкою пільгового кредиту. Розмір пільгової кредитної ставки є фіксованим, законодавчо визначеним і диференційованим залежно від виду кредиту [1].

Існує нагальна потреба в розробці нових підходів до реалізації державної фінансової підтримки аграрного сектору. Для цього необхідно удосконалити стан нормативно-правового забезпечення процесу пільгового кредитування, оскільки результативне функціонування механізму здешевлення кредитів можливе за наявності досконалої нормативної бази [2].

Однак, незважаючи на суттєві бюджетні призначення, діючий механізм пільгового кредитування повністю не розв'язує проблеми кредитування аграрної сфери економіки [2].

Важливим завданням поліпшення фінансового забезпечення сільськогосподарських виробників є гарантування рівнодоступності державної підтримки, адже відомо, що доступ до окремих програм мають не всі товаровиробники: дрібні підприємства, фермерські господарства, індивідуальні виробники, як правило, обмежені у такому фінансуванні.

Одним із способів розв'язання цієї проблеми є підвищення ролі та значимості кредитних кооперативів і спілок, державних іпотечних банків, лізингових компаній та інших фінансово-кредитних установ. Однією з умов зниження ризиків комерційних банків при кредитуванні є впровадження страхування кредитних ризиків. Страхування кредитів на українському кредитному ринку практикується, але не набуло необхідного розвитку. Система страхування кредитних ризиків сільськогосподарських підприємств є комплексним заходом, який спрямований на мінімізацію ризиків і забезпечення безперебійного виробничого процесу, з метою створення умов для належного виконання позичальником узятих на себе зобов'язань перед кредитором і забезпечення схоронності заставного майна боржника.

Перспективним напрямком є збільшення обсягів кредитування агропромислових холдингів, що здійснюють не лише виробництво і переробку, а і реалізацію сільськогосподарської продукції. У такому випадку кредитується завершений цикл обігу коштів і товарів, що зменшує ризик неповернення кредитів[4].

Одним із шляхів зниження для банків кредитних ризиків в аграрному секторі також є кредитування багатогалузевих підприємств, що ведуть диверсифіковану діяльність і тому мають незалежні джерела надходжень коштів.

Одним із варіантів поліпшення фінансування сільського господарства може стати відродження кредитної кооперації. Кооперативи можуть поєднувати власні кошти, вільні гроші сільського населення, а також мешканців малих міст. Але тут спочатку з боку держави повинна бути надана конкретна допомога у вигляді пільгових банківських кредитів.

До основних переваг сільськогосподарського кредитного кооперативу можна віднести наступні [5]:

- позичальники можуть отримати кредити за меншими процентними ставками, а вкладники – більший процент на свої заощадження;
- члени кредитного кооперативу є не лише його клієнтами, а й власниками;
- кредитний кооператив перебуває безпосередньо на території, де функціонують сільськогосподарські виробники;
- можливість оперувати невеликими вкладами та кредитами.

Велике значення для сільського господарства має інвестиційний кредит – лізинг. Його можна розглядати як передачу майна у тимчасове користування на умовах повернення, терміновості, платності, тобто кваліфікувати як кредит в основний капітал. Тому з економічного погляду лізинг – це трансформація банківського кредиту у товарний шляхом надання лізингодавцем лізингоодержувачу у формі оренди майна [5].

Існуючий механізм кредитування сільськогосподарського виробництва потребує подальшого удосконалення. Оскільки до групи потенційних кредиторів аграрного сектору належать не лише банки, важливо розширювати взаємовідносини з кредитними спілками, кооперативними банками, лізинговими, інвестиційними компаніями, підприємствами з постачання матеріально-технічних ресурсів, переробними підприємствами, які можуть надавати фінансові послуги сільськогосподарським підприємствам, а також господарствам населення у сільській місцевості.

Висновки. Таким чином, для створення ефективних умов виробничо-фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно сформувати дієвий економічний механізм із розвиненою системою кредитних відносин, який дасть змогу забезпечити сталість економічного зростання результативності сільськогосподарських товаровиробників.

На нашу думку, підвищення ефективності банківського кредитування аграрних підприємств можливі за умови стабілізації параметрів економічного приросту, гармонізації відносин банків з сільськогосподарськими підприємствами і вдосконалення нормативно-правового поля. При цьому важливе значення для розвитку банківського кредитування сільськогосподарських підприємств є мінімізація ризиків, специфічність кредитної політики банків-кредиторів аграрних підприємств, удосконалення механізму захисту прав кредиторів.

Спільні зусилля Уряду, комерційних банків і наполеглива праця сільськогосподарських підприємств дозволять наповнити внутрішній ринок

дешевою і високоякісною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та досягти добробуту в нашій державі.

Отже, підвищення ефективності кредитування сільськогосподарських підприємств дасть змогу для стабільного розвитку аграрного сектору та гармонізує відносини з банками–кредиторами.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко М. Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва / М. Я. Дем'яненко, Ф. В. Іванина // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 3-9.
2. Збарський В. К. Державна підтримка сільського господарства / В. К. Збарський, В. П. Горьовий // Економіка АПК. – 2010. – № 4. – С. 74-80.
3. Кириченко О. А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О. А. Кириченко, В. Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5 (95). – С. 207-222.
4. Кредит і кредитні правовідносини: економічна природа і практика законодавчого регулювання / [М. Олексієнко, В. Ольшанський, Д. Милак, Є. Першиков]. – К. : “Козаки”, 2008. – 144 с.
5. Лошкарьова О. О. Система кредитної та фінансової підтримки підприємств України / О. О. Лошкарьова // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 94-100.

УДК 631.147(477)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

С. С. Дюміна, студент

Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто ефективність виробництва органічної продукції в аграрному секторі економіки, визначено роль державного стимулювання у даній сфері та необхідність впровадження програм цільової фінансової підтримки з боку державних органів і пропонуються можливі напрямки державної підтримки розвитку виробництва органічної продукції аграрного сектора.

Ключові слова: органічна продукція, державні програми розвитку, аграрне виробництво.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку спостерігається різке зростання негативного впливу економічної діяльності на природне середовище, тобто економічні інтереси переважають над екологічними. Постає питання сталого розвитку аграрного сектору, де будуть поєднуватись економічні, соціальні і екологічні аспекти, які надаватимуть можливість забезпечити еколого-економічну ефективність використання усіх видів

природних ресурсів, забезпечуватимуть якісну і екологічно-безпечну продукцію, збереження екосистеми.

З урахуванням світового досвіду застосування альтернативних методів ведення сільського господарства, які спрямовані як на економічне зростання країни, так і на захист довкілля, відзначимо перспективи України для розвитку виробництва органічної продукції [6].

Україна за своїм географічним розподілом і за природно-кліматичними умовами характеризується високою природною родючістю ґрунтів і за природно-ресурсним забезпеченням має всі можливості до нарощування виробничих потужностей підприємств в аграрному секторі.

Порушення умов землекористування, навантаження на екосистему, екстенсивне використання усіх видів природних ресурсів, відсутність довгострокових екологічних експертиз, ресурсовитратність, погіршення екологічного стану навколишнього середовища слугує причиною погіршення якості сільськогосподарської продукції і обмежує можливості щодо розвитку органічного виробництва.

Але раціональне використання земельних ресурсів надасть вирішити людству питання щодо зменшення деградації земель і покращення їх екологічного стану з використанням органічної продукції, яка підвищить продовольчу безпеку держави і довіру людей до продукції вітчизняних товаровиробників. Отже, Україна має всі шанси щодо забезпечення своєї продовольчої незалежності, підвищення ринкових можливостей і вирішення екологічних проблем, які пов'язані із нераціональним використанням природних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сучасного стану, проблем та перспектив розвитку органічного виробництва розглядалися у наукових публікаціях таких вітчизняних вчених: А. С. Антонця, В. В. Гармашова, В. М. Писаренка, М. К. Шикולי, І. А. Шувара, В. В. Сокальського, Т. О. Зайчук, Є. В. Милованова, В. І. Артиша, В. О. Шлапака та багато ін. Враховуючи актуальність питання підвищення ефективності виробництва органічної продукції як у сільськогосподарському виробництві, так і в інших галузях, і надалі залишаються недостатньо вивчені, що змушує більш детально вивчати це питання і постійно звертатися до аналізу існуючих трендів виробництва органічної продукції.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є аналіз стану ринку органічної продукції в Україні і подальших тенденцій його розвитку, окреслення шляхів удосконалення фінансування і впровадження цільових програм фінансової підтримки розвитку органічного виробництва з боку держави, що буде базуватись на засадах світового досвіду урядового сприяння в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з підвищенням кількості екологічних катастроф, конфліктами навколо харчових продуктів на міждержавному і міжнаціональному рівнях, зростанням рівня свідомості

споживачів щодо власного майбутнього і майбутнього своїх дітей, стану навколишнього середовища, починаючи з 90-х років XX ст., у багатьох країнах світу формуються ринки органічної продукції, обсяги яких на сьогодні стрімко зростають [3]. Це також пов'язане з тим, що органічне землеробство більш повно використовує існуючі резерви обробітку землі, завдяки чому негативний вплив зовнішнього природно-кліматичного чинника нівелюється, а якщо він діє позитивно, то його ефект максимізується. А отже, високі темпи збільшення споживання органічних продуктів, розширення їх асортименту, поширення органічного виробництва в усьому світі дають підстави стверджувати, що виробництво органічних продуктів може стати серйозною альтернативою традиційному сільському господарству на території України.

Досить висока ефективність використання землі та інших ресурсів, якої досягають органічні господарства, є важливим стимулом для переходу традиційних господарств до господарювання на органічних засадах. Крім того, не слід забувати і про інший чинник, це не стільки фактор економії, скільки прямого прибутку – більш високі ціни реалізації продукції. Сьогодні він діє лише для експорту аграрної продукції за кордон, але в перспективі почне впливати і на збут на внутрішньому ринку. У світовому масштабі ринок органічної продукції є одним з найбільш привабливих, але сьогодні в Україні він поки що перебуває на стадії становлення [2]. Однією з причин можна назвати низьку обізнаність населення про концепцію органічного харчування та недостатній рівень доходів, спричинений низькою платоспроможністю населення.

В Україні спостерігається зростання відповідних господарств та відповідного сегменту ринку, аналізуючи досвід країн Європейського союзу та США, де органічне виробництво розвивається швидкими темпами. За попередніми підрахунками сумарні доходи від продажу органічних продуктів у 2010 році сягають 7,9 млн. євро, що є на 55% більше у порівнянні з попереднім роком, тоді як темпи зростання дещо сповільнились. З огляду на перспективність розвитку альтернативних методів виробництва у світі, в Україні також прослідковуються успішні кроки в їх популяризації. Так, не дивлячись на більш ніж скромні для найбільшої європейської країни показники, у 2012 році обсяги споживання органічної продукції знаходяться на рівні 5,1 млн. євро, при цьому спостерігається позитивна тенденція до чергового подвоєння результату порівняно з 2010 роком [4]. З огляду на те, що в нашій державі донедавна не було належного законодавчого підґрунтя та державної підтримки органічного аграрного сектору, такі суми в нашій державі є набагато скромнішими у порівнянні з існуючими масштабами виробництва в європейських країнах чи США, але це вже є першим кроком до розвитку органічного виробництва в Україні та її подальшого розвитку.

Маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, Україна досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного

виробництва. Так, площа сертифікованих сільськогосподарських угідь в Україні, задіяних під вирощування різноманітної органічної продукції, складає більше чверті мільйона гектарів, а наша держава займає почесне 21-ше місце серед світових країн-лідерів органічного руху. Частка сертифікованих органічних площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України складає майже 0,7% [7]. При цьому Україна, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур, займає 1-ше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі. В останні три роки спостерігається тенденція наповнення внутрішнього ринку власною органічною продукцією за рахунок налагодження власної переробки органічної сировини (круп, соки, сиропи, мед, м'ясні та молочні вироби та ін.).

Офіційні статистичні дані IFOAM підтверджують, що якщо на початок 2002 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус "органічного", то в 2012 р. нараховувалось вже 164 сертифікованих органічних господарства, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель склала 278,8 тис. га [4].

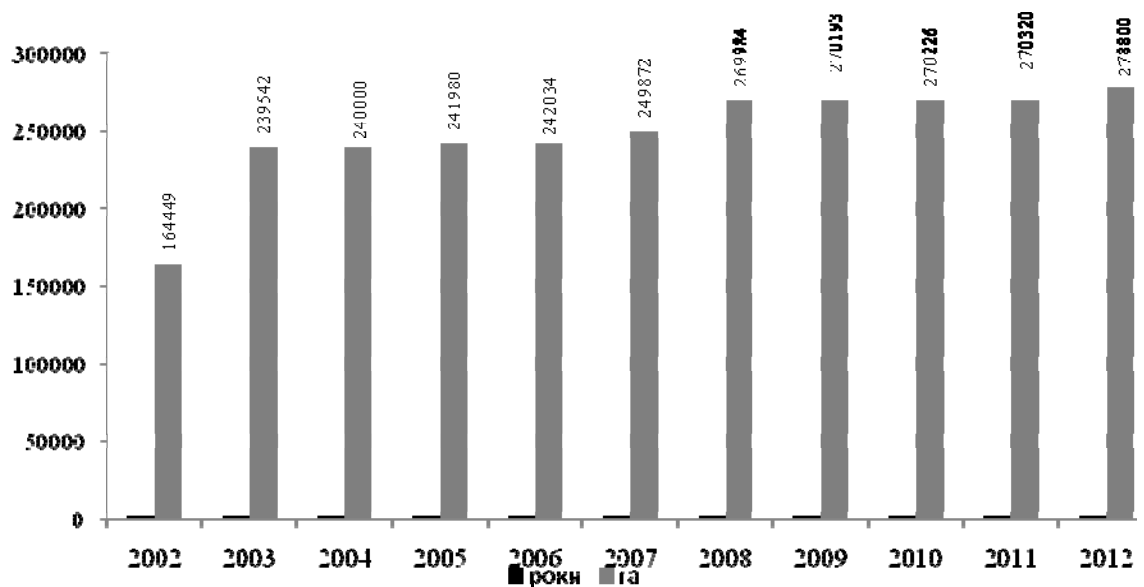

Рис. 1. Площа сільськогосподарських угідь в Україні, сертифікованих у відповідності до органічних стандартів, га

Джерело: побудовано з використанням [7]

Таким чином, незважаючи на кризу і високі ціни, український органічний ринок зростає, однак розвиток даного сектору в нашій країні є повільний, що спричинене незавершеністю створення законодавчої і нормативно-правової бази, яка б чітко окреслила державну політику у сфері органічного виробництва, створила умови для законодавчого визнання і захисту органічних продуктів, формування національної системи сертифікації, затвердження правил, стандартів і чіткої, ефективної системи державної підтримки, цільових програм та стимулювання розвитку органічного виробництва [5]. Тому вітчизняні

виробники даної сфери економіки, не маючи підґрунтя у вигляді жодного вітчизняного офіційного нормативного акту, змушені проходити процедуру органічної сертифікації свого виробництва за діючими нормами Європейського Союзу.

За сучасних умов для України утвердження органічного сільського господарства є одним із пріоритетних стратегічних напрямків, передумови для якого закладені в державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року. Згідно цієї програми, очікуваними результатами розвитку органічного виробництва буде досягнення частки органічної продукції в загальному обсязі валової продукції сільського господарства до 10% [4].

Державне сприяння може проявлятися, як через застосування прямих, так і непрямих інструментів і механізмів впливу. Зокрема, це може виражатися в різних формах, включаючи часткову компенсацію за понесені збитки під час конверсійного періоду, державні субсидії на 1 га (опираючись на вдалий досвід Німеччини), податкові пільги і надання спеціальних умов кредитування, інвестиції в наукові дослідження, навчання фермерів, дорадча підтримка тощо [1].

Одним із варіантів економічної підтримки розвитку органічного сільського господарства є політика надання субсидій, яка може мати дві основні форми прояву. По-перше, призначаються прямі одноразові платежі основних сільськогосподарським виробникам, по-друге, кошти перераховуються як компенсація за проведення екологічно чистого виробництва та управління ним. Наприклад, у Німеччині такі асигнування виділяються на 1 га сільськогосподарських угідь [1].

Висновки. Таким чином, найбільш перспективним нововведенням, який на сьогодні потребує вітчизняний аграрний сектор і який забезпечує інтеграцію економічного, соціального і екологічного впливу, є ведення сільського господарства на органічних засадах. Крім того, виробництво органічної продукції – чудова можливість для вітчизняних аграріїв зайняти нішу на швидкозростаючому і більш прибутковому ринку, а також чудова можливість увійти до країн-лідерів із виробництва органічної продукції.

Сільське господарювання на органічних засадах пов'язане зі зміцненням машино-технічної бази аграрних господарств та її постійним оновленням, оскільки технологічне утримання підприємства активізує інноваційний чинник на всіх етапах функціонування підприємства. А тому економічний ефект у вигляді прибутку від запровадження органічного способу виробництва покращується паралельно зі здійсненням загальної перебудови діяльності підприємства на екологічних засадах.

Отже, з вище викладеного, нами обґрунтовано ефективність виробництва органічної продукції аграрного сектора України, визначено роль державного стимулювання у даній сфері та необхідність впровадження програм цільової фінансової підтримки з боку державних органів за допомогою запропонованих

напрямів державної підтримки розвитку виробництва органічної продукції аграрного сектора в Україні.

Таким чином, ми вважаємо, що на державному рівні необхідно стимулювати сприяння популяризації органічного способу життя, що дасть змогу поліпшити здоров'я нації і забезпечити продовольчу безпеку держави. Беручи до уваги світовий досвід надання допомоги виробникам органічної продукції, варто застосовувати всі наявні інструменти (зокрема, дієву політику застосування субсидій) та методи впливу для становлення, стимулювання і розвитку альтернативних методів ведення органічного господарювання в Україні.

Список використаних джерел

1. Артиш В. І. Організаційно-економічні передумови формування ринку екологічно чистої продукції в Україні / В. І. Артиш // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 117-120.
2. Бейдик Н. М. Формування попиту на продукцію органічного виробництва / Н. М. Бейдик // Ефективне тваринництво. – 2010. – № 1. – С. 9-12.
3. Гармашов В. В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні / В. В. Гармашов, О. В. Фомічова // Вісник аграрної науки. – 2010. – № 7. – С. 11-16.
4. Журнал “ORGANIC UA” 01-02 (14)' 2012. Глобальний ринок органічних продуктів та напоїв поступово оговтується від економічного спаду.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://organic.ua/uk/2012/25/484-obsjagy-prodazhu-organiku-dosjagly-rekordu>.
5. Офіційний сайт Альянс центрів дослідження органічного виробництва (ORCA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.orca-research.org/home0.html>.
6. Степаненко Б. В. Фінансування “зеленого” бізнесу у контексті забезпечення сталого розвитку / Б. В. Степаненко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12. – С. 75-81.
7. Федерація органічного руху в Україні: Органік в Україні. .[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>.

УДК 658.27:631.11

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

І. С. Копач, студент

Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проведено аналіз та досліджено вплив факторів на ефективність використання основних засобів на сільськогосподарському підприємстві.

Ключові слова: аналіз основних засобів, ефективність використання основних засобів, резерви підвищення ефективності використання основних засобів.

Постановка проблеми. Діяльність підприємства нерозривно пов'язана з наявністю і використанням основних засобів, які повинні характеризуватися відповідним складом і структурою для здійснення процесу виробництва. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства і отримання необхідного прибутку потрібно здійснювати постійний аналіз ефективності використання основних засобів і досліджувати фактори впливу на їх зміну.

Питання ефективності використання є досить актуальним, адже від нього залежить життєдіяльність підприємства. Тому актуальним питанням залишається визначення ефективності використання основних засобів виробництва з урахуванням оцінки їх технічного стану, використання і виявлення резервів їх підвищення, а також виявлення найбільш важливих факторів, які впливають на зміну рівня використання основних засобів суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективності використання основних засобів досліджують такі вчені як: Н. М. Бондар, Б. С. Кругляк, Т. П. Бондар, О. Б. Зайцева, Г. В. Скиба, В. О. Подольська, О. В. Яріш та інші [1]. Отримані ними протягом багатьох років результати теоретичних і практичних розробок із питання удосконалення обліку основних засобів мають велике значення для розвитку вітчизняної теорії обліку.

Проте розробки науковців охоплюють не весь перелік питань, які пов'язані з аналізом ефективності використання основних засобів сільськогосподарськими підприємствами і потребують більш детального вивчення і аналізу для поліпшення ефективності організації управління основними засобами сільськогосподарського підприємства.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування особливостей ефективного використання основних засобів сільськогосподарськими підприємствами з метою підвищення ефективності виробництва.

Виклад основного матеріалу. Процес функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта як на мікро-, так і на макrorівнях не можна уявити без використання основних засобів. Навіть, починаючи з першого етапу життєвого циклу, створення, підприємства головним управлінським завданням постає питання відносно того, де саме буде розміщено земельну ділянку, яке устаткування придбати тощо [2].

На перший погляд може здатися, що основні засоби використовуються насамперед на підприємствах, які займаються виробництвом товарів, а для тих, що надають послуги, засоби праці не є такими важливими. Але це не так, адже основні засоби – це не лише верстати і споруди. До них відносять і всю електронно-обчислювальну техніку, без якої зараз не можна уявити роботу підприємств, і невиробничі основні засоби, які дуже часто не відносять до основних засобів. При виготовленні продукції обов'язковою умовою є залучення необхідних основних засобів і ефективного використання з метою забезпечення максимальної їх віддачі, тобто обсягу виготовлених товарів або

надання послуг на одиницю вартості основних засобів. Таким чином, головним питанням залишається процес експлуатації в розробці такої системи управління ними, яка б дозволила підвищити ефективність використання основних засобів у виробництві. Це завдання є досить складним, але його вирішення створить умови для динамічного розвитку підприємства і народного господарства в цілому.

Крічка Н. М. вважає, що основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій та очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [3].

Для забезпечення відтворення основних виробничих фондів важливі дані про їх стан і використання, які визначаються за допомогою низки показників, що є важливим фактором підвищення ефективності діяльності підприємства.

До показників, які характеризують забезпеченість підприємства основними засобами відносять: фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства. До показників якісного стану основних засобів – коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту. До показників ефективності використання основних засобів – фондовіддача, рентабельність основних засобів, абсолютна сума прибутку, що припадає на одну гривню основних засобів.

На думку Рибченко М. Ф., поліпшення використання діючих основних засобів підприємств, у тому числі знову введених в експлуатацію, може бути досягнуте завдяки підвищенню інтенсивності використання виробничих потужностей і основних засобів та підвищенню екстенсивності їхнього навантаження [1].

Інтенсивність використання основних засобів підвищується також шляхом удосконалювання технологічних процесів; організації безперервно-потокowego виробництва на базі оптимальної концентрації виробництва однорідної продукції; вибору сировини, її підготування до виробництва відповідно до вимог заданої технології і якості продукції, що виробляється; проведення ряду інших заходів, які дозволяють підвищити швидкість обробки предметів праці і забезпечити збільшення виробництва продукції в одиницю часу.

Поліпшення екстенсивного використання основних фондів припускає збільшення часу роботи діючого устаткування в календарний період (протягом зміни, доби, місяця, кварталу, року) і збільшення кількості й питомої ваги діючого устаткування у складі всього устаткування, наявного на підприємстві і в його виробничій ланці.

Крічка Н. М. стверджує, що збільшення часу роботи устаткування досягається за рахунок: постійної підтримки пропорційності між виробничими потужностями окремих груп устаткування; поліпшення догляду за основними

фондами, дотримання передбаченої технології виробництва, удосконалювання організації виробництва і праці, що сприяє правильній експлуатації устаткування, недопущенню простоїв і аварій, здійсненню своєчасного і якісного ремонту, що скорочує простої устаткування в ремонті й міжремонтний період; проведення заходів, що підвищують питому вагу основних виробничих операцій у витратах робочого часу, скорочення сезонності в роботі підприємств, підвищення змінності роботи підприємств [3].

На підприємствах крім діючих верстатів, машин і агрегатів частина устаткування знаходиться в ремонті і резерві, а частина – на складі. Своєчасний монтаж не встановленого устаткування, а також введення в дію усього встановленого устаткування за винятком частини, що знаходиться в плановому резерві і ремонті, значно покращує використання основних засобів.

Найважливішою умовою підвищення змінності є механізація й автоматизація виробничих процесів, і в першу чергу в допоміжних виробництвах, тому що це дозволяє перевести людей із важких немеханізованих робіт на кваліфіковані роботи в другій зміні [1].

Прискорені темпи механізації підйомно-транспортних, вантажорозвантажувальних і складських робіт є основою для ліквідації наявної диспропорції в рівні механізації основного і допоміжного виробництва на підприємствах. Це основа для вивільнення значної кількості допоміжних робітників, забезпечення поповнення основних цехів робочою силою, підвищення коефіцієнта змінності роботи підприємств і розширення виробництва на діючих підприємствах без додаткового залучення робочої сили.

Важливий резерв підвищення ефективності використання основних фондів і виробничих потужностей діючих підприємств укладений у скороченні часу міжзмінних простоїв устаткування. Поліпшення використання основних засобів залежить значною мірою від кваліфікації кадрів, особливо від майстерності робітників, що обслуговують машини, механізми, агрегати й інші види виробничого устаткування. Творче і сумлінне відношення робітників до праці є важливою умовою поліпшення використання основних засобів.

Будь-який комплекс заходів щодо поліпшення використання основних засобів, розроблювальний у всіх ланках управління, повинен передбачати забезпечення росту обсягів виробництва продукції за рахунок більш повного і ефективного використання внутрішньогосподарських резервів, шляхом більш повного використання машин і устаткування, підвищення коефіцієнта змінності, ліквідації простоїв, скорочення термінів освоєння знову введених у дію потужностей, подальшої інтенсифікації виробничих процесів.

Отже, велике значення в поліпшенні використання основних засобів і виробничих потужностей має матеріальне стимулювання робітників.

Висновок. На основі опрацьованого матеріалу, нами зроблено висновок, що підвищення ефективності використання основних засобів у даний час має велике значення. Підприємства, які використовують основні засоби, що дістались їм у спадщину, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, але і

максимально ефективно використовувати, особливо в існуючих умовах дефіциту фінансів і виробничих інвестицій. Таким чином, однією з головних ознак ефективного використання основних засобів є зростання обсягу виробництва його продукції підприємства і чистого прибутку. Ефективне їх використання у результаті приводить до підвищення ефективності підприємства в цілому та сприяє покращенню його фінансового стану і конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Рибченко М. Ф. Проблеми та шляхи вдосконалення обліку основних засобів / М.Ф.Рибченко// Держава та регіони. – 2013. – № 6. – С. 124-130.
2. Череп А. В. Ефективність використання основних фондів підприємства / А. В. Череп // Держава та регіони. – 2012. – № 6. – С. 112-115.
3. Крічка Н. М. Методика та організація обліку і аналізу основних засобів / Н. М. Крічка // Економіка і держава. – 2013. – № 6. – С. 75-78.

УДК 65.012.66:658.11.009.12

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БЕНЧМАРКІНГУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ю. Д. Кореновська, студент

Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті обґрунтовані теоретичні аспекти розвитку бенчмаркінгу в Україні, як засобу підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: бенчмаркінг, конкурентний аналіз, прибутковість, управління конкурентоспроможністю.

Постановка проблеми. Сьогодні для сучасних сільськогосподарських товаровиробників залишається актуальним питання вдосконалення підприємницького середовища, формування раціонального виробничого та ринкового потенціалу підприємств на основі інноваційно-орієнтованого їх розвитку і вдосконалення ринкової кон'юнктури. Підприємства аграрного сектору повинні одночасно підвищувати якість своєї продукції, знижувати витрати на її виробництво і пропонувати достатньо диференційовану продукцію з метою задоволення існуючого попиту. Отже, використання бенчмаркінгу надає організації можливість запозичити кращий досвід інших компаній. Культура підприємницької діяльності в організації буде орієнтована на такі цінності, як здатність робітників до навчання, підвищення власного потенціалу, що, у свою чергу, сприятиме розвитку організації. У підсумку компанія зможе

зміцнити свою конкурентну позицію, а також досягти підвищення ступеня задоволення потреб.

Тому, актуальність використання бенчмаркінгу зростає. Використовуючи напрацьований і перевірений практикою досвід дозволяє знизити ризик, уникнути підприємцям багатьох помилок, скоротити тимчасові і фінансові витрати шляхом проведення експериментів. Особливо, слід відзначити, що використання бенчмаркінгу надає можливості підприємству сформувати власну команду внутрішніх консультантів, напрацювати досвід проведення організаційних змін і, таким чином, створити базу для подальшого вдосконалення організації і управління, розраховуючи на власні сили.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні ґрунтовних досліджень на предмет бенчмаркінгу практично не проводиться, але розкриття сутності бенчмаркінгу частково досліджено у працях таких вітчизняних вчених: Ашуєв А. М., Грещак М. Г., Коцюба О. С., Дубовик О., Козак Н. О., Меренюк Т. В., Пахомов С. Б., Прищепа В. А., Фещур Р. В., у той час як чимало закордонних науковців досліджують цю проблему: Кубушкин Н. И., Бенделл Т., Боулкр І., Годсталт П., Буркер В. Але у науковій літературі недостатньо висвітлено проблему управління конкурентоспроможністю виробництва внаслідок використання підходів бенчмаркінгу, що особливо актуально для економіки країни.

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування доцільності розвитку бенчмаркінгу в Україні, з метою підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження. Поняття “бенчмаркінг” вперше з’явилося в 1972 році в Інституті стратегічного планування Кембриджу під час дослідницької діяльності консалтингової групи PIMS. Тоді був сформульований основний принцип бенчмаркінгу – “для того щоб знайти ефективне рішення в сфері конкуренції, необхідно знати кращий досвід інших підприємств, які досягли успіху у подібних умовах” [5]. Бенчмаркінг (Benchmarking) трактують як систему оцінки діяльності підприємства на основі порівняння з будь-яким відповідним аналогом [7]. Але по суті не існує однозначності у трактуванні сутності бенчмаркінгу, оскільки цей термін зовсім нещодавно з’явився у вітчизняній науці. Деякі науковці [2, 4, 5] трактують бенчмаркінг як конкурентний аналіз. Бенчмаркінг (від англ. benchmark – “початок відліку”) – це механізм порівняльного аналізу ефективності діяльності одного підприємства з показниками інших, успішніших підприємств, його можна застосовувати у всіх сферах діяльності підприємства (виробництві і збуті продукції, маркетингу, логістиці, управлінні персоналом тощо)

На сучасному етапі бенчмаркінг – це процес виявлення, дослідження, запозичення та адаптації передового досвіду підприємств однієї галузі, а також підприємств інших галузей (“out-of-box”) з метою їх розвитку. Науковці розглядають його як ефективну маркетингову технологію. Меренюк Т. В. вважає, що бенчмаркінг – це процес пошуку стандартного або еталонного

економічно ефективнішого підприємства-конкурента з метою порівняння з власним і переймання його найкращих методів роботи. Бенчмаркінг не можна розглядати як одноразовий захід. Для отримання ефекту необхідно зробити його інтегральною частиною інноваційного процесу вдосконалення виробничо-господарської діяльності з метою підвищення її ефективності [3].

На думку Чорної Л. В. бенчмаркінг це:

- цілеспрямоване вивчення підприємств, яке є галузевими лідерами і дозволяє визначитися зі стратегічними орієнтирами для ліквідації відставання і виходу на провідні позиції;
- знаходження нових ідей як у виробничій сфері, так і в сфері збуту;
- “тримати руку на пульсі” конкурентів і діяти активно;
- являє альтернативу традиційному стратегічному плануванню від досягнутого, відкриваючи можливість перейти до планування на основі аналізу показників конкурентів [9].

Стельмах М. І., стверджує, що основи бенчмаркінгової стратегії підприємств доцільно будувати на таких принципах: концентрація на поліпшенні якості, контроль і відповідальність за кожен бізнес-процес, необмежений процес поліпшень, систематичне проведення бенчмаркінгу [8].

Отже, на нашу думку, успішний бенчмаркінг у результаті приносить підприємству значну і відчутну вигоду: зміни в роботі та інноваційних змінах підприємства, поліпшення якості і продуктивності праці, поліпшення в процесі виміру діяльності підприємства.

Проте варто зазначити, що найбільш широкі і відчутні результати з'являються тоді, коли бенчмаркінг вносить в організацію культури постійного поліпшення і бажання вчитися в інших. За даними консалтингової компанії Bain & Co бенчмаркінг входить у трійку найпоширеніших методів управління виробничо-господарською діяльністю у міжнародних корпораціях.

Бенчмаркінг давно завоював популярність і успішно використовується в практиці американських, японських і європейських компаній (табл. 1). Серед

Таблиця 1

Найбільші світові компанії, які розробляють стратегії бенчмаркінгу

Рейтинг	Країна	Назва компанії
1	США	"Уолл-Март Сторз"
2	США	"Екссон Мобіл"
3	США	"Дженерал Моторс"
4	Великобританія	"Брітіш Петролеум"
5	США	"Форд Мотор Компані"
6	Німеччина	"Даймлер Крайслер"
7	Великобританія	"Ройал Датч Шелл"
8	США	"Дженерал Електрик"
9	Японія	"Тойота Мотор"
10	США	"Сітікорп"

*Джерело: побудовано за матеріалами [10]

десяти найбільших компаній світу більше половини є американськими. Американські компанії приділяють особливу увагу глобальному бенчмаркінгу, їх діяльність по формуванню стратегій бенчмаркінгу ґрунтується на глобальному підході до вивчення конкурентів, їх глобальної діяльності, товарів, організації збуту і т.д. Отже, за наведеною інформацією у розвинутих країнах бенчмаркінг активно застосовується у провідних компаніях США, Японії та Західної Європи в логістиці, маркетингу, управлінні персоналом, фінансовому менеджменті, тощо. У Японії та США програми бенчмаркінгу розвиваються при державній підтримці. Вважається, що завдяки такому обміну досвідом виграє економіка країни в цілому.

Більшість підприємств використовує “бенчмаркінг” як один із засобів, за допомогою якого вони залишаються конкурентоспроможними. Але існує велика кількість “пасток”, у які потрапляють організації, що вперше використовують концепцію бенчмаркінгу для підвищення своєї конкурентоспроможності. У зв’язку з розвитком ринкових відносин, збільшенням можливостей зовнішньоекономічної діяльності, зросла необхідність оцінки потенційних можливостей підприємства і його позицій на конкретному ринку та його сегменті. Для прийняття рішень щодо позиціонування підприємства на ринку і вибору стратегії розвитку доцільним є застосування бенчмаркінгу.

Рис. 1. Особливості розвитку бенчмаркінгу

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [9]

Бенчмаркінг дозволяє зрозуміти як працюють передові компанії і допомагає визначити напрямки зменшення витрат виробництва, оптимізації їх структури, підвищення прибутковості для обґрунтування вибору стратегії

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

діяльності підприємства. Однак, процес бенчмаркінгу на вітчизняних підприємствах ускладнюється недостатністю розвитку інформаційних маркетингових систем і відсутністю центрів бенчмаркінгу.

Отже, вітчизняні підприємства повинні стати рушійною силою в організації системи бенчмаркінгу в Україні. Згодом Україна зможе приєднатися до Глобальної мережі бенчмаркінгу з метою підвищення ефективності функціонування вітчизняних підприємств, а саме зменшення їх витрат на виробництво одиниці продукції та підвищення її конкурентоспроможності.

Висновки. Таким чином, на нашу думку, на сучасному етапі розвитку національної економіки в умовах обмеженості ресурсів потрібно приділяти увагу шляхам зниження витрат виробництва. Зменшення витрат виробництва надаватиме підприємствам конкурентну перевагу, що призведе до збільшення їх прибутку. Це особливо актуально для підприємств, оскільки їх продукція порівняно із продукцією розвинених країн виготовляється зі значно вищими витратами. Тому, необхідним є зіставлення, проведення порівняння (бенчмаркінгу) витрат вітчизняних підприємств із світовими лідерами з метою виявлення і запозичення їхнього досвіду щодо оптимізації витрат виробництва і реалізації продукції з метою підвищення їх конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Гришко Н. Місце процесу управління витратами в діяльності промислового підприємства / Н. Гришко // Наук. та громад.-політ. журн. "Економіст" – 2006. – № 11.
2. Дубовик О. Формування конкурентних переваг на основі бенчмаркінгу / О. Дубовик // Регіональна економіка – 2005. – № 3.
3. Меренюк Т. В. Бенчмаркінг – шлях до конкурентних переваг / Т. В. Меренюк // Наука та практика. – Полтава, 2007. – С. 152-153.
4. Пахомов С. Б. Международный маркетинг, опыт работы зарубежных фирм / С. Б. Пахомов – М. : Анкил, 2003.
5. Прищепа В. А. Применение метода бенчмаркинга для совершенствования систем менеджмента качества испытательных центров и лабораторий / В. А. Прищепа // Актуальні проблеми економіки – 2005. – № 3(45). – С. 110-116.
6. Продіус О.І. Планування процесу бенчмаркінгу на промисловому підприємстві / О.І. Продіус // Праці Одеського політехнічного університету – 2008. – № 2 – С. 5-9.
7. Савчук В. Управленческий учет издержек / В. Савчук // Бухгалтерская наука. – 2008. – № 7/8 (49/50). – С. 29-34.
8. Стельмах М. І. Бенчмаркінг як інструмент визначення конкурентоспроможності підприємства / М. І. Стельмах, Т. О. Сорока // Вісник ТНЕУ. – 2009. – №1. – С. 53-61.
9. Чорна Л. В. Сутність бенчмаркінгу в управлінні бізнес-процесами підприємства / Л. В. Чорна, У. Ю. Клещевнікова, Р. А. Казієв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_27/45.pdf
10. Маркетингові аспекти розвитку бенчмаркінгу в Україні – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1056>

УДК 65.016.8

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ І ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. П. Пташник, студент

Науковий керівник – асистент Бобровська Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні підходи щодо оцінки можливості банкрутства підприємств. Досліджено питання методики прогнозування ймовірності банкрутства підприємств на основі аналізу існуючих зарубіжних і вітчизняних методик, а також визначено їх недоліки при застосуванні на українських підприємствах.

Ключові слова: банкрутство, криза, аналіз, кризове становище, ліквідація банкрутства підприємства, загроза банкрутства, діагностика кризового стану підприємства.

Постановка проблеми. У країнах із ринковою економікою банкрутство виступає як механізм регулювання і саморегулювання економіки, або дотримання виконання зобов'язань суб'єктами господарювання. Методи прогнозування банкрутства дозволяють виявити внутрішні проблеми підприємства і вжити заходів, які спрямовані на подолання у підприємстві негативних тенденцій: зростання ризику зриву платежів по зобов'язаннях, припинення будь-яких виплат, зменшення обсягів реалізації і зрештою зростання ризику банкрутства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Розробкою методик і критеріїв прогнозування банкрутства займалися такі провідні вчені як Е. Альтман, У. Бівер, Р. Ліс, Г. Спрінгейт, Дж. Таффлер, Г. Тішоу, Д. Дюран, Р. Сайфуллін, Г. Кадиков, В. Ковальов та ін. Вагомий внесок у вирішення проблемних питань з банкрутства і антикризового управління зробили вітчизняні вчені: І. Жук, Л. Лігоненко, О. Терещенко, Т. Тесленко та ін. Однак, як і зарубіжні так і вітчизняні методики мають певні недоліки, які ускладнюють їх застосування на підприємствах України.

Мета статті. Метою нашого дослідження є аналіз існуючих зарубіжних і вітчизняних методик діагностики банкрутства підприємства і визначення їх недоліків при застосуванні на українських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Діагностика банкрутства – це своєчасне виявлення неплатоспроможності, збитковості, фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування, низької ділової активності. Тому в класичних моделях діагностики банкрутства використовують показники прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності. Деякі моделі, що не містять цих складових, мають велику похибку [2].

У період ринкових реформ більша частина українських підприємств опинилася у важкому економічному становищі. Це пов'язано не тільки із

загальною ситуацією в країні, але й зі слабкістю фінансового керування на підприємствах. Відсутність навичок адекватної оцінки власного фінансового стану, аналізу фінансових наслідків прийнятих рішень поставили багато з них на грань банкрутства. Таким чином, знання методів фінансового аналізу, уміння розробити план оздоровлення підприємства стали необхідною передумовою ефективного керування організацією.

Одним із головних завдань управління в конкурентному ринковому середовищі є виявлення загрози банкрутства і розробка контрзаходів, спрямованих на подолання на підприємстві негативних тенденцій.

Зазвичай до банкрутства підприємство призводить погіршення всіх показників, які визначають його фінансову стійкість, тому саме на них базується аналіз імовірності виникнення такого стану [9].

Банкрутство характеризує реалізацію катастрофічних ризиків підприємства в процесі його фінансової діяльності, внаслідок цього воно нездатне задовольнити у встановлений термін пред'явлені з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом. Хоча банкрутство підприємства є юридичним фактом (тільки арбітражний суд може визнати факт банкрутства), в його основі лежать переважно фінансові причини.

Одним з найважливіших інструментів системи раннього запобігання і прогнозування банкрутства підприємств є дискримінантний аналіз (аналіз множинних дискримінант – Multiple-discriminant analysis, MDA). Його зміст полягає в тому, що за допомогою математично-статистичних методів будують функцію та розраховують інтегральний показник, на підставі якого можна з достатньою ймовірністю передбачити банкрутство суб'єкта господарювання [5].

На думку А. О. Матвійчук, банкрутство означає фінансову неспроможність підприємства, що виявляється у перевищенні витрат на виробництво продукції над виторгом від її реалізації [4].

Загрозу неплатоспроможності й банкрутства підприємства на практиці пов'язують із фінансовою кризою, під якою розуміють фазу його розбалансованої діяльності і обмежених можливостей впливу на фінансові відносини. Розрізняють три фази фінансової кризи: фаза, яка безпосередньо не загрожує функціонуванню підприємства (за умови переведення його на режим антикризового управління); фаза, яка загрожує подальшому існуванню підприємства і потребує негайного проведення фінансової санації; кризовий стан, який не сумісний з подальшим існуванням підприємства і призводить до його ліквідації.

Існує значна кількість методів діагностики за допомогою моделей ймовірності банкрутства: двофакторна і п'ятифакторна моделі Е. Альтмана, п'ятифакторна модель Е. Альтмана адаптована, дискримінантна модель Р. Ліса, дискримінантна модель Дж. Таффлера, показник діагностики платоспроможності Ж. Конана і М. Гольдера, коефіцієнт У. Бівера, модель Г. Спрінгейта, дискримінантна модель О. Терещенка, модель Р. Сайфулліна-Г. Кадикова, О. Зайцевої та інші.

Найбільш широке застосування серед методів прогнозування банкрутства отримала модель “Z – рахунку” Е. Альтмана. Цей метод запропонований у 1968 р. відомим економістом Е. Альтманом. Індекс, побудований за допомогою апарату мультиплікативного дискримінантного аналізу і дозволяє у першому наближенні розділити господарські суб'єкти на потенційних банкрутів і не банкрутів [9].

У загальному вигляді індекс має вигляд:

$$Z = 3,107 \cdot K1 + 0,995 \cdot K2 + 0,42 \cdot K3 + 0,847 \cdot K4 + 0,717 \cdot K5, \quad (1)$$

де $K1$ – відношення прибутку до сплати відсотків до активів;

$K2$ – відношення виручки до активів;

$K3$ – відношення балансової вартості власного капіталу до залученого;

$K4$ – відношення реінвестованого прибутку до активів;

$K5$ – відношення власних обігових коштів до активів.

При значенні показника, більшому за 1,23 – фінансовий стан є стійким, а при меншому за 1,23 – нестійким.

Згідно з “Методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства”, затвердженими наказом Міністерства економіки України від 17.01.2001 р. № 10, для проведення системного експрес-аналізу фінансового стану підприємства пропонується використовувати коефіцієнт Бівера (КБ), який розраховується за формулою:

$$КБ = (ЧП - НА) : (ДЗ + ПЗ), \quad (2)$$

де ЧП – чистий прибуток;

НА – нарахована амортизація;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Коли КБ вище 0,4 – підприємству банкрутство не загрожує. Якщо протягом тривалого періоду коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2 – це означає формування незадовільної структури балансу.

Російські вчені Іркутської державної економічної академії пропонують для прогнозування ризику банкрутства R-модель, котра має наступний вигляд:

$$R = 0,38 \cdot K1 + K2 + 0,054 \cdot K3 + 0,63 \cdot K4, \quad (3)$$

де $K1$ – відношення оборотного капіталу до середньорічної суми активів;

$K2$ – відношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу;

$K3$ – відношення виручки до середньорічної суми активів;

$K4$ – відношення чистого прибутку до сукупних затрат.

Проблему неможливості використання зарубіжних методик у практиці оцінювання фінансового стану українських підприємств, спробував вирішити вітчизняний економіст О. Терещенко. Він розробив дискримінантну функцію з 6 змінними:

Модель О. О. Терещенка має вигляд:

$$ZTEP = 1,5 \cdot X1 + 0,08 \cdot X2 + 10 \cdot X3 + 5 \cdot X4 + 0,3 \cdot X5 + 0,1 \cdot X6, \quad (4)$$

- де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;
- X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;
- X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;
- X_4 – відношення прибутку до виручки;
- X_5 – відношення виробничих запасів до виручки;
- X_6 – відношення виручки до основного капіталу.

Коли $ZTER > 2$ – банкрутство не загрожує, $1 < ZTER < 2$ – фінансова стійкість порушена, $0 < ZTER < 1$ – існує загроза банкрутства [7].

Висновки. Отже, моделі діагностики банкрутства дозволяють, користуючись обмеженою кількістю показників, оперативно отримати інформацію про фінансовий стан підприємства і попередити виникнення кризового стану.

Таким чином, за результатами проведених досліджень, можна зробити висновок, що серед існуючих моделей прогнозування банкрутства, на сьогодні не має методики, що може надати достовірні результати про банкрутство вітчизняних підприємств. При використанні тих чи інших методів і методик прогнозування ймовірності банкрутства має місце отримання суперечливих висновків про рівень фінансового стану підприємства за загрозу банкрутства.

На нашу думку, перспективами подальших досліджень у даному напрямі є питання, які пов'язані з удосконаленням механізму прогнозування ймовірності банкрутства з точки зору його складових, існуючих критеріїв, вибору системи показників та ін.

Список використаних джерел

1. Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні : [монографія] / В. В. Джунь. – Львів : Інститут технологій бізнесу і права. – 2011. – 180 с.
2. Жилинский С. О. Банкрутство: причини, наслідки, організація протидії / С. Жилинский // Вісник КНТЕУ. – № 1. – 2009. – С. 91-95.
3. Клочан В. П. Використання методу коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства / В. П. Клочан, В. Ф. Клочан, Н. І. Костаневич, А. Г. Костирко // Економіка АПК. – 2008. – №7. – С. 54–56.
4. Матвійчик А. О. Діагностика банкрутства підприємств / А. О. Матвійчик // Економіка України. – 2009. – № 4. – С. 20-28.
5. Рзаєва Т. Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рзаєва, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №3. Т.1. – С. 177-181.
6. Ситнік Л. С. Методи прогнозування банкрутства и забезпечення беззбитковості підприємства/ Л. Ситнік // Економіка промисловості. – № 1. – 2009. – С. 96-104.
7. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб.] / О. Терещенко, П. Коновалюк. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 578 с.
8. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін. – М. : Инфра-М, 2005. – 343 с.
9. Шершеневич Г. Ф. Формування системи показників оцінки фінансового стану підприємства для оцінки ймовірності банкрутства / Г. Шершеневич // Економіст. – № 9. – 2010. – С. 63-65.

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І СУСПІЛЬНИХ НАУК

УДК 310.101

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМІШАНОЇ ЕКОНОМІКИ

Є.О. Груздова, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Марчук Л. П.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто та проаналізовано теоретичні підходи до розгляду особливостей функціонування змішаної економіки. Особливу увагу приділено регулюванню змішаної економіки в окремих розвинених країнах світу.

Ключові слова: змішана економіка, механізм господарювання, державне регулювання.

Постановка проблеми. Актуальність даної проблеми полягає у необхідності з'ясування особливостей функціонування змішаної економічної системи, яка була теоретично обґрунтована економічною наукою, зокрема кейнсіанством, після економічної кризи 30-х років ХХст. Практика довела, що ринковий механізм має вроджені недоліки: періодично виникають економічні кризи, не задовольняється ряд економічних потреб суспільства, породжується соціальна несправедливість тощо. Тому виникає потреба у додаткових регуляторах економіки.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дану проблему досліджували такі відомі економісти, як: А. Шеффле, Дж. Стрейчі, А. Вагнер, С. Чейз, А. Хансен, С. Брю, С. Фішер, Д. Кейнс. Саме тоді німецькі економісти Альберт Шеффле та Адольф Вагнер в ряді економічних праць виступили з обґрунтуванням ідеї змішаної економіки. Будь-яке втручання держави в економічне життя А. Шеффле називав “соціалізмом”, а А. Вагнер - “державним соціалізмом”. Прихильниками теорії змішаної економіки виступили в період Другої світової війни (1939-1945) і після неї буржуазні економісти С. Чейз, А. Хансен, Дж. М. Кларк і П. Семюельсон (США), які стверджували, що контроль над сучасною економікою здійснюється як суспільством, так і приватними інститутами нібито з метою підвищення “соціального добробуту” народів, що завдяки “революції” у функціях буржуазної держави його економічна і соціальна діяльність може ліквідувати суперечності капіталізму, забезпечити безкризовий розвиток економіки, високі й стійкі темпи її зростання.

Постановка завдання. Метою даної роботи є дослідження сучасної системи господарювання країн із змішаною економікою.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, характерними ознаками змішаної економіки слід вважати :

- функціонування економіки на засадах плюралізму форм власності (приватної, колективної, державної) та розмаїття форм господарювання (оренди, акціонування, кооперації) тощо;
- розвиток державного підприємництва і формування державного сектора економіки;
- модифікацію ринкового ціноутворення внаслідок запровадження трансферних цін і державного регулювання цін на ресурси і продукти;
- державне регулювання науково-технічного та інноваційного розвитку;
- регулювання державою та профспілками умов оплати та ринку праці;
- соціалізацію економічної системи капіталізму на засадах соціального страхування і соціального захисту населення, соціального партнерства;
- підтримання конкурентних умов господарювання і запобігання монополізму.

Теорія змішаної економіки виникла в кінці XIX століття в умовах переростання капіталізму вільного підприємництва у монополістичний капіталізм та посилення економічної ролі держави.

Розрізняють три основних варіанти змішаної економіки: 1) консервативний, 2) ліберальний, 3) соціал-реформістський. Кожен з них має певні відмінності.

Консервативний варіант змішаної економіки виступає за обмежене втручання держави в макроекономічні процеси з метою створення умов для розвитку приватного сектора і ринкових важелів саморегулювання.

Ліберальний варіант передбачає проведення важливих інституціональних і соціальних реформ, раціональну взаємодію приватного і державного секторів економіки, впровадження системи національного планування, здійснення поступової соціалізації капіталістичної економіки. Відомі представники цієї моделі – американські економісти Дж. Гелбрейт та Р. Хейлброннер.

Соціал-реформістський варіант змішаної економіки обстоює необхідність оптимального поєднання децентралізму і централізму, планування і ринку, індивідуальних і колективних форм власності для поступової трансформації капіталізму в систему демократичного соціалізму.

Змішана економічна система (ринково-державна) є проміжною між чистою ринковою економічною системою і командною економічною системою. Уряд тут відіграє активну роль. Він сприяє стабілізації і зростанню економіки, забезпечує економіку деякими товарами і послугами, які виробляються в недостатньому обсязі або й зовсім не постачаються ринковою системою, модифікує розподіл доходів і ресурсів тощо.

Крім цього в змішаних економічних системах функціонують штучні економічні організації у вигляді великих корпорацій (монополій) та профспілок. Тобто, змішана економічна система є регульованою ринковою економічною системою, де ринок як форма організації суспільного виробництва контролюється через відповідні інститути, що забезпечують ефективність, справедливість і стабільність відносин в країні .

Змішаною економікою вважають, у якій і державні, і приватні рішення визначають структуру розподілу ресурсів. Залежно від того, які методи регулювання економічних процесів домінують у національній економіці, змішані економічні стимули поділяються на два види: ринково-державні та державно-ринкові.

Структура кожної національної змішаної системи має два сектори: державний та приватний. У ринково-державних змішаних економічних системах приватний сектор, представлений домогосподарствами та приватними підприємствами. Державне регулювання економіки відбувається через податкову систему і зводиться до антимонопольної діяльності, виробництва суспільних благ тощо. Макроекономічне планування національного виробництва з боку держави мінімальне. Воно носить рекомендаційний характер.

У державно-ринкових економічних системах адміністративні методи регулювання більш поширені. Держава централізовано впливає на врівноваження сукупного попиту та пропозиції.

В умовах змішаного типу економічної системи, звичайно, зазнають змін й основні положення вільного ринку. По-перше, спостерігаються зміни в конкуренції. Конкуренція з досконалої перетворюється в недосконалу. Це означає, що з'являється явище про домову цінової політики, що може негативно вплинути на баланс “покупець-продавець”. Внаслідок цього виникає обмеження умов вибору товарів для покупця.

Розрізняють такі типи ринкових структур з недосконалою конкуренцією:

а) ринок монополістичної конкуренції; в даному випадку на ринку різні виробники пропонують схожі товари, але споживачі хочуть придбати товари дещо модифіковані, наприклад, телефон з функціями мр-3 або японське кафе;

б) ринок олігополістичної конкуренції; він характеризується наявністю декількох великих виробників, що контролюють ринок товарів окремої галузі, наприклад, ринок побутової техніки;

в) ринок чистої монополії; в даному випадку існує лише один продавець. Він суттєво може вплинути на цінову політику. Прикладом цього ринку є продаж зброї, випуск грошей.

Таким чином, змішана економіка – це економічна система, заснована на пануванні державного сектора в окремих галузях і наявності певної свободи підприємництва в інших галузях [1].

Теорія змішаної економіки не є результатом певної ідеологічної концепції, що передувала економічній практиці, концепцією, під яку доводилося насильно підганяти реальні економічні процеси. У складній діалектичній взаємодії “економічної теорії” та “економічної практики” відносна самостійність першої часто призводить до того парадоксу, який К. Маркс називав “зведенням другого поверху раніше першого”, тобто ситуацією, коли побудова теорії випереджає реальність становлення відповідної практики.

Залежно від регулюючої ролі держави та її економічних завдань можна виділити такі моделі змішаної економіки в розвинених країнах:

1. Ліберальна (типова для США). Для неї характерна пріоритетна роль приватної власності, Уряд регулює економіку через законодавчу, податкову і грошово-кредитну політику.

2. Соціально-ринкова економіка (характерна для Німеччини). Вона базується на вільній конкуренції приватних фірм. Спостерігається посилення концентрації виробництва, що сприяє розвитку державної, кооперативної та інших форм власності. Це викликає до життя нові форми конкурентної боротьби між підприємствами різних суспільних секторів.

3. Шведська модель. Вона характеризується високим рівнем соціальних гарантій.

4. Японська модель. Її можна розглядати як модель регульованого корпоративного капіталізму [1].

Проблема вдосконалення державного управління економікою та регулювання ринків відноситься до числа основоположних в економічній науці. На сучасному етапі вона є особливо актуальною в зв'язку з загальносистемною кризою і появою прогалів саме в управлінні економікою.

Вважаємо, що в основу сучасних підходів до розгляду механізму функціонування змішаної економіки мають бути покладені пріоритети національної та економічної безпеки, орієнтири на внутрішні джерела зростання і державне стимулювання розвитку промисловості, подолання розриву між фінансовим і реальним секторами економіки і соціальну спрямованість стратегії державного управління економічними перетвореннями в країні.

На нашу думку, у кризові періоди роль держави в економіці посилюється внаслідок наступних обставин :

- поки не створені неформальні ринкові інститути та неефективно працює законодавча система, держава повинна активно підтримувати виробництво, регулюючи основні ринки через державні холдинги та державні агентства;

- регулювання товарних ринків багато в чому визначається регулюванням фінансового ринку. При цьому необхідною умовою піднесення економіки є стабільність національної валюти не стільки по відношенню до долара та інших ВКВ, скільки в контрольованій державою передбачуваності її змін.

Фінансові ринки передових країн грають величезну роль в підтримці високого обсягу їх внутрішніх ринків, складаючи близько 50% ВВП [2].

Держава може реалізувати свої цілі забезпечення спостережливості, керованості економікою, здійснюючи також заходи щодо встановлення контролю над інформаційними ринками. Для цього необхідно інформаційно облаштувати основні товарні ринки, забезпечити ліцензування учасників ринку, сертифікацію використаної інформації, навчання фахівців з кожного сегмента ринку, створити бази даних по всіх учасниках ринку, їх активів, фінансового стану, заборгованостях і т. д.

Розглянемо особливості функціонування змішаної економіки в окремих країнах і регіонах світу.

Для економіки США характерно незначне втручання держави і всебічна підтримка підприємництва. Роль федерального уряду менша ніж у інших країнах. Податки та державні витрати по відношенню до ВВП в США менші, ніж у інших країнах. Державна власність у промисловості незначна.

Для економіки Західної Європи типовим є суттєве втручання держави в економіку. Вона відіграє головну роль у розподілі прибутків через програми державних видатків на соціальні потреби. Розвинена система соціального забезпечення (державне страхування здоров'я, грошова допомога родинам). Державні виплати отримують безробітні та інші категорії населення.

У Великобританії та Швеції запроваджені, в основному, державні системи охорони здоров'я, що забезпечують безкоштовну й однакову медичну допомогу всім громадянам, а приватні-обкладаються досить високими податками. В умовах змішаної економіки уряди мають право переводити у державну власність неблагополучні фірми, діяльність яких вважається життєво необхідною для національних інтересів.

Економіка Японії, інших країн Східної Азії характеризується тісною взаємодією держави і бізнесу, особливо при розміщенні капіталів. Індикативне планування ґрунтується на узгодженні дій уряду і фірм. Міністерства разом з бізнесменами розробляють стратегічні напрями розвитку, економісти визначають ключові галузі для вкладення капіталів. Державне соціальне забезпечення в Японії відсутнє. Цю функцію виконують фірми.

Висновки. Змішаною вважається функціональний тип економічної системи, у якому приватні та державні рішення впливають на структуру виробництва, обміну та розподілу ресурсів, продуктів та доходів між суб'єктами економіки. Домінування адміністративного чи ринкового механізму регулювання обумовлює такі методи управління виробництвом, як ринково-державні та державно-ринкові. Державно-ринкові методи відрізняє активне державне регулювання ринкових відносин, а ринково-державні методи сприяють становленню ринкових відносин та поступовому усуненню централізованих форм управління. Обрання методів управління економікою залежить від об'єктивних умов господарювання і визначених пріоритетів майбутнього розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Мамедов О. Ю. Смешаная экономика. Двухсекторная модель: ученик для вузов / О. Ю. Мамедов. — Ростов-на Дону: Фенікс, 2001. — 224 с.
2. Можаяев В. Совместима ли “шведская модель” с глобализацией евроинтеграцией? / В. Можаяев // Человек и труд . — 2001. — № 4. — С. 25-32.

УДК 330.342.172

СПЕЦИФІКА ЕКОНОМІЧНИХ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

С. С. Чернявська, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Марчук Л. П.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто природу економічних суперечностей та причини виникнення. З'ясовано сутність економічних суперечностей в умовах перехідної економіки та можливі шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: суперечність, економічні суперечності, перехідна економіка.

Постановка проблеми. Перехідні процеси, які сьогодні спостерігаються в суспільстві гостро висвітлюють питання про обрання напрямків подальшого економічного розвитку. Трансформаційна економіка за своєю суттю є нестійкою, нестабільною, динамічною і тому має свою специфіку, що характеризується різким загостренням усієї сукупності суперечностей. Нашаровуючись, вони замість свого розв'язання нерідко загострюються, складні економічні проблеми залишаються невирішеними, ускладнюються соціальні явища, посилюються кризові тенденції, розмивається фундамент довгострокового економічного зростання. Усе це ускладнює перехідні процеси і негативно позначається на результатах реформ. Надання адекватних форм прямуванню економічних суперечностей як єдиний спосіб їх розв'язання у трансформаційній економіці значною мірою залежить від вироблення науково обґрунтованої економічної політики як чинника активізації економіки, що в свою чергу прискорить формування нової економічної системи з відповідним господарським механізмом.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Особливої уваги заслуговує розгляд трансформаційних процесів з позиції принципу суперечливості. Основи суперечностей у науковій літературі дослідженні досить добре і всебічно. Вагомий внесок у створення існуючих методологічних підходів зробили відомі вчені, зокрема В. Базилевич, А. Гальчинський, В. Гесць, П. Єщенко, В. Іноземцев, Б. Кваснюк, С. Кіреєв, С. Мочерний, Б. Панасюк, Б. Пасхавер, В. Тарасевич та інші. Разом з тим багато питань функціонування транзитивної економіки залишаються невивченими.

Постановка завдання. Метою статті автор вважає обґрунтування суперечностей трансформаційної економіки, виявлення умов, факторів та напрямів, які забезпечать вихід економіки на траєкторію економічного зростання.

Виклад основного матеріалу. Структура трансформаційної економіки представлена залишками старих форм, елементами нової системи, а також перехідними відносинами. Вона виходить далеко за межі еволюційних змін;

знаходиться в зоні якісних перетворень, існує між двома цілісними системами. Однією з головних її рис є те, що в цей період усі суперечності загострюються, зростає їхня кількість та інтенсивність. Економічні суперечності, будучи явищем і процесом економіки, є формою зв'язків і відносин між протилежними сторонами (їх елементами, властивостями, тенденціями) всієї економічної системи та кожного явища або процесу зокрема, відбивають реальні процеси єдності і боротьби у взаємодії суб'єктів господарювання один з одним у господарській практиці. Отже, економічна суперечність виражає взаємозаперечення, взаємопроникнення конкретних економічних потреб, інтересів і цілей у процесі виробництва, обміну, розподілу, споживання матеріальних і духовних благ в умовах обмеженості ресурсів [1].

Системоутворюючі суперечності можна поділити на загальні (характерні для всіх типів економічних систем) і специфічні (найбільш характерні для окремих типів економічних систем). Зв'язок між ними може виявлятися як зв'язок між формою і змістом. До загальних слід віднести суперечності між інституціональним і технологічним розвитком, суперечності відносин власності, зокрема: а) пов'язані з відокремленням по суб'єктах господарської діяльності функцій володіння, розпорядження, користування і виникаючим унаслідок цього дисбалансом реалізації цих функцій; б) пов'язані з мірою втручання держави і управлінням державною власністю; в) між різними функціонуючими в національній економіці моделями менеджменту; г) суперечності, що виявляються в дисбалансі інтересів між власниками і менеджерами. Специфічними суперечностями трансформаційної економіки можна вважати: суперечності, що виникають через невідповідність між складовими інституціональної системи і ведуть до відокремлення елементів економічної системи; між власністю і владою; між грошовими і негрошовими інститутами. Також сюди можна віднести суперечності між економічною і соціальною ефективністю реального сектора, між структурним потенціалом і структурою потреб, яка змінюється, суперечності, викликані відносно низьким рівнем розвитку фінансового сектора (наприклад, суперечності між надлишком фінансових засобів в одних галузях і їхнім дефіцитом в інших), між логікою розвитку реального сектора і логікою розвитку фінансового сектора, між кількісними і якісними характеристиками економічного зростання, між адміністративними і вільними ринками. Системоутверджуючими суперечностями трансформаційної економіки є суперечності реформування продуктивних сил: структурної трансформації на макро-, мезо- та мікрорівнях, інноваційного розвитку, розв'язання яких сформує умови незворотності трансформаційного процесу і власну матеріальну базу функціонування ринкової системи. До системовідтворюючих суперечностей можна віднести суперечності зростання рівня та якості життя населення, зміцнення позицій на світовому ринку, розв'язання яких забезпечить необхідні й достатні умови для саморозвитку ринкової системи, утвердження національної економіки у світовому економічному просторі [2].

Нестійкість економіки, загострення економічних і соціальних суперечностей одержують неоднозначне відображення в економічній науці. Не завжди в цей період вдавалося розгледіти дійсні перспективи розвитку. Наприклад, фізіократ В. Мірабо у поверненні до ідеального минулого, яким здавались йому феодальні відносини, вбачав можливість позитивного розв'язання суперечностей своєї епохи. Критикуючи недоліки капіталізму, що зароджується, закликав повернутися назад до дрібнотоварного виробництва С. Сісмонді.

Головна особливість будь-якого перехідного періоду – створення можливостей для формування нового економічного механізму на макрорівні. Загальною закономірністю є і причинність вступу економіки в перехідний стан: необхідність розв'язання суперечностей, що нагромадилися в рамках даної системи господарювання. У старій системі починають з'являтися елементи, не характерні для неї. Перехідний період супроводжується появою всіх тих нововведень, що сприяють розв'язанню або послабленню суперечностей, що нагромадилися. Будь-яка економічна система має свої глибинні внутрішні суперечності, що рано чи пізно призводять її або до всеохоплюючої системної кризи і розвалу, або до трансформації у нову якість. Суперечності є найбільш стійкими, адже пов'язані не лише з продуктивними силами суспільства, виробничими відносинами, окремими елементами відтворювального процесу, але й з національними традиціями, ідеологічними поглядами, неформальними звичаями, моральними устоями та кодексами побутової поведінки, внутрішніми самообмеженнями, що впливають з виховання, ментальності, оточуючого середовища, навіть кліматичних умов, за яких відбувається життєдіяльність людини. Внутрішні, глибинні суперечності не можна швидко зняти, розв'язати за допомогою адміністративних, економічних та інших дій і механізмів. Формальне руйнування старої системи не може усунути одномоментно ті форми економічної поведінки й економічної психології, що культивувалися протягом життя поколінь. Так виникали феодальна, капіталістична і соціалістична економіка, так проходили всі реформи, навіть у межах однієї і тієї ж формації. Особливий відбиток на хід трансформаційних процесів накладає інверсійний тип ринкового трансформування, а, отже, формується і специфіка економічних суперечностей.

Класичний тип формування ринкової економіки пов'язаний з переходом від аграрного суспільства до індустріального. Розвиток індустріальної системи створює науково-технологічний базис для утвердження ринкових відносин. Інверсійний тип ринкового трансформування являє собою формування ринкової системи в умовах індустріального суспільства. Директивно-планову форму зв'язку закріплено в матеріально-речовій структурі виробництва і в розміщенні продуктивних сил. Тому ринкове трансформування передбачає не тільки функціональну заміну планових зв'язків на ринкові, але й структурну перебудову (включаючи зміни в розміщенні продуктивних сил). Останнє завдання є незмірно складнішим від функціональних змін, хоча початково це не

було усвідомлене ні політиками, ні багатьма професіональними економістами, що ускладнювало й без того не просту економічну ситуацію.

Інверсійний характер ринкового трансформування проявляється в усіх економічних процесах. Якщо класичний тип формування ринкової економіки містить у собі процеси переходу від дрібної приватної власності до крупнішої, від вільної конкуренції до олігополії, монополії та розмаїття ринкових структур, від вільного ціноутворення до включення механізмів державного регулювання цін, то інверсійний тип ринкового трансформування передбачає протилежні переходи: від загального одержавлення власності до розвитку розмаїття її форм, від державної монополії до включення конкурентних засад, від директивно-планових цін до вільного ціноутворення тощо. У структурі ринкового трансформування А. А. Гриценко і С. І. Кіреєв [3] виділяють три основні трансформаційні потоки: первісне нагромадження капіталу як основоположний, провідний процес; переструктурування економіки у відповідності з новими закономірностями її функціонування; соціалізацію економіки як протилежний первісному нагромадженість процес, призначений гасити напруженість, породжену двома попередніми процесами. Ці потоки, будучи відносно самостійними, в той же час тісно взаємопов'язані. Недиференційованість цих потоків у структурі ринкового трансформування не дозволяє адекватно оцінювати події, що розгортаються, з точки зору перспективи і приймати правильні рішення. Так, важливою рисою інверсійного типу ринкового трансформування є суперечність між соціалізацією директивно-планової економіки, що інтенсивно руйнується, і соціалізацією капіталу, яка ще не сформувалася. Відсутність адекватних форм прямування цієї суперечності породила значний розрив в соціальній тканині суспільства і погіршила трансформаційний перехід.

Перетворення пропорцій відтворення і структури народного господарства – особливо складний процес. Він не може бути здійснений у короткий термін, тому що для цього потрібні значні капіталовкладення і досить тривалий інвестиційний період. Якщо не враховувати інерційності структури народного господарства, то будь-які заходи економічної політики можуть призвести до загострення кризи в перехідній економіці. На жаль не була вироблена ефективна структурна політика, практично була відсутня промислова політика, орієнтована на перетворення структури національної економіки.

Вважаємо, що на сучасному етапі в умовах подальшої трансформації ринкових відносин в Україні вимагає невідкладного розв'язання фундаментальна суперечність між сформованим техніко-технологічним базисом і новим економічним укладом. Специфіка цієї суперечності зумовлена технологічною неоднорідністю виробництв. У вітчизняній економіці співіснують “доісторичні” і новітні технології. Розв'язання цієї суперечності викликає необхідність подолання рудиментарних відносин, нееквівалентного обміну між промисловістю і сільським господарством, позаекономічного примусу і деяких інших анахронізмів, що не відповідають сучасним тенденціям

економічного розвитку у розвинених країнах. Низька норма нагромадження, у загальному обсязі якої частка коштів на розвиток найбільш перспективних напрямів мізерно мала, спричиняє подальше загострення цієї суперечності. Розв'язання останньої можливе шляхом надання адекватних форм руху цієї суперечності, а саме шляхом техніко-технологічного переоснащення виробництв, підвищення продуктивності праці, застосування, насамперед, новітніх технологій, властивих майбутньому суспільству як у нових, інтелектуальних, так і в традиційних індустріальних галузях.

Структурні зміни в економіці України характеризуються стрімкою втратою галузями позицій, що визначають науково-технічний прогрес, а напрям і динаміка трансформації структури промисловості свідчать про прогресуюче технологічне відставання України від розвинених країн світу. Частка машинобудування та металообробки неухильно знижується при тому, що понад 60% становить виробництво проміжної продукції. Зазначена деформація структури національного виробництва стала неминучою через відсутність державної промислової політики та переорієнтацію товаровиробників на наявний платоспроможний попит, передусім за кордоном. Однобічний розвиток експортних галузей сировинного спрямування (частка сировинних і низькотехнологічних товарів становить близько 80%) призводить до розмежування низькотехнологічної структури української промисловості на два протилежні сектори – домінуючий експортний зі спрощеною структурою сировинного спрямування і підлеглий неекспортноспроможний, деградує, який охоплює галузі як традиційного, так і високотехнологічного виробництва. Ця тенденція не сприяє адекватним інноваційно-технологічним структурним зрушенням національного виробництва і суперечить загальносвітовим тенденціям економічного розвитку [4].

На нашу думку, особливістю трансформаційних процесів, які сьогодні відбуваються в Україні, є невиконання державою ролі каталізатора структурних зрушень в економіці та формування нових інноваційних пріоритетів. З метою модернізації виробничого потенціалу на основі технологічного оновлення, запровадження ресурсозбереження, підвищення частки продукції високого ступеня переробки, подолання тенденції деградації науково-виробничого потенціалу необхідно змінити пріоритети і методологію структурної політики держави. Остання має ґрунтуватися на знанні закономірностей глобального науково-технічного та економічного розвитку, чіткому виявленні власних конкурентоспроможних переваг і напрямів “прориву”. Саме стимулюючи такі напрями, можна у стислі строки вивести економіку на передовий технологічний рівень, забезпечити конкурентоспроможність багатьох видів вітчизняної продукції на світовому ринку.

Висновки. Економічні суперечності відбивають реальні процеси єдності та боротьби, що стосуються взаємодії господарюючих суб'єктів у межах певної системи виробничих відносин. Отже, ці суперечності виражають взаємозаперечення, взаємопроникнення конкретних економічних потреб,

інтересів і цілей у процесі виробництва. Шляхами розв'язання суперечностей трансформаційної економіки слід вважати: модернізацію виробничого потенціалу на принципово новій техніко-технологічній основі, реструктуризацію галузей економіки, запровадження ефективного ресурсозбереження, використання переваг науково-технічного прогресу з метою подолання деградації науково-виробничого потенціалу країни. Цьому також має сприяти виважена регуляторна політика держави, що має враховувати існуючі економічні досягнення та перспективи майбутнього розвитку.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія. У 3-х т. / За ред. С. В. Мочерного. – К. : Академія, 2002. – 952 с.
2. Новіков А. В. Специфіка економічних суперечностей трансформаційної економіки / А. В. Новіков // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2006. – С. 21-22.
3. Білик О.П. Суперечності в сучасному економічному просторі та їх класифікація / О. П. Білик // Вісник Академії праці і соціальних відносин. – 2002. – № 6 – С. 42-48.

УДК 368.914 (477)

СТАН ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

А. В. Вєтрова, студент

Науковий керівник – к. е. н., доцент Марчук Л. П.

Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано деякі аспекти пенсійної реформи в Україні та її фінансового забезпечення.

Ключові слова: пенсійна система, пенсійна реформа, пенсійні виплати.

Постановка проблеми. Проблема вивчення стану пенсійного забезпечення в Україні є вкрай актуальною. Незважаючи на те, що пенсійна реформа набирає прискореного темпу, а рівень основних соціальних стандартів постійно підвищується, реальні розміри пенсійних виплат більшості співвітчизників і надалі залишаються невеликими. Від розв'язання цієї проблеми значною мірою залежить і ефективність реалізації концепції стратегічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрями реформування пенсійної системи стали наріжним каменем дисертаційних досліджень низки вітчизняних науковців, серед яких О. Белінська, Н. Коробенко, Т. Кравчук, Н. Луговенко, О. Макаренко, Н. Тополенко, М. Шумило.

Останні наукові видання містять численні публікації за цією проблематикою. Так, зокрема, Л. Батченко та М. Деліні дослідили тенденції та

Студентський науковий вісник, випуск 1 (10)-2014. Частина 1.

наслідки реформування пенсійної системи, а також визначили можливість формування окремою людиною механізму соціального самозахисту [1]. О. Бражко запропонував Концепцію реалізації пенсійної реформи в Україні [2]. А. Загородній та Л. Пилипенко віддали перевагу добровільному, а не законодавчому способу підвищення пенсійного віку [3]. О. Коцюба та Ю. Резнікова запропонували запровадити обов'язкове професійне пенсійне страхування [4]. О. Крентовська обґрунтувала основні напрями національної стратегії вдосконалення соціальної політики в умовах старіння населення України з урахуванням заходів міжнародної політики в цій сфері [5]. О. Макаренко зробив висновок про невідповідність трирівневої пенсійної системи України завданню забезпечення прав і потреб осіб похилого віку і необхідність перегляду її основних складових [6]. В. Мороз проаналізував можливості зміни вікової межі, встановленої для визначення працездатного віку [7].

Однак, визнаючи безперечні досягнення вищенаведених науковців, слід наголосити на необхідності конкретизації підходів до вдосконалення системи пенсійного забезпечення населення України. У цьому полягає мета даної статті.

Виклад основного матеріалу. На відміну від інших постсоціалістичних країн, пенсійна реформа реально розпочалася у 2003 році з прийняттям Верховною Радою України законів “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” й “Про недержавне пенсійне забезпечення”. В країні сформовано трирівневу систему пенсійного забезпечення: державна солідарна система, накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування й система добровільного недержавного пенсійного забезпечення. Державна солідарна система побудована за принципом солідарності поколінь – працююче населення забезпечує непрацююче. На сьогодні в Україні на 13,5 млн пенсіонерів припадає 13,8 млн працюючих. А кількість найманих працівників вже менша, ніж кількість пенсіонерів – 12,7 млн осіб.

Фінансування солідарної системи пенсійного страхування відбувається за рахунок обов'язкових внесків роботодавців у розмірі 33,2% від фонду оплати праці та 2 % – від заробітної плати робітника [8, с.4].

Основні параметричні зміни в солідарній системі для її збалансування такі:

- вирівнювання пенсійного віку для жінок з 55 до 60 років буде збільшуватися поступово впродовж 10 років – на 6 місяців кожного року, починаючи з 1 вересня 2011 року;
- перегляд мінімально необхідного стажу для призначення пенсії за віком (його збільшення з 5 до 15 років);
- підвищення нормативної тривалості страхового стажу для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі для жінок з 20 років до 30 років та для чоловіків відповідно – з 25 до 35 років;
- встановлення обмеження для максимального розміру пенсії на рівні 10 прожиткових мінімумів.

Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні мала запрацювати ще у 2007 році. На жаль, цього не сталося, хоча необхідну нормативно-законодавчу базу сформовано з прийняттям Верховною Радою України Закону “Про недержавне пенсійне забезпечення” від 09.07.2003 № 10S7-IV [9]. У ньому визначено три види фондів: відкритий пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи, корпоративний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців, і професійний пенсійний фонд, засновником якого можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб.

Недержавні пенсійні фонди – третій рівень пенсійної системи. Умови життя працівника згодом суттєво будуть від них залежати після виходу на пенсію.

Державний бюджет України на 2014 рік дає змогу з 1 липня і 1 жовтня підвищити пенсії зі збільшенням прожиткового мінімуму, а також з 1 березня – у зв'язку зі зростанням середньої зарплати. Але потрібно пам'ятати, що підвищення безпосередньо залежить від наповнення бюджету ПФУ (Пенсійного фонду України), основним джерелом доходів якого є надходження від сплати єдиного соціального внеску. За минулий рік з усіх джерел фінансування до ПФУ надійшло 250,5 млрд грн., з яких власні надходження досягли 166.9 млрд грн. Порівняно з 2012 роком власні доходи зросли майже на 9 млрд грн. У 2013 році було проведено вісім масових перерахунків пенсій різними категоріями пенсіонерів. Середній розмір пенсій збільшився з 1470,73 грн (станом на 1 січня 2013 року) до 1526,09 грн (станом на 1 січня 2014 року) [10, с. 32].

Незважаючи на всі ці цифри, без кардинальних заходів виконання бюджету ПФУ протягом найближчих десятиліть здійснюватиметься все важче. До низки чинників, які стоять на заваді поліпшення ситуації у сфері пенсійного забезпечення, можна віднести такі: значна тінізація вітчизняного ринку праці, що призводить до виплати заробітної плати в конвертах, зростання навантаження на платників єдиного соціального внеску, низький рівень доходів працюючого населення. Слід також назвати корумпованість, криміналізацію майже всіх сфер суспільного життя. Все це знижує темпи економічного зростання. Прикметно й те, що багато попередніх заходів із пенсійного реформування зводилося лише до коригування пенсійної системи, а її вдосконалення відкладається.

Майже в усіх країнах світу з ринковою економікою простежується тенденція залежності розмірів пенсійних виплат від загального рівня доходів платників соціальних внесків. В Україні з 2009 року і до кінця 2013 року розмір середньої заробітної плати працівників, як і розмір середньої пенсійної виплати, зріс в 1,6 разу, що майже не відрізняється від темпів зростання ВВП, який за цей період збільшився в 1,7 разу [10, с. 32]. Така симетричність у зростанні доходів населення та ВВП не є показником ефективності пенсійної системи.

Потрібно звернути увагу й на те, що рівень цін в Україні та деяких країнах ЄС є однаковими, а розміри доходів громадян нашої держави є значно меншими. Так, заробітна плата в Польщі в 2013 році становила 1135 доларів

(9195 грн), що перевищує український показник у 3,3 разу. Польська середня пенсія близько 500 доларів (4060 грн), що у 2,8 разу більше за українську. Частка пенсіонерів, які отримують менше 1000 грн виплат, становила в 2013 році 2428,8 млн осіб [11, с. 33]. Така ситуація і в інших країнах світу, але вся суть в тім, що реальна купівельна спроможність мінімальних пенсій і заробітних плат дає змогу пенсіонерам розвинутих країн світу задовольняти свої основні потреби.

Реалізація соціальних програм українського уряду дає змогу хоч трохи підвищити пенсійні виплати більшості літніх людей. Однак такі кроки не сприяють стабілізації солідарної пенсійної системи, а лише посилюють порушення страхового принципу фінансування бюджету. Згідно з дослідженнями МОП, Україна перебуває на 89 місці за продуктивністю праці – між Марокко й Пакистаном. Серед країн СНД наша держава посідає четверту позицію – після Білорусі, Казахстану і Росії. Якщо у 2010 році показник продуктивності праці (ВВП на працівника) в Україні становив 17,8 тис. доларів, то в Росії він дорівнював 37,6 тис. доларів, а в США – 103 тис. доларів [10, с. 33]. Серед причин такої ситуації – неефективні бізнес-процеси, бюрократія й адміністративні бар'єри з боку держави для комерційного сектора, чинники “сімейності” на підприємстві. Частково в цьому й криється причина низького рівня доходів більшої частини населення України.

Проте все ж таки нині процес реформування має активно продовжуватися.

Питання поліпшення пенсійного забезпечення всіх категорій громадян залишається пріоритетним завданням. Керівництвом країни визначено стратегію подальших дій щодо розв'язання проблеми подолання диспропорцій у розмірах пенсій, призначених у різні роки. Передбачається вдосконалення механізму щорічного перерахунку (осучаснення) пенсій. Зокрема, з 1 березня планувалося здійснити перерахунок пенсій шляхом осучаснення заробітної плати, тобто врахувати 20% зростання заробітної плати за попередній рік з огляду на рівень інфляції [11, с. 10].

Для забезпечення фінансування виплати пенсій, призначених на пільгових умовах, пропонується запровадити додаткові ставки єдиного соціального внеску. Урегульовано питання включення до страхового стажу періодів перебування жінки у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами й одержання у зв'язку з цим допомоги по вагітності та пологах. Надано можливість під час визначення зарплати для обчислення пенсії вилучити із підрахунку періоди одержання допомоги по безробіттю в межах до 60 календарних місяців страхового стажу, але не більш, як 10% тривалості страхового стажу, врахованого в одинарному розмірі. Удосконалено механізм визначення заробітної плати для обчислення пенсії у випадках наявності неповних місяців страхового стажу в період, за який обчислюється заробіток. Уніфіковано порядок виплати пенсій особам, які перебувають на повному державному утриманні та отримують пенсії, призначені згідно із Законом України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та інших осіб”.

Висновки. Вважаємо, що забезпечення в рамках солідарної системи буде погіршуватися, тим самим стимулюючи громадян формувати персоніфіковані накопичення в рамках 2-го та 3-го рівнів пенсійної системи. Другий рівень пенсійної системи ще не запрацював і почне з діяти з відстрочкою мінімум у два роки, а можливо і більше. Третій же рівень в особі компаній по страхуванню життя і НПФ працює вже давно. Безумовно, показники ринку страхування життя близькі до 1 млрд гривень на рік (що в рази більше показників ринку ПФУ), ще далекі від потенційних, але завдяки поетапному погіршенню солідарної системи інтерес до продуктів страхування життя буде однозначно зростати. На додаток до всього треба сказати, що в підсумку здійснення пенсійних виплат буде проводитися виключно компаніями зі страхування життя, у форматі ануїтетів (довічних або на строк), що робить компанії зі страхування життя одним з найважливіших суб'єктів роботи пенсійної системи. Це буде сприяти досягненню такої мети реформування, як зменшення виплат в рамках солідарної системи для ліквідації дефіциту пенсійного фонду та перехід до персоніфікованих накопичень.

Список використаних джерел

1. Батченко Л. В. Розвиток реформованої пенсійної системи України та її вплив на формування механізму соціального самозахисту населення / Л. В. Батченко, М. М. Деліні // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6. – С. 188-193.
2. Бражко О. В. Реформування системи державного пенсійного страхування / О. В. Бражко // Економіка та держава. – 2010. – № 5. – С. 73-75.
3. Загородній А. Г. Проблеми та шляхи вдосконалення пенсійної системи України / А. Г. Загородній, Л. М. Пилипенко // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 15-24.
4. Коцюба О. Мінімальні соціально та економічно обґрунтовані розміри пенсійних внесків на користь потенційних учасників обов'язкової професійної пенсійної системи в Україні / О. Коцюба, Ю. Резнікова // Україна : аспекти праці. – 2010. – № 7. – С. 9-13.
5. Крентовська О. Старіння населення як детермінуючий фактор удосконалення державної соціальної політики в Україні / О. Крентовська // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – К. : Вид-во НАДУ, 2009. – № 2. – С. 210-226.
6. Макаренко О. М. Тенденції й перспективи розвитку пенсійного забезпечення осіб похилого віку в Україні / О. М. Макаренко // Державне будівництво [Електронний ресурс] – 2009. – № 1. – Режим доступу : [http : //www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2009-1/index.html](http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2009-1/index.html).
7. Мороз В. М. Зміна вікової межі, встановлення для визначення працездатного віку як джерело збільшення кількісної складової трудового потенціалу країни / В. М. Мороз // Економіка та держава. – 2010. – № 3. – С. 81-85.
8. Колесникова К. З увагою до кожного пенсіонера / К. Колесникова // Вісник пенсійного фонду України. – 2014. – № 2. – С. 4-5.
9. Про недержавне пенсійне забезпечення. Закон України від 09.07.2003 № 10S7-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua).
10. Зеленко В. У пошуках альтернативних джерел / В. Зеленко // Вісник пенсійного фонду України. – 2013. – № 8. – С. 32-33.
11. Довгань С. Зміни на краще / С. Довгань // Вісник пенсійного фонду України. – 2014. – № 1. – С. 10-11.

УДК 378.5(477)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В. В. Пермякова, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Марчук Л. П.

Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано стан приватної вищої освіти в Україні. Визначено ключові проблеми, важливі для її майбутнього розвитку.

Ключові слова: матеріально-технічна база, державні ВНЗ, приватні ВНЗ, ліцензія.

Постановка проблеми. Проблема дослідження специфіки розвитку приватної вищої освіти є досить актуальною. Україна успадкувала від Радянського Союзу розгалужену систему навчальних закладів та високий рівень освіти. Державна система освіти СРСР сприяла отриманню якісних знань, необхідних для економічного розвитку та забезпечувала доступність, безкоштовність освіти. Але при соціалізмі закладів приватної вищої освіти не існувало. У той же час в зарубіжних країнах проведені реформи щодо національних систем освіти довели, що активна робота з їх оновлення та подальшого розвитку вимагає функціонування навчальних закладів нового типу – приватної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань розвитку вищої приватної освіти присвятили свої праці такі вітчизняні науковці, як: Б. Данилишин, О. Куклін [1], І. Кукурудза [2], О. Сидоренко [3], Т. Фініков [4] та ін. Вчені звертають увагу на необхідність розширення мережі приватних ВНЗ, недосконалість правових засад їх функціонування, труднощі контролю за якістю освіти, низький рейтинг цих закладів тощо. На мій погляд, існує ще ціла низка нерозглянутих проблем щодо організації та функціонування приватних ВНЗв Україні, які потребують особливої уваги.

Мета статті: розглянути найбільш нагальні проблеми, що стосуються функціонування і розвитку приватних вищих навчальних закладів в Україні в сучасних умовах, зважаючи на реформування економічної системи суспільства та перспективи його духовної еволюції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток сучасної приватної школи в Україні розпочався іще до офіційного проголошення незалежності держави. Сьогодні в Україні система платної освіти законодавчо закріплена і діє як повноправний соціальний інститут. Приватні ВНЗ належить важлива соціальна роль. Вона полягає в тому, що ці навчальні заклади:

- надають можливість навчатися тим студентам, кому держава не може надати таку можливість;
- забирають значний контингент студентів, які спроможні платити за своє навчання, даючи можливість іншим отримати освіту за держзамовленням;

- створюють конкуренцію державним ВНЗ. Як відомо, конкурентна боротьба стимулює підвищення якості освітніх послуг, впровадження нових навчальних технологій та прогресивних тенденцій у вищій освіті.

Основними факторами, які зумовили створення в Україні численних приватних навчальних закладів у першій половині 90-х років минулого століття, були:

- необхідність створення умов для надання особистості можливості вибору шляхів одержання освіти та кваліфікації у відповідності з власними нахилами, інтересами та можливостями, в тому числі матеріальними;

- обмеженість бюджетних джерел фінансування вищої освіти, неспроможність державних вузів повністю задовольнити зростаючі потреби населення в освітніх послугах;

- поширення на заклади освіти ринкових відносин, перетворення освітніх послуг на товар;

- зміни ринкового попиту на окремі спеціальності, види освітніх послуг;

- важливість надання науково-педагогічному персоналу вузів матеріальної підтримки для скорочення відтоку кадрів за межі системи освіти.

Розвиток приватної освіти в нашій країні відповідає провідним світовим тенденціям. Зокрема йдеться про те, що:

- спостерігається поглиблення загальної кризи традиційної державної системи вищої освіти, яка не оминула сфери її фінансування та управління;

- відбувається вступ людства в еру інформаційного суспільства, що потребує цілком нових підходів до якості та цілей вищої освіти;

- розвивається глобальний процес децентралізації держави та автономізації суспільства;

- удосконалюються ринкові відносини, відбувається поглиблення демократії та зміцнення громадянського суспільства, структурним елементом якого є і приватний сектор освіти [4, с. 142].

Науковці звертають увагу на деякі негативні моменти, пов'язані з функціонуванням приватних ВНЗ. Започаткування ринкових відносин у сфері вищої освіти багатьох країн супроводжується різким зниженням якості освіти. Відомий педагог Г. Берхорн зазначає, що випускники приватних ВНЗ показують нижчий рівень знань, ніж випускники державних ВНЗ. Також у приватних ВНЗ можна спостерігати недостатній міждисциплінарний підхід до навчання.

В українських приватних вищих навчальних закладах не вщухають скандали, пов'язані з перерозподілом власності. Це визнають і самі їхні власники, і експерти. Останні стверджують, що українські приватні ВНЗ є прибутковими, а тому на відміну від більшості західних вузів, це стає мотивом для рейдерства, характерного для української економіки загалом. Власники ж вказують на недоліки законодавства, яке захищає статус та стабільність приватної освіти.

Зарубіжна практика доводить, що приватні ВНЗ можуть забезпечувати вищу якість освіти, ніж державні. Але в умовах сучасної України такі приклади

є поодинокими. Вітчизняна практика дозволяє виокремити найбільш нагальні проблеми, що стосуються розвитку приватних ВНЗ.

Першою проблемою є захоплення створенням вузів. У Німеччині діють 318 державних ВНЗ, з них лише 3 – приватні [1, с. 30]. В Україні ж 646 державних та 177 приватних ВНЗ, у Росії – 662 та 452 відповідно [5].

Другою проблемою можна вважати недостатню кількість штатних викладачів. Наприклад, у державних ВНЗ практикують дистанційне навчання. Матеріал викладають так звані віртуальні викладачі. Але ж зрозуміло, що не можна навчити та підготувати висококваліфікованих спеціалістів, використовуючи лише віртуальних викладачів, які маючи основне місце роботи, часто просто не зацікавлені в результатах своєї роботи за сумісництвом [3, с. 137].

Третьою суттєвою проблемою є слабка матеріально-технічна база вузів, відсутність наукових бібліотек, читальних залів, медичних пунктів, їдалень тощо, без чого важко уявити нормальне функціонування ВНЗ. У багатьох приватних ВНЗ через відсутність навчальних площ заняття проводяться в дві, а іноді й три зміни, що не може не позначитись на якості навчального процесу.

Четвертою проблемою є те, що приватні ВНЗ намагаються випустити більше спеціалістів, ніж цього потребує ринок праці. Щоб нормально функціонувати, приватні ВНЗ щороку збільшують кількість студентів та створюють все більш престижні та перспективні на сьогодні спеціальності. Як результат, багато студентів не можуть знайти собі роботу за спеціальністю. Цікавим в цьому плані є досвід Японії. Тут перший приватний навчальний заклад виник у 1868 році. Приватні ВНЗ Японії пропонують освіту у важливих галузях знань, які не охоплені державними університетами, тобто вони займають допоміжну нішу й свої фінансові фонди нараховують за рахунок успішних методів управління та підвищення ефективності [1, с. 30].

П'ятою проблемою є досить розгалужена система філій вищих приватних навчальних закладів. Більшість провідних ВНЗ мають десятки представництв у різних регіонах України, мережу центрів за кордоном. На сьогодні, в більшості постсоціалістичних країн кількість філій перевищує кількість державних та приватних вищих навчальних закладів разом узятих. Виникло навіть таке поняття – “філіалізація вищої освіти”. У більшості таких вищих навчальних закладів студенти ніколи не бачили “живого” професора. Для того, щоб спростити навчання, якнайшвидше закінчити заклад та отримати диплом практикуються також “групи вихідного дня”, “малі факультети”, “скорочені програми”, навчання за “індивідуальними планами” тощо. Велика кількість філій та представництв ліцензуються й акредитуються “під дахом” головного ВНЗ, не маючи при цьому власної достатньої матеріально-технічної бази та кадрового потенціалу [6, с. 43]. Тобто це означає, що студент абсолютно легально “купує диплом” престижного столичного ВНЗ, не отримуючи при цьому якісних знань, вмінь та навичок з даної професії.

Шостою проблемою є невиконання приватними навчальними закладами вимог ліцензування або робота вузу зовсім без ліцензії. Засновники таких ВНЗ приділяють увагу не розвитку та вдосконаленню навчального й виховного процесу, а отриманню прибутку та особистому збагаченню їх власників [2, с. 151].

Але незважаючи на перелічені негаразди, слід підкреслити ту позитивну роль, яку відіграє приватна вища освіта у духовному розвитку суспільства. Зокрема, розвиток приватної освіти сприяє мобілізації наявного інтелектуального потенціалу суспільства заради його збереження та розвитку. Це важливо для створення масштабної реалізації творчого наукового та педагогічного потенціалу професорсько-викладацького складу. Утвердження навчальних закладів недержавної форми власності є виявом демократизації суспільного буття в Україні, подолання монополії держави у сфері освіти.

Офіційне визнання приватної освіти виявляється не тільки в законодавчих та нормативних документах, але і в тому, що до управління вітчизняною освітою все частіше залучаються досвідчені представники небюджетної форми освіти, що, безумовно, буде сприяти удосконаленню всієї системи національної освіти в Україні.

Приватні вищі навчальні заклади у порівнянні з державними мають певні переваги у ціновій конкуренції. Плата за однакові освітні послуги у приватних ВНЗ, як правило, завжди нижча у порівнянні з державними вузами. А тому, як свідчить практика, приватні ВНЗ мають кращий фінансовий стан і більш успішно розвиваються. Державні ВНЗ змушені у вартість і ціну навчання студента–контрактника додатково включати ті суми, які держава недодає навчальним закладам за навчання тих студентів, що фінансуються з державного бюджету. Отже, держава частину витрат на підготовку фахівців за держзамовленням перекладає на студентів-контрактників. У приватних вузів такої потреби немає. Завдяки кращому фінансовому забезпеченню вони мають більше можливостей для інноваційної діяльності, розробки електронних навчально-методичних матеріалів, віртуальних лабораторій та бібліотек тощо.

Позитивним також є те, що деякі ВНЗ починають готувати майбутніх вступників іще з дитсадків. Потім діти йдуть до гімназій, коледжів, маючи можливість перед вступом скористатися довузівською підготовкою. Далі студенти можуть стати “молодшими спеціалістами”, “бакалаврами”, “спеціалістами”, “магістрами” та продовжити освіту в аспірантурі, докторантурі. Таким чином забезпечується безперервність навчання в межах дошкільної, шкільної та вузівської системи освіти.

Висновки. Отже, нині важливо подолати стереотип про другосортність приватної вищої освіти. Треба зважати на ту позитивну соціальну роль, яку вона відіграє у духовному розвитку суспільства. Але при цьому слід подбати про усунення цілої низки недоліків, які сьогодні є типовими для системи приватної вищої освіти. Зокрема, важливо забезпечити належні умови для акредитації приватних ВНЗ, поліпшити умови праці професорсько-викладацького складу,

визначити оптимальну кількість структурних підрозділів вузів, посилити контроль за якістю підготовки фахівців тощо. Діяльність приватних вузів покращиться, якщо будуть запроваджені нові механізми та форми соціального партнерства з метою підготовки висококваліфікованих кадрів відповідно до потреб економіки та ринку праці.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б. Інноваційна модель економічного розвитку: роль вищої освіти / Б. Данилишин, В. Куценко // Вісник НАН України. – 2005. – № 9. – С. 26-35.
2. Кукурудза І. І. Ринок послуг вищої школи в Україні: стан, проблеми та перспективи / І. І. Кукурудза // Вісник Черкаського університету. Серія Економічні науки. Випуск 152. – Черкаси: ЧДУ 2009. – С. 148-163.
3. Сидоренко О. Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі / О. Л. Сидоренко. – Харків: Основа, 2000. – 255 с.
4. Т. В. Фініков Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т. В. Фініков. – К. : Таксон, 2002. – 176 с.
5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Приватна освіта в Україні: чим «заманити» студента? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nagolos.com.ua/ua/articles/>

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯМ ВИРОБНИЦТВОМ ТА ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 631.147.003.13

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ

Т. В. Асмолова, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Кареба М. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються організація ефективного землеробства в Україні, впровадження технології мінімального обробітку ґрунту.

Ключові слова: сільське господарство, земля, землеробство, No-Till, мульча, сівозміни.

Постановка проблеми. У вітчизняному сільському господарстві інноваційні процеси переживають серйозну кризу, що виражається не тільки в глибокому моральному і фізичному зносі, а й у техніко-технологічній деградації і деіндустріалізації продуктивних сил, погіршенні технічної оснащеності сільського господарства та підприємств переробної промисловості, але й у слабкій конкурентоспроможності багатьох видів продукції АПК через те, що практично всі його галузі мають застарілі технології та малоефективну організацію виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва, шляхом впровадження інновацій, присвячені наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених – В. Я. Амбросова, В. Г. Андрійчука, В. І. Бойка, А. С. Даниленка, М. Я. Дем'яненка, О. Ю. Єрмакова, І.В. Коновалова, В. І. Криворучка, А. М. Малієнка, М. Й. Маліка, П. О. Мосіюка, О. М. Онищенко, В. Ф. Сайка, П. Т. Саблука, П. П. Руснака, О. М. Шпичака; та зарубіжних учених – Шеннон Озборн, Уейн Рівз, Едуардо Мартеллотто, Маріо Брагачіні та інші.

Постановка завдання. Метою даного наукового дослідження є розгляд технології мінімального обробітку ґрунту, яка призводить до відновлення родючості земель.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство – найбільший сектор економіки з виробництва продуктів і сировини, значною сферою зайнятості частини населення, покупцем засобів виробництва, фактором екологічного благополуччя людства, умовою комплексного розвитку всього світового господарства.

Світова економічна ситуація та низька продовольча забезпеченість багатьох країн світу породила низку проблем, що потребують негайного вирішення. Сьогодні в галузі рослинництва гостро стоїть питання збільшення обсягів виробництва, підвищення урожайності сільськогосподарських культур.

Проте на сьогодні значна частина сільськогосподарських земель на території України перебуває в незадовільному стані. Передусім, на це впливає високий показник розораності, обумовлений низкою чинників (зокрема, це спадок колишньої радянської системи сільськогосподарського виробництва, що ґрунтувалася на інтенсивній системі землеробства), по-друге – високий рівень розвитку продуктивних сил, а також те, що практично вся територія України характеризується сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами для ведення сільського господарства [1].

Унаслідок екстенсивного розвитку сільського господарства, водних та хімічних меліорацій відбувається інтенсивний розвиток ерозійних процесів, ущільнення орного шару ґрунту, зниження його родючості, ослаблення стійкості природних ландшафтів. Сучасний стан ґрунтового покриву досяг критичного рівня і перебуває на межі виснаження.

Найбільшу небезпеку становить використання землі для вирощування технічних культур, зокрема соняшника, на одній території впродовж декількох років. Наприкінці 90-х років на території Миколаївської області у такий спосіб використовувалося понад 40% сільськогосподарських угідь. За дослідженнями українських вчених, в цілому площа деградованих та малопродуктивних земель становить понад 19% ріллі. У складі еродованих земель значну частину становлять землі із сильно- та середньозмитими ґрунтами.

На якісному стані земельних ресурсів позначаються також інші фактори (засоленість, перезволоженість, солонцюватість тощо).

Зазначені вище негативні наслідки неефективного та безгосподарського використання основного багатства країни – землі свідчать про необхідність вирішення еколого-економічних проблем у землекористуванні. Одним із шляхів вирішення проблем є запровадження нових технологій обробітку ґрунту, зокрема, технологія No-till.

Система нульового обробітку ґрунту також відома як No-Till – сучасна система землеробства, за якої ґрунт не ореться, а поверхня землі вкривається шаром спеціально подрібнених залишків рослин – мульчею. Оскільки верхній шар ґрунту не пошкоджується, то така система землеробства запобігає водній та вітровій ерозії ґрунтів, а також значно краще зберігає воду. Тому нульовий обробіток найдоцільніше застосовувати в посушливих місцевостях, а також навпаки на розташованих на схилах полях в умовах вологого клімату. Хоч врожайність за цієї системи часом дещо нижча, ніж при використанні сучасних методів традиційного землеробства, але зате такий обробіток землі вимагає значно менших витрат праці та пального. Зараз ця система в Україні набуває все більшої популярності в інноваційно-орієнтованих підприємствах та вражає справді позитивними результатами [2].

У нашій країні визначилися такі основні напрямки мінімізації обробітку: зменшення кількості та глибини зяблевого, передпосівного і міжрядного обробітків ґрунту в сівозміні за використання гербіцидів для контролювання бур'янів; заміна глибоких обробітків поверхневими і мілкими, особливо під час підготовки ґрунту під озимі культури, з використанням широкозахватних плоскорізів, важких борін, лушпильників, фрез, які забезпечують високоякісний обробіток за один прохід агрегату; поєднання декількох технологічних операцій і заходів в одному робочому процесі способом застосування комбінованих ґрунтообробних та посівних агрегатів; зменшення оброблюваної поверхні поля методом впровадження смугового (колійного) передпосівного обробітку під час вирощування просапних культур і використання гербіцидів.

Найважливіші та загальні для всіх зон країни умови ефективного застосування мінімального обробітку ґрунту – високий рівень агротехніки, чітка технологічна дисципліна на полях, проведення всіх польових робіт в оптимальні строки і високоякісно, широке використання системи ефективних заходів захисту рослин, застосування добрив із врахуванням за нованого урожаю і висока технічна оснащеність господарства.

Причини впровадження No-till в країнах світу – різні. В Україні основною метою використання даної технології є насамперед зменшення витрат виробництва, підвищення продуктивності, збереження родючості ґрунтів. Водночас, не менш вагомим залишається фактор трудових ресурсів у землеробській галузі, який є надзвичайно обмеженим та дорогим.

Головні переваги технології No-Till:

- Економія ресурсів (пального, добрив, витрат праці, часу, запасних частин, зниження амортизаційних витрат).
- Підвищення рентабельності сільського господарства (підвищення віддачі від вкладених у виробництво грошових коштів).
- Збереження і відновлення родючого шару ґрунту (поліпшення його хімічних, фізичних і біологічних якостей, збільшення вмісту органічної речовини в ґрунті).
- Зменшення або усунення ерозії ґрунту (немає необхідності витрачати додаткові кошти на вирішення цієї проблеми).
- Екологічне управління бур'янами в посівах (управління бур'янами за допомогою правильно складених сівозмін, термінів посіву, сидератів).
- Підвищення зволоженості ґрунту (за рахунок повнішого накопичення і затримання вологи в ґрунті).
- Зниження залежності урожаю від погодних умов. При нинішній організації сільського господарства урожай на 80% залежить від природи. У системі No-Till вплив погоди і клімату на ефективність рослинництва зведений до 20%. Інші 80% доводяться на технології та управління в сільському господарстві, об'єднані в одну систему.

- Збільшення врожайності культур (оскільки структура ґрунту постійно покращується, з часом використання технології No-Till дозволяє отримувати більш високу врожайність, ніж при традиційній технології).

- Поліпшення якості зерна (відновлюється родючий шар ґрунту, накопичуються поживні речовини, що призводить до поліпшення якості зерна).

- Агрокультура – створення особою культури взаємодії з довкіллям [3].

Недоліком технології No-Till є те, що система нульового обробітку непридатна на надміру зволжених, заболочених ґрунтах. В таких місцях вона може використовуватися лише за умови створення хороших дренажних систем. Відповідно на таких ґрунтах доцільно або ж вести сільське господарство традиційним способом з оранкою, або ж вкладати значні кошти в дренаж ґрунтів.

Висновки. Система землеробства технології No-Till – це не просто відмова від механічного обробітку ґрунту. Відсутність системи механічного обробітку ґрунту зумовлює зміну всіх інших складових ланок системи землеробства – системи удобрення, насінництва, системи сівозмін, організацій території, структури посівних площ тощо.

Таким чином, землероб має справу з агроєкосистемою, яка постійно розвивається і самовдосконалюється. Ось чому No-Till відносять до самовідновлюваних систем землеробства. Отже, незадовільний стан сільськогосподарських угідь в Україні можливо покращити за даної технології, яка є ефективною для відновлення ґрунту та покращення його природних властивостей, що забезпечить збільшення врожаю.

Список використаних джерел

1. Еколого-економічне обґрунтування сівозмін – шлях до збереження багатих українських ґрунтів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uzh-rda.gov.ua/zemelni-pytannya-2/ekoloho-ekonomichne-obgruntuvannya-sivozmin-shlyah-do-zberezhennya-bahatyh-ukrajinskyh-hruntiv>.

2. Асташов В. В. Використання No-Till технології та її значення для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.vsau.org/getfile/6166.pdf>

3. Система землеробства No-Till [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2010-06-11-12-53-00/221---no-till.html>.

ЗМІСТ

КАФЕДРА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

О. В. Стогній Напрями вдосконалення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах	3
М. В. Босенко Особливості обліку і аудиту оборотних активів: теоритичний аспект	6
І. А. Дубачінська Основні фактори впливу на виникнення податкових спорів	10
О. К. Туз Проблеми акцизного оподаткування в Україні	14
О. В. Неграй Тіньова економіка як результат ухилення від сплати податків	17
І. В. Шевченко Дослідження зміни ставки податку на прибуток на надходження коштів до державного бюджету України	20
С. С. Дюміна Перспективи вдосконалення системи податкового обліку	26
С. С. Дюміна Проблеми функціонування цільових міжбюджетних трансфертів та шляхи їх вирішення	30
І. А. Дубачінська Особливості облік доходів операційної діяльності у сільськогосподарських підприємствах	35
Н. В. Кулішова Необхідність впровадження внутрішнього аудиту на сільськогосподарських підприємствах	38
Т. В. Асмолова Теоретичні аспекти аудиту зобов'язань	42
С. С. Дюміна Перспективи розвитку аутсорсингу в Україні	45
В. В. Мельнік Оцінка системи внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту на підприємстві	49
І. В. Шевченко Особливості обліку надання знижок	53
О. М. Більбот Роль системи внутрішнього аудиту у діяльності підприємства	57
Т. І. Чаюн Аудит витрат сільськогосподарського підприємства	60
Л. С. Сахно Особливості організації обліку і складання фінансової звітності фермерськими господарствами	64
І. В. Пеликанич Організація обліку запасів в бюджетних установах	71
Ю. В. Висоцька Особливості функціонування фінансового механізму бюджетних установ	75
О. В. Болгарина Методи діагностики ймовірності банкрутства фермерського господарства “Д-Аллель” Врадіївського району	79
А. Ю. Коваль Формування облікових даних у окремих формах фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1	84
А. Ю. Корабахіна Особливості заповнення та подання балансу (звіту про фінансовий стан) суб'єкта малого підприємництва	88
О. В. Болгарина Особливості зовнішньої торгівлі Миколаївської області у 2008-2012 роках	93
М. О. Багріна Торгівля як основний чинник впливу на результати діяльності аграрних підприємств	97

КАФЕДРА ФІНАНСІВ

А. С. Мінаєва Управління фінансовими ризиками сільськогосподарських підприємств	101
--	-----

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ І АУДИТУ

Д. А. Радько Теоретичні аспекти сутності і особливостей формування іміджу підприємства	103
Є. Заудальский Матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств	108
Ю. О. Грищук Сутність і особливості використання аутсорсингових послуг	112
І. В. Шевченко Сутність та особливості аналітичної оцінки витрат діяльності сільськогосподарських підприємств	117
С. С. Дюміна Складові забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках	121
Т. О. Умриш Сутність і складові класифікації витрат діяльності	127
В. С. Овчарова Н апрями та перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями	131
Т. В. Гондель Тенденції розвитку українського ринку аудиторських послуг	135
І. В. Збарська Сучасний стан і перспективи сталого розвитку аудиторської діяльності	139
П. Ю. Солдатюк Теоретичні аспекти обґрунтування мінімізації втрат в аграрному секторі	142
В. В. Кузнецова Теоретичні аспекти аналізу еколого-економічної ефективності природного потенціалу земельних ресурсів	145
А. А. Ходикіна Аналіз ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств	148
О. К. Туз Виробничий потенціал сільськогосподарських підприємств	152
О. М. Мужеляк Напрямки підвищення ефективності кредитування сільськогосподарських підприємств	154
С. С. Дюміна Ефективність виробництва органічної продукції аграрного сектора в Україні	158
І. С. Копач Теоретичні аспекти ефективності використання основних засобів сільськогосподарськими підприємствами	163
Ю. Д. Кореновська Теоретичні аспекти розвитку бенчмаркінгу як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства	167
О. П. Пташник Теоретичні аспекти аналізу і оцінки ймовірності банкрутства аграрних підприємств	172

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І СУСПІЛЬНИХ НАУК

Є. О. Груздова Особливості функціонування змішаної економіки	176
С. С. Чернявська Специфіка економічних суперечностей трансформаційної економіки	181
А. В. Вєтрова Стан пенсійного забезпечення в Україні та перспективи його поліпшення	186
В. В. Пермякова Актуальні проблеми розвитку приватної вищої освіти в Україні	191

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯМ ВИРОБНИЦТВОМ ТА ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Т. В. Асмолова Організація ефективного землеробства в Україні	196
--	-----

Вимоги до оформлення статей

До публікації приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК (Бюлетень ВАК України. – 2003. – № 12), і які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на CD-ROM.

Обсяг статті – до 8 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 20 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Шрифт статті – Times New Roman Суг, через інтервал 1,0, розмір – 14 pt, лапки по тексту і в списку використаних джерел – “”.

Назва статті має бути короткою (5-9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: “Дослідження питання...”, “Деякі питання...”, “Проблеми...”, “Шляхи...”, в яких не відбито суть проблеми.

Анотації (українською, російською та англійською) набирати курсивом 12 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: “Досліджено...”, “Розглянуто...”, “Установлено...” (наприклад, “Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати...”).

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, [4, 8,]. Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А. П. Вступ до мовознавства. – К., 2000. – С. 54) (ГОСТ 7.1-84).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word 7.0 за допомогою функції “Створити рисунок”, а не виконувати рисунок поверх тексту. Написи на рисунках виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення.

Рисунки треба розмішувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання у роботі.

Якщо ілюстрації створені не автором роботи, то, подаючи їх, треба дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права.

Ілюстрації можуть мати назву, яку розташовують під ілюстрацією після пояснювальних даних (підпису рисунку).

Ілюстрація позначається словом “Рисунок __”, яке разом з назвою ілюстрації розмішують після пояснювальних даних, наприклад, “Рисунок 1 – Назва рисунку”.

Ілюстрації треба нумерувати арабськими цифрами.

Номер ілюстрації складається з порядкової нумерації ілюстрації.

Таблиці виконувати у редакторі Microsoft Word 7.0 за допомогою функції “Додати таблицю”. Кожна таблиця повинна займати не більше одного аркуша при розмірі шрифту TIMES тексту таблиці не менш ніж 12 кегль.

Цифровий матеріал, здебільшого, оформляють у вигляді таблиць відповідно до рис. 1.

Таблиця 1

Назва таблиці					Заголовки граф
Головка					
					Підзаголовки граф
					Рядки
					(горизонтальні рядки)
Боковик		Графи (колонки)			

Рис. 1. Оформлення таблиці

Горизонтальні та вертикальні лінії, які розмежовують рядки таблиці, а також лінії зліва, справа і внизу, що обмежують таблицю, можна не проводити, якщо їхня відсутність не утруднює користування таблицею.

Таблиці, так само як і ілюстрації, слід розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці (коли на даній сторінці недостатньо місця). Якщо таблиці не є результатом дослідження автора, то при використанні їх у роботі необхідно дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права (робити посилання на джерело).

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами. Таблиця повинна мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої великої), жирним шрифтом і розміщують симетрично над власне самою таблицею. Назва повинна точно і стисло відображати зміст таблиці, період (якщо роки/місяці не відображені в таблиці) і об'єкт (підприємство, галузь) дослідження. Слово таблиця і її номер друкують з прописної літери з правого боку над її назвою, без крапки в кінці, наприклад:

Таблиця 2

Назва таблиці

Якщо в роботі лише одна таблиця, її не нумерують. На всі таблиці мають бути посилання в тексті, при цьому по тексту слово “таблиця” пишуть скорочено, із зазначенням її номера, наприклад: ... у табл. 2; ... відповідно до табл. 2; ... згідно з даними табл. 2 і т. д. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації скорочено пишуть слово “дивись”, наприклад: див. табл. 2.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю розбивають на частини, переносячи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи при цьому її головку та боковик. При поділі таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами граф або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Над частиною таблиці, яка перенесена на наступну сторінку, з прописної літери пишуть слова: “Продовження таблиці” або “Закінчення таблиці” із зазначенням її порядкового номера, а саме: Продовження таблиці 3.

Заголовки граф таблиці друкують з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині.

Одиниці вимірювання показників таблиць відокремлюються комою. Якщо всі дані таблиці мають одну одиницю вимірювання, її вказують один раз, відокремлюючи комою в кінці назви (заголовка) таблиці. Розділяти заголовки і підзаголовки боковика і граф діагональними лініями не допускається. Горизонтальні і вертикальні лінії, що розмежовують рядки таблиці, можна не проводити, якщо їх відсутність не ускладнює користування таблицею.

Розташовують таблиці на сторінці зазвичай вертикально, проте розміщені на окремій сторінці таблиці можуть бути розташовані і горизонтально, при цьому головка таблиці повинна знаходитися з лівого боку сторінки. Як правило, таблиці зліва, справа і знизу обмежують лініями. Для скорочення тексту заголовків і підзаголовків граф окремі поняття дозволяється замінювати літерними позначеннями, встановленими стандартами, або іншими позначеннями, якщо на це є пояснення в

тексті або вони наведені на ілюстраціях, наприклад: L – довжина; d – діаметр.

Якщо текст, який повторюється в різних рядках однієї й тієї ж графі, складається з одного слова, його після першого написання допускається замінити лапками, якщо з двох і більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами “Те ж”, а далі – лапками. Заміняти лапками повторювані в таблиці цифри, математичні знаки, знаки відсотка і номери, позначення марок матеріалів продукції, позначення нормативних документів не допускається.

При відсутності окремих даних у таблиці слід ставити прочерк (тире). Цифри в графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел у всій графі були розташовані один під іншим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі повинно бути дотримано, як правило, однакову кількість десяткових знаків для всіх значень величин.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі MS Equation – 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл.

Скорочення грошових та метричних одиниць, а також скорочення млн, млрд, метричних (грн, т, ц, м, км тощо) писати без крапки.

Якщо в тексті є аббревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Переліки

Переліки, в разі потреби, можна подавати всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку.

Перед кожною позицією переліку треба ставити малу літеру української абетки з дужкою або, не нумеруючи, - дефіс (перший рівень деталізації).

Для подальшої деталізації переліку треба використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Приклад

- а) форма і розмір клітин;
- б) живий склад клітин:
 - 1) частини клітин;
 - 2) неживі включення протопластів;
- в) утворення тканини.

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацу, другого рівня – з відступом щодо місця розташування переліків першого рівня.

Джерела, що наводяться наприкінці публікації, повинні розташовуватися в порядку першого згадування в тексті статті й бути оформленими відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. ([Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел](#)). Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу.

На диску повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище).

Редакційна колегія залишає за собою право на редакційні виправлення.

Примітки до ілюстрацій та таблиць

Примітки до ілюстрацій та таблиць розміщують безпосередньо під ілюстраціями (таблицями), яких вони стосуються. Одну примітку не нумерують. Примітки до ілюстрацій та матеріалів таблиць позначають зірочкою (*).

Цей текст починають з абзацного відступу і друкують з мінімальним (одинарним) міжрядковим інтервалом зі шрифтом Times New Roman Cyr, розмір – 12 pt.

Загальну примітку до всієї таблиці не пов'язують із знаком виноски, а поміщають під таблицею після слова “Примітка” або “Примітки:” і оформлюють у вигляді звичайного тексту.

Зразок оформлення статті

УДК (номер УДК)

НАЗВА СТАТТІ

Л. С. Прокопенко, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

**Текст анотації* українською мовою*

Ключові слова: слово, словосполучення, ...

Текст статті

Список використаних джерел

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. – К. : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397, [1] с. – (Бібліотека наукового щорічника “Україна дипломатична”; вип. 1).

2. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. – К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.

И. О. Фамилия. Название статьи.

**Текст аннотации* російською мовою*

N. Soname. Name of article.

**Annotation* англійською мовою*

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК
Випуск 1 (10) – 2014. Частина 1. Економічні науки

Технічний редактор: І. В. Ксьонжик
Комп'ютерна верстка: Ю. В. Антонович